

ရောက်ရှိနေသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့၌ အလယ်အလတ် လျစ်လျူရှုသကဲ့သို့ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တစသော အခြင်းအရာအားဖြင့် စိစစ်ခြင်း၌လည်း လျစ်လျူရှုသည်ဖြစ်၍ အနိစ္စာနုပဿနာ ဒုက္ခာနုပဿနာ အနတ္တာနုပဿနာဟူသော သုံးမျိုးသော အနုပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့် တည်နေပေ၏။ ဤသို့ တည်နေသော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် —

၁။ သုံးမျိုးသော ဝိမောက္ခမုခ၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိ၍၊

၂။ (၇)မျိုးသော အရိယပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ခွဲခြမ်းဝေဖန်ခြင်းငှာ အကြောင်းတရား ဖြစ်၍ နေပေသည်။

ဝိမောက္ခမုခ (၃) မျိုး

အနိစ္စတော မနသိကရောက္ခော အဓိမောက္ခဗဟုလော အနိမိတ္တံ ဝိမောက္ခံ ပဋိလဘတိ။ ဒုက္ခတော မနသိကရောက္ခော ပဿဒ္ဓိ ဗဟုလော အပ္ပဏိဟိတံ ဝိမောက္ခံ ပဋိလဘတိ။ အနတ္တတော မနသိကရောက္ခော ဝေဒဗဟုလော သုညတဝိမောက္ခံ ပဋိလဘတိ။ (ပဋိသံ-၂၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၉၆။)

အနိစ္စာနုပဿနာ = အနိမိတ္တဝိမောက္ခ

သင်္ခါရတရားတို့ကို ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ ဥပါဒ်စွန်း ဘင်စွန်းကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူလျက် အနိစ္စဟု ရှု၏။ အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်တည်း။ ယင်းအနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်သည် - “ဥဒယတော ပုဗ္ဗေ သင်္ခါရာ နတ္ထိ = ဖြစ်ခြင်း (= ဥဒယ) မှ ရှေး၌ သင်္ခါရတရားတို့သည် မရှိကုန်” ဟူ၍ ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏ သွားရာဂတိကို သို့မဟုတ် ဆက်လက်ဖြစ်ပုံကို ကောင်းစွာလိုက်၍ ရှာသည်ရှိသော် - “ဝယတော ပရံ န ဂစ္ဆန္တိ၊ ဧတ္ထေဝ အန္တရဓာယန္တိ = ပျက်ခြင်း (= ဘင်) မှ နောက်ကာလ၌ သင်္ခါရတရားတို့သည် ဆက်၍ မသွားကုန်၊ ဤ ပျက်ရာ ဘင်ကာလ၌ပင်လျှင် ကွယ်ပျောက်ကုန်၏”ဟု သင်္ခါရတရားတို့၏ သွားရာ ခရီးအားဖြင့် ကောင်းစွာ သုံးသပ်၏။ ယင်းသို့ သုံးသပ်သော အနိစ္စဟု သင်္ခါရတရားတို့ကို နှလုံးသွင်းသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ကုန်တတ် ပျောက်တတ်သော ခယသဘောအားဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့သည် ထင်လာကုန်၏။ အဓိမောက္ခဗဟုလ = ယုံကြည်-ချက် သဒ္ဓိန္ဒြေ အဖြစ်များလာ၏။ သင်္ခါရနိမိတ်မှ ကင်းဆိတ်သည့် အနိမိတ္တ အမည်ရသော ဝိမောက္ခကို ရရှိနိုင်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၉၅-၂၉၆ - ကြည့်။)

သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု တွင်တွင် ရှုနေရာ၊ ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်တို့၏ အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးမှု အရှိန်အဝါ သတ္တိထူးကြီးကို ခံယူရသော အနိစ္စာ-နုပဿနာဉာဏ်သည် ဣန္ဒြေစုံညီ၍ ရင့်ကျက်လာသောအခါ သင်္ခါရနိမိတ် ကင်းခြင်းကြောင့် အနိမိတ္တအမည် ရသော နိဗ္ဗာနဓာတ်ကို အနိမိတ္တ အခြင်းအရာအားဖြင့် အာရုံပြု၍ = ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အဆုံး၌ အနိမိတ္တအမည် ရသော နိဗ္ဗာန်ကိုပင် အနိမိတ္တ အခြင်းအရာအားဖြင့် အာရုံပြု၍ အရိယမဂ်တရားသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုအရိယ-မဂ်ဉာဏ်သည် အနိမိတ္တ အမည်ရသော နိဗ္ဗာနဓာတ်၌ အာရုံပြုသောအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့် **အနိမိတ္တ**လည်း အမည်ရ၏။ ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် **ဝိမောက္ခ**လည်း အမည်ရ၏။ သတ္တလောက အမည်ရသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ လောကသုံးပါးမှ ထွက်မြောက်ခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သော-ကြောင့် **မုခ**လည်း အမည်ရ၏။

ထို့ကြောင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု ရှုသော အနိစ္စာနုပဿနာ-ဉာဏ်ဖြင့် နိမိတ္တ၏ အစွမ်းဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်း၍ ဝိပဿနာကို အားထုတ်လတ်သော် “အကြင် နိဗ္ဗာန်၌ ဤသင်္ခါရနိမိတ်သည် အချင်းခပ်သိမ်း မရှိ၊ ထိုနိဗ္ဗာန်သည် အနိမိတ္တ မည်၏”ဟု အနိမိတ္တ အခြင်းအရာ

အားဖြင့် နှလုံးသွင်းသည်ဖြစ်၍ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာကို အရိယမဂ်နှင့် စပ်စေ၏။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ထိုအရိယမဂ်သည် **အနိမိတ္တဗိမောက္ခ** သို့မဟုတ် **အနိမိတ္တဗိမောက္ခမုခ** အမည်ရပေသည်။ ထိုအရိယမဂ်သည် အနိမိတ္တအခြင်းအရာအားဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြု၏ ဟု ဆိုအပ်ပေသည်။

(ပဋိသံ-၂၄၄-၂၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၉၅-၂၉၆ - ကြည့်ပါ။)

နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်၏ ထိုသို့သော အနိမိတ္တာကာရ = သင်္ခါရနိမိတ်မှ ဆိတ်သုဉ်းသော အခြင်းအရာကို အရိယမဂ်သည်လည်း မပြုအပ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်သည်လည်း မပြုအပ်။ စင်စစ်သော်ကား သဘာဝအားဖြင့်သာ ပြီး၏။ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးသည် တစ်စုံတစ်ခုသော အကြောင်းတရားတို့က မပြုပြင်အပ်သော အသင်္ခတ-ဓာတ် ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်၏။ ထို အနိမိတ္တ နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အရိယမဂ်ကို အနိမိတ္တဟု ဆိုအပ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၉၆ - ကြည့်ပါ။)

သဒ္ဓိန္ဒြေ အပြစ်များပုံ

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်လာရာ အထူးသဖြင့် **အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်**သည် ထက်မြက်စူးရှလာ၏၊ ရဲရင့်လာ၏။ ထိုအခါ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် သဒ္ဓိန္ဒြေသည် လွန်ကဲလာ၏။ မှန်ပေသည် — အားထုတ်ခါစ၌ “သင်္ခါရ တရားတို့သည် အနိစ္စဖြစ်ကုန်၏”ဟု ယုံကြည်ခြင်း သဒ္ဓါမျှဖြင့် ကျင့်လာ၍ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် လွန်ကဲခြင်း အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်လာလတ်သော် ရွက်နုစသည့် သက်မဲ့ ဗဟိဒ္ဓလောက၌ ဩဋ္ဌမကရုပ်တို့၏ အနိစ္စဖြစ်မှုကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်သကဲ့သို့ ဉာဏ်၌ ထင်နေသကဲ့သို့ , အလားတူပင် ပတ္တမြား ရွှေ စသည်တို့၌လည်း ဩဋ္ဌမကရုပ် ဟူသော သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စဖြစ်မှုကို အလွန်အကဲနှင့် တကွ ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်နေ၏။

[မှတ်ချက် — ရူပသတ္တက ရှုနည်းဝယ် ဓမ္မတာရုပ် ရှုသည့်အပိုင်းကို အသင်သူတော်ကောင်းသည် ပြန်လည်၍ အာရုံယူထားပါ။ သစ်ရွက်နုစသည်တို့ကိုလည်းကောင်း, ပတ္တမြား ရွှေ စသည်တို့ကိုလည်းကောင်း ဝိပဿနာဉာဏ်ရောင်ဖြင့် ထိုးစိုက်၍ ယင်းတို့၌ တည်ရှိနေသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ရှုလိုက်သောအခါ ဥတုဋ္ဌာဋ္ဌမကရုပ် = ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခု အတွင်း၌ တည်ရှိသော တေဇော-ဓာတ် ဥတုကြောင့် ရွှေ့နောက် အစဉ်မပြတ် ဆက်စပ်လျက် အထပ်ထပ် ဖြစ်နေသော ဩဇာလျှင် (၈)ခုမြောက် ရှိသော ရုပ်တရား အစုအပုံဟူသော သင်္ခါရတရား အစုအပုံကိုသာ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် တွေ့မြင်နေမည် ဖြစ်၏။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ကြိတ်ချေလိုက်သောအခါ ယင်း သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စသဘောကိုသာ လွန်လွန်ကဲကဲ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်နေ၏ဟု ဆိုလိုသည်။]

သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအခြင်းအရာကို ထိုသို့ ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်းသိမြင်နေသော ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ —

“သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဝတ သော ဘဂဝါ = ထိုဘုရားရှင်သည် မဖောက်မပြန် ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင် မှန်စွာ သင်္ခါရ ဝိကာရ လက္ခဏာ နိဗ္ဗာန် ပညတ်တည်းဟူသော သိသင့် သိထိုက်သည့် ညေယျဓမ္မတရား ငါးပါးတို့ကို သိတော်မူသည့် သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ ဘုရားရှင် စင်စစ် ဖြစ်တော်မူပါပေစွတကား”ဟု —

ဆရာဖြစ်တော်မူသော ဘုရားရှင်၏ အပေါ်၌ အလွန်အားကြီးသော ယုံကြည်မှု သဒ္ဓါတရားသည် ဖြစ်ပေါ် လာ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သဒ္ဓါဗိမောက္ခ အဖြစ်များသည်လည်းကောင်း, လွန်ကဲသော

သဒ္ဓါတရားနှင့် ပြည့်စုံသည်လည်းကောင်း ဖြစ်ရပေသည်။ ထိုသို့ သဒ္ဓါတရားနှင့် ပြည့်စုံနေသော သဒ္ဓါန္တေ လွန်ကဲနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အဓိစိတ္တအမည်ရသော ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်သည် အနုလောမဉာဏ် စသည့် ဉာဏ်စဉ် အဆင့်ဆင့်သို့ တက်ရောက်၍ အနိမိတ္တ အမည်ရသော အသင်္ခတဓာတ်၌ ပြေးဝင်ခြင်းငှာလည်း ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းအနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်၏ အဆုံး၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် **အနိမိတ္တ ဝိမောက္ခမုခ** အမည်ရပေသည်။ (မဟာဋီ-၂-၄၆၁-၄၆၂။)

ဒုက္ခာနုပဿနာ = အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခ

သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီ တင်၍ ရှုပွားလာရာ ဒုက္ခလက္ခဏာ အထင်များ သဖြင့် ဒုက္ခလက္ခဏာကိုပင် ဦးစားပေး၍ တွင်တွင် ရှုနေ၏။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်သည် သင်္ခါရတရားတို့၏ ဒုက္ခသဘောမှန်ကို ထင်ရှားပြနေ၏။ ထိုသို့ ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်က သင်္ခါရတရားတို့၏ ဒုက္ခသဘောမှန်ကို ထင်ရှားပြနေသဖြင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဘာဝနာစိတ်သည် ထိတ်လန့်လာ၏။ ကြောက်-သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာ၏ (ဉာဏဘယ ဟူလို)။ ထိုသို့ သင်္ခါရတရားတို့၏ သဘောမှန်ကို = ဖြစ်-ပျက် ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အနှိပ်စက်ခံရမှု ဒုက္ခသဘောမှန်၊ ပြိုပြို ပျက်ပျက်နေသဖြင့် ကြောက်လန့်-ဖွယ်ကောင်းသည့် ဒုက္ခသဘောမှန်ကို ထင်ရှားပြခြင်းဖြင့် ထိတ်လန့်စေအပ်သော ဒုက္ခာနုပဿနာ ဘာဝနာစိတ်-သည် ကောင်းမြတ်မှန်ကန်သော သမ္မာပဋိပတ်ကျင့်စဉ်၌ စိတ်ကို ကောင်းစွာ ထက်မြက်စေသည် မည်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဒုက္ခာနုပဿနာ ဘာဝနာစိတ်သည် စိတ်ကို ထိတ်လန့်စေခြင်းငှာလည်း ဖြစ်၏။ သမ္မာပဋိပတ်ကျင့်စဉ်၌ ထက်မြက်စေခြင်းငှာလည်း ဖြစ်၏။

တစ်ဖန် ယင်းဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်ကို အဖန်တလဲလဲ ကြိုးစားအားထုတ်နေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် “သင်္ခါရတရားတို့ကား ဒုက္ခတို့သာတည်း၊ ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်သည်ကား သုခစင်စစ်တည်း”ဟု ဤသို့ နှလုံးသွင်းသည်၏ အစွမ်းဖြင့် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီး၏ ငြိမ်းအေးမှု မွန်မြတ်မှု ချမ်းသာမှု = သန္တ-ပဏီတ-သုခ၏အဖြစ်ကို နှလုံးသွင်းလျက် ရှိနေရကား ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်သည် အမြဲမပြတ် နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်း ပီတိပါမောဇ္ဇတရားနှင့် ယှဉ်နေခြင်းကြောင့် **ပဿဒ္ဓိမဟူလ** = ပဿဒ္ဓိ အဖြစ်များ၍ နေပေ၏။

ထိုသို့ ပဿဒ္ဓိ အဖြစ်များသောကြောင့် လွန်ကဲသော **သမာဓိန္ဒြေ**ကို ရရှိသဖြင့် ရာဂပဏိမိ ဒေါသပဏိမိ မောဟပဏိမိ = သင်္ခါရတရားတို့၌ ရာဂ ဒေါသ မောဟ ဟူသော တောင့်တခြင်းသည် ဝေးကွာသွား၏။ ရာဂ-ပဏိမိ စသည်မှ ဝေးစွာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ထိုဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်သည် **အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခ** အမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်ကို ရခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သွားပေသည်။

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်း၍ ဝိပဿနာကို ပွားများအားထုတ်သည်ရှိသော် ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရာဂပဏိမိ စသည်၏ ဝေးစွာ ဖြစ်ခြင်းကို ပြုလုပ်သဖြင့် ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်း ကင်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ စိတ်ညွတ်ကိုင်ရှိုင်းလျက် ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာဉာဏ်ကို အရိယမဂ်ဉာဏ်နှင့် ဆက်စပ်မိစေ၏။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ထိုအရိယမဂ်ဉာဏ်သည် အပ္ပဏိဟိတကာရ = ရာဂစသော တောင့်တခြင်းကင်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့် **အပ္ပဏိဟိတ** အမည်ရပေသည်။ ဆိုင်ရာ ကိလေသာတို့မှ ကောင်းစွာ လွတ်မြောက်သောကြောင့် **ဝိမောက္ခ**လည်း အမည်ရပေသည်။ သတ္တလောက အမည်ရသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ လောကသုံးပါးမှ ထွက်မြောက်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် **မုခ**လည်း

အမည်ရ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ထိုအရိယမဂ်သည် **အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခ**လည်း မည်ပေသည်၊ **အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခမုခ**လည်း မည်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၉၅-၂၉၆။ မဟာဋီ-၂-၄၆၂ - ကြည့်ပါ။)

အနတ္တာနုပဿနာ = သုညတဝိမောက္ခ

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်း၍ လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာရှုလာရာ အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်အမြင်သန်သဖြင့် အနတ္တာနုပဿနာကို တွင်တွင်ကြီး နှလုံးသွင်းနေ၏။ ယင်းအနတ္တာနုပဿနာ၏ စွမ်းအင်ကြောင့် ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်သည် အတ္တရှိ၏ဟု စွဲယူသော အယူမှားမှ ဝေးကွာသွား၏။ အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်က အတ္တရှိ၏ဟု စွဲယူမှု အတ္တစွဲမှ ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်ကို ဝေးကွာသွားအောင် ပြုလုပ်ပေး၏။ သင်္ခါရတရားတို့၌ အတ္တမှ ကင်းဆိတ်မှု အတ္တ-သုညတသဘောသို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်နေ၏။ သင်္ခါရတရားတို့သည် သုညတသဘောအားဖြင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ ထင်လာကုန်၏။ ယင်းအတ္တ-သုညတသဘောတရား၏ သိမ်မွေ့သော ဉာဏ်၏ အာရုံဖြစ်သောကြောင့် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်ကို ပွားများအားထုတ်နေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ပညိန္န အဖြစ်များလာ၏။ (ဤ၌ ပညိန္နဟူသည် သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စသဘော ဒုက္ခသဘော အထူးသဖြင့် အနတ္တသဘောတို့ကို ထိုးထိုးထွင်းထွင်း ရှင်းရှင်းလင်းလင်းကြီး သိမှုကို ဆိုလိုပေသည်။) ထိုသို့ ပညိန္န အဖြစ်များသောကြောင့် လွန်ကဲသော ပညိန္နကို ရရှိသဖြင့် မောဟ = အဝိဇ္ဇာလည်း ဝေးကွာသွား၏။ (သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက် သဘောမှန်တို့ကို မသိမှုကား မောဟ = အဝိဇ္ဇာပင်တည်း။) ယင်းသို့ မောဟ = အဝိဇ္ဇာ၏ ဝေးကွာမှုကြောင့် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်ကို ပွားများအားထုတ်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်၏ အဆုံး၌ **သုညတဝိမောက္ခ** အမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်ကို ရရှိနိုင်ပေသည်။

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်၏ စွမ်းအင်ကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့၌ အတ္တဟု စွဲယူမှု အတ္တစွဲမှ ဝေးကွာသွားသဖြင့် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်က ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်ကို အတ္တစွဲမှ ဝေးကွာသွားအောင် ပြုလုပ်ပေးသဖြင့် ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်သည် အတ္တမှ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သုညတဟု ရအပ်သော အမည်ရှိသော အသင်္ခတဓာတ် အငြိမ်းဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို နှလုံးသွင်း ညွတ်ကင်းရှိုင်းလျက် ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိ အမည်ရသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို အရိယမဂ်ဉာဏ်နှင့် ဆက်စပ်မိစေ၏။ ဤသည်ကိုပင် အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့ကို သူစိမ်းပြင်ပ ပရအားဖြင့် ရှုခြင်းကြောင့် သုညတဓာတ်သို့ စိတ်သည် ပြေးသွားသက်ဝင်သွား၏ ဟု ဆိုပေသည်။

အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းသော သုညတာကာရ = သုညတအခြင်းအရာအားဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့် ယင်းအရိယမဂ်ဉာဏ်ကို **သုညတ**ဟူ၍ သိပါလေ။ ယင်းအရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဆိုင်ရာကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သောကြောင့် **ဝိမောက္ခ**လည်း အမည်ရ၏။ သတ္တလောက အမည်ရသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ လောကသုံးပါးမှ ထွက်မြောက်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်း ဖြစ်သောကြောင့် **မုခ**လည်း အမည်ရ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ထိုအရိယမဂ်သည် **သုညတဝိမောက္ခ** သို့မဟုတ် **သုညတဝိမောက္ခမုခ** မည်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၉၅-၂၉၆။ မဟာဋီ-၂-၄၆၂။)

မုချ နှင့် ပရိယာယ်

အဘိဓမ္မာ ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော် (အဘိ-၁-၈၄-၈၅) ၌ **အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခ၊ သုညတဝိမောက္ခ** ဟု ဝိမောက္ခ နှစ်မျိုးကိုသာ ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ ယင်းဟောကြားထားတော်မူသည့် အဘိဓမ္မာ ဒေသနာတော်ကား ပရမတ္ထဒေသနာတော်ဖြစ်သဖြင့် မုချအားဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူသည့် ဒေသနာတော်ပင် ဖြစ်သည်။

ပဋိသန္တိဒါမဂ္ဂပါဠိတော် (ပဋိသံ-၂၆၂-၂၆၃။) စသည့် သုတ္တန်ဒေသနာတော်တို့၌ကား သုတ္တန္တိက ပရိယာယ် အားဖြင့် **သုညတဝိမောက္ခ အနိမိတ္တဝိမောက္ခ အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခ** ဟု ဝိမောက္ခသုံးမျိုးကို ဟောကြားထားတော်မူ၏။

အရိယမဂ္ဂဉာဏ်သည် ယင်းဝိမောက္ခ အမည်များကို ရရှိခြင်းမှာ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရိယမဂ္ဂဉာဏ်သို့ တိုင်အောင် ဆိုက်ရောက်လာပုံ အခြင်းအရာအားဖြင့်သာ ရရှိခြင်းဖြစ်သည်။

အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်သည် သင်္ခါရတရားတို့၌ နိစ္စဟု စွဲယူမှု နိစ္စနိမိတ်ကို၊ ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်သည် သင်္ခါရတရားတို့၌ သုခဟု စွဲယူမှု သုခနိမိတ်ကို၊ အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်သည် သင်္ခါရတရားတို့၌ အတ္တဟု စွဲယူမှု အတ္တနိမိတ်ကို ဝိပဿနာအခိုက်ဝယ် တဒင်္ဂအားဖြင့် အရိယမဂ္ဂဉာဏ်အခိုက်ဝယ် သမုစ္ဆေဒအားဖြင့် ဖျက်ဆီးလျက် စွန့်လွှတ်၏။ ထို့ကြောင့် ဤသုံးမျိုးသော အနုပဿနာသည် နိစ္စနိမိတ် သုခနိမိတ် အတ္တနိမိတ်ကို စွန့်လွှတ်သောကြောင့် ယင်းနိမိတ်တို့မှ လွတ်သောကြောင့် **အနိမိတ္တဝိမောက္ခ** အမည်ရသည်ကား မှန်၏။

သို့သော် အရိယမဂ္ဂဉာဏ်၏ အာရုံဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးသည်ကား သင်္ခါရနိမိတ် လုံးလုံး ကင်းဆိတ်နေသောကြောင့် အနိမိတ္တတရားစစ် အဖြစ်ကြီး ဖြစ်တော်မူ၏။ အထက်ပါ အနိစ္စာနုပဿနာ စသော သုံးမျိုးသော အနုပဿနာတို့ကား သင်္ခါရတရားတို့ကိုသာလျှင် အာရုံယူ၍ ရှုပွားသုံးသပ်နေသော တရားများ ဖြစ်ကြသဖြင့် စင်စစ် သင်္ခါရနိမိတ်မှ မလွတ်မြောက်သေးပေ။

အနိမိတ္တဝ္ဋ ဘာဝေဟိ၊ မာနာနုသယမုဇ္ဇဟ။ (ခု-၁-၃၂၉။)

အနိမိတ္တာနုပဿနာကို ပွားများပါ။ မာနာနုသယကို ပယ်နှုတ်ပါဟု ဝိဇယသုတ္တန်စသော ထိုထိုသုတ္တန် ဒေသနာတော်တို့၌ အနိမိတ္တာနုပဿနာကို ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ ထိုဝိပဿနာသည် နိစ္စနိမိတ် ဓုခနိမိတ် သုခနိမိတ် အတ္တနိမိတ်တို့ကို ခွာပင်ခွာငြားသော်လည်း မိမိဝိပဿနာဉာဏ် ကိုယ်တိုင်က သင်္ခါရနိမိတ်အာရုံတို့၌သာလျှင် လှည့်လည်ကျက်စားနေရတုန်း ရှိနေသေးသည့်အတွက် သနိမိတ္တတရားသာ = သင်္ခါရနိမိတ်ရှိသော တရားသာလျှင် ဖြစ်နေသေး၏။ သင်္ခါရနိမိတ်ကို မစွန့်နိုင်သေးသောကြောင့် မုချအားဖြင့် အနိမိတ္တ မမည်ပေ။ နိစ္စနိမိတ် ဓုခနိမိတ် သုခနိမိတ် အတ္တနိမိတ်တို့ ကင်းဆိတ်ခြင်းတည်းဟူသော အကြောင်း ပရိယာယ်အားဖြင့်သာ အနိမိတ္တ အမည်ရခြင်း ဖြစ်သည်။ မုချအားဖြင့်ကား သုညတမည်သည်လည်းကောင်း အပ္ပဏိဟိတမည်သည်လည်းကောင်း ဖြစ်ပေ၏။ ထိုဝိပဿနာဉာဏ်၏လည်း အရိယမဂ္ဂသို့ ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် အရိယမဂ္ဂခဏ၌ ဝိမောက္ခကို ထုတ်ဆောင် ဟောကြားထားတော်မူအပ်၏။ ထိုသို့ ထုတ်ဆောင်ဟောကြားထားတော်မူအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခနှင့် သုညတဝိမောက္ခ နှစ်မျိုးကိုသာလျှင် အဘိဓမ္မာ ဒေသနာတော်၌ ဟောကြားထားတော်မူအပ်၏ဟု သိရှိပါလေ။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၉၆-၂၉၇။ မဟာဇီ-၂-၄၆၂-၄၆၃ - ကြည့်ပါ။)

တစ်နည်း — အဘိဓမ္မာဒေသနာတော်ကား ပရမတ္ထဒေသနာ= မဖောက်မပြန် မှန်ကန်သော အနက်ကို ဟောသော ဒေသနာတော်ဖြစ်၏။ အနိမိတ္တအမည်ရသော အရိယမဂ္ဂသည်လည်း ပရမတ္ထအားဖြင့် အကြောင်း

ချို့တဲ့သည်သာလျှင် ဖြစ်နေ၏။

အနိစ္စာနုပဿနာ၏ အစွမ်းအားဖြင့် အနိမိတ္တဝိမောက္ခကို ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော် စသည်တို့၌ ဟောကြားထားတော်မူ၏။ ထိုအနိစ္စာနုပဿနာ ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်ဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အနိမိတ္တဝိမောက္ခ အမည်ရသော အရိယမဂ်တရား၌လည်း သဒ္ဓိန္ဒြေသည် လွန်ကဲလျက်ရှိ၏။ ထိုသဒ္ဓိန္ဒြေသည် အရိယမဂ္ဂင် (၈)ပါး၌ အကျိုးဝင်သော တစ်ခုသော အင်္ဂါရပ်မျှသော်လည်း မဖြစ်ပေ။ သဒ္ဓိန္ဒြေသည် မိမိကိုယ်တိုင်က မဂ္ဂင်တရား မဟုတ်ခြင်းကြောင့် မိမိ၏ အကျိုးဖြစ်သော အရိယမဂ်အား အမည်နာမကို ပေးခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ပေ။

ဤအနိမိတ္တဝိမောက္ခမှ တစ်ပါးသော အခြားတစ်ပါးသော ဝိမောက္ခတို့၌ ဒုက္ခာနုပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့် အပ္ပဏီဟိတဝိမောက္ခကို၊ အနတ္တာနုပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့် သုညတဝိမောက္ခကို ဟောကြားထားတော်မူ၏။ ထိုနှစ်ပါးသော ဝိမောက္ခတို့တွင် အပ္ပဏီဟိတဝိမောက္ခဖြင့် သမာဓိန္ဒြေသည်၊ သုညတဝိမောက္ခဖြင့် ပညိန္ဒြေသည် လွန်ကဲလျက်ရှိ၏။ ထိုသမာဓိန္ဒြေ ပညိန္ဒြေတို့ကား အရိယမဂ်၏ အင်္ဂါရပ်များ ဖြစ်ကြ၏။ မဂ္ဂင် (၈)ပါးတွင် ပါဝင်ကြ၏။ ထိုသို့ အရိယမဂ်တရား၏ အင်္ဂါရပ်များ ဖြစ်ကြသောကြောင့် မိမိ၏ အကျိုးဖြစ်သော အရိယမဂ်တရားအား အမည်နာမကို ပေးခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်ကြကုန်၏။

ဤသို့ ခပ်သိမ်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်လည်း အနိမိတ္တဝိပဿနာသည် မိမိကိုယ်တိုင်က မိမိလာရာ လမ်းကြောင်း၌ ရပ်တည်၍ မိမိ၏ အရိယမဂ်အား အမည်နာမကို ပေးခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်သောကြောင့် အနိမိတ္တမဂ်ကို အဘိဓမ္မာ ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ မဟောအပ် မယူအပ်ဟု မှတ်ပါ။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၉၅-၂၉၆-၂၉၇။ အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၆၇-၂၆၈-၂၆၉။ မဟာဋီ-၂-၄၆၂-၄၆၃ - ကြည့်ပါ။)

သုညတ အမည်ရပုံ

ဤအရာ၌ သုညတဟူသည် လောကုတ္တရာမဂ်တရား၏ နာမည် ဖြစ်၏။ ထိုလောကုတ္တရာမဂ်သည် —

- ၁။ အာဂမန = အရိယမဂ် ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ဝိပဿနာ၊
- ၂။ သဂုဏ = မိမိဟူသော အရိယမဂ်၏ဂုဏ်၊
- ၃။ အာရမ္မဏ = အာရုံ = နိဗ္ဗာန် —

ဤသုံးမျိုးကုန်သော အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် သုညတ ဟူသော အမည်ကို ရရှိ၏။ ရရှိပုံမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ —

ဤသာသနာတော်၌ ယောဂါဝစရရဟန်းတော်သည် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနတ္တအားဖြင့် = အနတ္တဟု စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်း၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနတ္တအားဖြင့်= အနတ္တဟု ရှု၏။ သို့သော် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနတ္တဟု ရှုရုံသက်သက်မျှဖြင့် အနတ္တဟု ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်ရုံသက်သက်မျှဖြင့်ကား သင်္ခါရတရားတို့မှလည်းကောင်း ဝဋ်ဒုက္ခတို့မှလည်းကောင်း ထမြောက်တတ်သောကြောင့် ထမြောက်လျက် နိဗ္ဗာန်ဘက်သို့ တစ်ဟုန်တည်း ပြေးသွားတတ်သောကြောင့် ဝုဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်တရားသည် မဖြစ်ပေါ်လာနိုင်။ အနိစ္စအားဖြင့် လည်းကောင်း = အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခအားဖြင့်လည်းကောင်း = ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ရှုခြင်းငှာ သင့်မြတ်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟု သုံးမျိုးသော အနုပဿနာသို့ စိတ်ကို တက်ရောက်စေ၍ စိတ်ကို တင်၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု တစ်လှည့်စီ သုံးသပ်လျက် လှည့်လည်ရှုပွားနေ၏။ (ဝိပဿနာစိတ်သည် သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအချက်သို့ ရောက်လိုက် ဒုက္ခအချက်သို့ ရောက်လိုက် အနတ္တအချက်သို့ ရောက်လိုက် အားဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို သုံးသပ်လျက် လှည့်လည်

ရှုပွားနေသည် ဟူလို။) သို့သော် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိပဋိပဒါသည် ဘုံသုံးပါး၌ ဖြစ်သည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့ကို အတ္တမှ ကင်းဆိတ်၏သာ ဟူ၍ သုညချည်းသာ= သုညတချည်းသာ ဟူ၍ ရှုနေ၏။ ဤဝိပဿနာသည် သုညတဝိပဿနာ= သုညတာနုပဿနာ မည်၏။ (မူလက အနတ္တာနုပဿနာကို အခြေတည်လာသောကြောင့် အရိယမဂ်သို့ ဝင်ခါနီးဖြစ်သော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိပဋိပဒါ အခိုက်အတန့်၌ သင်္ခါရ တရားတို့ကို သုညတဟု ရှုတတ်သော အနတ္တာနုပဿနာသာ ဖြစ်ရမည် ဟူလိုသည်။) ထိုဝုဋ္ဌာနဂါမိနိပဋိပဒါ- သည် အရိယာမဂ်ဉာဏ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း အကျင့်အရာ၌ တည်၍ မိမိ၏ အရိယမဂ်အား သုညတဟူသော အမည်ကို ပေး၏။ ဤသို့လျှင် အရိယမဂ်သည် မဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ဝိပဿနာကြောင့် သုညတဟူသော အမည်ကို ရရှိပေသည်။

နောက်တစ်မျိုးကား ထိုအရိယမဂ်သည် ရာဂ ဒေါသ မောဟတို့မှ ကင်းဆိတ်၏။ ထိုသို့ ရာဂစသည်တို့မှ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်သည် အရိယမဂ်၏ ဂုဏ်ပင် ဖြစ်၏။ ယင်းမိမိ၏ ရာဂစသည်တို့မှ ကင်းဆိတ်မှု ဂုဏ်ကြောင့်လည်း အရိယမဂ်သည် သုညတဟူသော အမည်ကို ရရှိပေသည်။

တစ်ဖန် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးကိုလည်း ရာဂစသည်တို့မှ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သုညတ ဟူ၍ပင် ခေါ်ဆိုအပ်ပေသည်။ ထိုသုညတ မည်သော နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာ- သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အရိယမဂ်သည် နိဗ္ဗာန်ဟူသော အာရုံကြောင့်လည်း သုညတဟူသော အမည်ကို ရရှိပေသည်။

ထိုသုညတဟူသော အမည်ကို ရရှိနိုင်ကြောင်း အကြောင်းတရား သုံးမျိုးတို့တွင် သုတ္တန်ဒေသနာတော် နည်းအားဖြင့် မိမိဂုဏ်ကြောင့်လည်းကောင်း အာရုံကြောင့်လည်းကောင်း အရိယမဂ်သည် သုညတဟူသော အမည်ကို ရရှိ၏။ မှန်ပေသည် — ဤသုတ္တန် ဒေသနာတော်သည် ပရိယာယ် ဒေသနာတော်တည်း။ အဘိဓမ္မ ကထာ = အဘိဓမ္မာဒေသနာတော်သည်ကား ပရိယာယ်မဟုတ် မုချဒေသနာတော်တည်း။ ထို့ကြောင့် ဤအဘိဓမ္မာ အရာ၌ မိမိဂုဏ်ကြောင့်သော်လည်းကောင်း အာရုံကြောင့်သော်လည်းကောင်း သုညတဟူသော အမည်ကို မရနိုင်၊ အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ဝိပဿနာဂမနကြောင့်သာလျှင် သုညတဟူသော အမည်ကို ရရှိနိုင်ပေသည်။ မှန်ပေသည် — အာဂမနသည်သာလျှင် ဓုရ = ပဓာနဖြစ်၏၊ ပြဓာန်း၏။ ထိုအာဂမနသည် —

၁။ ဝိပဿနာဂမန၊

၂။ မဂ္ဂါဂမန - ဟု

နှစ်မျိုးရှိ၏။ ထိုနှစ်မျိုးတို့တွင် အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာရာဌာန၌ အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ဖြစ်သော ဝိပဿနာဟူသော ဝိပဿနာဂမနသည် ဓုရ = ပဓာနဖြစ်၏ = ပြဓာန်း၏။ အရိယဖိုလ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာရာ ဌာန၌ အရိယဖိုလ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း အရိယမဂ်ဟူသော မဂ္ဂါဂမနသည် ဓုရ = ပဓာနဖြစ်၏ = ပြဓာန်း၏။ ဤလောကုတ္တရာအရာ၌ကား အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အပိုင်းဖြစ်သောကြောင့် အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းဖြစ်သော ဝိပဿနာဂမနသည်သာလျှင် ဓုရ= ပဓာနဖြစ်၏= ပြဓာန်းလျက်ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာဂမနအားဖြင့် ရရှိအပ်သော အရိယမဂ်၏ သုညတဟူသော အမည်သည်သာလျှင် ပရိယာယ် မဖက် မုချသက်သက် ဖြစ်သော အမည်ဖြစ်ပေသည်။ (မိမိဂုဏ်ကြောင့် အာရုံကြောင့် ရရှိသော အမည်တို့ကား ဓုရမဟုတ်သဖြင့် ပရိယာယ်အားဖြင့် ရရှိသော အမည်တို့သာ ဖြစ်ကြသည် ဟူလို။) (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၆၆။)

[မှတ်ချက်] — အကြောင်းဝိပဿနာ၏ သုညတဟူသော အမည်ကို အကျိုးဖြစ်သော အရိယမဂ်ပေါ်၌ တင်စား၍ အကျိုးဖြစ်သော အရိယမဂ်ကို သုညတဟူ၍ ခေါ်ဆိုထားရကား အရိယမဂ်သည် ကာရဏူပစာရ

အားဖြင့် သုညတ မည်၏။ အာရုံနိဗ္ဗာန်၏ သုညတအမည်ကို အာရုံယူတတ်သော အာရမ္မဏိက အရိယမဂ်ပေါ်၌ တင်စား၍ အရိယမဂ်ကို သုညတဟု ခေါ်ဆိုရာ၌လည်း ကာရဏူပစာရပင်တည်း။ မိမိအရိယမဂ်၌ ရာဂ ဒေါသ မောဟတို့မှ ကင်းဆိတ်သောကြောင့် သဂုဏ = မိမိဂုဏ်အားဖြင့် သုညတအမည်ရရာ၌ကား သုညတအမည်က ကောင်းကင်၊ အဘာဝပညတ်တို့နှင့်လည်း သက်ဆိုင်သောကြောင့် ဧကဒေသျှပစာတည်း။]

အပ္ပဏိဟိတ အမည်ရပုံ

အရိယမဂ်သည် ဤ အပ္ပဏိဟိတဟူသော အမည်ကိုလည်း အကြောင်းသုံးမျိုးတို့ကြောင့်ပင် ရရှိပေသည်။ ရရှိပုံမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ —

ဤသာသနာတော်၌ ယောဂါဝစရရဟန်းတော်သည် ရှေးဦးအစ၌ပင်လျှင် သင်္ခါရတရားတို့ကို ဒုက္ခအားဖြင့် စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်း၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို ဒုက္ခအားဖြင့် = သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အပျက်ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အနှိပ်စက်ခံရမှုသဘောကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ယင်းသင်္ခါရ တရားတို့ကို ဒုက္ခဟု ရှု၏။ သင်္ခါရတရားတို့ကို ဒုက္ခဟု ရှုနေရုံမျှ၊ ဉာဏ်ဖြင့် မြင်နေရုံမျှ သက်သက်ကြောင့်ကား သင်္ခါရတရားတို့မှလည်းကောင်း၊ သံသရာဝဋ်ဒုက္ခတို့မှလည်းကောင်း ထမြောက်တတ်သော = ထမြောက်လျက် နိဗ္ဗာန်ဘက်သို့ တစ်ဟုန်တည်း ပြေးသွားတတ်သော ဝုဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်တရားသည် မဖြစ်နိုင်၊ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊ အနတ္တအားဖြင့်လည်းကောင်း = အနတ္တဟုလည်းကောင်း ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ရှုခြင်းငှာ သင့်မြတ်သည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟု သုံးမျိုးသော အနုပဿနာသို့ စိတ်ကို တက်ရောက်စေ၍ = စိတ်ကို တင်၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊ အနတ္တဟုလည်းကောင်း တစ်လှည့်စီ သုံးသပ်- လျက် လှည့်လည်နေ၏ ကျင့်နေ၏။ သို့သော် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာသည် ဘုံသုံးပါး အတွင်း၌ ဖြစ်ကုန်သော တေဘူမက သင်္ခါရတရားတို့၌ တောင့်တတတ်သော တဏှာကို ခြောက်သွေ့စေ၍ ထက်ဝန်းကျင် ပိုင်းခြားကာယူ၍ = ကုန်ခန်းစေ၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို စွန့်လွှတ်၏။ ဤဝိပဿနာသည် အပ္ပဏိဟိ- တဝိပဿနာ မည်ပေသည်။ (ဒုက္ခာနုပဿနာကို တစ်ဖန်ပြန်၍ ဦးစားပေးလျက် ရှုနေသောကြောင့် ဖြစ်၏။) ထို အပ္ပဏိဟိတဝိပဿနာသည် အာဂမနီယဌာန = အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း အကျင့်အရာ၌ တည်၍ မိမိ၏ အရိယမဂ်အား အပ္ပဏိဟိတဟူသော အမည်ကို ပေး၏။ ဤသို့လျှင် လောကုတ္တရအရိယမဂ်သည် ဖြစ်ပေါ် လာကြောင်း ဝိပဿနာကြောင့် = ဝိပဿနာဂမနကြောင့် **အပ္ပဏိဟိတ**ဟူသော အမည်ကို ရရှိပေသည်။

နောက်တစ်မျိုးကား — ထိုအရိယမဂ်၌ ရာဂပဏိမိ ဒေါသပဏိမိ မောဟပဏိမိဟူသော တောင့်တတတ်- သော ရာဂ ဒေါသ မောဟပဏိမိတရားတို့သည် မရှိကုန်၊ ထို့ကြောင့် ထိုအရိယမဂ်သည် မိမိ၌ ထင်ရှားရှိနေသော ဂုဏ်ကြောင့်ပင်လျှင် **အပ္ပဏိဟိတ**ဟူသော အမည်ကို ရရှိပေသည်။

ထိုအရိယမဂ်၏ အာရုံဖြစ်သော အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးကိုလည်း ထိုတောင့်တတတ်- သော ရာဂ ဒေါသ မောဟပဏိမိတရားတို့၏ ထင်ရှား မရှိခြင်းကြောင့် အပ္ပဏိဟိတဟူ၍ပင် ခေါ်ဆိုအပ်ပေသည်။ အရိယမဂ်သည် ထိုအပ္ပဏိဟိတ အမည်ရသော အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့် ယင်းအရိယမဂ်သည် အာရုံကြောင့် **အပ္ပဏိဟိတ**ဟူသော အမည်ကို ရရှိပေသည်။

ထိုအပ္ပဏိဟိတဟူသော အမည်ကို ရကြောင်းဖြစ်သည့် အကြောင်းတရား သုံးမျိုးတို့တွင် သုတ္တန်ဒေသ- နာတော် နည်းအားဖြင့် မိမိဂုဏ်ကြောင့်လည်းကောင်း အာရုံကြောင့်လည်းကောင်း အရိယမဂ်သည် အပ္ပဏိဟိတ

ဟူသော အမည်ကို ရရှိပေသည်။ မှန်ပေသည် — ဤသုတ္တန်ဒေသနာတော်သည် ပရိယာယ်ဒေသနာတော်တည်း။ အဘိဓမ္မာကထာ = အဘိဓမ္မာတရားတော်သည်ကား ပရိယာယ်မဖက် မုချသက်သက် ဒေသနာတော် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဤအဘိဓမ္မာအရာ၌ မိမိဂုဏ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ အာရုံကြောင့်လည်းကောင်း အပ္ပဏီဟိတဟူသော အမည်ကို မရရှိနိုင်။ အရိယမဂ်ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း၊ ဝိပဿနာဂမနကြောင့်သာလျှင် အပ္ပဏီဟိတဟူသော အမည်ကို ရရှိနိုင်ပေသည်။ မှန်ပေသည် — အာဂမနသည်သာလျှင် ဓုရ = ပဓာန ဖြစ်၏။ ပြဇာန်း၏။ ထို အာဂမနသည် ဝိပဿနာဂမန၊ မဂ္ဂါဂမနဟု နှစ်မျိုးပြား၏။ ထိုနှစ်မျိုးတို့တွင် အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာရာဌာန၌ အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ဖြစ်သော ဝိပဿနာဟူသော အာဂမနသည် = ဝိပဿနာဂမနသည် ဓုရ = ပဓာနဖြစ်၏ = ပြဇာန်း၏။ အရိယဖိုလ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာရာဌာန၌ အရိယဖိုလ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းဖြစ်သည့် အရိယမဂ်ဟူသော မဂ္ဂါဂမနသည် ဓုရ = ပဓာန ဖြစ်၏ = ပြဇာန်း၏။ ဤလောကုတ္တရာအရာ၌ကား အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အပိုင်းဖြစ်သောကြောင့် အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းဖြစ်သော ဝိပဿနာဟူသော အာဂမန = ဝိပဿနာဂမနသည်သာလျှင် ဓုရ = ပဓာန ဖြစ်၏ = ပြဇာန်းလျက် ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာဂမနအားဖြင့် ရရှိအပ်သော အရိယမဂ်၏ အပ္ပဏီဟိတဟူသော အမည်သည်သာလျှင် ပရိယာယ်မဖက် မုချသက်သက်ဖြစ်သော အမည် ဖြစ်ပေသည်။ (မိမိဂုဏ်ကြောင့်၊ အာရုံကြောင့် ရရှိသော အမည်တို့ကား ဓုရ မဟုတ်သဖြင့် ပရိယာယ် အားဖြင့် ရရှိသော အမည်တို့သာ ဖြစ်သည်ဟူလို။) (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၆၆-၂၆၇။)

[မှတ်ချက်] — အထက်ပါ သုညတအမည်ရပုံ အပ္ပဏီဟိတအမည်ရပုံနှင့် ဆက်စပ်၍ ဖော်ပြထားသော စကားရပ်တို့တွင် — “အနတ္တလက္ခဏာကို စွဲစွဲမြဲမြဲ စတင်နှလုံးသွင်း၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်လုံးကို အကွက် စေ့အောင် ဆက်လက်၍ နှလုံးသွင်းလာရာ တစ်ဖန် အနတ္တလက္ခဏာကိုပင် ပြန်၍ နှလုံးသွင်းခိုက် အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်သော် ထိုအရိယမဂ်သည် သုညတအမည်ရ၏။ ဒုက္ခလက္ခဏာကို စွဲစွဲမြဲမြဲ စတင်နှလုံးသွင်း၍ လက္ခဏာရေး သုံးတန်လုံးကို အကွက်စေ့အောင် ဆက်လက်၍ နှလုံးသွင်းလာရာ တစ်ဖန် ဒုက္ခလက္ခဏာကိုပင် ပြန်၍ နှလုံး သွင်းခိုက် အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်သော် ထိုအရိယမဂ်သည် အပ္ပဏီဟိတ အမည်ရ၏။” ဟူသော စကားရပ်တို့မှာ သုညတအမည်ရပုံ အပ္ပဏီဟိတအမည်ရပုံနှင့် ဆက်စပ်၍ လိုရင်းကို ပဓာနအားဖြင့် ဖော်ပြသော စကားများဟု မှတ်သားပါ။ အနတ္တလက္ခဏာကို စွဲစွဲမြဲမြဲ စတင်နှလုံးသွင်း၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်လုံးကို အကွက်စေ့အောင် နှလုံးသွင်းပြီးနောက် အနတ္တလက္ခဏာကိုပင် တစ်ဖန်ပြန်၍ နှလုံးသွင်းခိုက်ဝယ် အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်နိုင် သကဲ့သို့ အလားတူပင် အနိစ္စလက္ခဏာကို နှလုံးသွင်းခိုက်၌လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခလက္ခဏာကို နှလုံးသွင်းခိုက်၌ လည်းကောင်း အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်နိုင်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ တစ်ဖန် ဒုက္ခလက္ခဏာကို စွဲစွဲမြဲမြဲ စတင် နှလုံးသွင်း၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်လုံးကို အကွက်စေ့အောင် နှလုံးသွင်းပြီးနောက် ဒုက္ခလက္ခဏာကိုပင် တစ်ဖန် ပြန်၍ နှလုံးသွင်းခိုက်ဝယ် အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်နိုင်သကဲ့သို့ အလားတူပင် အနိစ္စလက္ခဏာကို နှလုံး သွင်းခိုက်၌လည်းကောင်း အနတ္တလက္ခဏာကို နှလုံးသွင်းခိုက်၌လည်းကောင်း အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်နိုင်- သည်လည်း ရှိပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၁ - နှင့် အောက်ပါ အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာကို ကြည့်ပါ။)

လက္ခဏာရေး သုံးတန်

အနိစ္စာဒိသု ဟိ ယတ္ထ ကတ္တစိ အဘိနိဝိသိတွာ ဣတရမ္ပိ လက္ခဏဒွယံ ဒဠှံ ဝဇ္ဇတိ ဧဝံ။ ဧကလက္ခဏ- ဒဿနမတ္ထေနဝ ဟိ မဂ္ဂုဠာနံ နာမ န ဟောတိ။ တသ္မာ အနိစ္စတော အဘိနိဝိဋ္ဌော ဘိက္ခု န ကေဝလံ အနိစ္စတောဝ ပဋ္ဌာတိ၊ ဒုက္ခတောပိ အနတ္တတောပိ ပဋ္ဌာတိယေဝ။ ဒုက္ခတော အနတ္တတော အဘိနိဝိဋ္ဌေပိ ဧသေဝ နယော။ ဣတိ အာဒိတော ယတ္ထ ကတ္တစိ အဘိနိဝေသော ဟောတု၊ ပဋ္ဌာနဂါမိနီ ပန ဝိပဿနာ ယံ ယံ

သမ္မုသိတွာ ဝုဋ္ဌာတိ၊ တဿ တဿေဝ ဝသေန အာဂမနီယဋ္ဌာနေ ဌတွာ အတ္တနော မဂ္ဂဿ နာမံ ဒေတိ။ တတ္ထ အနိစ္စတော ဝုဋ္ဌဟန္တဿ မဂ္ဂေါ အနိမိတ္တော နာမ ဟောတိ၊ ဒုက္ခတော ဝုဋ္ဌဟန္တဿ အပ္ပဏိဟိတော၊ အနတ္တတော ဝုဋ္ဌဟန္တဿ သုညတောတိ ဧဝံ သုတ္တန္တပရိယာယေန အာဟရိတွာ ဒီပိတော။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၆၉။)

ဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားသစ်စ အခါ၌ လက္ခဏာရေးသုံးတန်တို့တွင် အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော လက္ခဏာ၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်းခြင်းသည် ဖြစ်ချင်ဖြစ်ပါစေ၊ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာသည်ကား အကြင် အကြင် လက္ခဏာကို သုံးသပ်ပြီး၍ သင်္ခါရတို့မှ ထ၏၊ ထိုထို လက္ခဏာ၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းဖြစ်သည့် ဝိပဿနာဂမနအရာ၌ တည်၍ မိမိ၏ အကျိုးဖြစ်သော အရိယမဂ်အား အမည် နာမကို ပေးနိုင်၏။ ပေးနိုင်ပုံမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ —

အနိစ္စစသော လက္ခဏာရေးသုံးတန်တို့တွင် အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော လက္ခဏာ၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံး သွင်းပြီး၍ ထိုနောင် မိမိ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်းရာ လက္ခဏာမှတစ်ပါးသော ကျန်လက္ခဏာနှစ်ပါးကိုလည်း ရှုခြင်းငှာ = ဉာဏ်ဖြင့် မြင်ခြင်းငှာ သင့်သည်သာလျှင် ဖြစ်၏။ တစ်ခုတည်းသော လက္ခဏာကို ရှုရုံ မြင်ရုံ သက်သက်- ကြောင့်ကား ဝုဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်သည် မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ ဖြစ်ပေါ်မလာနိုင်။ ထို့ကြောင့် သင်္ခါရ တရားတို့ကို အနိစ္စအားဖြင့် = အနိစ္စဟု စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်းသော ယောဂါဝစရ ရဟန်းသည် ဒုက္ခ-အနတ္တ မဖက် အနိစ္စသက်သက် နှလုံးသွင်းခြင်းဖြင့်သာလျှင် = အနိစ္စဟု ရှုနေရုံသက်သက်ကြောင့်သာလျှင် ဝုဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်မလာနိုင်သေး၊ ဒုက္ခအားဖြင့်လည်းကောင်း = ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊ အနတ္တအားဖြင့် လည်းကောင်း = အနတ္တဟုလည်းကောင်း နှလုံးသွင်းခြင်းကြောင့်လည်း ဝုဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်- သည် ဖြစ်ပေါ်လာသည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ တစ်နည်း — အနိစ္စသက်သက်ဖြစ်သော သင်္ခါရမှသာ ထမြောက်သည် မဟုတ်သေး၊ ဒုက္ခဖြစ်သော သင်္ခါရမှလည်းကောင်း အနတ္တဖြစ်သော သင်္ခါရမှလည်းကောင်း ထမြောက်သည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ ဒုက္ခအားဖြင့်လည်းကောင်း အနတ္တအားဖြင့်လည်းကောင်း စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်းရာ၌လည်း ဤနည်းပင်တည်း။

ဤသို့လျှင် ဝိပဿနာ ဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းအားထုတ်ခါစ၌ လက္ခဏာရေးသုံးတန်တို့တွင် အမှတ် မထား တစ်ပါးပါးသော လက္ခဏာ၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်းမှုသည် ဖြစ်ချင်ဖြစ်ပါစေ၊ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာသည်ကား အကြင်အကြင် လက္ခဏာကို သုံးသပ်ပြီး၍ သင်္ခါရတရားတို့မှ ထ၏၊ ထိုထို လက္ခဏာ၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ဝိပဿနာဂမနအရာ၌ တည်၍ မိမိ၏ အကျိုးဖြစ်သော အရိယမဂ်အား အမည်နာမကို ပေးနိုင်၏။

ထိုတွင် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု နှလုံးသွင်းခိုက် သင်္ခါရတရားတို့မှ ထသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အရိယမဂ်သည်၊ တစ်နည်း - အနိစ္စဖြစ်သော သင်္ခါရတရားတို့မှ ထသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အရိယမဂ်သည် အနိမိတ္တမဂ် မည်၏။ သင်္ခါရတရားတို့ကို ဒုက္ခဟု နှလုံးသွင်းခိုက် သင်္ခါရတရားတို့မှ ထသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အရိယမဂ်သည်၊ တစ်နည်း - ဒုက္ခဖြစ်သော သင်္ခါရတရားတို့မှ ထသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အရိယမဂ်သည် အပ္ပဏိဟိတ မည်၏။ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနတ္တဟု နှလုံးသွင်းခိုက် သင်္ခါရတရားတို့မှ ထသော ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်၏ အရိယမဂ်သည်၊ တစ်နည်း - အနတ္တဖြစ်သော သင်္ခါရတရားတို့မှ ထသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အရိယမဂ်သည် သုညတ မည်၏။ ဤသို့လျှင် သုတ္တန်နည်းအားဖြင့် ဆောင်၍ အနိမိတ္တမဂ် ရှိကြောင်းကို ရှေးအဋ္ဌကထာဆရာတော်တို့သည် ဆောင်ယူ၍ ပြအပ်လေသည်ဟု မှတ်ပါ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၆၉။)

အရိယပုဂ္ဂိုလ် (၇) မျိုး - ဝေပန်ပုံ

(၁) သဒ္ဓါနုသာရီ၊ (၂) သဒ္ဓါဝိမုတ္တ၊ (၃) ကာယသက္ခီ၊ (၄) ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ၊ (၅) ဓမ္မာနုသာရီ၊ (၆) ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တ၊ (၇) ပညာဝိမုတ္တဟု အရိယပုဂ္ဂိုလ် (၇)မျိုး ရှိ၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ဝေဖန် ပိုင်းခြားဖို့ရန် ဤ သင်္ခါရ-ပေက္ခာဉာဏ်သည် အကြောင်းတရား ဖြစ်၏။

ရှင်းလင်းချက် — ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးသည် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စအားဖြင့် = အနိစ္စဟု နှလုံးသွင်းသည် ဖြစ်၍ သဒ္ဓါန္တေ အဖြစ် များ၏။ သဒ္ဓါနုသာရီ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော လွန်ကဲသော သဒ္ဓါန္တေကို ရရှိ၏။ [ရှုနေသော ဝိပဿနာဉာဏ်တွင် ယေဘုယျအားဖြင့် နာမ်တရား (၃၄)လုံးခန့် ရှိ၏။ ယင်းတို့တွင် ပါဝင်သော သဒ္ဓါ-စေတသိက်မှာ အလွန် ထက်မြက်စူးရှ၍ အားကောင်းနေ၏ဟု ဆိုလိုသည်။] ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် သောတာပတ္တိမဂ်ခဏ၌ သဒ္ဓါနုသာရီပုဂ္ဂိုလ် မည်၏။ ကြွင်းသော သောတာပတ္တိဖိုလ် သကဒါဂါမိမဂ် သကဒါဂါမိဖိုလ် အနာဂါမိမဂ် အနာဂါမိဖိုလ် အရဟတ္တမဂ် အရဟတ္တဖိုလ် ဟူသော (၇)ဌာနတို့၌ သဒ္ဓါဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ် မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၉၇။)

သင်္ခါရတရားတို့၌ အနိစ္စအခြင်းအရာကို ကောင်းစွာ ရှုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ယင်းအနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်က သဒ္ဓါတရား ပွားများလာအောင် ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေး၏။ အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်သည် သဒ္ဓါ တိုးပွားခြင်း၏ အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယ ဖြစ်ရကား ထိုသဒ္ဓါအားလျော်သော အရိယမဂ်၌ တစ်နည်း — သဒ္ဓါလွန်ကဲလျက် ရှိသော ဝိပဿနာဉာဏ်အားလျော်သော အရိယမဂ်၌ သဒ္ဓါသည် လွန်ကဲလျက်ပင် ရှိ၏။ ထိုသို့ ဝိပဿနာဂမနကြောင့် သဒ္ဓါ လွန်ကဲလျက် ရှိသော သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော အဋ္ဌမကအမည်ရသော သောတာပတ္တိမဂ္ဂဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် သဒ္ဓါနုသာရီ = အရိယမဂ် ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း ဝိပဿနာအရာ၌ တည်သော သဒ္ဓါသို့ အစဉ်လိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်မည်၏ ဟူလိုသည်။

(မဟာဋီ-၂-၄၆၄-၄၆၅ - ကြည့်။)

[မှတ်ချက် — အရဟတ္တဖိုလ်၌ သဒ္ဓါဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ် မရှိ၊ သုတ္တန်ဒေသနာ ပရိယာယ်အားဖြင့် အရဟတ္တမဂ်ခဏ၌ သဒ္ဓါဝိမုတ္တ ဖြစ်ခဲ့သော် အကြောင်း အရဟတ္တမဂ်၌ သဒ္ဓါ လွန်ကဲသဖြင့် သို့မဟုတ် သဒ္ဓါဝိမုတ္တ ဖြစ်သဖြင့် အကျိုးတရားဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ်၌လည်း သဒ္ဓါဝိမုတ္တဟု ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤသို့ မှတ်သားပါ။

(မဟာဋီ-၂-၄၆၄-၄၆၅ - ကြည့်ပါ။)]

တစ်ဖန် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် သင်္ခါရတရားတို့ကို ဒုက္ခအားဖြင့် = ဒုက္ခဟု စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်း၏။ ယင်းသို့ နှလုံးသွင်းခြင်းကြောင့် ပဿဒ္ဓိ အဖြစ်များလာ၏။ ပဿဒ္ဓိ အဖြစ်များလာခြင်းကြောင့် လွန်ကဲသော စိတ်တည်ကြည်မှု သမာဓိန္တေကို ရရှိနိုင်၏။ ထိုဒုက္ခာနုပဿနာဖြင့် သင်္ခါရတို့မှတစ်ဆင့် ပုဂ္ဂိုလ်သည် သောတာပတ္တိမဂ်မှ စ၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့တိုင်အောင် အလုံးစုံသော (၈)ဌာနတို့၌ ကာယသက္ခီ ပုဂ္ဂိုလ် မည်ပေသည်။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၉၇။)

မေးမြန်းဖွယ် အချက်

အဋ္ဌကထာ၌ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၆၆ - ၌) ဝိပဿနာဂမနဓုရ၊ မဂ္ဂါဂမနဓုရဟု ဓုရ နှစ်မျိုးတို့ကို ကိန်းသေ နိယမအားဖြင့် သတ်မှတ်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သောတာပတ္တိမဂ်ခဏ၌ သဒ္ဓါနုသာရီသော်လည်းကောင်း ဓမ္မာနုသာရီသော်လည်းကောင်း ဖြစ်သင့်သည် မဟုတ်ပါလော ဟူငြားအံ့။ အဖြေကား ဤသို့တည်း။ —

ဤအရာ၌ သောတာပတ္တိမဂ်ခဏ၌ သဒ္ဓါနုသာရီပင် ဖြစ်သင့်၏။ (ကာယသက္ခိ မဖြစ်သင့် ဟုလိုသည်။) အရဟတ္တဖိုလ်ခဏ၌လည်း ကာယသက္ခိ မရှိပေ။ အဘိဓမ္မာပါဠိတော် (အဘိ-၃-၁၈၄။) ၌ ဤသို့ ဟောကြားထားတော်မူ၏။ —

“အဘယ်မည်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ကာယသက္ခိ မည်သနည်း၊ ဤသာသနာတော်၌ အချို့သော ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှစ်ပါးကုန်သော ဝိမောက္ခတရားတို့ကို နာမကာယဖြင့် တွေ့ထိ၍ နေ၏။ ပညာဖြင့်လည်း သိမြင်၍ ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား အချို့ကုန်သော အာသဝေါတရားတို့သည် ကုန်သွားကုန်၏။ ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို ကာယသက္ခိဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်၏။” (အဘိ-၃-၁၈၄။)

ဤသို့လျှင် အချို့ကုန်သော အာသဝေါတရားတို့၏ ကုန်ခန်းမှုကိုသာ ဟောကြားထားတော်မူခြင်းကြောင့် ကာယသက္ခိပုဂ္ဂိုလ်၏ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ကြောင်းကိုသာလျှင် သိအပ်သည်မဟုတ်လော ဟု မေးရန်ရှိ၏။ —

ဤအမေးသည် ပရိယာယ်မဖက် မုချသက်သက်အားဖြင့်ကား မှန်၏။ သို့သော် ဤဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ၌ ပရိယာယ်အားဖြင့် ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်၏။ ထိုပရိယာယ်ဟူသည် အဘယ်နည်းဟူမူ — ကာယသက္ခိ ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် တူသည်၏ အဖြစ်ပင်တည်း။

ထင်ရှားစေအံ့ — ကာမာဝစရ-ဥပစာရသမာဓိ၊ ရူပါဝစရ-ဈာန်သမာဓိတို့ထက် သာလွန်သော အရူပဈာန်သမာဓိ အတွေ့ကို ရရှိသည်ဖြစ်၍ ကာယသက္ခိပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်ဝေါ်မှု ပြီးစီးခြင်း ဖြစ်ရကား အချို့သော အာသဝေါတရားတို့၏ ကုန်ခန်းမှုကို အစွဲပြု၍ “ကာယသက္ခိ”ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော သောတာပတ္တိဖိုလ်ပုဂ္ဂိုလ်မှသည် အရဟတ္တမဂ်ပုဂ္ဂိုလ်သို့ တိုင်အောင်သော အရိယပုဂ္ဂိုလ်နှင့် —

၁။ ဥပစာရသမာဓိ၊ ရူပါဝစရဈာန်သမာဓိတို့ထက် သာလွန်သော အလွန်အကဲနှင့် တကွဖြစ်သော အရူပါဝစရဈာန်သမာဓိ အတွေ့နှင့်၊

၂။ ထိုသမာဓိလျှင် တည်ရာရှိသော အာသဝေါတရားတို့၏ ကုန်ခန်းခြင်း —

ဤနှစ်မျိုးတို့၏ တူသည်၏အဖြစ်ကို ငဲ့၍ ကာယသက္ခိပုဂ္ဂိုလ်ကဲ့သို့ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကိုလည်း ကာယသက္ခိဟု ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၌ ဟောကြားထားတော်မူ၏။ ထို့ကြောင့် ဤဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ၌လည်း ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်နည်းကိုပင်လျှင် ယူ၍ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏လည်း ကာယသက္ခိပုဂ္ဂိုလ် အဖြစ်ကို ဖွင့်ဆိုအပ်ပေသည်။ မှန်ပေသည် — ဤဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာအဖွင့်သည် သုတ္တန်ဒေသနာတော်၏ အဖွင့်ဖြစ်သည်ဟု သိရှိပါလေ။ (မဟာဋီ-၂-၄၆၅-၄၆၆။)

မုချအားဖြင့် ယူဝံ့

ပရိယာယ်မဖက် မုချသက်သက်အားဖြင့်ကား သောတာပတ္တိဖိုလ်မှ စ၍ အရဟတ္တမဂ် တိုင်အောင် (၆)ပါး ကုန်သော အရာဌာနတို့၌ ကာယသက္ခိ မည်၏။ ထို ကာယသက္ခိ အမည်ရသော အရိယပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း သမာပတ် (၈)ပါးလုံးကို ရရှိထားသော အရိယပုဂ္ဂိုလ်တည်း။ သုဒ္ဓ္ဓဝိပဿနာယာနိကဖြစ်သော ဈာန်အစေးခန်းခြောက်သော သုက္ခဝိပဿကပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်းကောင်း၊ ဥပစာရဈာန်မျှကိုသာ ရသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်းကောင်း (ဈာန်ရနိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့တွင် ဈာန်ကို ရအောင် အားမထုတ်ဘဲ ဥပစာရသမာဓိမှ ဝိပဿနာသို့ ကူးသော ပုဂ္ဂိုလ်များကို ရည်ရွယ်သည်။) ရူပါဝစရဈာန်မျှကိုသာ ရသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်းကောင်း ကာယသက္ခိ ပုဂ္ဂိုလ် မဖြစ်နိုင်။

ပဿဒ္ဓိဗဟုလ = ပဿဒ္ဓိ အဖြစ်များ၏ ဟူသည်မှာလည်း ပဿဒ္ဓိကို အဦးမူ ပဓာန ပြုသဖြင့် ကာမာဝစရ သမာဓိထက် သာလွန်သော အလွန်အကဲနှင့် တကွဖြစ်သော သမာဓိကိုရသော သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်ကိုသာလျှင် အလိုရှိအပ်ပေသည်။ သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်၏သာလျှင် ကာယသင်္ခါ အရိယပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်နိုင်ပုံကို အောက်၌ ဖွင့်ဆိုခဲ့လေပြီ။ (မဟာဋီ-၂-၄၆၅-၄၆၆။)

အရူပါဝစရဈာန် (၄)ပါးတို့တွင် ဈာန်တစ်ပါးပါးကိုလည်းကောင်း၊ လေးပါးလုံးကိုလည်းကောင်း ရောက်ရှိ၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် **ဥဘတောဘာဂဓိမုတ္တ** မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၉၇။)

အာကာသာနဉ္စာယတနသမာပတ်သို့ ဆိုက်ရောက်ပြီး၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ် - စသည်ဖြင့် အရူပဈာန်သမာပတ် (၄)မျိုးတို့၏ အစွမ်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ နိရောဓသမာပတ်၏ အစွမ်းဖြင့် လည်းကောင်း **ဥဘတောဘာဂဓိမုတ္တ** ပုဂ္ဂိုလ် (၅)မျိုး ရှိ၏။

အရူပဈာန်ဖြင့် ရူပကာယမှလည်းကောင်း၊ နာမကာယ တစ်စိတ်တစ်ဒေသမှလည်းကောင်း ဝိက္ခမ္ဘန = ခွာသည်၏ အစွမ်းဖြင့် လွတ်မြောက်၏။ အရိယမဂ်ဖြင့် နာမကာယမှ သမုဇ္ဈေဒ = အကြွင်းမဲ့ ဖြတ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် လွတ်မြောက်၏။ ဤသို့လျှင် နှစ်ပါးကုန်သော အဖို့တို့ဖြင့် နှစ်ကြိမ်တိုင်တိုင် လွတ်မြောက်သောကြောင့် **ဥဘတောဘာဂဓိမုတ္တ** မည်ပေသည်။ (မဟာဋီ-၂-၄၆၆-၄၆၈။)

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် သင်္ခါရတရားတို့ကို **အနတ္တ**အားဖြင့် = **အနတ္တ**ဟု နှလုံးသွင်းသည် ဖြစ်၍ ပညာ အဖြစ်များရကား လွန်ကဲသော ပညိန္ဒြေကို ရရှိ၏။ (ပညာဉာဏ်ကြီးမားသော ပုဂ္ဂိုလ်အား အထူးသဖြင့် သိမ်မွေ့သည်လည်းဖြစ်ကုန်သော နက်နဲသည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော ပရမတ္ထ အနက်သဘောတရားတို့သည် ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်ကုန်၍ ဉာဏ်ဝ၌ ထင်လာကုန်၏။ ထို့ကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနတ္တအားဖြင့် = အနတ္တဟု နှလုံးသွင်းသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ဉာဏ်ပညာ အဖြစ်များသည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ ပညိန္ဒြေကို ရခြင်းကိုလည်းကောင်း အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။) ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ပညိန္ဒြေ လွန်ကဲသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ် ခဏ၌ **ဓမ္မာနုသာရီ** ပုဂ္ဂိုလ် မည်၏။ သောတာပတ္တိဖိုလ်-မှသည် အရဟတ္တမဂ်သို့ တိုင်အောင် (၆)ဌာနတို့၌ **ဝိဒ္ဓိပ္ပတ္တ**ပုဂ္ဂိုလ် မည်၏။ အရဟတ္တဖိုလ် ခဏ၌ **ပညာဓိမုတ္တ** ပုဂ္ဂိုလ် မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၉၈။)

နိပ္ပရိယာယ = မုချအားဖြင့် ယူပုံ - ပုဂ္ဂိုလ် (၇) မျိုး

ဤပုဂ္ဂိုလ် (၇)မျိုးတို့နှင့် ပတ်သက်၍ ပရိယာယ်မဖက် မုချသက်သက်အားဖြင့် ယူဆပုံ အကျဉ်းစကားမှာ ဤသို့တည်း -

၁။ အကြင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား **အနိစ္စ**အခြင်းအရာအားဖြင့် သင်္ခါရတို့မှ ထမြောက်သော ဝုဋ္ဌာန အမည် ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် သဒ္ဓါမိမောက္ခ အဖြစ်များသည်ဖြစ်၍ သဒ္ဓိန္ဒြေ၏ ထက်မြက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သောတာပတ္တိမဂ်ခဏ၌ **သဒ္ဓါနုသာရီ** မည်၏။ သောတာပတ္တိဖိုလ်မှသည် အရဟတ္တမဂ်သို့ တိုင်အောင်သော အလယ် (၆)ဌာနတို့၌ **သဒ္ဓါဓိမုတ္တ**မည်၏။ အရဟတ္တဖိုလ်ခဏ၌ **ပညာဓိမုတ္တ** မည်၏။

၂။ ထို့အတူ အကြင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား **ဒုက္ခ**အခြင်းအရာအားဖြင့် သင်္ခါရတို့မှ ထမြောက်သော ဝုဋ္ဌာန အမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား ပဿဒ္ဓိ အဖြစ်များသောကြောင့် သမာဓိ-

န္တေသည လွန်လွန်ကဲကဲ ဖြစ်နေ၏။ ဒုက္ခလျှင် မှီရာ အကြောင်းရင်း ရှိသော သဒ္ဓါတရား၏လည်း အထူးသဖြင့် ထက်မြက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဝိပဿနာဂမန မဂ္ဂါဂမနဟူသော ဓုရန္တစ်ပါးတို့၏ ကိန်းသေ မြဲခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း ပထမမဂ်ဉာဏ်ခဏ၌ **သဒ္ဓါနုဿာရီ**ပင် မည်ပေသည်။ အလယ် (၆)ဌာနတို့၌ **သဒ္ဓါဝိမုတ္တ** မည်၏။ အဆုံးအရဟတ္တဖိုလ်၌ **ပညာဝိမုတ္တ**ပင် မည်ပေသည်။

၃။ နောက်တစ်မျိုးကား — အကြင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား **အနတ္တ**အခြင်းအရာအားဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့မှ ထမြောက်သော ဝုဋ္ဌာန အမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ပညာဉာဏ် အဖြစ်များသည် ဖြစ်၍ ပညိန္တေ၏ ထက်မြက်စူးရှသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သောတာပတ္တိမဂ်ခဏ၌ **ဓမ္မာနုဿာရီ** မည်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ အလယ် (၆)ဌာနတို့၌ **ဝိဇ္ဇိပ္ပတ္တ**မည်၍ အဆုံးအရဟတ္တဖိုလ်၌ **ပညာဝိမုတ္တ** မည်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

၄။ ဤပြဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် (၈)ပါးကုန်သော ဝိမောက္ခဈာန်တို့ကို ရရှိကြသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ မဟုတ်ကြကုန်။ (၈)ပါးကုန်သော ဝိမောက္ခဈာန်တို့ကို ရရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား သောတာပတ္တိမဂ်ခဏ၌ **သဒ္ဓါနုဿာရီ** သော်လည်းကောင်း၊ **ဓမ္မာနုဿာရီ**သော်လည်းကောင်း ဖြစ်ပေသည်။ အလယ် (၆)ဌာနတို့၌ **ကာယသင်္က** ဖြစ်၏။ အဆုံးအရဟတ္တဖိုလ်၌ **ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ** ဖြစ်ပေသည်။ (မဟာဋီ-၂-၄၆၈။)

သုံးမည်ရ ဉာဏ်

ယာ စ မုတ္တိတုကမျတာ၊ ယာ စ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာ၊ ယာ စ သင်္ခါရပေက္ခာ၊ ဣမေ ဓမ္မာ ဧကတ္တာ၊ ဗျဉ္ဇနမေဝ နာနံ။ (ပဋိသံ-၂၅၉၊ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၉၉။)

မုတ္တိတုကမျတာဉာဏ်၊ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်၊ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် — ဤဉာဏ်သုံးမျိုးတို့သည် တူသော အနက်သဘော ရှိကြကုန်၏။ သဒ္ဓါသည်သာလျှင် ထူး၏။ (ပဋိသံ-၂၅၉။)

အရိယမဂ်၏ ရှေးအဖို့၌ သင်္ခါရတရားတို့အပေါ်၌ နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်ဖြင့် ငြီးငွေ့သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဥပ္ပါဒ၊ ပဝတ္တ၊ ဌိတိ၊ နိမိတ္တဟု ညွှန်းဆိုခေါ်ဝေါ်အပ်သော သင်္ခါရတရားတို့ကို ထိုသင်္ခါရတရားတို့၌ တပ်မက်တွယ်တာတတ်သော ဆန္ဒရာဂကို ပယ်သဖြင့် စွန့်လွှတ်လိုသည်၏ အဖြစ်သည် **မုတ္တိတုကမျတာ = မုတ္တိတုကမျတာ** မည်၏။

ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို စွန့်လွှတ်ခြင်း၏ အကြောင်းဥပါယကို ပြုလုပ်ခြင်းငှာ အလယ်၌ သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို အဖန်တလဲလဲ စုံစမ်းဆင်ခြင်ခြင်းသည် **ပဋိသင်္ခါ** မည်၏။

သင်္ခါရတရားတို့အပေါ်၌ တွယ်တာမှု အာလယ ကင်းသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ အပေါ်၌ ငဲ့ကွက်မှုကို စွန့်လွှတ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် လွှတ်၍ ထိုသို့ စွန့်လွှတ်ခြင်းကို ပြုခြင်း၏ အဆုံး နောက်ကာလ၌ သင်္ခါရတရားတို့ကို လျစ်လျူရှုခြင်းသည် အညီအညွတ် တည်သည် မည်၏။ **သင်္ခါရပေက္ခာ** မည်၏။ (အကြင်ရွှေလောက် နိဗ္ဗာန်သို့ သက်ဝင် ပြေးသွားခြင်းသည် မပြည့်စုံသေး၊ ထိုရွှေလောက် သင်္ခါရတရားတို့၌ လက္ခဏာရေး သုံးတန်ကို စုံစမ်းစိစစ်ခြင်း၌လည်း လျစ်လျူနေသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဉာဏ်အစဉ်အားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကို ရည်၍ - အဇ္ဈပေက္ခာနံ သန္တိဌာနာ = သင်္ခါရတရားတို့ကို လျစ်လျူရှုခြင်းသည် အညီအညွတ် တည်သည် မည်၏ ဟုလိုသည်။)

ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို လျစ်လျူရှုလျက် အညီအညွတ်တည်သော ငြိမ်သက်နေသော သင်္ခါရပေက္ခာ ဉာဏ်ကိုပင် ရည်ရွယ်၍ —

ဥပ္ပါဒေါ သင်္ခါရာ၊ တေ သင်္ခါရေ အဇ္ဈုပေက္ခာတီတိ သင်္ခါရပေက္ခာ။ (ပဋိသံ-၅၉။)

ဥပ္ပါဒ = ဖြစ်သော သဘောတရားသည် သင်္ခါရတရားတို့တည်း။ ထိုသင်္ခါရတရားတို့ကို လျစ်လျူရှု၏။
ထို့ကြောင့် သင်္ခါရပေက္ခာ မည်၏။ (ပဋိသံ-၅၉။)

ဤသို့စသော စကားတော်ကို မိန့်ဆိုခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၉၉။)

ဥဋ္ဌာနဂါမိနိပိပဿနာ

ဤသို့ ရအပ်သော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် ရှိသော ဤအမျိုးကောင်းသား အမျိုးကောင်းသမီး၏ ဝိပဿနာ-
ဉာဏ်သည် အထွတ်အမြတ်သို့ ရောက်သည်ဖြစ်၍ ဥဋ္ဌာနဟုဆိုအပ်သော အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်သောကြောင့်
ဥဋ္ဌာနဂါမိနိ မည်ပေသည်။ သိခါပတ္တဝိပဿနာ = အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်ရှိနေသော ဝိပဿနာဟူ၍လည်း-
ကောင်း၊ ဥဋ္ဌာနဂါမိနိဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်ဆိုအပ်သော ဤအမည်သည် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် အနုလောမဉာဏ်
ဂေါတြဘူဉာဏ်ဟု မှတ်အပ်သော ဉာဏ်သုံးပါးအပေါင်း၏သာလျှင် အမည်ဖြစ်ပေသည်။ မှန်ပေသည် — ထို
သုံးမျိုးသော ဉာဏ်ဟူသော ဝိပဿနာသည် ဝိပဿနာဉာဏ်တို့၏ အထွတ်အမြတ် အဖြစ်သို့ ရောက်သည်၏
အဖြစ်ကြောင့် **သိခါပတ္တာ ဝိပဿနာ**လည်း မည်ပေ၏။ ဥဋ္ဌာန အမည်ရသော အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်
တတ်သောကြောင့် **ဥဋ္ဌာနဂါမိနိ**လည်း မည်ပေ၏။

ဥဋ္ဌာန — ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံဖြစ်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးအပေါင်းကို မိမိသန္တာန်၌ အကျိုး
ဝင်သော်လည်းကောင်း၊ မဝင်သော်လည်းကောင်း သူစိမ်းပြင်ပအားဖြင့် ရှုအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဗဟိဒ္ဓဟုပင်
ဆိုအပ်၏။ ထိုဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အာရုံနိမိတ် ဖြစ်၍ဖြစ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် အာရုံပြုခြင်း
ဟု ဆိုအပ်သော သုံးသပ်ခြင်းဖြင့် နှလုံးသွင်း သုံးသပ်အပ်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးဟူသော ဝိပဿနာဉာဏ်၏
တည်ရာဝတ္ထုမှလည်းကောင်း (= သင်္ခါရနိမိတ်မှလည်းကောင်း ဟူလိုသည်။) မိမိ ရုပ်နာမ်သန္တာန် အစဉ်၌ မပြတ်
ဖြစ်နေသော ကိလေသာအယဉ်၊ ဥပါဒိန္နက္ခန္ဓာအယဉ် = ဝိပါကခန္ဓာအယဉ်ဟူသော ပဝတ္တမှလည်းကောင်း
ထသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အရိယမဂ်ကို ဥဋ္ဌာနဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်ပေသည်။ ထိုဥဋ္ဌာန မည်သော အရိယမဂ်သို့
ဆိုက်ရောက်တတ်သောကြောင့် **ဥဋ္ဌာနဂါမိနိ** မည်၏။ အရိယမဂ်ဉာဏ်နှင့် အတူတကွ ဆက်စပ်မိ၏ဟု ဆိုလို၏။
(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၉၉။)

အဘယ်သို့လျှင် အရိယမဂ်သည် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံဖြစ်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး အပေါင်း-
တည်းဟူသော သင်္ခါရနိမိတ်မှ ထသနည်း၊ အဘယ်သို့ကား မိမိ ရုပ်နာမ်သန္တာန် အစဉ်၌ မပြတ်ဖြစ်နေသော
ကိလေသာအယဉ်နှင့် ဥပါဒိန္နက္ခန္ဓာအယဉ် = ဝိပါကခန္ဓာအယဉ် ဟူသော အဇ္ဈတ္တပဝတ္တမှ ထသနည်းဟူမူ?—

ဥဋ္ဌဟနဉ္စ နေသံ အာရမ္မဏာကရဏံ၊ အာယတိံ အနုပ္ပတ္တိဓမ္မတာပါဒနဉ္စ။ (မဟာဋီ-၂-၄၆၉။)

ဥဋ္ဌာနဂါမိနိ ဝိပဿနာ အမည်ရသော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် အနုလောမဉာဏ် ဂေါတြဘူဉာဏ်တို့သည်
မဂ္ဂဝီထိအတွင်း၌ တစ်ခုပြီးတစ်ခု ဆက်တိုက် ဖြစ်ပေါ်သွားကြ၏။ ယင်းဥဋ္ဌာနဂါမိနိ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌
(ဂေါတြဘူဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌) အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် အရိယ
မဂ်ဉာဏ်သည် ဆက်စပ်မိနေ၏။ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတည်းဟူသော သင်္ခါရတရားတို့ကို
ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကို အာရုံယူ၍ လက္ခဏာယာဉ် တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်နေ၏။ ယင်းသို့
ဝိပဿနာရှုလာရာ ဥဋ္ဌာနဂါမိနိ ဝိပဿနာသို့ ဆိုက်ရောက်လာသောအခါ အနုလောမဉာဏ်သို့တိုင်အောင်သော
ဝိပဿနာဉာဏ်တို့သည် သင်္ခါရနိမိတ်ကို အာရုံပြုသော်လည်း အရိယမဂ်တရားသည် သင်္ခါရနိမိတ်ကို အာရုံ

မပြုတော့ဘဲ အနိမိတ္တအမည်ရသော သင်္ခါရနိမိတ်ကင်းရာ အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကိုသာ အာရုံပြုသွား၏။ ယင်းသို့လျှင် အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် သင်္ခါရနိမိတ်ကင်းရာ အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကိုသာ အာရုံပြုသောကြောင့် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး အပေါင်းတည်းဟူသော သင်္ခါရနိမိတ်ကို အာရုံမပြုပေ။ ယင်းသို့ သင်္ခါရနိမိတ်ကို အာရုံမပြုခြင်းသည် ထိုသင်္ခါရနိမိတ်မှ ထသည် မည်၏။

အရိယမဂ်တရား အသီးအသီးသည် မိမိ မိမိ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ကိလေသာတို့ကို သမုစ္ဆေဒပဟာန်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ အမြစ်ပြတ် ပယ်သတ်လိုက်သဖြင့် ကိလေသာများသည် နောင်အခါ၌ နောင်တစ်ဖန် ဖြစ်ခြင်းသဘော မရှိသော ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသို့ ရောက်ရှိသွား၏။ မဂ္ဂဘာဝနာ မရှိပါက ထိုကိလေသာလျှင် အကြောင်းရင်း ရှိသော ဖြစ်လတ္တံ့သော ဥပါဒိန္နက္ခန္ဓာ = ဝိပါကခန္ဓာတို့သည်လည်း ရှိကြ၏။ မဂ္ဂဘာဝနာကြောင့် ကိလေသာများသည် အဆင့်ဆင့် အကြွင်းမဲ့ ကုန်ခန်းသွားကြသဖြင့် ကိလေသာ ထင်ရှားရှိပါမှ တဏှာအစိုဓာတ် အစေးဓာတ် ထင်ရှားရှိပါမှ ဖြစ်ခွင့်ရှိသော ဝိပါကခန္ဓာ အစဉ်သည်လည်း မဖြစ်နိုင်တော့ပြီ = မဖြစ်ခြင်းသဘောသို့ပင် ရောက်ရှိသွား၏။ ထိုသို့ အရိယမဂ်က ကိလေသာနှင့် ခန္ဓာတို့၏ နောင်အခါ၌ တစ်ဖန် မဖြစ်ခြင်းသဘော ရှိသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်စေခြင်းသည် အဇ္ဈတ္တပဝတ္တမှ ထသည် မည်၏ ဟူလိုသည်။ ဤသဘောတရားများကို ရှင်းရှင်း နားလည်မိစေရန် မဂ္ဂဝီထိများကို ဤတွင် ဆက်လက်၍ ဖော်ပြအပ်ပါသည်။ —

မန္တပညပုဂ္ဂိုလ်၏ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဝီထိ

ဘ “ န - ဒ - မ - ပ - ဥ - န - ဂေါ - မ - ဖ - ဖ ” ဘ - ဘ . . .

တိက္ခပညပုဂ္ဂိုလ်၏ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဝီထိ

ဘ “ န - ဒ - မ - ပ - ဥ - န - ဂေါ - မ - ဖ - ဖ - ဖ ” ဘ - ဘ . . .

ဘ = ဘဝင်။ န = ဘဝင်စလန။ ဒ = ဘဝင်ပစ္ဆေဒ။ မ = မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း။ ပ = ပရိကံ။ ဥ = ဥပစာ။ န - အနုလုံ။ ဂေါ = ဂေါတြဘူ။ မ = အရိယမဂ်။ ဖ = အရိယဖိုလ်။

ဘဝင်၊ ဘဝင်စလန၊ ဘဝင်ပစ္ဆေဒ၊ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ပရိကံ၊ ဥပစာ၊ အနုလုံ၊ ဂေါတြဘူ၊ မဂ်၊ ဖိုလ် (၂)ကြိမ်၊ ထိုနောင် ဘဝင်ဖြစ်ထိုက်သ၍ ဖြစ်၏။ ဤကား ပညာနဲ့သော မန္တပညပုဂ္ဂိုလ်၏ မဂ္ဂဝီထိတည်း။ တိက္ခပညပုဂ္ဂိုလ်၌ ပရိကံ မပါဘဲ ဖိုလ်ဇော သုံးကြိမ် စော၏။ သကဒါဂါမိမဂ္ဂဝီထိစသည့် အထက်ပိုင်းမဂ္ဂဝီထိများ၌ ဂေါတြဘူအရာတွင် ဝေါဒါန်ဟု အမည်ပြောင်းသွားသည်သာ ထူး၏။

ထိုဝီထိစိတ်တို့တွင် ပရိကံ၊ ဥပစာ၊ အနုလုံ၊ ဂေါတြဘူတို့မှာ ကာမာဝစရ မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်ဇောများ ဖြစ်ကြ၏။ သောမနဿနှင့် ဥပေက္ခာ ထိုက်သလို ဖြစ်နိုင်၏။ ယင်းဇောတို့တွင် ပရိကံ၊ ဥပစာ၊ အနုလုံတို့ကား သင်္ခါရနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ ဂေါတြဘူ (ဝေါဒါန်)، မဂ်၊ ဖိုလ်တို့ကား အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို အာရုံပြုကြသည်။

ဤအရိယမဂ်ဉာဏ်နှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသော ပရိကံ ဥပစာ အနုလုံ ဂေါတြဘူ (ဝေါဒါန်) တို့ကိုလည်း- ကောင်း၊ မဂ္ဂဝီထိ၏ ရှေးတွင် ဘဝင်ခြားလျက် မဂ္ဂဝီထိနှင့် ဆက်စပ်နေသော အလွန်နီးကပ်နေသော အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်ရှိလာသည့် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ပါသည့် ဝိပဿနာဇောဝီထိကိုလည်းကောင်း **ဓုဠာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ**ဟု ခေါ်ဆိုပေသည်။ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ကို သုံးပိုင်း ပိုင်းလျှင် အရိယမဂ်ဉာဏ်နှင့် ဆက်စပ်နေသည့် အလွန်နီးကပ်နေသည့် နောက်ဆုံးပိုင်း ဖြစ်သည်။

ဓမ္မာနုဂါမိနိ ဝိပဿနာ၏ အာရုံ

ဓမ္မာနုဂါမိနိ ပန ဝိပဿနာ ကိမာရမ္မဏာတိ၊ လက္ခဏာရမ္မဏာတိ။ လက္ခဏံ နာမ ပညတ္တိဂတိကံ နဝတ္ထုဗ္ဗမ္မဘူတံ။ ယော ပန “အနိစ္စံ ဒုက္ခမနတ္တာ”တိ တိဏိ လက္ခဏာနိ သလ္လက္ခေတိ၊ တဿ ပဉ္စက္ခန္ဓာ ကဏ္ဏေ ဗဒ္ဓကုဏပံ ဝိယ ဟောန္တိ၊ သင်္ခါရာရမ္မဏမေဝ ဉာဏံ သင်္ခါရတော ဝုဋ္ဌာတိ။ ယထာ ဟိ ဧကော ဘိက္ခု ပတ္တံ ကိဏိတုကာမော ပတ္တဝါဏိဇေန ပတ္တံ အဘတံ ဒိသ္မာ ဟဋ္ဌပဟဋ္ဌော “ဂဏှိဿာမိ”တိ စိန္တေတွာ ဝိမံသမာနော တိဏိ ဆိဒ္ဓါနိ ပဿေယျ။ သော န ဆိဒ္ဓေသု နိရာလယော ဟောတိ၊ ပတ္တေ ပန နိရာလယော ဟောတိ၊ ဧဝမေဝ တိဏိ လက္ခဏာနိ သလ္လက္ခေတွာ သင်္ခါရေသု နိရာလယော ဟောတိ၊ သင်္ခါရာရမ္မဏေနဝ ဉာဏေန သင်္ခါရတော ဝုဋ္ဌာတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဒုဿောပမာယပိ ဧသေဝ နယော။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၆၉။)

အနိစ္စတာ ဒုက္ခတာ အနတ္တတာတိ ဟိ ဝိသုံ ဂယုမာနံ လက္ခဏံ ပညတ္တိဂတိကံ ပရမတ္ထတော အဝိဇ္ဇမာနံ၊ အဝိဇ္ဇမာနတ္တာ ဧဝ ပရိတ္တာဒိဝေသေန နဝတ္ထုဗ္ဗမ္မဘူတံ။ တသ္မာ ဝိသုံ ဂဟေတဗ္ဗဿ လက္ခဏဿ ပရမတ္ထတော အဘာဝါ “အနိစ္စံ ဒုက္ခမနတ္တာ”တိ သင်္ခါရေ သဘာဝတော သလ္လက္ခန္ဓောဝ လက္ခဏာနိ သလ္လက္ခေတိ နာမာတိ အာဟ “ယော ပန အနိစ္စံ ဒုက္ခမနတ္တာတိ တိဏိ လက္ခဏာနိ သလ္လက္ခေတိ”တိ။ (မူလဋီ-၁-၁၁၅။)

ဓမ္မာနုဂါမိနိ ဝိပဿနာသည် အဘယ်အာရုံ ရှိသနည်းဟူမူ အနိစ္စတာ ဒုက္ခတာ အနတ္တတာဟူသော လက္ခဏာလျှင် အာရုံရှိသည်ဟု ဖြေဆိုရာ၏။ အနိစ္စအခြင်းအရာ ဒုက္ခအခြင်းအရာ အနတ္တအခြင်းအရာဟူသော လက္ခဏာသည် ပညတ်၏ ဖြစ်ခြင်းကဲ့သို့သော ဖြစ်ခြင်းရှိ၏။ ပညတ်နှင့် အလားတူနေ၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၆၉။)

ထို့ကြောင့် ဓမ္မာနုဂါမိနိ ဝိပဿနာသည် အနိစ္စတာစသော လက္ခဏာကို အာရုံပြုနေလျှင် ထိုလက္ခဏာသည် ပညတ်သဘော ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အရိယမဂ် ဖြစ်သောအခါ ထိုမဂ်သည် ဝုဋ္ဌာန အမည်ရရာ၌ ထိုဝုဋ္ဌာနသည် သင်္ခါရအာရုံတို့မှ မထမြောက်နိုင်ဘဲ ရှိရာ၏။ တစ်ဖန် ယင်း ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိ ဝိပဿနာသည် သင်္ခါရတရားကို အာရုံ ပြုပြန်လျှင်လည်း သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စတာစသော လက္ခဏာကို ထိုးထွင်း၍ မသိဘဲ ရှိရာ၏။ ဤသို့ အစွန်း နှစ်ဘက် ထွက်နေသောကြောင့် ဤမေးခွန်းကို ထုတ်၍ အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ဖြေဆိုနေခြင်း ဖြစ်၏။ (မူလဋီ-၁-၁၁၅။)

လက္ခဏာရမ္မဏာ — “အနိစ္စ”ဟု ဆိုရာ၌ အနိစ္စဖြစ်သော မမြဲသော ခန္ဓာ (၅)ပါး ရ၏။ “အနိစ္စတာ”ဟု ဆိုရာ၌ကား ထိုအနိစ္စဖြစ်သော ခန္ဓာ (၅)ပါး၏ မမြဲခြင်းဟူသော အမှတ်လက္ခဏာ ရ၏။ ဒုက္ခနှင့် ဒုက္ခတာ၊ အနတ္တနှင့် အနတ္တတာတို့၌လည်း နည်းတူ မှတ်ပါ။

လောကီ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ (၅)ပါးကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ ဟု ရှုရာ၌ အာရုံပြုရင်းက သင်္ခါရဖြစ်သော ပရမတ္ထ ခန္ဓာကို အာရုံပြုသော်လည်း ဉာဏ်၌ ထင်လာသောအခါ ဤခန္ဓာ (၅)ပါး၏ အနိစ္စတာစသော အခြင်းအရာသာ ထင်လာ၏။ ဤသို့ထင်လာပုံကို စွဲ၍ လက္ခဏာရမ္မဏာ = အနိစ္စတာ ဒုက္ခတာ အနတ္တတာဟူသော လက္ခဏာလျှင် အာရုံရှိသည်ဟု အဋ္ဌကထာ ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ (မူလဋီ-၁-၁၁၅။)

လက္ခဏာမည်သည် ပညတ်၏ဖြစ်ခြင်းကဲ့သို့သော ဖြစ်ခြင်းရှိ၏။ ပညတ်နှင့် အလားတူ၏။ ပရိတ္တ = ကာမ တရား၊ မဟဂ္ဂုတ်တရားစသည်ဖြင့် မဆိုထိုက်သော တရားဖြစ်၍ ဖြစ်၏။ ထိုသို့ပင် ဖြစ်သော်လည်း အကြင်ယော- ဂါဝစရ ရဟန်းသည် “အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ”ဟု လက္ခဏာရေးသုံးတန်တို့ကို မှတ်သား၏။ ထိုရဟန်း၏ သန္တာန်ဝယ် ခန္ဓာငါးပါးတို့သည် လည်ပင်း၌ ဖွဲ့ချည်၍ ထားအပ်သော အကောင်ပုပ်ကဲ့သို့ ဖြစ်လာကုန်၏။ ထင်လာကုန်၏။ သင်္ခါရဟူသော အာရုံရှိသည်သာလျှင် ဖြစ်သော ဉာဏ်သည် သင်္ခါရမှ ထ၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၆၉။)

လက္ခဏာသည် = လက္ခဏာရေးသုံးတန်သည် ပညတ်နှင့် အလားတူပင် တူပါသော်လည်း ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် သင်္ခါရတရားကိုသာလျှင် အာရုံပြုလျက် နေပါသည်။ သင်္ခါရတရားကို အာရုံပြုသောကြောင့် ဝုဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ သင်္ခါရကို လွှတ်၍ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုရကား အရိယမဂ်သည် သင်္ခါရမှ ထမြောက်ရာ ရောက်၏။ ထို့ကြောင့် — သင်္ခါရရမ္မဏမေဝ ဉာဏံ သင်္ခါရတော ဝုဋ္ဌာတိ = သင်္ခါရတရားဟူသော အာရုံရှိသည်သာလျှင် ဖြစ်သော ဉာဏ်သည် သင်္ခါရမှ ထ၏ - ဟု အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤ၌ သင်္ခါရဟူသော အာရုံရှိသော ဉာဏ်ကား ဝိပဿနာဉာဏ်တည်း။ သင်္ခါရမှ ထသော ဉာဏ်ကား အရိယမဂ်ဉာဏ်တည်း။ ဉာဏ်ချင်းတူသောကြောင့် ဧကတ္တနည်းအားဖြင့် “ဉာဏံ”ဟု ဉာဏ်တစ်ခုတည်းအဖြစ် အဋ္ဌကထာက မိန့်ဆိုထားတော်မူသည်။

လောကဥပမာ — ရဟန်းတော်တစ်ပါးသည် သပိတ်ကို ဝယ်ယူလိုသည် ဖြစ်၍ သပိတ်ဈေးသည်က သပိတ်ကို ဆောင်ယူလာသည်ကို မြင်၍ ဝမ်းမြောက် ဝမ်းသာ ရွှင်လန်းတက်ကြွစွာ ဖြစ်လျက် “ဝယ်ယူရတော့ပေအံ့”ဟု ကြံစည်စဉ်းစား၍ သပိတ်ကို စူးစမ်းကြည့်လတ်သော် သပိတ်၌ အပေါက်သုံးခုတို့ကို တွေ့မြင်လေရာ၏။ ထိုရဟန်းသည် အပေါက်တို့၌ တွယ်တာမှု အာလယ မရှိသည်ကား မဟုတ်၊ အဟုတ်မှာမူ သပိတ်၌သာ တွယ်တာမှု အာလယ မရှိ ဖြစ်သွား၏။ ဤဥပမာအတူပင်လျှင် ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်သည် သင်္ခါရတရားတို့၌ လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို မှတ်သား၍ သင်္ခါရတရားတို့၌ တွယ်တာမှု အာလယ မရှိ ဖြစ်သွား၏။ သင်္ခါရဟူသော အာရုံရှိသည်သာလျှင် ဖြစ်သော ဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရမှ ထမြောက်၏ဟု သိရှိပါလေ။ ပုဆိုးကို ဝယ်ရာဝယ် ပုဆိုး၌ အပေါက်သုံးခုကို တွေ့သည့် ဥပမာ၌လည်း နည်းတူပင်တည်း။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၆၉။)

အဘိနိဝေသနှင့် ဝုဋ္ဌာန အမျိုးအစား
(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၀-၃၀၁။ အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၇၀-၂၇၁။)

၁။ ဤသာသနာတော်၌ အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အားထုတ်ခါစ ရှေးဦးအစဉ်ပင်လျှင် မိမိသန္တာန်၌ တည်ရှိသော အဇ္ဈတ္တ ခန္ဓာငါးပါး သင်္ခါရတရားတို့၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်း၏။ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်းပြီး၍ ထိုအဇ္ဈတ္တ ခန္ဓာငါးပါး သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီ တင်၍ အနိစ္စဟု (ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု) ဝိပဿနာရှု၏။ သို့သော် အဇ္ဈတ္တသင်္ခါရတရား သက်သက်ကို ဝိပဿနာရှုရုံမျှဖြင့်ကား ဝုဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်သည် မဖြစ်ပေါ်လာနိုင်။ ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရတရားတို့ကိုလည်း ဝိပဿနာရှုရမည်သာလျှင် ဖြစ်သည်။ (မမံ ကာရဝတ္ထုနောပိ ပရိညေယျတ္တာ = ငါ၏ ဥစ္စာဟု နှလုံးသွင်းအပ်သော တဏှာ၏ တည်ရာ စွဲမှီ၍ ဖြစ်ရာ သက်ရှိ သက်မဲ့ ဗဟိဒ္ဓ ရုပ်ဝတ္ထု နာမ်ဝတ္ထု၏ ပိုင်းခြား၍ သိအပ်သော ပရိညေယျတရားပင် ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။) ထို့ကြောင့် သူတစ်ပါး၏ သန္တာန်၌ တည်ရှိသော ခန္ဓာငါးပါးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ အနုပါဒိန္နသင်္ခါရ အမည်ရသော သက်မဲ့လောက၌ တည်ရှိသော ဥတုဇရပ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာရှု၏။ (ဗဟိဒ္ဓချင်း တူညီ၍ သာမန်ပေါင်းစု ခြုံငုံ၍ ရှုရန်ဖြစ်သည်။) ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရံခါ အဇ္ဈတ္တဖြစ်သော မိမိသန္တာန်၌ အကျုံးဝင်သော သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ် တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၏။ ရံခါ ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ် တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၏။ ဤသို့သောနည်းဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်သော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား အဇ္ဈတ္တ သင်္ခါရ တရားတို့ကို ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်သော ကာလ၌ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် အရိယမဂ်ဉာဏ်နှင့် အတူတကွ ဆက်စပ်မိ၏။ (ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အခြားမဲ့မှာပင်လျှင် အရိယမဂ်ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့် ဤသို့ ဆိုသည်။) ဤယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် **အဇ္ဈတ္တ၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်း၍ အဇ္ဈတ္တမှ ထသည်** မည်၏။

၂။ နောက်တစ်မျိုးကား - ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရတရား၌ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်သောအခါ၌ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် အရိယမဂ်ဉာဏ်နှင့် အတူတကွ အကယ်၍ ဆက်စပ်မိသည် ဖြစ်အံ့၊ ဤ ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်သည် **အဇ္ဈတ္တသင်္ခါရတရား၌ နှလုံးသွင်း၍ ဗဟိဒ္ဓမှ ထသည်** မည်၏။

[မှတ်ချက် — **အဇ္ဈတ္တမှ ထ၏၊ ဗဟိဒ္ဓမှ ထ၏** - ဟူသော ဤစကားများကို ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ၏ အဇ္ဈတ္တသင်္ခါရတရားလျှင် အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရတရားလျှင် အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်- ကြောင့် ပရိယာယ်အားဖြင့် ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ပရိယာယ် မဖက် မုချသက်သက်အားဖြင့်ကား အဇ္ဈတ္တ သင်္ခါရ ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရ အလုံးစုံမှ ထသည်သာလျှင် ဖြစ်သည်။]

၃။ ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရတရား၌ စတင်၍ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်း၍ ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရတရားမှလည်းကောင်း၊

၄။ အဇ္ဈတ္တသင်္ခါရတရားမှလည်းကောင်း ထခြင်း၌လည်း ဤနည်းကို သိရှိပါလေ။

၅။ အခြားတစ်ဦးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှေးဦးအစ အားထုတ်ခါစ၌ပင်လျှင် ရုပ်တရား၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်း၏။ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်းပြီး၍ ဘူတရုပ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဥပါဒါရုပ်ကိုလည်းကောင်း တစ်ပေါင်းတစ်စုတည်း ပြု၍ (ကလာပသမ္ပသနနည်းအားဖြင့် စတင်၍) ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၏။ သို့သော် ရုပ်တရားသက်သက်ကို ဝိပဿနာ ရှုရုံမျှဖြင့်ကား ဝုဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် မဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၊ နာမ်တရားကိုလည်း ဝိပဿနာရှုရမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုရုပ်တရားကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝေဒနာကို လည်းကောင်း၊ သညာကိုလည်းကောင်း၊ သင်္ခါရတို့ကိုလည်းကောင်း ဝိညာဏ်ကိုလည်းကောင်း “ဤ ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ ဝိညာဏ်သည် နာမ်တရားတည်း”ဟု ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၍ ယင်းနာမ်တရားတို့ကို အနိစ္စစသော အားဖြင့် လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၏။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရံခါ ရုပ်တရားကို လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၏။ ရံခါ နာမ်တရားကို လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၏။ ဤသို့ သုံးသပ်သော ထိုယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်အား ရုပ်တရားကို ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်စဉ် အခါ၌ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် အရိယမဂ်ဉာဏ်နှင့် အတူ တကွ ဆက်စပ်မိ၏။ ဤပုဂ္ဂိုလ်သည် **ရုပ်တရား၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်း၍ ရုပ်တရားမှ ထသည်** မည်၏။

၆။ နောက်တစ်မျိုးကား - နာမ်တရားကို ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်စဉ်အခါကာလ၌ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် အရိယမဂ်ဉာဏ်နှင့် အတူတကွ အကယ်၍ ဆက်စပ်မိသည် ဖြစ်အံ့၊ ဤပုဂ္ဂိုလ်သည် **ရုပ်တရား၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်း၍ နာမ်တရားမှ ထသည်** မည်၏။

၇။ နာမ်တရား၌ စတင်၍ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်း၍ နာမ်တရားမှလည်းကောင်း၊

၈။ ရုပ်တရားမှလည်းကောင်း ထရာ၌လည်း ဤနည်းကိုပင် သိပါလေ။

[မှတ်ချက် — ရုပ်တရား၌ စတင်၍ ဝိပဿနာကို နှလုံးသွင်းခြင်းသည် ယေဘုယျအားဖြင့် ဝိပဿနာ- ယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်အား ဖြစ်သကဲ့သို့ ဤအတူပင် နာမ်တရား၌ စတင်၍ ဝိပဿနာကို နှလုံးသွင်းခြင်းသည် ယေဘုယျအားဖြင့် သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်အား ဖြစ်၏။ **အဘိနိဝေသ** = စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်း၏ဟူသည်ကိုလည်း ဝိပဿနာ၏ ရှေးအဖို့၌ ပြုသင့် ပြုထိုက် ပြုအပ်သော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန် စသောအားဖြင့် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်းဟူ၍ သိအပ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် လက်ဦးစွာ ရုပ်တရားကို လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန်နည်းအားဖြင့်လည်းကောင်း အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရား ထင်ရှား ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးရုပ်တရား ထင်ရှား ဖြစ်ပုံဟူသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းအားဖြင့်လည်းကောင်း သိမ်း- ဆည်းခြင်း ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်းသည် ရုပ်တရား၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်းခြင်း မည်၏။ နာမ်တရားကို လက္ခဏာ

ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန်နည်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရား ထင်ရှား ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုး နာမ်တရား၏ ထင်ရှား ဖြစ်ပုံဟူသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းအားဖြင့်လည်းကောင်း သိမ်းဆည်းခြင်း ဉာဏ်-ဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ယူခြင်းသည် နာမ်တရား၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်းခြင်း မည်၏။ အထက်ပါ အဋ္ဌကထာစကားရပ်၌ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟကို ပရိဂ္ဂဟချင်း တူညီ၍ ရူပပရိဂ္ဂဟ နာမပရိဂ္ဂဟ၌ လက္ခဏာဟာရနေတ္တိနည်းအရ စုပေါင်း ဖွင့်ဆိုထားသည်ဟု မှတ်ပါ။]

၉။ “ယံ ကိစ္ဆိ သမုဒယဓမ္မံ၊ သဗ္ဗံ တံ နိရောဓဓမ္မံ”န္တိ ဧဝံ အဘိနိဝိသိတွာ ဧဝမေဝ ဝုဋ္ဌာနကာလေ ပန ဧက-ပုဟာရေန ပဉ္စဟိ ခန္ဓေဟိ ဝုဋ္ဌာတိ နာမ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၀။)

ယံ ကိစ္ဆိ သမုဒယဓမ္မံ၊ သဗ္ဗံ တံ နိရောဓဓမ္မံ ကာမံ ဥဒယဗ္ဗယပရိဂ္ဂဟနံ အဘိနိဝေသောတိ ဒဿိတံ၊ ယထာဥပဋ္ဌိတေ ပန ရူပါရူပဓမ္မေ၊ တေသဉ္စ ပစ္စယေ ပရိဂ္ဂဟေတွာ သင်္ခေပေနဝ ဝိပဿနာဉာဏံ စာရေန္တော ဉာဏုတ္တရော ယထာနိသိန္ဓောဝ ဉာဏပဋိပါဠိယာ ခိပ္ပမေဝ သစ္စာနိ ပဋိဝိဇ္ဈန္တော ဧကပုဟာရေန ပဉ္စဟိ ခန္ဓေဟိ ဝုဋ္ဌာတိ နာမ။ အညထာ ဧကေနဝ လောကီယစိတ္တေန ပဉ္စန္ဓံ ခန္ဓာနံ ပရိဂ္ဂဟပရိဇာနနာဒိနံ အသမ္ဘဝတော။ န ဟိ သနိဒဿနသပ္ပဋိယာဒိ ဧကန္တိ အာရမ္မဏံ ကာတုံ သက္ကာ။ ယဿ ပန ဧကဝါရံ ဉာဏေန ဖဿိတံ၊ ပုန တံ ဖဿိတဗ္ဗမေဝ။ တာဒိသဿ ဝသေန ဝုတ္တန္တိ ဝဒန္တိ။ (မဟာဋီ-၂-၄၇၀။)

ယံ ကိစ္ဆိ သမုဒယဓမ္မံ သဗ္ဗံ တံ နိရောဓဓမ္မံ။ (ဒီ-၁-၁၀၂ . . .)

“အမှတ်မရှိ အလုံးစုံသော ဘုံသုံးပါး အတွင်း၌ တည်ရှိသော တေဘူမက သင်္ခါရတရား အပေါင်းသည် ဖြစ်ခြင်းသဘော ရှိ၏။ ထိုဖြစ်ခြင်းသဘော ရှိသော ဘုံသုံးပါး အတွင်း၌ တည်ရှိသော တေဘူမက သင်္ခါရတရား အလုံးစုံသည် ချုပ်ခြင်းသဘော ပျက်ခြင်းသဘော ရှိသည်ချည်း နှင်နှင်တည်း” ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍ ဤသို့သော နည်းအားဖြင့်သာလျှင် ဝုဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ် ဖြစ်သောကာလ၌ တစ်ပြိုင်နက် တစ်ချက်တည်း အားဖြင့် တစ်ပေါင်းတစ်စုတည်း ဖြစ်၍ ခန္ဓာငါးပါးတို့မှ ထသည် မည်၏။

ယံ ကိစ္ဆိ သမုဒယဓမ္မံ၊ သဗ္ဗံ တံ နိရောဓဓမ္မံ = ဖြစ်ခြင်းသဘောရှိသော တရားမှန်သမျှသည် ချုပ်ခြင်း သဘောရှိ၏ - ဟူသော ဤစကားရပ်ဖြင့် ဥဒယဗ္ဗယပရိဂ္ဂဟနံ = သင်္ခါရတရားတို့၏ အဖြစ်-အပျက်ကို သိမ်း-ဆည်းတတ်သော ဉာဏ်ဟူသော ဝိပဿနာဘိနိဝေသ = ဝိပဿနာ နှလုံးသွင်းမှုကို အဋ္ဌကထာဆရာတော်က အကယ်၍ကား ပြအပ်ပေ၏။ ထိုသို့ပင် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ဟူသော တစ်ခုတည်းသော ဝိပဿနာနှလုံးသွင်းမှု အဘိ-နိဝေသကို ပြအပ်ပါသော်လည်း ရှေးရှေးဘဝက လေ့လာခဲ့ဖူးသော ပါရမီဉာဏ်ဟုန် ဝသီဘော်ဂုဏ်ပြု၍ လက်ထက် ဥသျှစ်သို့ ထစ်ထစ်ထင်ထင် ရှေးရှုထင်လာသော ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်အားဖြင့် နှစ်ပါးအပြားရှိသော ရုပ်ကို ပထဝီ အာပေါ တေဇော ဝါယော စသော ရုပ်တစ်မျိုး တစ်မျိုး၌ ပထဝီပေါင်းများစွာ အာပေါပေါင်းများစွာ တေဇောပေါင်း များစွာ ဝါယောပေါင်းများစွာ စသည်ဖြင့် အတွင်းဝင်သော အပြားအားဖြင့် တစ်ပါးမက များသော အပြားရှိသည် ဖြစ်သော်လည်း “ရူပနဋ္ဌေန ရူပံ = ဖောက်ပြန်တတ်သောကြောင့် ရုပ်”ဟု အကျဉ်းအားဖြင့်သာ လက္ခဏာကို သိမ်းဆည်း၍၊ ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ ဝိညာဏ် နာမ်တရားကို တစ်ပါးမက များသောအပြား ရှိသော်လည်း “နမနဋ္ဌေန နာမံ = အာရုံသို့ ညွှတ်တတ်သော အနက်သဘောကြောင့် နာမ်”ဟု အကျဉ်းအားဖြင့် သိမ်း-ဆည်း၍ ထိုရုပ်နာမ်တို့၏ အကြောင်းတရားကိုလည်း “အဝိဇ္ဇာ သင်္ခါရော တဏှာ ဥပါဒါနံ ဘဝေါ ဟေတု = အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါနံ သင်္ခါရ ကမ္မဘဝ = ကံသည် အကြောင်းတရား”ဟု အကျဉ်းအားဖြင့်သာ သိမ်းဆည်း၍ ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ညီညာသော မြေပြင်အတိ၌ သိန္ဓောမြင်းကို နှင်၏သို့ ရုပ်+နာမ်+ကြောင်း+ကျိုး = သင်္ခါရ အာရုံပေါ်၌ လျင်မြန်စွာ ပြေးသွားစေ၍ သူများထက်လွန်ကဲသော ဉာဏ်ရှိရကား ဣရိယာပုထံ မပြောင်းမရွှေ့

တစ်ဆွေ့မလှမ်း ဘုရားရှေ့တော်မှောက် စသည်၌ ဒေသနာတော်ကို အစဉ်လျှောက်သဖြင့် ဝိပဿနာဉာဏ်ကို စေလွှတ်လျက် ထိုင်နေမြဲသော ဣရိယာပုထ်ဖြင့်သာလျှင် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဘင်္ဂဉာဏ်စသော ဉာဏ်ကိုးပါး အစဉ်ဖြင့် လျင်မြန်စွာ သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်း၍ သိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် တစ်ပြိုင်နက်တစ်ချက်တည်း အားဖြင့် အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ စသော ဝေဖန်ခြင်းကို မပြု တစ်ခုတည်းဖြင့်သာလျှင် ယင်းယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အရိယမဂ်သည် ငါးပါးသော ခန္ဓာတို့မှ ထသည် မည်၏ ဟူလိုသည်။

ဤသို့ ဆိုအပ်သည်မှ တစ်ပါးသော အပြားအားဖြင့် အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို မယူဆသင့်ပေ။ ယူဆခဲ့သော် တစ်ခုတည်းသော မဟာကုသိုလ် ဝိပဿနာဇောစိတ်သည် ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန် အားဖြင့်လည်းကောင်း အကြောင်းတရားအားဖြင့်လည်းကောင်း သိမ်းဆည်းနိုင်၏ ပိုင်းခြားယူနိုင်၏ သိ၏ — ဤသို့စသည့် အလိုမရှိအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်သည် သက်ရောက်လာနိုင်ဖွယ်ရာ ရှိ၏။ ထိုသို့ လည်း မဖြစ်သင့်ပေ။ အဆင်း အသံ အနံ့ အရသာစသော တရားတို့ကို တစ်ပေါင်းတည်း အာရုံပြုခြင်းငှာ မတတ်ကောင်းသောကြောင့် ဖြစ်၏။ ဖြစ်သင့် ဖြစ်ထိုက်သော သင့်လျော်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ဆိုရမူ - အကြင်ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်သည် အကြင်ရုပ်တရား နာမ်တရားကို ဉာဏ်ဖြင့် တစ်ကြိမ် တွေ့ထိအပ်၏ တွေ့ထိဖူး၏။ ယင်းဝိပဿနာဉာဏ်သည် သန်မာသည် ဖြစ်၍ ထက်မြက်သည် ဖြစ်၍ မိုးကြိုးကျသို့ တွေ့ထိချက် နာရကား ထိုရုပ်နာမ်တရားကို နောက်ထပ်တစ်ဖန် တွေ့ထိဖွယ် မရှိ တွေ့ထိပြီး မည်သည်သာတည်း။ မျက်စိတစ်မှိတ် လျှပ်တစ်ပြက်အတွင်း၌ ကုဋေတစ်သိန်းမျှမက ဖြစ်သော ဉာဏသမ္ပယုတ် ဝိပဿနာ မဟာကုသိုလ် ဇောစိတ်အစဉ် ဇောစိတ်အစုသည် ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း၊ အကြောင်းတရားကို သိမ်းဆည်းခြင်း၊ ဝိပဿနာရှုခြင်းဟူသော အမှုတော်ကို ထမ်းရလျက် အချည်းစည်း မရှိသည်ဖြစ်၍ ကိစ္စပြေကုန်လွယ်သည်။ ဉာဏ်ထိုင်း ဉာဏ်လေး နှံ့နှေးသော ပုဂ္ဂိုလ်အား ဘဝင်အကျများ၍လည်းကောင်း၊ အကြားအကြား၌ အခြားအခြားသော အာရုံ၌ ပြေးဝင်၍လည်းကောင်း ကိစ္စမပြီးနိုင်ဘဲ နှေးဖျည်းသကဲ့သို့ မဟုတ်။ ထိုသို့ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော သဘောရှိသော ဝရဇိန်လက်နက် မိုးကြိုးစက်ကဲ့သို့ ထက်မြက် လျင်မြန် အားကောင်း သန်မာသော ဉာဏ်ရှိပုဂ္ဂိုလ် တိက္ခပညာဝါ၏ ဝိပဿနာပညာ အစွမ်းဖြင့် — ယံ ကိစ္စိ သမုဒယဓမ္မံ သဗ္ဗံ တံ နိရောဓဓမ္မံ ဟူသော ခန္ဓာငါးပါးမှ ထခြင်းကို အဋ္ဌကထာ ဖွင့်ဆိုသည် ဟူလို။

(မဟာဋီ-၂-၄၇၀ - ကြည့်ပါ။)

ကေပ္ပဟာရေနာတိ ကေဇ္ဈံ၊ တံ ပန အဇ္ဈတ္တာဒိ ဝိဘာဂံ အကတ္တာ “ယံ ကိစ္စိ သမုဒယဓမ္မံ သဗ္ဗံ တံ နိရောဓဓမ္မံ”န္တိ အဝိဘာဂေန ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိယာ ပဝတ္တိဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ တယိဒံ သတ္ထုသမ္ပုဒါ ဒေသနာနုသ္မာရေန ဉာဏံ ပေသေန္တဿ ဉာဏုတ္တရဿ သမ္ဘဝတီတိ ဝဒန္တိ။ (မဟာဋီ-၂-၄၇၀။)

တေဘူမက သင်္ခါရတရား မှန်သမျှမှ တစ်ပြိုင်နက် ထခြင်းဟူသည် — ကလာပသမ္ပသနဉာဏ်ပိုင်း၌ ဖော်ပြခဲ့သော အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓစသော ခွဲခြမ်းဝေဖန်မှုကို မပြုတော့ဘဲ — “ယံ ကိစ္စိ သမုဒယဓမ္မံ၊ သဗ္ဗံ တံ နိရောဓဓမ္မံ = ဖြစ်ခြင်းသဘော ရှိသော တရားအားလုံးသည် ချုပ်ခြင်း = ပျက်ခြင်း သဘောရှိ၏”ဟူ၍ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ စသည်ဖြင့် မခွဲမခြမ်း မဝေဖန်သောအားဖြင့် ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိ ဝိပဿနာ၏ ဖြစ်နိုင်သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် သိရှိပါလေ။ ထိုသို့သော ထခြင်းသည် မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ မျက်မှောက်တော်၌ ဒေသနာတော်ကို အစဉ်လျှောက်သဖြင့် နာယူနေသည့် ဒေသနာတော်၌ ဟောကြားထားတော်မူသည့် ဝိပဿနာရှုကွက်အတိုင်း ဉာဏ်ကို စေလွှတ်နိုင်သော ဝိပဿနာရှုနိုင်သော ဉာဏ်ပညာ လွန်ကဲထက်မြက်သော ပုဂ္ဂိုလ်အားသာ ဖြစ်သင့်ပါ၏ဟု ကျမ်းဂန် သိမြင် ဆရာကြီး ဆရာကျော် ပုဂ္ဂိုလ်ထူး ပုဂ္ဂိုလ်မော်တို့က မိန့်ဆိုတော်မူကြသည်။ (မဟာဋီ-၂-၄၇၀။)

ဤအထက်ပါ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် အညီ - ယံ ကိစ္စိ သမုဒယဓမ္မံ၊ သဗ္ဗံ တံ နိရောဓဓမ္မံ - ဟူသော ရှုကွက်မှာ ဘုရားရှင်၏ လက်ထက်တော်၌ တရားနာယူရင်း ကျွတ်တမ်းဝင်တော်မူကြသည့် ဥဋ္ဌဋီတည၊ ဝိပဋ္ဌိတည။

ဟူသော သမ္မုခသာဝက အမည်ရတော်မူကြသော ဘုရားရှင်၏ မျက်မှောက် သာဝကကြီးများနှင့်သာ သက်ဆိုင်-
သည်ဟု မှတ်ပါ။

အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည်လည်း မိမိကိုယ်ကို မိမိ တရားနာယူရုံဖြင့် တရားရနိုင်သည့် ဥဋ္ဌဋီ-
တညူပုဂ္ဂိုလ်မျိုး ဝိပဋ္ဌိတညူပုဂ္ဂိုလ်မျိုး ဟုတ်-မဟုတ်ကို ဝေဖန် ဆန်းစစ်ကြည့်ပါ။ တရားနာယူရုံဖြင့် သို့မဟုတ်
တရားနာရင်း ဟောသည့် တရားအတိုင်း ဉာဏ်ကို စေလွှတ်၍ ကျင့်သဖြင့် တရားဆုံးသောအခါ တရားထူး
တရားမြတ်ဟူသည့် လောကုတ္တရာတရားကို ရနိုင်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်အမျိုးအစားတွင် မိမိ မပါဝင်ဟု မိမိကိုယ်ကို မိမိ
ဆုံးဖြတ်ချက် ချနိုင်ပါက သိရှိပါက —

ယံ ကိစ္ဆိ သမုဒယဓမ္မံ၊ သဗ္ဗံ တံ နိရောဓဓမ္မံ။

= ဖြစ်သည့်တရား မှန်သမျှ အားလုံး ပျက်၏ - ဟု

တစ်နည်း — ဖြစ်-ပျက် - ဟု

ပရမတ်ရုပ်နာမ်ကိုမျှ မသိသေးဘဲလျက်၊ ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွယ်မှု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရားကိုမျှ
မသိသေးဘဲလျက်၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းကျောင်း အတွင်းသို့ ဝင်လျှင်ဝင်ချင်း — ဤသို့ချည်းနှင့် ဖြစ်-ပျက်ချည်း ထိုင်ရှု-
နေပါက တိုးတက်မှု ရနိုင် မရနိုင်ကို စဉ်းစားပါလေ။

တစ်ဖန် ဤရှုကွက်မှာ ဝိပဿနာနယ်၌ အကျဉ်းဆုံး ရှုကွက် ဖြစ်၏။ ယင်း အကျဉ်းဆုံး ရှုကွက်မှာလည်း
တရားတော်ကို နာယူရင်း ဒေသနာတော်၏ နောက်သို့ ဉာဏ်ကို စေလွှတ်၍ ဒေသနာစဉ်ဝယ် လာရှိသည့်အတိုင်း
ကျင့်နိုင် သိနိုင် ဝိပဿနာရှုနိုင်သဖြင့် ဒေသနာတော်အဆုံးတွင် မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်သို့ ဆိုက်ရောက်နိုင်သော ဥဋ္ဌဋီတညူ
ဝိပဋ္ဌိတညူ ပုဂ္ဂိုလ်တို့အတွက်သာ သတ်မှတ်ချက်ရှိသော ရှုကွက်ဖြစ်သဖြင့် မိမိကား နေယျပုဂ္ဂိုလ်အဆင့်တွင်
တည်ရှိနေပါလျှင် ထိုရှုကွက် အတိုင်း ရှု၍ ရနိုင် မရနိုင်ကိုကား စဉ်းစားရမည် ဖြစ်ပေသည်။ (ဤစကားကို
မဟာဋီကာ-၂-၄၇၀ - ၌ လာရှိသော ဝဒန္တဝါဒ အရ ဆိုသည်ဟု မှတ်ပါ။)

အကြောင်းမူ — အကျဉ်းဆုံးနည်းဖြင့်ပင် ဖြစ်စေ၊ အကျယ်နည်းဖြင့်ပင် ဖြစ်စေ၊ မည်သည့်နည်းဖြင့်ပင်
ဖြစ်စေ ဝိပဿနာရှုရာ၌ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်း သိမြင်ရမည့် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံ ပရမတ္ထဓာတ်သား-
များမှာ တေဘူမကသင်္ခါရ အမည်ရသော ဒုက္ခသစ္စာတရားစုနှင့် အကြောင်း သမုဒယသစ္စာတရားစုပင် ဖြစ်သည်။
ကျဉ်းသည် ဖြစ်စေ ကျယ်သည် ဖြစ်စေ ထိုးထွင်းသိမြင်ရမည့် ပရမတ္ထဓာတ်သားချင်းကား အတူတူပင် ဖြစ်သည်။
အကျဉ်းဆုံး ခြုံ၍ ရှုမှုနှင့် အကျယ် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ရှုမှုဟူသော ရှုပုံအခြင်းအရာသာ ကွာခြားသည်။ ဝိပဿနာ-
ဉာဏ်ဖြင့် သိရှိရမည့် တရားနှင့် သိရှိပုံ အခြင်းအရာကား အတူတူသာ ဖြစ်ပေသည်။ သာဝကပါရမီဉာဏ်အရာ၌
သမ္မသနစာရဓေတ်ဟု ခေါ်ဆိုသော ဝိပဿနာဘူမိ = ဝိပဿနာဉာဏ်၏ ဖြစ်ရာဘုံမှာ တစ်မျိုးတစ်စားတည်းသာ
ရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

တေဘူမက ကမ္မဋ္ဌာနိက ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်ကြီး

စတုတ္ထော တေဘူမကကမ္မဋ္ဌာနိကော။ တဿ ကိရ သမပ္ပဝတ္တာ ဓာတုယော အဟေသုံ၊ ကလ္လသရီရံ
ဗလပတ္တံ၊ ကမ္မဋ္ဌာနာနိပိဿ သဗ္ဗာနေဝ သပ္ပိယာနိ၊ အတီတာ ဝါ သင်္ခါရာ ဟောန္တု၊ အနာဂတာ ဝါ ပစ္စုပ္ပန္နာ ဝါ
ကာမာဝစရာ ဝါ ရူပါဝစရာ ဝါ အရူပါဝစရာ ဝါ၊ သဗ္ဗေပိ သပ္ပိယာဝ။ အသပ္ပိယကမ္မဋ္ဌာနံ နာမ နတ္ထိ။ ကာလေသုပိ
ပုရေဘတ္တံ ဝါ ဟောတု ပစ္ဆာဘတ္တံ ဝါ ပဌမယာမာဒယော ဝါ၊ အသပ္ပိယကာလော နာမ နတ္ထိ။ (သံ-ဋ္ဌ-၃-၉၈။)

ဤရှုကွက်ကို ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်တော်မူသော ရဟန္တာမထေရ်မြတ်ကြီး တစ်ပါး၏ အကြောင်းအရာ-
သည် ကိသုကောပမသုတ္တန် (သံ-၂-၃၉၆-၃၉၇) တွင် လာရှိပေ၏။ တေဘူမက ကမ္မဋ္ဌာနိက ပုဂ္ဂိုလ်ဟု အဋ္ဌ-
ကထာ (သံ-၄-၃-၉၈) က အမည်တပ်ထားပေသည်။ ထိုမထေရ်မြတ်ကြီးကား ကမ္မဋ္ဌာန်းအားလုံးနှင့် သပ္ပာယ်
ဖြစ်သော မထေရ်ကြီးပင် ဖြစ်၏။ အတိတ်သင်္ခါရတရားကိုပင် ဖြစ်စေ၊ အနာဂတ်သင်္ခါရတရားကိုပင် ဖြစ်စေ၊
ပစ္စုပ္ပန်သင်္ခါရတရားကိုပင် ဖြစ်စေ၊ ကာမာဝစရတရားကိုပင် ဖြစ်စေ၊ ရူပါဝစရတရားကိုပင် ဖြစ်စေ၊ အရူပါဝစရ
တရားကိုပင် ဖြစ်စေ မည်သည့်တရားကိုမဆို လွယ်လွယ်ကူကူ မပင်မပန်း ဝိပဿနာ ရှုနိုင်၏။ ကမ္မဋ္ဌာန်းအားလုံး
နှင့် သပ္ပာယ်ဖြစ်၏။ အသပ္ပာယ်ဖြစ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း အသပ္ပာယ်ဖြစ်သော အချိန်ကာလဟူသည် ထိုမထေရ်မြတ်ကြီး
အဖို့ မရှိပေ။ (သံ-၄-၃-၉၈။)

၁၀။ တစ်ဦးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိပဿနာ ပွားများအားထုတ်စ ရှေးဦးအစ၌ **အနိစ္စအားဖြင့် =**
အနိစ္စဟု သင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၏။ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စအားဖြင့် = အနိစ္စဟု ဝိပဿနာ
ရှုပွားသုံးသပ်ကာမျှဖြင့်ပင်လျှင် ဝဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် မဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၊ ဒုက္ခအားဖြင့်
လည်းကောင်း = ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊ အနတ္တအားဖြင့်လည်းကောင်း = အနတ္တဟုလည်းကောင်း ဝိပဿနာ
ရှုပွားသုံးသပ်အပ်သည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို ဒုက္ခအားဖြင့်လည်းကောင်း၊
အနတ္တအားဖြင့်လည်းကောင်း ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၏။ ဤနည်းအတိုင်း ကျင့်သော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား
အနိစ္စအားဖြင့် = အနိစ္စဟု သုံးသပ်သော အခါကာလ၌ ဝဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် အကယ်၍
ဖြစ်ပေါ်လာငြားအံ့၊ ဤယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စအားဖြင့် = အနိစ္စဟု စွဲစွဲမြဲမြဲ
စတင်နှလုံးသွင်း၍ အနိစ္စအားဖြင့် သင်္ခါရတို့မှ ထသည် မည်၏။

၁၁။ နောက်တစ်မျိုးကား - ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ဒုက္ခအားဖြင့် = ဒုက္ခဟု သင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာ
ရှုပွားသုံးသပ်စဉ်ကာလ၌ ဝဋ္ဌာန အမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် အကယ်၍ ဖြစ်ငြားအံ့ - **သင်္ခါရတရားတို့ကို**
အနိစ္စအားဖြင့် = အနိစ္စဟု စွဲစွဲမြဲမြဲ စတင်နှလုံးသွင်း၍ ဒုက္ခအားဖြင့် သင်္ခါရတို့မှ ထသည် မည်၏။

၁၂။ အကယ်၍ အနတ္တအားဖြင့် = အနတ္တဟု ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်နေသော အခါကာလ၌ ဝဋ္ဌာန အမည်
ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာငြားအံ့၊ **အနိစ္စအားဖြင့် = အနိစ္စဟု သင်္ခါရတရားတို့ကို စွဲစွဲမြဲမြဲ**
စတင် နှလုံးသွင်း၍ အနတ္တအားဖြင့် သင်္ခါရတို့မှ ထသည် မည်၏။

၁၃ - ၁၈။ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု စွဲစွဲမြဲမြဲ စတင်နှလုံးသွင်းပြီးနောက် သင်္ခါရတို့မှ ထရာ၌ ပုဂ္ဂိုလ်သုံးမျိုး
ရှိသကဲ့သို့ အလားတူပင် သင်္ခါရတရားတို့ကို ဒုက္ခဟု စွဲစွဲမြဲမြဲ စတင်နှလုံးသွင်းပြီးနောက် သင်္ခါရတို့မှ ထရာ၌လည်း
ပုဂ္ဂိုလ်သုံးမျိုး၊ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနတ္တဟု စွဲစွဲမြဲမြဲ စတင်နှလုံးသွင်းပြီးနောက် သင်္ခါရတို့မှ ထရာ၌လည်း
ပုဂ္ဂိုလ်သုံးမျိုးပင် ရှိပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၀-၃၀၁။)

ပုဂ္ဂိုလ် အမျိုးအစား

သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု စွဲစွဲမြဲမြဲ စတင်နှလုံးသွင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဒုက္ခဟု စွဲစွဲမြဲမြဲ စတင်နှလုံးသွင်း-
သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ အနတ္တဟု စွဲစွဲမြဲမြဲ စတင်နှလုံးသွင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ပုဂ္ဂိုလ်သုံးမျိုး ရှိ၏။ ဝဋ္ဌာန အမည်ရသော
အရိယမဂ်ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာရာကာလ၌ကား အနိစ္စဟု နှလုံးသွင်းခိုက် ဝဋ္ဌာန အမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်-
သည် ဖြစ်ပေါ်လာငြားအံ့၊ ထိုသုံးမျိုးလုံးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် သဒ္ဓါမိမောက္ခ အဖြစ်များကုန်၏။ သဒ္ဓါန္တေကို
ရနိုင်ကုန်၏။ အနိမိတ္တဝိမောက္ခဖြင့် လွတ်ကုန်၏။ သောတာပတ္တိမဂ်ခဏ၌ သဒ္ဓါနုသာရီ ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ဖြစ်ကုန်၏။

သောတာပတ္တိဖိုလ်မှ အရဟတ္တဖိုလ်သို့တိုင်အောင် ကျန် (၇)ဌာနတို့၌ သဒ္ဓါဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်တို့ ဖြစ်ကုန်၏။

အကယ်၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို ဒုက္ခဟု နှလုံးသွင်းခိုက် ဝုဋ္ဌာန အမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာငြားအံ့၊ ပုဂ္ဂိုလ် သုံးမျိုးလုံးတို့သည်ပင် ပဿဒ္ဓိ အဖြစ်များကုန်၏။ သမာဓိန္ဒြေကို ရနိုင်ကုန်၏။ အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခဖြင့် လွတ်ကုန်၏။ သောတာပတ္တိမဂ်မှသည် အရဟတ္တဖိုလ်သို့တိုင်အောင် အားလုံးသော (၈)ဌာနတို့၌ ကာယသက္ခိ ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ဖြစ်ကြကုန်၏။ အထူးကား — ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင် အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်အား အရူပဈာန်သည် ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ဖြစ်၏။ ထို အရူပဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ပြုသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် အရဟတ္တဖိုလ်၌ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ ပုဂ္ဂိုလ် မည်ပေသည်။

ထိုမှတစ်ပါး - ထိုပုဂ္ဂိုလ်သုံးမျိုးတို့အား သင်္ခါရတရားတို့ကို အနတ္တဟု နှလုံးသွင်းခိုက် ဝုဋ္ဌာန အမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာငြားအံ့၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သုံးမျိုးလုံးတို့သည်ပင် ပညာ အဖြစ်များကုန်၏။ ပညိန္ဒြေကို ရနိုင်ကုန်၏။ သုညတဝိမောက္ခဖြင့် လွတ်ကုန်၏။ သောတာပတ္တိမဂ်ခဏ၌ ဓမ္မာနုသာရီ မည်ကုန်၏။ သောတာပတ္တိဖိုလ်မှ အရဟတ္တမဂ်သို့ တိုင်အောင်သော အလယ် (၆)ဌာနတို့၌ ဒိဋ္ဌိပုတ္တပုဂ္ဂိုလ်တို့ ဖြစ်ကုန်၏။ အရဟတ္တဖိုလ်၌ ပညာဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်တို့ ဖြစ်ကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၁။)

ဥပမာ (၁၂) ရပ် (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၁-၃၀၅။)

ယခုအခါ၌ ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်မှသည် ဂေါတြဘူတဉာဏ်သို့တိုင်အောင်သော ရှေးဝိပဿနာဉာဏ် နောက် ဝိပဿနာဉာဏ်တို့နှင့် အတူတကွ ဤ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာကို ထင်ရှားပြခြင်းငှာ (၁၂)မျိုးသော ဥပမာတို့ကို သိသင့်သိထိုက်ကုန်၏။ ဤဆိုလတ္တံ့သည်ကား ထိုဥပမာတို့၏ အကျဉ်းဥဒ္ဒေသတည်း။ —

ဝဂ္ဂုလီ ကဏ္ဍသပေါ ၈၊ ယရံ ဂေါ ယက္ခိ ဒါရကော။
ခုဒ္ဓံ ဝိပါသံ သီတဏှံ၊ အန္ဓကာရံ ဝိသေန ၈။

ဤဥပမာတို့ကို ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်မှ စ၍ ဆောင်ပြခြင်းငှာ သင့်ကုန်ရာ၏။ ထိုထိုဉာဏ်အရာ၌ တည်သော ဥပမာဝတ္ထု၏ ရသင့်သောကြောင့်ပင်တည်း။ အကျိုးကား — ဤဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာအရာ၌ ဆောင်ယူ ပြအပ်ကုန်သည် ရှိသော် ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်မှသည် ဖိုလ်ဉာဏ်သို့ တိုင်အောင် အလုံးစုံသော ဉာဏ်၏ ကိစ္စသည် ထင်ရှားနိုင်၏။ အလယ်၌ တည်၍ ထင်ရှားပြသောကြောင့်ပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် ဤ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ အရာ၌သာလျှင် ဤဥပမာတို့ကို ဆောင်ယူပြထိုက်ကုန်၏ဟု ဝိသုဒ္ဓိကထာ၌ ဆိုအပ်ကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၁။)

၁။ ဝဂ္ဂုလီ = လင်းနို့

လင်းနို့ တစ်ကောင်သည် — “ဤ သစ်ပင်၌ အပွင့်ကိုသော်လည်းကောင်း အသီးကိုသော်လည်းကောင်း ရလတ်အံ့” ဤသို့ နှလုံးပိုက်၍ ခက်မ ငါးဖြာ ရှိသော သစ်မည်စည်ပင်၌ ဝင်နား၏။ နားပြီးနောက် သစ်ခက် တစ်ခက်ကို စုံစမ်းကြည့်၏။ စုံစမ်းလတ်သော် ထိုအခက်၌ တစ်စုံတစ်ခုသော အပွင့်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ အသီးကိုသော်လည်းကောင်း ကိုက်ယူအပ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သည်ကို မမြင်ပေ။ သစ်ခက် တစ်ခက်ကို စုံစမ်းသကဲ့သို့ အလားတူပင် ဒုတိယ အခက်ကိုလည်းကောင်း တတိယ အခက်ကိုလည်းကောင်း စတုတ္ထ အခက်ကို လည်းကောင်း ပဉ္စမ အခက်ကိုလည်းကောင်း စုံစမ်းပြန်၏။ စုံစမ်းလတ်သော် ကိုက်ယူထိုက်သော တစ်စုံတစ်ခုသော အပွင့်အသီးကို မမြင်ပြန်ပေ။ ထိုလင်းနို့သည် — “ဤသစ်ပင်သည် အသီးမဲ့စွတကား၊ ဤသစ်ပင်၌

ကိုက်ယူအပ်သည်၏ အဖြစ်သို့ရောက်သော တစ်စုံတစ်ခုသော အသီးအပွင့်သည် မရှိခဲ့လေစွတကား” ဤသို့ နှလုံးပိုက်၍ ထိုလင်းနို့သည် ထိုသစ်ပင်၌ တွယ်တာတပ်မက်ခြင်း အာလယကို စွန့်၍ ဖြောင့်ဖြောင့်တက်သော အခက်သို့ တက်၍ သစ်ခွကြားမှ ဦးခေါင်းကို ဖော်၍ အထက်သို့ မြော်၍ ကောင်းကင်၌ ပျံတက်၍ အသီးရှိသော အခြားသစ်တစ်ပင်၌ ဝင်နား၏။

ထိုဥပမာ၌ လင်းနို့ကဲ့သို့ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်ကို မှတ်အပ်၏။ ခက်မ ငါးဖြာ ရှိသော သစ်မည်စည်ပင်ကဲ့သို့ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို မှတ်အပ်ကုန်၏။ ထိုသစ်ပင်၌ လင်းနို့၏ ဝင်ရောက်နားခြင်းကဲ့သို့ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး၌ စ၍ နှလုံးသွင်းခြင်းကို မှတ်အပ်၏။ ထိုလင်းနို့၏ တစ်ခုတစ်ခုသော သစ်ခက်ကို စုံစမ်း၍ ကိုက်ယူထိုက်သော တစ်စုံတစ်ခုသော အပွင့် အသီးကို မမြင်ရ၍ ကြွင်းသော အခက်တို့ကို စုံစမ်းခြင်းကဲ့သို့ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ရူပက္ခန္ဓာကို လက္ခဏာရေးသုံးတန် တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ပြီး၍ ထိုရူပက္ခန္ဓာ၌ စွဲယူခြင်းငှာ လျှောက်ပတ်သော တစ်စုံတစ်ခုသော နိစ္စဟူသော အနှစ်သာရ၊ သုခဟူသော အနှစ်သာရ၊ အတ္တဟူသော အနှစ်သာရ၊ သုဘဟူသော အနှစ်သာရစသော အနှစ်သာရကို မတွေ့မြင်ရသည် ဖြစ်၍ ကြွင်းသော နာမ်ခန္ဓာတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန် တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်းကို မှတ်သားအပ်၏။ ထိုလင်းနို့၏ “ဤသစ်ပင်သည် အသီးမဲ့စွတကား” ဤသို့ နှလုံးပိုက်၍ သစ်ပင်ပေါ်၌ တွယ်တာမက်မောခြင်း အာလယကို စွန့်ခြင်းကဲ့သို့ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ခန္ဓာငါးပါးတို့၌လည်း အနိစ္စလက္ခဏာစသည်ကို မြင်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် လည်ဝယ်ဆွဲထားအပ်သော ခွေးသေကောင်ပုပ်ကဲ့သို့ စက်ဆုပ်ငြီးငွေ့ရကား သင်္ခါရတရားတို့ကို စွန့်လွှတ်သော မုဉ္ဇိတုကမ္ပတာဉာဏ် ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် ဟူသော ဝိပဿနာဉာဏ်သုံးပါး အပေါင်း၏ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကို မှတ်သားအပ်၏။ ထိုလင်းနို့၏ အပေါ်သို့ ဖြောင့်ဖြောင့် တက်သွားသော သစ်ခက်၏ အထက်သို့ ပျံတက်သွားခြင်းကဲ့သို့ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ နိဗ္ဗာန်ဟူသည့် အထက်ဘက်သို့ ဖြောင့်ဖြောင့်တက်သွားတတ်သော အနုလောမဉာဏ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ ဦးခေါင်းကိုဖော်၍ အထက်ကောင်းကင်ဘက်သို့ မြော်ကြည့်ခြင်းကဲ့သို့ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးကို လှမ်းမြော်ကြည့်တတ်သော ဂေါတြဘုဉာဏ်ကို၊ ကောင်းကင်၌ ပျံတက်ခြင်းကဲ့သို့ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးသွားသက်ဝင်သော အရိယမဂ်ဉာဏ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၂။)

စိတ်၏ ကောက်ကျစ်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြုတတ်ကုန်သော မာယာ-သာဌေယျစသည့် အက္ခေအကောက် အလှည့်အပတ်တို့ကို ခွာနိုင်သဖြင့် အနုလောမဉာဏ်၏ အထက်သို့ ဖြောင့်ဖြောင့်တက်သွားသော သစ်ခက်နှင့် တူသည်၏ အဖြစ်ကို၊ နိဗ္ဗာန်ကိုကြည့်သောအားဖြင့် ဂေါတြဘုဉာဏ်၏ အထက်သို့ မြော်ကြည့်ခြင်းနှင့် တူသည်၏ အဖြစ်ကို၊ တည်ရာမရှိသော နိဗ္ဗာန်၌ တည်ခြင်းကြောင့် မဂ်ဉာဏ်၏ ကောင်းကင်၌ ပျံတက်ခြင်းနှင့် တူသည်၏ အဖြစ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ (မဟာဋီ-၂-၄၇၁။)

၂။ ကဏ္ဍသပ္ပ = မြွေဟောက်

တံငါသည်တစ်ဦးသည် ငါးတို့ကို ဖမ်းအံ့ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ငါးထောင်မြို့ကို ယူ၍ ရေထဲ၌ မြို့ကို ထောင်ထား၏။ ထိုနောင် သင့်လျော်လောက်သော အချိန်တွင် ထိုတံငါသားသည် မြို့ဝမှ လက်ကို ထိုးနှိုက်၍ မြို့အတွင်း၌ စမ်းသပ်လေသော် မြို့အတွင်း ရေထဲ၌ ရေမြွေဟောက်ကို လည်စိ၌ ဆုပ်မိရက်သား ဖြစ်သွား၏။ သို့သော် တံငါသားသည် “ငါသည် ငါးကို မိလေပြီ”ဟု နှစ်လိုဝမ်းမြောက်လေ၏။ ထိုတံငါသားသည် - “ငါသည် ငါးကြီးဧရာကို ရအပ်လေပေ”ဟု မြှောက်၍ ကြည့်လေသော် လည်ကျား သုံးရစ်ကို မြင်သဖြင့် ရေမြွေဟောက်ဟု

သိလတ်၍ ကြောက်ရွံ့သည် ဖြစ်၍ ရောက်လတ္တံ့သော အပြစ်ဘေးကို မြင်၍ မိထားပြီးသော မြွေဟောက်ကို သိမ်းပိုက်ထားဖို့ရန် ငြီးငွေ့သည်ဖြစ်၍ လွတ်လိုရကား လွတ်ခြင်း၏ အကြောင်းဥပါယ်ကို ပြုလျက် အမြီးဖျားမှ စ၍ မြွေကိုယ်ဖြင့် ရစ်ပတ်ထားအပ်သော လက်ကို ဖြေ၍ လက်မောင်းကို မြှောက်၍ ဦးခေါင်းအထက်၌ နှစ်ပတ် သုံးပတ် ပတ်ပတ်လှည့်လျက် မြွေဟောက်ကို အားနည်းအောင် ပြု၍ “ဟယ် မြွေဆိုး . . . သွားလေတော့” ဟု စွန့်လွှတ်ပြီးနောက် လျင်မြန်စွာ ကန်ပေါင်သို့ တက်၍ — “အချင်းတို့ . . . ငါသည် ကြီးစွာသော မြွေ၏ ခံတွင်းမှ လွတ်ခဲ့လေပြီပေါ့” ဟု လာခဲ့သော လမ်းခရီးကို ကြည့်လျက် တည်နေ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၉၀။)

ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် သင်္ခါရတရားအားလုံးကို စွန့်လွှတ်၍ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုခြင်းကြောင့် ယင်းဂေါတြဘူဉာဏ်သည် မြွေဟောက်ကို လွတ်ခြင်းနှင့် တူ၏။ မြွေဟောက်ကို လွှတ်ပြီး၍ လာရာခရီးကို ကြည့်လျက် ရပ်တည်နေခြင်းကဲ့သို့ အရိယမဂ်ဉာဏ်ကို မှတ်သားပါ။ အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် အာရုံတိုက်ရိုက် မျက်မှောက်ပြုခြင်း = အာရမ္မဏပဋိဝေဓသဘောအားဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၏။ မတွေမဝေသိခြင်း အသမ္မောဟပဋိဝေဓ၏ အစွမ်းဖြင့် မိမိဟူသော အရိယမဂ်ကိုလည်း မြင်၏။ (အရိယမဂ်ကို မသိ မမြင်အောင် ဖုံးလွှမ်းထားအပ်သော မောဟအဝိဇ္ဇာကို အရိယမဂ်က ပယ်သတ်လိုက်သဖြင့် မသိမှုပျောက်၍ သိမှု ဝိဇ္ဇာဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ကိစ္စသိဒ္ဓိအားဖြင့် သိခြင်း ကိစ္စ ပြီးစီးသွား၏။ ဤသည်ကိုပင် အသမ္မောဟပဋိဝေဓဟု ဆို၏။) ထို့ကြောင့် အရိယမဂ်၏ နိဗ္ဗာန်ကို လှမ်းမြော် ကြည့်ခြင်းသည် မြွေဟောက်ကို လွှတ်ပြီးနောက် တံငါသည်၏ လာရာလမ်းကို ရပ်ကြည့်ခြင်းနှင့် တူ၏ဟု ဆိုသည်။ တံငါသည်၏ လာရာလမ်းကို ရပ်ကြည့်ပြီးနောက် ရှေ့သို့သွား၍ ဘေးကင်းရာအရပ်၌ ရပ်တည်နေခြင်းကဲ့သို့ ဖိုလ်ဉာဏ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ (ဤစကားရပ်ဖြင့် ဘေးကင်းရာအရပ်သို့ ရောက်ပြီးသည်ကို ဆိုသည်။ ထိုဘေးကင်းရာ အရပ်သို့ ရောက်စိမ့်သောငှာ ကျင့်ခြင်းကို မဆို။) (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၂။ မဟာဇီ-၂-၄၇၁။)

၃။ ယရံ = အိမ်

အိမ်ရှင်သည် ညအခါ စားသောက်ပြီး၍ အိပ်ရာထက်သို့ တက်လတ်သော် အိပ်ပျော်သွား၏။ အိပ်ပျော်စဉ် အိမ်ကို မီးလောင်၏။ ထိုအိမ်ရှင်သည် နီးလတ်၍ မီးကို မြင်၍ ကြောက်ရကား “ကိုယ်ကို မီးမလောင်မီ အကယ်၍ ထွက်ပြေးရမူ အကောင်းကြီး စစ်စစ် ဖြစ်လေရာ၏” ဟု နှလုံးပိုက်၍ ထွက်ပြေးရန် အရပ်ကို ကြည့်လတ်သော် လမ်းကို မြင်၍ လျင်မြန်စွာ ထွက်ပြေးလေရာ ဘေးကင်းရာ အရပ်သို့ ရောက်၍ တည်နေလေ၏။ ထိုဥပမာ၌ အိမ်ရှင်၏ အစာစားပြီးနောက် အိပ်ရာထက်သို့ တက်၍ အိပ်ပျော်ခြင်းသို့ ရောက်သကဲ့သို့ ပရမတ်ဉာဏ်ပညာ မျက်စိ မရှိသေးသော ပုထုဇန် ငမိုက်သား၏ ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို “ငါ - ငါ၏ ဥစ္စာ” ဟု စွဲလမ်းခြင်းနှင့် တူ၏။ နီးလာပြီးနောက် မီးမြင်၍ ကြောက်သော ကာလကဲ့သို့ သမ္မာပဋိပဒါ အမည်ရသော ကောင်းမွန် မှန်ကန်သော ကျင့်ဝတ်ပဋိပတ်ကို ကျင့်၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို မြင်၍ ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကို မှတ်သားပါ။ ထွက်ပေါက်လမ်းကို ကြည့်ခြင်းကဲ့သို့ သင်္ခါရတို့မှ လွတ်မြောက်ခြင်းငှာ အလိုရှိသော မုဉ္ဇိတုကမျတာဉာဏ် ပဋိသင်္ခါဉာဏ် သန္တိဋ္ဌနာ အမည်ရသော ကောင်းစွာ တည်ငြိမ်နေသော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်တို့၏ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကို မှတ်သားပါ။ လမ်းကို မြင်ခြင်းကဲ့သို့ အနုလောမဉာဏ်ကို မှတ်သားပါ။ မီးလောင်သော အိမ်မှ ထွက်ခြင်းကဲ့သို့ ဂေါတြဘူဉာဏ်ကို မှတ်သားပါ။ (ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် သင်္ခါရနိမိတ်မှ ထွက်မြောက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။) လျင်မြန်သော အဟုန်ဖြင့် ပြေးခြင်းကဲ့သို့ မဂ်ဉာဏ်ကို မှတ်သားပါ။ (စွန့်အပ်သော အရပ်၊ ယူအပ်သော အရပ်တို့၌ ပြီးစေခြင်း ကိစ္စအထူးနှင့် ယှဉ်ခြင်းကြောင့်တည်း။) ဘေးကင်းရာ အရပ်၌ ရပ်တည်နေခြင်းကဲ့သို့ ဖိုလ်ဉာဏ်ကို မှတ်သားပါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၂-၃၀၃။ မဟာဇီ-၂-၄၇၁။)

၄။ ဂေါ = နွား

လယ်သမားတစ်ဦး၏ ညဉ့်အခါ အိပ်ပျော်စဉ် နွားခြံကို ဖောက်၍ နွားတို့သည် ထွက်ပြေးကုန်၏။ ထိုလယ်သမားသည် မိုးသောက်ထအခါ၌ ထိုနွားခြံသို့ သွား၍ ကြည့်လတ်သော် ထိုနွားတို့၏ ထွက်ပြေးသောအဖြစ်ကို သိရှိ၍ နွားခြေရာကို ခံ၍ အစဉ်အတိုင်း လိုက်လေသော် ရှင်ဘုရင်၏ နွားတို့ကို မြင်လေ၏။ ထိုရှင်ဘုရင်၏ နွားတို့ကို ငါနွားတို့ဟု မှတ်ထင်၍ ဆောင်ယူသွားလေသော် မိုးသောက်သော ကာလ၌ ဤနွားတို့သည် ငါနွားမဟုတ်ကုန်၊ ရှင်ဘုရင်၏ နွားတော်တို့တည်းဟု မှတ်မိ၍ “ငါ့ကို ဤသူကား သူခိုးတည်း”ဟု မင်းချင်း ယောက်ျားတို့က ဖမ်းဆီး၍ ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်အောင် မပြုလုပ်ရသေးမီ ထွက်ပြေးပေအံ့ဟု ကြောက်ရွံ့သည် ဖြစ်၍ နွားတို့ကို စွန့်၍ လျင်မြန်စွာ ပြေး၍ ဘေးကင်းရာ အရပ်၌ ရပ်တည်၏။

ထိုဥပမာစကားရပ်၌ — “ငါနွားတို့”ဟူ၍ မင်း၏ နွားတော်တို့ကို ဖမ်းယူခြင်းကဲ့သို့ ပရမတ်ဉာဏ်ပညာ မျက်စိ မရှိသော ပုထုဇန် ငမိုက်သား၏ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို “ငါ - ငါဟာ” ဟူ၍ စွဲလမ်းခြင်း စွဲယူခြင်းကို မှတ်သားပါ။ (သူစိမ်းပြင်ပအားဖြင့်လည်းကောင်း မြတ်နိုးဖွယ် မရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း ပြုအပ်ကုန်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုအပ်ကုန်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့ကို “ငါပဲ - ငါဟာပဲ”ဟု စွဲလမ်းခြင်း၏ မင်းနွားတော်တို့ကို မိမိနွားဟူ၍ ဖမ်းယူခြင်းနှင့် တူသည်၏ အဖြစ်ကို ဆိုအပ်၏။) မိုးလင်းလတ်သော် မင်း၏ နွားတော်တို့ဟူ၍ သိခြင်းကဲ့သို့ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ လက္ခဏာရေးသုံးတန်၏ အစွမ်းဖြင့် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့ကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟူ၍ သိခြင်းကို မှတ်သားအပ်၏။ မင်းချင်းယောက်ျားတို့၏ ဖမ်းယူသတ်ဖြတ်ခြင်းမှ ကြောက်သော ကာလကဲ့သို့ ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ နွားတို့ကို လွှတ်၍ ပြေးလိုသည်၏ အဖြစ်ကဲ့သို့ မုဉ္ဇိတုကမ္ပတာဉာဏ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ နွားတို့ကို လွှတ်ခြင်းကဲ့သို့ ဂေါတြဘုဉာဏ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ ပြေးခြင်းကဲ့သို့ အရိယမဂ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ ပြေးပြီးနောက် ဘေးကင်းရာ အရပ်၌ ရပ်တည်ခြင်းကဲ့သို့ အရိယဖိုလ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၃။ မဟာဋီ-၂-၄၇၂။)

၅။ ယက္ခိ = ဘီလူးမ

ယောက်ျား တစ်ယောက်သည် (ဘီလူးမမှန်း မသိသဖြင့်) ဘီလူးမနှင့် အိမ်ထောင်ခြင်းကို ပြုလေ၏။ ထိုဘီလူးမသည် ညဉ့်အခါ၌ “ဤယောက်ျားသည် အိပ်ပျော်လေပြီ”ဟု မှတ်ထင်၍ သူသေကောင် စွန့်ပစ်ရာ သုသာန်သို့ သွား၍ လူသားကို စား၏။ ထိုယောက်ျားသည် ဤမိန်းမသည် အဘယ်သို့ သွားသနည်းဟု အစဉ်သဖြင့် လိုက်၍ ရှာလေသော် လူသားကို စားနေသည်ကို တွေ့မြင်၍ ထိုဘီလူးမ၏ လူသား မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကိုသိ၍ “ငါ့ကို မစားသေးမီ”ပြေးအံ့ဟု ကြောက်ရွံ့သည်ဖြစ်၍ လျင်မြန်စွာ ပြေး၍ ဘေးကင်းရာအရပ်၌ ရပ်တည်လေ၏။

ထိုဥပမာ၌ — ဘီလူးမနှင့် အတူတကွ ပေါင်းဖော်ခြင်းကဲ့သို့ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့ကို “ငါ - ငါ၏ဥစ္စာ”ဟု စွဲလမ်းခြင်းကို မှတ်သားအပ်၏။ သုသာန်၌ လူသားကို စားနေသည်ကို တွေ့မြင်ရ၍ “ဤမိန်းမကား ဘီလူးမတည်း”ဟု သိခြင်းကဲ့သို့ ခန္ဓာတို့၏ လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို မြင်၍ အနိစ္စစသည်၏ အဖြစ်ကို သိခြင်းကို မှတ်သားအပ်၏။ ကြောက်ရွံ့သော အချိန်ကာလကဲ့သို့ ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ ပြေးလိုသည်၏ အဖြစ်ကဲ့သို့ မုဉ္ဇိတုကမ္ပတာဉာဏ်ကို , သုသာန်ကို စွန့်ခြင်းကဲ့သို့ ဂေါတြဘုဉာဏ်ကို , လျင်မြန်စွာ ပြေးခြင်းကဲ့သို့ မဂ်ဉာဏ်ကို, ဘေးကင်းရာအရပ်၌ ရပ်တည်ခြင်းကဲ့သို့ ဖိုလ်ဉာဏ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၃။)

ဘေးရှိရာ၌ ဘေးမရှိဟု ရှုခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် ခန္ဓာတို့ကို “ငါ - ငါဟာ”ဟု စွဲလမ်းခြင်း၏ ဘီလူးမနှင့် ပေါင်းဖော်အိမ်ထောင်ခြင်းနှင့် တူသည်၏ အဖြစ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ သုသာန်ကို စွန့်ခြင်းကဲ့သို့

သင်္ခါရဟူသော သုသာန်ကို စွန့်၍ နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော ဂေါတြဘူဉာဏ်ကို မှတ်သား အပ်၏။ (မဟာဋီ-၂-၄၇၂။)

၆။ ခါရက = သုဇယံ

တစ်ယောက်သော အမျိုးသမီးသည် သားအပေါ်၌ အလွန်ပြင်းပြစွာ ချစ်မြတ်နိုးခြင်း ရှိ၏။ နမူးနထူး သားအပေါ်၌ ချစ်မြတ်နိုးခြင်း ကြူးသော ထိုမိန်းမသည် ပြာသာဒ်ထက်၌ ထိုင်လျက်ပင်လျှင် အိမ်ကြားလမ်း၌ သူငယ်ငိုသံကို ကြားလိုက်၍ - “ငါ၏ သားကို တစ်စုံတစ်ယောက်သော သူသည် ပုတ်ခတ်ညှဉ်းဆဲလေသလော” ဟု လျင်မြန်စွာ သွား၍ မိမိသားဟူသော အမှတ်သညာဖြင့် သူတစ်ပါးသားကို ပိုက်ယူလိုက်၏။ ထိုအမျိုးသမီးသည် “ဤသူငယ်သည် သူတစ်ပါးသားတည်း” ဟူ၍ မှတ်မိ၍ ကြောက်ရွံ့ ရွံရှာနိုးသည်ဖြစ်၍ ထိုမှ ဤမှလည်း ကြည့်၍ ငါ့ကို တစ်စုံတစ်ယောက်သော သူသည် - “ဤသူသည် ကလေးသူခိုးတည်း” ဟု မဆိုပါစေလင့်ဟု နှလုံးပိုက်၍ သူငယ်ကို ထိုလမ်း၌ပင်လျှင် ချထားခဲ့၍ တစ်ဖန် ပြာသာဒ်ထက်သို့ တက်၍ ထိုင်နေ၏။

ထိုဥပမာ၌ မိမိသားဟူသော အမှတ်သညာဖြင့် သူတစ်ပါးသားကို ပိုက်ယူခြင်းကဲ့သို့ - “ငါပဲ - ငါ့ဟာပဲ” ဟု ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို စွဲလမ်းခြင်းကို မှတ်သားအပ်၏။ “ဤသူငယ်ကား သူတစ်ပါးသားတည်း” ဟု သိခြင်းကဲ့သို့ လက္ခဏာရေးသုံးတန်၏ အစွမ်းဖြင့် - “ငါ မဟုတ် - ငါ့ဟာ မဟုတ်” ဟု သိခြင်းကို မှတ်သားအပ်၏။ “ကလေးသူခိုးမ” ဟု အပြောခံရမည်မှ ကြောက်ရွံ့ခြင်းကဲ့သို့ ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ ထိုထို ဤဤ အရပ်သို့ ကြည့်ခြင်းကဲ့သို့ မုစ္ဆိတုကမျတာဉာဏ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ ထိုယူရာလမ်း၌သာလျှင် ကလေး သူငယ်ကို ချထားခြင်းကဲ့သို့ အနုလောမဉာဏ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ (ရုန့်ရင်း ရုန့်ရင်းသော လောဘထု အစိုင်အခဲ စသည်ကို ခွာသဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို ခွာခြင်းကြောင့် အနုလောမဉာဏ်၏ ထိုလမ်း၌ပင်လျှင် သူငယ်ကို ချထားသည်နှင့် တူသည်၏ အဖြစ်ကို သိအပ်၏။) သူငယ်ကို ချထားပြီး၍ အိမ်ကြားလမ်း၌ ရပ်တည်နေသော ကာလကဲ့သို့ ဂေါတြဘူဉာဏ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ ပြာသာဒ်ထက်သို့ တက်ရောက်သကဲ့သို့ အရိယမဂ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ ပြာသာဒ်ထက်သို့ တက်၍ နေခြင်းကဲ့သို့ အရိယဖိုလ်ကို မှတ်သားအပ်၏။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၃- ၃၀၄။ မဟာဋီ-၂-၄၇၂။)

ကြွင်းဥပမာ (၆) ရပ်

- ၇။ ရဒ္ဒိ = အစာငတ်မွတ်ခြင်း၊
- ၈။ ပိပါသ = ရေမွတ်သိပ်ခြင်း၊
- ၉။ သီတ = အချမ်း၊
- ၁၀။ ဥဏှ = အပူ၊
- ၁၁။ အန္တကာရ = အမိုက်တိုက်၊
- ၁၂။ ဝိသ = အဆိပ် —

ဤ (၆)ပါးကုန်သော ဥပမာတို့ကို အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်သော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ၌ တည်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ လောကုတ္တရာတရားသို့ ရှေးရှုညွတ်သည်၏ အဖြစ်၊ ရှိုင်းသည်၏ အဖြစ်၊ ကိုင်းသည်၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်းငှာ မိန့်ဆိုတော်မူအပ်ကုန်၏။ (ရှေးဥပမာတို့ကဲ့သို့ ဘယတုပဋ္ဌာနစသည့် ဉာဏ်တို့၌ တည်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ကြောက်သော အခြင်းအရာစသည့် အခြင်းအရာ အာကာရကို ပြခြင်းငှာ မဆိုအပ်ကုန် ဟူလိုသည်။) ထင်ရှားစေအံ့ —

၇။ **ရုဒ္ဓ** = **အစာငတ်မွတ်ခြင်း** — အစာငတ်မွတ်ခြင်းသည် အပြင်းအထန် နှိပ်စက်အပ်သော အလွန် ငတ်မွတ်သော ယောက်ျားသည် ကောင်းသော အရသာ ရှိသော ဘောဇဉ်ကို တောင့်တသကဲ့သို့ ဤဥပမာ အတူပင်လျှင် သံသရာဝဋ်၌ ဖြစ်သော ငတ်မွတ်ခြင်းသည် နှိပ်စက်အပ်သော ဤယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်သည် မသေရာ အမြိုက်အရသာ ရှိသော ကာယဂတာသတိဟူသော ဘောဇဉ်ကို တောင့်တ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၄။)

အဆင့်ဆင့် ဖြစ်သောအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ရှည်မြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး အစဉ်လိုက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ သည်းခံနိုင်ခဲ့သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခသည် ငတ်မွတ်သော ဆင်းရဲဒုက္ခနှင့် တူ၏ဟု နှလုံးပိုက်၍ **သံသာရဝဋ္ဋဇီယန္တာယ = သံသရာဝဋ်၌ ဖြစ်သော ငတ်မွတ်ခြင်း** - ဟု အဋ္ဌကထာက မိန့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

အမတရသံ ကာယဂတာသတိဘောဇနံ

ကာယဂတာသတိ ဧဝ ဘောဇနံ **ကာယဂတာသတိဘောဇနံ**။ သာ ပနေတ္ထ မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာ သမ္မာသတိ ကာယာနုပဿနာဒိ ကိစ္စသာဓနဝသေန အမတရသပရိဘောဂတာယ စ “**အမတရသံ ကာယဂတာသတိ-ဘောဇနံ**” ဟု ဝတ္ထု။ တေနာဟ ဘဂဝါ “ အမတံ တေ ဘိက္ခဝေ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ၊ ယေ ကာယဂတာသတိံ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ” တိအာဒိ။ (မဟာဋီ-၂-၄၇၂။)

ထိုကာယဂတာသတိကား ဤ၌ အရိယမဂ်နှင့် ယှဉ်သော သမ္မာသတိတည်း။ ထိုသတိကို ကာယာနုပဿနာ ဝေဒနာနုပဿနာ စိတ္တာနုပဿနာ ဓမ္မာနုပဿနာဟူသော ကိစ္စကို ပြီးစေသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ မသေရာ အမြိုက်နိဗ္ဗာန် တရားတော်မြတ်ကြီး၏ အမတရသံ = အမြိုက်အရသာကို သုံးဆောင်သောအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့်လည်းကောင်း — အမတရသံ ကာယဂတာသတိဘောဇနံ = မသေရာ အမြိုက်အရသာ ရှိသော ကာယဂတာသတိ ဘောဇဉ် - ဟူ၍ ဆိုအပ်သတည်း။ ထို့ကြောင့် ဘုရားရှင်သည် အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော် ဧကနိပါတ် အမတဝဂ်၌ —

“အမတံ တေ ဘိက္ခဝေ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ၊ ယေ ကာယဂတာသတိံ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ။” (အံ-၁-၄၇။)

= “ရဟန်းတို့ . . . အကြင်သူတို့သည် ကာယဂတာသတိကို သုံးဆောင်ကြကုန်၏။ ထိုသူတို့သည် မသေရာ အမြိုက် နိဗ္ဗာန်ကို သုံးဆောင်ကြသည် မည်ကုန်၏” — ဤသို့ ဟောကြားထားတော်မူ၏။ (မဟာဋီ-၂-၄၇၂။)

အမေ — နိဗ္ဗာန်ကား လောကုတ္တရာ တရားတည်း၊ ကာယဂတာသတိကား လောကီယ တရားတည်း။ (လောကီ ကာယဂတာသတိကို ဆိုလိုသည်။) အဘယ်သို့လျှင် ထိုကာယဂတာသတိကို သုံးဆောင်ကုန်သော သူတို့သည် မသေရာ အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကို သုံးဆောင်ကြကုန်သနည်း။

အဓြေ — ကာယဂတာသတိကို ပွားများသောပုဂ္ဂိုလ်သည် မသေရာ အမြိုက်နိဗ္ဗာန် တရားတော်မြတ်ကို ရရှိနိုင်၏။ မပွားများသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် မရရှိနိုင်။ ထို့ကြောင့် ဤသို့ ဘုရားရှင်က ဟောကြားတော်မူခြင်းဖြစ်သည်။ (အံ-၄-၁-၄၁၆။)

ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်ကို ပွားများပါကလည်း သတိပဋ္ဌာန် လေးပါးလုံး စုံညီသွားကြောင်းကို ရှေးပိုင်းတွင် အကြိမ်များစွာ ရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ မည်သည့် သတိပဋ္ဌာန်ကို မဆို နည်းမှန် လမ်းမှန် ပွားများပါက သတိပဋ္ဌာန် လေးပါးလုံးကို ပွားများခြင်း ကိစ္စလည်း ပြီးစီးသည်သာ ဖြစ်သည်။ အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်သောအခါ ယင်းအရိယမဂ်က သတိ၏ တည်ရာ အာရုံလေးမျိုး ဖြစ်သည့် ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ

ဓမ္မတို့ အပေါ်၌ မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားသော မောဟကို အပြီးတိုင် ပယ်သတ်လိုက်၏။မသိမှု အဝိဇ္ဇာပျောက်၍ သိမှု ဝိဇ္ဇာဉာဏ်သည် ပေါ်ပေါက်လာ၏။ ဤသည်ကိုပင် သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးလုံး၌ = ကာယာနုပဿနာစသော အနုပဿနာ လေးပါးလုံး၌ ကိစ္စကို ပြီးစေသည်ဟု ဆိုသည်။ အရိယမဂ်နှင့် ယှဉ်သော သမ္မာသတိက ယင်းကိစ္စကို ရွက်ဆောင်ပေးသည်။ လောကီဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော သမ္မာသတိက တဒင်္ဂအားဖြင့်သာ ကိလေသာကို ပယ်နိုင်သဖြင့် မသေရာ အမြိုက်နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးကိုလည်း မမြင်သေးသဖြင့် ယင်းကိစ္စကို ပြည့်ပြည့် ဝဝ မရွက်ဆောင်နိုင်။ ထို့ကြောင့် အထက်ပါ ရှင်းလင်းချက်များကို အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့က ဖွင့်ဆိုတော်မူကြခြင်း ဖြစ်သည်။

၈။ **ဝိပါသ = ရေမ္မတ်သိပ်ခြင်း** — ရေမ္မတ်သိပ်သော ယောက်ျားသည် ခြောက်ကပ်သော လည်ချောင်း ခံတွင်း ရှိသည်ဖြစ်၍ အသီးရည်၊ သျှစ်သျှား၊ ချင်း - အစရှိသော များစွာသော အကြောင်း အဆောက်အဦ ရှိသော အဖျော်ကို တောင့်တသကဲ့သို့ ဤဥပမာအတူပင်လျှင် သံသရာဝဋ်တည်းဟူသော ရေမ္မတ်သိပ်ခြင်းသည် နှိပ်စက်အပ်သော ဤယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အင်္ဂါရှစ်ပါးရှိသော အရိယမဂ် အဖျော်ရည်ကို တောင့်တ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၄။)

၉။ **သီတ = အအေး** — အအေးဒဏ်ဖြင့် အနှိပ်စက်ခံရသော ယောက်ျားသည် အပူကို တောင့်တသကဲ့သို့ ဤဥပမာအတူသာလျှင် သံသရာဝဋ်၌ အလွန် တပ်နှစ်သက်ခြင်းတည်းဟူသော အချမ်းဖြင့် အနှိပ်စက်ခံရသော ဤယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ကိလေသာကို ပူပန်စေတတ် လောင်ကျွမ်းစေတတ်သော အရိယမဂ်တည်းဟူသော မီးကို တောင့်တ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၄။)

၁၀။ **ဥက္က = အပူ** — အပူဒဏ်ဖြင့် အနှိပ်စက်ခံရသော ယောက်ျားသည် အအေးကို တောင့်တသကဲ့သို့ ဤဥပမာအတူသာလျှင် သံသရာဝဋ်၌ (၁၁)ပါးသော မီးပူဖြင့် ပြင်းစွာ ပူပန်နေရသော အလောင်မြိုက်ခံနေရသော ဤယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရာဂမီး ဒေါသမီးစသည့် မီး (၁၁)သီးတို့၏ ငြိမ်းရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန် တရားတော်မြတ်ကြီးကို တောင့်တ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၄။)

၁၁။ **အန္တကာရ = အမိုက်တိုက်** — သန်းခေါင်ယာမ် ဖြစ်ခြင်း၊ လက္ခယနေည ဖြစ်ခြင်း၊ တောအုပ်အလယ်၌ ဖြစ်ခြင်း၊ ရှစ်နယ်ပတ်ကုံး အပြည့်ဖုံးသည့် လျှပ်ရောင်မျှ မရှိသည့် မိုးလုံးတိမ်တိုက် အပြည့်ဖုံးအုပ်ကာ မိုးရွာသွန်းနေခြင်းတည်းဟူသော အင်္ဂါလေးပါး ရှိသော အမိုက်တိုက် အမိုက်မှောင်ဖြင့် အနှိပ်စက်ခံရသော = မိမိအကျိုး သူတစ်ပါးအကျိုးကို ပြုလုပ်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် အနှိပ်စက်ခံရသော ယောက်ျားသည် အလင်းရောင်ကို တောင့်တသကဲ့သို့ ဤဥပမာအတူပင်လျှင် သစ္စာလေးပါးကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းတတ်သော အဝိဇ္ဇာ တည်းဟူသော အမိုက်တိုက်သည် ဖုံးလွှမ်းအပ် အဖန်တလဲလဲ မြွေးယှက်အပ်သော ဤယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဉာဏ်ဖြင့် ပြီးသော အလင်းရောင်ရှိသော မဂ္ဂဘာဝနာကို လိုလားတောင့်တ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၄။)

ဉာဏမယော အာလောကော ဧတိဿာတိ **ဉာဏာလောကော၊** မဂ္ဂဘာဝနာ။ (မဟာဋီ-၂-၄၇၂။)
ဉာဏာလောကံ မဂ္ဂဘာဝနံ ပတ္ထေတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၄။)

မဂ္ဂဘာဝနာ အမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်၌ ဉာဏ်ဖြင့် ပြီးသော = ဉာဏ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အလင်းရောင်ရှိသော ဟူ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၄။ မဟာဋီ-၂-၄၇၂။) (ဉာဏ်ပြဓာန်းသော မဂ္ဂဘာဝနာစိတ်ကြောင့် ဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်တို့၌ ပါဝင်သော ဝဏ္ဏဓာတ် ရူပါရုံ၊ ယင်းစိတ္တဇရုပ်ကလာပ်တို့၌ တည်ရှိသော တေဇောဓာတ် ဥတုကြောင့် ထပ်ဆင့်ဖြစ်ပွားလာသော ဥတုဇရုပ်တို့၌ ပါဝင်တည်ရှိသော ဝဏ္ဏဓာတ် ရူပါရုံတို့၏ တောက်ပမှုတည်း။ အကျိုးရုပ်တရားတို့၏ အာလောကဟူသော အမည်ကို အကြောင်း ဉာဏ်၌ တင်စား၍ အကြောင်းဉာဏ်၌

အရောင်အလင်းရှိသည်ဟု ဆိုထားသော ဖလူပစာရစကားတည်း။)

၁၂။ ဝိသ = အဆိပ် — မြွေဆိပ်စသည့် အဆိပ်ဖြင့် အနှိပ်စက်ခံရသော ယောက်ျားသည် အဆိပ်ကို ပယ်ဖျောက်တတ်သော ဆေးကို တောင့်တသကဲ့သို့ ဤဥပမာအတူပင်လျှင် ကိလေသာဟူသော အဆိပ်ဖြင့် အနှိပ်စက်ခံရသော ဤယောဂါဝစရဟုန်းတော်သည် ကိလေသာဟူသော အဆိပ်ကို နှိပ်နင်းနိုင်သော မသေ-
သည်၏ အဖြစ်ကို ပြီးစေတတ်သော ဆေးဟု ဆိုအပ်သော အမြိုက်နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးကို တောင့်တ၏။
(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၄။)

တွန့်လိပ်သော စိတ်ထားရှိသူ

ဤမျှအတိုင်းအရှည် ရှိသော ဝိပဿနာအစဉ်ဖြင့်သာလျှင် ဤယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဘဝ စသည်တို့မှ တွန့်လိပ်သော စိတ်ရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ကျင့်သောပုဂ္ဂိုလ် မည်ပေ၏။ ယင်းပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို ရည်ရွယ်၍ အောက်ပါ ဂါထာကို ဟောကြားထားတော်မူ၏။ —

ပတိလိနစရဿ ဘိက္ခုနော၊ ဘဇမာနဿ ဝိဝိတ္တမာသနံ။
သာမဂ္ဂိယမာဟု တဿ တံ၊ ယော အတ္တာနံ ဘဝနေ န ဒဿယေ။
(ခ-၁-၄၀၆။ မဟာနိ-၁၀၀။)

ဘိက္ခဝေ = ရဟန်းတို့ . . . ။ ယော ဘိက္ခု = အကြင်ရဟန်းသည်။ ဘဝနေ = ဘုံသုံးပါး၌။ အတ္တာနံ = မိမိအတ္တဘောကို။ န ဒဿယေ = မပြရာ၊ ဝါ၊ မမြင်ရာ။ ဝိဝိတ္တမာသနံ = ကာယဝိဝေက စိတ္တဝိဝေက၌ ယှဉ်သော နေရာသို့။ ဘဇမာနဿ = ဆည်းကပ်သော။ ပဋိလိနစရဿ = ပတိလိနစရဿ = ဘဝသုံးပါးတို့မှ တွန့်လိပ်သော စိတ်ထားရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ကျင့်နိုင်ပေသော။ တဿ ဘိက္ခုနော = ထိုယောဂီရဟန်း၏။ တံ = အဒဿနံ = ထိုဘုံသုံးပါး၌ မိမိအတ္တဘောကို မမြင်ရခြင်းကို။ သာမဂ္ဂိယံ = ပဋိရူပံ = သင့်တင့်လှ၏ဟူ၍။ ဗုဒ္ဓါဒယော = ဘုရားအစရှိကုန်သော အရိယာ အရှင်မြတ်တို့သည်။ အာဟု = ကထေန္တိ = ချီးမွမ်းစကား မြွက်ကြားတော် မူကြကုန်၏။

ဗောဇ္ဈင် - မဂ္ဂင် - ဈာနင် - ပဋိပဒါ - ဝိမောက္ခ ထူးခြားမှု (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၅။)

သင်္ခါရတရားတို့၌ ဘယ-နန္ဒိ အစွန်းနှစ်ဘက်မှ လွတ်၍ လျစ်လျူရှုနိုင်သော ဤသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဘုံသုံးပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရားတို့၌ အာလယကင်းသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် တဏှာ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဘဝစသည်တို့၌ မပြန်ပြူးသော အဇ္ဈာသယဓာတ် ရှိသည်ဖြစ်၍ ထိုဘဝ စသည်တို့မှ တွန့်လိပ်သော စိတ်ဓာတ်ရှိရကား ဘဝသုံးပါးတို့မှ တွန့်လိပ်သော စိတ်ထားရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ကျင့်နိုင်သော ပဋိလိနစရ = ပတိလိနစရပုဂ္ဂိုလ် မည်ပေသည်။

ဤသို့လျှင် ဤသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ တွန့်လိပ်သော စိတ်ထားရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ကျင့်နိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်ကို အမြဲဧကံသိက တစ်ဖက်သတ် ဖြစ်အောင် ပြု၍ အထက်အရိယမဂ်၏လည်း အရိယမဂ်ခဏ၌ ရစကောင်းသော —

- ၁။ ဗောဇ္ဈင် (၆)ပါး၊ ဗောဇ္ဈင် (၇)ပါးဟူသော အထူး၊
- ၂။ မဂ္ဂင် (၈)ပါး၊ မဂ္ဂင် (၇)ပါးဟူသော အထူး၊
- ၃။ ဈာနင် (၅)ပါး (၄)ပါး စသော အထူး၊

၄။ ပဋိပဒါ အထူး၊

၅။ ဝိမောက္ခ အထူး -

ဤထူးခြားမှု အမျိုးမျိုးကို မြဲစေ၏။ အကျယ်မှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ -

၁။ အချို့သော **တိပိဋက ခုဋ္ဌနာဂမထေရ်**တို့သည် အရိယမဂ်ခဏ၌ ရစကောင်းသော ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန်တို့၏ အရေအတွက် ထူးခြားမှု ကွဲပြားမှုကို အရိယမဂ်၏ အနီးဖြစ်သော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ဖြစ်သော ပါဒကဈာန်သည် မြဲစေ၏ဟု ဆိုကြကုန်၏။

[မှတ်ချက် - ဥပမာ - ဤကျမ်း၌ အာနာပါနစတုတ္ထဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ဖြစ်သော ပါဒကဈာန်အဖြစ် ရေးသားတင်ပြခဲ့၏။ ထိုဈာန်မျိုးပင်တည်း။ သမာပတ် (၈)ပါးလုံးကို ကျွမ်းကျင်သော သူတော်ကောင်းသည် မည်သည့်ဈာန်သမာပတ်ကို မဆို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကဖြစ်သော ပါဒကဈာန် အဖြစ် ထူထောင်နိုင်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။]

၂။ အချို့သော **မောရဝါပိဝါသိ မဟာဓမ္မေရဝါသိ**တို့သည် အရိယမဂ်နှင့် နီးကပ်သော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ၏ အရှုခံအာရုံ ဖြစ်၍ဖြစ်ကုန်သော ခန္ဓာတို့သည် ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန်တို့၏ အရေအတွက် ထူးခြားမှု ကွဲပြားမှုကို မြဲစေကုန်၏ဟု ဆိုကြကုန်၏။

၃။ အချို့သော **တိပိဋက ခုဋ္ဌဘယမထေရ်**တို့သည် ပါဒကဈာန်နှင့် (ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံ အာရုံဖြစ်သော လက္ခဏာယာဉ်တင်၍ သုံးသပ်အပ်သော) သမ္မုသိတဈာန် နှစ်ပါးတို့၏ ကွဲပြားခြင်းသည် ရှိသော် ဝိပဿနာရှုနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အလိုအဇ္ဈာသယဓာတ်ဟု ဆိုအပ်သော ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယသည် ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန်တို့၏ အရေအတွက် ထူးခြားမှု ကွဲပြားမှုကို မြဲစေကုန်၏ဟု ဆိုကြကုန်၏။

ထိုသုံးဦးသော ဆရာမြတ်တို့၏ အယူဝါဒတို့၌ ဤအရိယမဂ်၏ ရှေးအဖို့၌ ဖြစ်သော ပုဗ္ဗဘာဂ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာသည်သာလျှင် ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန်စသည်တို့၏ ထူးခြားမှုကို မြဲစေသည်သာဟု သိပါလေ။ ထို ဗောဇ္ဈင်စသည်တို့၏ ထူးခြားမှုကို မှတ်သားခြင်း၌ ဤဆိုလတ္တံ့သည်ကား အစဉ်အတိုင်းဖြစ်သော အနုပုဗ္ဗိကထာ စကားတည်း။

၁။ ပထမဓမ္မေရဝါဒ - ပါဒကဇ္ဈာနဝါဒ

၁။ ဝိပဿနာနိယမ = ဝိပဿနာဟူသော မှတ်ကြောင်းဖြင့် ဈာန်ဟူသော အစေးကင်း၍ ခြောက်သွေ့သော ဝိပဿနာရှိသော သုက္ခဝိပဿက ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယမဂ်သည်လည်းကောင်း၊

၂။ ဈာန်သမာပတ်ကိုရရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ မိမိရရှိထားသော ဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက မပြုမူ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယမဂ်သည်လည်းကောင်း၊

၃။ ပထမဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ပြု၍ ဝိပဿနာသို့ ကူးလာရာ ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ပြုထားသော ပထမဈာန်မှ တစ်ပါးသော ပကိဏ္ဍက သင်္ခါရ အမည်ရသော ပြုံးပြွမ်းသော သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်တင်၍ သုံးသပ်သဖြင့် ဖြစ်စေအပ်သော အရိယမဂ်သည်လည်းကောင်း -

ဤသုံးမျိုးသော အရိယမဂ်သည် ပထမဈာန်နှင့် ယှဉ်ကုန်သည်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုသုံးမျိုးလုံးသော အရိယမဂ်တို့၌ ဗောဇ္ဈင်(၇)ပါး၊ မဂ္ဂင် (၈)ပါး၊ ဈာန် (၅)ပါးတို့ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ရှိကြကုန်၏။ ပါဝင်ကြကုန်၏။
(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၅။)

မှတ်ချက် — ဤ၌ သုက္ခဝိပဿနာပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည် ဈာန်မရသော သုက္ခဝိပဿနာယာနိကဖြစ်သော ဈာန်တည်းဟူသော အစိုဓာတ် အစေးဓာတ် မရှိသည့်အတွက် ခြောက်သွေ့သောဝိပဿနာရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တည်း။ **ပကိဏ္ဏကသင်္ခါရ**ဟူသည် မိမိအခြေခံထားသော ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကအဖြစ် ထူထောင်ထားသော (ဤ၌) ပထမဈာန် အတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရားတို့မှ တစ်ပါးသော လက္ခဏာယာဉ် တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွား သုံးသပ်ထိုက်သော တေဘူမက သင်္ခါရတရားတို့ပင်တည်း။ ထိုပကိဏ္ဏကသင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုခိုက် အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ခဲ့သော် ထိုအရိယမဂ်သည် ပထမဈာန်နှင့် ယှဉ်သည်သာ ဖြစ်၏။ အကယ်၍ ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကဖြစ်သော ပထမဈာန်ကိုပင် လက္ခဏာယာဉ် တင်၍ ဝိပဿနာရှုခိုက် အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ခဲ့ပါမူ ထိုအရိယမဂ်၏ ပထမဈာန်နှင့် ယှဉ်မှုမှာ ဆိုဖွယ်ရာပင် မရှိ ဖြစ်တော့သည်။ ဤအရာ၌ သုက္ခဝိပဿနာပုဂ္ဂိုလ် စသည်တို့၏ အရိယမဂ်သည် ပထမဈာန်နှင့် ယှဉ်၏ စသည်ဖြင့် ဆိုခြင်းသည် အရိယမဂ်၏ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် စသည့် ထူးခြားမှု ကွဲပြားမှုကို ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာကသာလျှင် မြဲစေ၏ — ဟူသော ဝိပဿနာနိယမ၏ တစ်ခုတည်းသော အဖို့ရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဧကန်ဖြစ်မှုကို ပြခြင်းအကျိုးငှာ ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ မှန်ပေသည် ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာကို ကြဉ်ဖယ်၍ သက်သက်သော အရိယမဂ်၏ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် စသည့် အရေအတွက် ထူးခြားမှုကို မြဲစေသော အကြောင်းရင်းဖြစ်ကုန်သော ပါဒကဈာန်စသည်တို့ကို မတွေ့မမြင်အပ်ကုန်ပေ။ အထူးမှာ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာသည် ပါဒကဈာန်စသည်တို့ မရှိသော်လည်း သုက္ခဝိပဿနာစသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယမဂ်၏ ပထမဈာန်နှင့် ယှဉ်ခြင်း ဖြစ်နိုင်မှု အကြောင်းတရားသည် ဖြစ်နိုင်သည်သာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာသည်သာလျှင် အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် စသည်တို့၏ အရေအတွက် ထူးခြားမှု ကွဲပြားမှုကို မှတ်သားခြင်း မြဲစေခြင်း၌ တစ်ခုတည်းသော အဖို့ရှိသော ဧကန်အကြောင်းတရား ဖြစ်ပေသည်ဟု မှတ်ပါ။ (မဟာဋီ-၂-၄၇၄။)

ထင်ရှားစေအံ့ — ထိုအထက်ပါ အရိယမဂ်တို့၏ ရွှေ့အဖို့၌ ဖြစ်သော ပုဗ္ဗဘာဂဝိပဿနာသည် သောမနဿဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော်လည်း ယှဉ်ရာ၏။ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော်လည်း ယှဉ်ရာ၏။ ဝုဋ္ဌာန အမည် ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာရာအခါ၌ တစ်နည်း - ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာအခါ၌ သင်္ခါရပေက္ခာ အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိမူ သောမနဿဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၅။)

၄။ ပဉ္စကနည်း၌ ဒုတိယဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍ ဖြစ်စေအပ်သော အရိယမဂ်၌ ဝိစာရ ပီတိ သုခ ဧကဂ္ဂတာဟူသော ဈာန်အင်္ဂါ (၄)ပါး ယှဉ်၏။

၅။ တတိယဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍ ဖြစ်စေအပ်သော အရိယမဂ်၌ ပီတိ သုခ ဧကဂ္ဂတာ ဟူသော ဈာန်အင်္ဂါ (၃)ပါး ယှဉ်၏။

၆။ စတုတ္ထဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍ ဖြစ်စေအပ်သော အရိယမဂ်၌ သုခ ဧကဂ္ဂတာ ဟူသော ဈာန်အင်္ဂါ (၂)ပါး ယှဉ်၏။

အထူးမှာ ယင်းဒုတိယဈာန် တတိယဈာန် စတုတ္ထဈာန်တို့ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍ ဖြစ်ပေါ်စေအပ်သော အရိယမဂ်တို့၌ (ဝိတက် ဈာန်အင်္ဂါ မယှဉ်သဖြင့် သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင် တစ်ပါး လျော့ရကား) မဂ္ဂင် (၇)ပါးတို့သာ ဖြစ်ကုန်၏။ စတုတ္ထဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍ ဖြစ်စေအပ်သော အရိယမဂ်၌ (ပီတိမယှဉ်သဖြင့် ပီတိလျော့ရကား) ဗောဇ္ဈင် (၆)ပါးတို့ ဖြစ်ကုန်၏။ ဤထူးခြားမှုသည် ပါဒကဈာန် နိယမ = ပါဒကဈာန်ဟူသော မြဲစေသော အကြောင်းကြောင့်လည်း ဖြစ်၏။ ဝိပဿနာနိယမ = ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ ဟူသော မြဲစေသော အကြောင်းကြောင့်လည်း ဖြစ်၏။ (ရှေး သုက္ခဝိပဿနာစသော ပုဂ္ဂိုလ်သုံးမျိုးတို့၏ အရိယမဂ်၌ကဲ့သို့ ဝိပဿနာနိယမကြောင့်သာ ဖြစ်သည်မဟုတ် ဟူလိုသည်။) မှန်ပေသည် - ထိုပဉ္စကနည်း၌ ဒုတိယ-

ဈာန် တတိယဈာန် စတုတ္ထဈာန်တို့ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍ ဖြစ်စေအပ်သော အရိယမဂ်တို့၏လည်း ရှေးအဖို့၌ ဖြစ်သော ပုဗ္ဗဘာဂဝိပဿနာသည် သောမနဿဝေဒနာနှင့် အတူတကွ ဖြစ်သည်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် အတူတကွ ဖြစ်သည်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ သို့သော် ဝုဠာနဂါမိနီဝိပဿနာသည် သောမနဿ ဝေဒနာနှင့် အတူတကွသာ ဖြစ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၅)

၇။ တစ်ဖန် — စတုတ္ထနည်းအရ စတုတ္ထဈာန် ပဉ္စကနည်းအရ ပဉ္စမဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍ ဖြစ်စေအပ်သော အရိယမဂ်၌ ဥပေက္ခာ ဧကဂ္ဂတာ၏ အစွမ်းဖြင့် ဈာန်အင်္ဂါ နှစ်ပါးတို့ ဖြစ်ကုန်၏။ ပီတိသမ္မောဇ္ဈင် မပါသဖြင့် ဗောဇ္ဈင် (၆)ပါးတို့ ဖြစ်ကုန်၏။ သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင် မပါသဖြင့် မဂ္ဂင် (၇)ပါးတို့ ဖြစ်ကုန်၏။ ဤ ဈာန် ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင်တို့၏ အရေအတွက် ထူးခြားမှုသည်လည်း ပါဒကဈာန်နိယမ၊ ဝိပဿနာနိယမ နှစ်မျိုးတို့၏ စွမ်းအားကြောင့်ပင် ဖြစ်ရပေသည်။ မှန်ပေသည် - ဤနည်း၌ အရိယမဂ်၏ ရှေးအဖို့၌ ဖြစ်သော ပုဗ္ဗဘာဂ ဝိပဿနာသည် သောမနဿဝေဒနာနှင့် အတူတကွသော်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် အတူတကွ သော်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ သို့သော် ဝုဠာနဂါမိနီဝိပဿနာကား ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်သာ အတူတကွ ဖြစ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၆။)

၈။ အရူပဈာန်တို့ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍ ဖြစ်စေအပ်သော အရိယမဂ်၌လည်း ဤနည်းကိုသာလျှင် သိပါလေ။

ဤသို့လျှင် ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကဖြစ်သော ပါဒကဈာန်မှ ထ၍ **ယေ ကေခိ သင်္ခါရ** အမည်ရသော ဘုံသုံးပါး အတွင်း၌ တည်ရှိသော **တေဘူမကသင်္ခါရ**တရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်တင်လျက် သုံးသပ်ဆင်ခြင်၍ ဖြစ်စေအပ်သော အရိယမဂ်၏ အာသန္န-ပဒေသ ဟူသော နီးကပ်သော အရပ်၌ ထအပ်သော သမာပတ်သည် အရိယမဂ်ကို မိမိနှင့် တူညီမှု ဖြစ်အောင် ပြုလုပ်တတ်ပေသည်။ မြေကြီး၏ အရောင်အဆင်းသည် ဖွတ်၏ အရောင်အဆင်းကို မိမိ မြေကြီး၏ အရောင်အဆင်းနှင့် တူညီမှု ဖြစ်အောင် ပြုလုပ်သကဲ့သို့တည်း။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၆။) (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၇၁-၂၇၂-၌လည်း ကြည့်ပါ။)

ဖွတ်၏ နေရာတွင်းသည် မြေနီ ဖြစ်အံ့၊ ထိုမြေနီသည် ဖွတ်နှင့် အနီးဆုံး မြေအရပ် ဖြစ်သောကြောင့် ဖွတ်ကို နီသော အရောင်အဆင်း ရှိအောင် ပြု၏။ အနက်ရောင် မြေတွင်း ဖြစ်အံ့၊ ထို့အတူ ဖွတ်ကို နက်သော အရောင်အဆင်း ရှိအောင် ထိုမြေက ပြု၏။ ဤဥပမာအတူ မှတ်သားပါ ဟူလိုသည်။

ဤ၌ အာသန္နပဒေသ = အရိယမဂ်နှင့် နီးကပ်သော အရပ်ဟူသည် ဝုဠာနဂါမိနီဝိပဿနာကိုပင် ရည်ညွှန်း ထားပေသည်။ သို့အတွက် အာသန္နပဒေသဟူသော ဤစကားရပ်ဖြင့် ဝိပဿနာဘာဝနာကို ပွားများအားထုတ် နေသော ဝိပဿကပုဂ္ဂိုလ်သည် အကြားအကြား ကာလတို့၌ မိမိဝင်စားသော သမာပတ်၏ စွမ်းအင်ကြောင့် ဤသို့သော အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန်တို့၏ ထူးခြားမှုမျိုးသည် မရှိနိုင်ဟု ဖော်ပြအပ်ပေသည်။

(မဟာဋီ-၂-၄၇၄။)

ဤကား အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန်တို့၏ ထူးခြားမှု အရေအတွက် ကွဲပြားမှုကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ဖြစ်သော ပါဒကဈာန်က မြဲစေ၏ဟူသော ပထမထေရဝါဒဖြစ်သော **တိပိဋက နုဋ္ဌနာဂမထေရ် ဓါန**နှင့် ဆက်စပ်၍ ပါဒကဈာန်နှင့် ဝုဠာနဂါမိနီဝိပဿနာတို့က အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန်တို့၏ ထူးခြားမှု ဖြစ်အောင် ဖြစ်စေပုံ စကားရပ်များပင် ဖြစ်သည်။ ဤဝါဒ၌ ဆိုလိုရင်းမှာ ဤသို့တည်း။ —

အရိယမဂ်၏ အနီးဖြစ်သော ဝုဠာနဂါမိနီဝိပဿနာသည် သောမနဿဝေဒနာနှင့် အတူတကွ ဖြစ်ခဲ့သော် အရိယမဂ်သည်လည်း သောမနဿဝေဒနာနှင့် အတူတကွ ဖြစ်၏။ (ပဉ္စကနည်းအရ ယင်းအရိယမဂ်သည် ပထမဈာန် သို့မဟုတ် ဒုတိယဈာန် သို့မဟုတ် တတိယဈာန် သို့မဟုတ် စတုတ္ထဈာန်နှင့် ထိုက်သလို ယှဉ်မည်

ဖြစ်၏။) အရိယမဂ်၏ အနီးဖြစ်သော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိပဋိပဿနာသည် ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် အတူတကွ ဖြစ်ခဲ့သော် အရိယမဂ်သည်လည်း ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်ပင် ယှဉ်၏။ ပဉ္စကနည်းဝယ် ပဉ္စမဈာန်ကမဂ် = ပဉ္စမဈာန်နှင့် ယှဉ်သော မဂ်တည်း။ ထို့ကြောင့် အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် စသည်တို့၏ ထူးခြားမှုသည် ဖြစ်ပေါ်လာရ၏။ သို့အတွက် ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိပဋိပဿနာသည် ထိုဗောဇ္ဈင်စသည်တို့၏ အရေအတွက် ထူးခြားမှုကို မြဲစေရာ၌ —

၁။ အာသန္နကာရဏ = နီးကပ်သော အကြောင်းတရားလည်း ဖြစ်၍

၂။ ပဓာနကာရဏ = ပြဓာန်းသော ပဓာနအကြောင်းတရားလည်း ဖြစ်သကဲ့သို့။ —

အလားတူပင် ပါဒကဈာန်စသည်တို့သည် နီးသော အကြောင်းတရား ပြဓာန်းသော အကြောင်းတရား မဖြစ်ကြကုန်။ သို့သော် ပါဒကဈာန်နှင့် ကင်း၍ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိပဋိပဿနာ သက်သက်ဖြင့်ပင် ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန်တို့၏ ထူးခြားမှု အမျိုးမျိုးကိုလည်း မြဲစေခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ပေ။ (ဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍ ဈာန်ကို ဝင်စားပြီးမှ ယင်းဈာန်မှ ထ၍ ယင်းဈာန်နှင့် ဈာနသမ္ပယုတ် သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ် တင်၍ သုံးသပ်နိုင်ပါသောလျှင် ယင်းထူးခြားမှု အမျိုးမျိုး ဖြစ်နိုင်သည် ဟုလိုသည်။) စင်စစ် အားဖြင့်သော်ကား ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ပါဒကဈာန်သည် ပြဓာန်းသော ပဓာနအကြောင်းတရား ဖြစ်သည် သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန်တို့၏ အရေအတွက် ထူးခြားမှု အမျိုးမျိုးကို ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိပဋိပဿနာကသာလျှင် မြဲစေ၏ဟု မဆိုဘဲ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိပဋိပဿနာသည် မြဲစေသည်သာလျှင်တည်းဟု အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ-၂-၄၇၃-၄၇၄။)

၂။ ဒုတိယထွေရဝါဒ = သမ္မသိတဈာနဝါဒ

နောက်တစ်မျိုးကား — ဒုတိယထွေရဝါဒဖြစ်သော **မောရဝါဒီသီ မဟာဒတ္တမထေရ်**၏ ဝါဒ၌ အကြင် အကြင် သမာပတ်မှထ၍ အကြင်အကြင် သမာပတ်၏ အတွင်း၌ တည်ရှိသော ဈာန်နှင့် ဈာနသမ္ပယုတ်တရားစု ဟူသော သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်၍ အရိယမဂ်သည် (= အရိယမဂ်ကို) ဖြစ်စေအပ်သည် ဖြစ်ငြားအံ့။ ထိုထို လက္ခဏာယာဉ်တင်လျက် ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်အပ်သော သမာပတ် = သမ္မသိတဈာန်နှင့် တူသည်သာလျှင် ဖြစ်၏ဟု ဆိုလို၏။ အကယ်၍ ကာမာဝစရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ် တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်သည် ဖြစ်အံ့၊ ထိုအခိုက် အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်အံ့၊ ယင်းအရိယမဂ်သည် ပထမဈာန်နှင့် ယှဉ်သည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုဒုတိယထွေရဝါဒ၌လည်း ဝိပဿနာနိယမကို ပထမ ထေရဝါဒ၌ ဆိုခဲ့ပြီးသည့် နည်းအတိုင်းသာ သိရှိပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၆။ အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၇၂။)

ဤ၌ ဝိပဿနာဟူသည် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်၏ နောက်ဆုံးပိုင်းဖြစ်သော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိပဋိပဿနာပင်တည်း။ ဒုတိယဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍ သင်္ခါရတစ်ခုခုကို အနိစ္စ စသည်ဖြင့် သုံးသပ်ရှုပွားမှု ပြုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိပဿနာသည် ဒုတိယဈာန်ဖြင့် လွန်မြောက်အပ်သော ဝိတက်အပေါ်၌ မဝင်စားလိုသောအားဖြင့် စက်ဆုပ်သော **ဝိတက္ကမိရာဂဘာဝနာ** ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုဘာဝနာမှ တက်၍ ရအပ်သော အရိယမဂ်၌လည်း ဝိတက် မပါသော ဒုတိယဈာန်နှင့် ယှဉ်သော အရိယမဂ်သာ ဖြစ်ရ၏။ တတိယဈာန်စသည့် ထိုထိုဈာန်တို့၌လည်း နည်းမှီ၍ သိရှိပါလေ။ ဤနည်းအားဖြင့် ပါဒကဈာနဝါဒဟူသော ပထမထေရဝါဒ၌လည်း ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိပဋိပဿနာက သောမနဿဝေဒနာ ဥပေက္ခာဝေဒနာ၊ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန် ကွဲပြားအောင် သတ်မှတ်လျက် ရှိ၏။ ယင်းကွဲပြားမှု ထူးခြားမှုကို မြဲစေ၏။ ဤနည်းကို မှီ၍ နောက်ဝါဒတို့၌လည်း ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိပဋိပဿနာက မြဲအောင် ပြုနိုင်ပုံကို ယှဉ်စပ်ပါလေ။ (မူလဋီ-၁-၁၁၅ - ကြည့်ပါ။)

၃။ တတိယတ္ထေရဝါဒ = ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယ ဈာနဝါဒ

တိပိဋကဇ္ဈာဘယမထေရ်၏ ဝါဒဖြစ်သော တတိယတ္ထေရဝါဒ၌ —

“အဟော ဝတာဟံ သတ္တဂီကံ မဂ္ဂံ ပါပုဏေယျံ၊ အဋ္ဌဂီကံ မဂ္ဂံ ပါပုဏေယျံ”

“ငါသည် (သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင် မပါသော) အင်္ဂါ (၇)ပါး ရှိသော ဒုတိယဈာန်နှင့်ယှဉ်သော ဒုတိယဈာန်ကမဂ် စသည်သို့ ရောက်ရပါမူကား ဪ ကောင်းလေစွ။ အင်္ဂါ (၈)ပါးရှိသော ပထမဈာန်နှင့် ယှဉ်သော ပထမဈာန်ကမဂ် သို့ ရောက်ရပါမူကား ဪ ကောင်းလေစွ။” —

ဤသို့ မိမိ၏ အလိုအဇ္ဈာသယဓာတ်အားလျော်စွာ အကြင်အကြင် ဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ပြု၍သော်လည်းကောင်း၊ အကြင်အကြင် ဈာန်တရားတို့ကို သုံးသပ်၍သော်လည်းကောင်း ဖြစ်စေအပ်သော အရိယမဂ်သည် ထိုထိုဈာန်နှင့် တူသည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ ပါဒကဈာန်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ဝိပဿနာ ဂ္ဂုပွားသုံးသပ်သော သမ္မသိတဈာန်ကိုသော်လည်းကောင်း ကြဉ်ဖယ်၍ အလိုအဇ္ဈာသယဓာတ် သက်သက်မျှ- ကြောင့်ကား ထိုထိုဈာန်နှင့်တူစွာ အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ခြင်းသည် မပြီးစီးနိုင်။ (အဇ္ဈာသယဓာတ်ကြောင့် ပြီးစီးရာ၌ ပါဒကဈာန်ရှိလျှင် ထိုပါဒကဈာန်သည်၊ သမ္မသိတဈာန်ရှိလျှင် ထိုသမ္မသိတဈာန်သည် အဇ္ဈာသယဓာတ်အား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုလျက်ရှိ၏။ ထိုကြောင့် ပါဒကဈာန် သမ္မသိတဈာန် တစ်မျိုးမျိုးက ပကတူပ- နိဿယသတ္တိ = ပင်ကိုယ်ပကတိအားဖြင့် အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးပါမှ အဇ္ဈာ- သယဓာတ်အတိုင်း ပြီးစီးရသည်ဟု ဆိုလိုသည်။)

ပါဒကဈာန် သို့မဟုတ် သမ္မသိတဈာန်ကို ကြဉ်၍ ထိုဈာန်မပါဘဲ အလိုအဇ္ဈာသယဓာတ် သက်သက်မျှ- ကြောင့်ကား ထိုထိုဈာန်နှင့် တူစွာ အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ခြင်းသည် မပြီးစီးနိုင်ဟူသော ဤအနက်သဘောကို နန္ဒကောဝါဒသုတ္တန် ဖြင့် ထင်ရှားပြထိုက်ပေ၏။ သာဓကကား ဤသို့ ဖြစ်၏။ မဇ္ဈိမနိကာယ် ဥပရိပဏ္ဏာသ ပါဠိတော် သဠာယတနဝဂ် နန္ဒကောဝါဒသုတ္တန် ၌ —

“ရဟန်းတို့ . . . ဖြစ်သင့်ဖြစ်ရာ နှိုင်းခိုင်းဖွယ်ရာ လောကဥပမာသည်ကား (၁၅)ရက်မြောက် ဖြစ်သော ထိုလပြည့်ဥပုသ်နေ့၌ လသည် ယုတ်လျော့လေသလော = မပြည့်လေသလော ပြည့်လေသလောဟု လူများ အပေါင်း၏ သန္တာန်ဝယ် အနည်းငယ် ယုံမှားခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ အထူးထူး အထွေထွေ တွေးတော ကြံစည်ခြင်းသည်လည်းကောင်း မဖြစ်ဘဲ စင်စစ်အားဖြင့် လသည် ပြည့်၏ဟူ၍သာ စိတ်အကြံအစည် ဖြစ်ရာ သကဲ့သို့ ရဟန်းတို့ . . . ဤဥပမာအတူပင်လျှင် ထိုဘိက္ခုနီမတို့သည် နန္ဒက၏ တရားဒေသနာတော်ကြောင့် နှစ်လိုမ်းမြောက်သော စိတ် ရှိကြကုန်သည်လည်းကောင်း၊ ပြည့်စုံသော အကြံအစည် ရှိကြကုန်သည်လည်း- ကောင်း ဖြစ်ကြကုန်၏။ ရဟန်းတို့ . . . ထို (၅၀၀)သော ဘိက္ခုနီမတို့တွင် အကြင်ဘိက္ခုနီမသည် နောက်ဆုံး ၌ ဖြစ်၏။ ထိုဘိက္ခုနီမသည် ဖရိဖရဲ ပြိုကွဲပျက်စီးလျက် ကျရောက်ရခြင်းသဘော မရှိတော့သော သမ္မတ္တနိယမ အမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်အားဖြင့် ကိန်းသေမြဲသော အထက်မဂ်ဉာဏ် (၃)ပါးဟူသော လည်းလျောင်းရာ ရှိသော သောတာပန်တည်း” (မ-၃-၃၂၄။) —

ဤစကားတော်ကို ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ ထင်ရှားစေအံ့ — ထို (၅၀၀)ကုန်သော ဘိက္ခုနီမတို့တွင် အကြင်ဘိက္ခုနီမ၏ ရုပ်နမ်သန္တာန်အစဉ်၌ သောတာပတ္တိဖိုလ်ကို ရခြင်း၏ အားကြီးသော မှီရာ အကြောင်းတရား ကောင်းမှု ဥပနိဿယသည် ထင်ရှား ရှိနေ၏။ ထိုဘိက္ခုနီမသည် သောတာပတ္တိဖိုလ်ဖြင့်သာ ပြည့်စုံသော စိတ်အကြံအစည် ရှိသည် ဖြစ်ရလေပြီ။ ပ။ အကြင်ဘိက္ခုနီမ၏ ရုပ်နမ်သန္တာန်အစဉ်၌ အရဟတ္တ-

ဖိုလ်၏ အားကြီးသော မှီရာ အကြောင်းတရား ကောင်းမှု ဥပနိဿယသည် ထင်ရှား ရှိနေ၏။ ထိုဘိက္ခုနီမသည် အရဟတ္တဖိုလ်ဖြင့်သာ ပြည့်စုံသော စိတ်အကြံအစည် ရှိသည် ဖြစ်ရလေပြီ။ (အကြံအစည် သင်္ကပ္ပနှင့် လိုလား တောင့်တမှု အဇ္ဈာသယဓာတ် ရှိရုံမျှသက်သက်ဖြင့် မဂ်ဖိုလ်ကို မရ၊ ဥပနိဿယ အကြောင်းကောင်းလည်း ရှိပါမှ မဂ်ဖိုလ်ကို ရနိုင်သည် ဟူလိုသည်။)

ဤဥပမာအတူပင်လျှင် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ၏ အဇ္ဈာသယဓာတ်နှင့် လျော်စွာ အကြင်အကြင် ဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍သော်လည်းကောင်း၊ အကြင်အကြင် ဈာနဓမ္မ = ဈာန်နှင့် ဈာနသမ္ပယုတ် တရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၍သော်လည်းကောင်း ဖြစ်စေအပ်သော အရိယ မဂ်သည် ထိုထို ဈာန်နှင့် တူသည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ သို့သော် ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကဖြစ်သော ပါဒက- ဈာန်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာပိုင်း၌ လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်- အပ်သော သမ္ပသိတဈာန်ကိုသော်လည်းကောင်း ကြဉ်ဖယ်ထား၍ = ထိုပါဒကဈာန် သမ္ပသိတဈာန်ကို မရဘဲ မပါဘဲ သောတာပန်ဖြစ်လိုခြင်း သကဒါဂါမ်ဖြစ်လိုခြင်း အနာဂါမ်ဖြစ်လိုခြင်း ရဟန္တာဖြစ်လိုခြင်းဟူသော အလို အဇ္ဈာသယဓာတ် ရှိရုံသက်သက်မျှဖြင့်ကား ထိုသို့ ထိုထိုဈာန်နှင့် တူစွာ အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ခြင်းသည် မပြီးစီး မပြည့်စုံနိုင်ဟု မှတ်ပါ။ ဤပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယဝါဒ၌လည်း ဝိပဿနာနိယမကို ဆိုခဲ့ပြီးသည့် နည်းအတိုင်းသာ သိရှိပါလေ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၇၃။)

ထိုနန္ဒကောဝါဒသုတ္တန်၌ ဘိက္ခုနီမတို့မှာ သောတာပန်ဖြစ်သူတို့သည်လည်း ထိုသောတာပန်ဖြစ်ရခြင်း အားဖြင့် အတ္တမနု = နှစ်လိုဝမ်းမြောက်ကြရ၏။ ပရိပုဏ္ဏသင်္ကပ္ပ = အရှင်နန္ဒက၏ တရားတော်ကို နာယူရ၍ သောတာပန်ဖြစ်ရန် ကြံစည်ထားသည့် အကြံအစည်များသည်လည်း ကြံစည်သည့် အတိုင်း ပြည့်စုံကြရ၏။ သကဒါဂါမ် အနာဂါမ် ရဟန္တာဖြစ်သူတို့သည်လည်း သကဒါဂါမ် အနာဂါမ် ရဟန္တာဖြစ်ရခြင်းအားဖြင့် နည်းတူပင် အတ္တမနု = နှစ်လိုဝမ်းမြောက်ကြရ၏။ ပရိပုဏ္ဏသင်္ကပ္ပ = အရှင်နန္ဒက၏ တရားတော်ကို နာယူရ၍ သကဒါဂါမ် ဖြစ်ရန် အနာဂါမ်ဖြစ်ရန် ရဟန္တာဖြစ်ရန် ကြံစည်ထားသည့် အကြံအစည်များသည်လည်း ကြံစည်သည့်အတိုင်း ပြည့်စုံကြရ၏။ ထိုသို့ မိမိတို့ အသီးအသီး ရရှိအပ်သော မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် တရားထူးဖြင့် အတ္တမနု ပရိပုဏ္ဏ- သင်္ကပ္ပ = နှစ်လိုဝမ်းမြောက်ရခြင်း ကြံစည်သည့်အတိုင်း ပြည့်စုံကြရခြင်းမှာ ရှေးရှေးဘဝ၌ ဆည်းပူး ဖြည့်ကျင့်- ခဲ့သော သောတာပန်ဖြစ်ကြောင်း သကဒါဂါမ်ဖြစ်ကြောင်း အနာဂါမ်ဖြစ်ကြောင်း ရဟန္တာဖြစ်ကြောင်း ကောင်းမှုက ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးနေသောကြောင့်တည်း။ ထို့အတူ ဤလောကုတ္တရာ မဂ်ဉာဏ်အရာ၌- လည်း ပါဒကဈာန် သို့မဟုတ် သမ္ပသိတဈာန်က ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးသောကြောင့် ပါဒကဈာန် သို့မဟုတ် သမ္ပသိတဈာန်နှင့် အလားတူသော ဈာန်အင်္ဂါရှိသော အရိယမဂ်ကို လိုလားသော အဇ္ဈာသယဓာတ် ဖြစ်ရသည်။ ထိုအဇ္ဈာသယဓာတ်မျိုးနှင့် လျော်သော အရိယမဂ်ဖြစ်မှုကို ရည်ညွှန်းမိန့်ဆိုခြင်းသာ ဖြစ်သည် ဟူလိုသည်။ (မူလဋီ-၁-၁၁၆။ မဟာဋီ-၂-၄၇၅။)

တိပိဋက ခုဋ္ဌနာဂ မထေရ်၏ ဝါဒ၌ စိစစ်ချက်

အမေး — ထိုမထေရ်သုံးပါးတို့တွင် “ပါဒကဈာန်သည်သာလျှင် အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန် အရေအတွက် ထူးခြားမှုကို မှတ်သား၏ = မြဲစေ၏။” ဤသို့ ပြောဆိုလေ့ရှိသော တိပိဋက ခုဋ္ဌနာဂဓမ္မိကို အန္တောဝါသိက = အနီးနေ = အတွင်းနေ တပည့်တို့သည် ဤသို့ လျှောက်ထားမေးမြန်းကြကုန်၏။ —

“အရှင်ဘုရား . . . ရှေးဦးစွာ ပါဒကဈာန်ရှိရာဘဝ၌ ထိုပါဒကဈာန်က အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန် အရေအတွက် ထူးခြားမှုကို မှတ်သားပါစေတော့ = မြဲပါစေတော့။ သို့သော် ပါဒကဈာန် မရှိသည့် အရူပဘဝ၌

အဘယ်တရားသည် အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန် အရေအတွက် ထူးခြားကွဲပြားမှုကို မှတ်သားပါသနည်း
= မြဲစေပါသနည်း”ဟု မေးမြန်းလျှောက်ထားကြကုန်၏။

စတုတ္ထနည်းအရ စတုတ္ထဈာန်မှ တစ်ပါးသော အခြားသော ပါဒကဈာန်များ၏ မရှိနိုင်ခြင်းကို ရည်ရွယ်၍ မေးခြင်းဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။ အရူပဘုံ၌ အရူပဈာန်တို့သည် စတုတ္ထနည်းအရ စတုတ္ထဈာန်တို့ချည်းတည်း။ ဥပေက္ခာ ဧကဂ္ဂတာဟူသော ဈာန်အင်္ဂါ နှစ်ပါးစီ ရှိသောကြောင့် ဖြစ်၏။ ယင်းစတုတ္ထဈာန်နှင့် ယှဉ်သော အရိယမဂ်အား အရူပဘုံ၌ ဆိုင်ရာ အရူပဈာန်သည်သာလျှင် ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ဖြစ်နိုင်သည်။ စတုတ္ထနည်းအရ စတုတ္ထဈာန်တွင် အကျုံးဝင်သော ဆိုင်ရာ အရူပဈာန်သာ ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ဖြစ်နိုင်မှုမှာ ရိုးရာ ဖြစ်သဖြင့် ထိုအရူပဘုံ၌ ရရှိမည့် အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် (၆)ပါး၊ မဂ္ဂင် (၇)ပါး၊ ဈာန် = ဥပေက္ခာ + ဧကဂ္ဂတာ နှစ်ပါးသာ မြဲသည်။ ပါဒကဈာန်ကို လိုက်၍ ထူးခြားမှု မဖြစ်နိုင်။ (အရူပဈာန်လေးပါးလုံး၌ ဈာန်အင်္ဂါ တူနေသောကြောင့် ဖြစ်၏။) ထို့ကြောင့် အရူပဘုံ၌ ရရှိမည့် အရိယမဂ်၌ ပါဒကဈာန်သို့ လိုက်၍ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန် ထူးခြားကွဲပြားမှု မရှိနိုင် တစ်မျိုးသာ ရှိနိုင်သည်ဟု တပည့်တို့က ရည်ညွှန်း၍ မေးနေခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤမေးခွန်း၏ အဖြေကို နားလည်ရန် ကြိုတင်သိထားရမည့် အချက်မှာ အရူပဘုံ၌ တည်ရှိသော တိဟိတ် ပုထုဇန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် အရူပဘုံမှာပင် သောတာပတ္တိမဂ်ကို မရနိုင်၊ ပရတောယောသဟူသော ဘုရားအစရှိသော သူတော်ကောင်းများ ထံမှ တရားနာယူရမှု အကြောင်း ချို့တဲ့သောကြောင့် ဖြစ်၏။ ကာမဘုံ ရူပဘုံတည်းဟူသော ခန္ဓာငါးပါးရှိသည့် ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ တည်ခိုက် သောတာပတ္တိမဂ်ကို ရ၍ ထိုပဉ္စဝေါကာရဘုံမှ တစ်ဆင့် အရူပဘုံသို့ ရောက်ရှိခဲ့သော် ထိုအရူပဘုံ၌ ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာတရားများကို ပွားများအားထုတ်ပါက အထက်မဂ်ဖိုလ်ကိုကား ရရှိနိုင်ပေသည်။ ဤရှင်းလင်းချက်ကို ကြိုတင်၍ မှတ်သားထားပါက အောက်ပါအဖြေကို လွယ်ကူစွာ သဘောပေါက်နိုင်ပါသည်။

အဖြေ — ငါ့ရှင်တို့ . . . ထိုအရူပဘဝ၌လည်း ပါဒကဈာန်သည်သာလျှင် အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန်တို့၏ အရေအတွက် ထူးခြားမှု ကွဲပြားမှုကို မှတ်သား၏ = မြဲစေ၏။ မှန်ပေသည် - ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော် တစ်ပါးသည် သမာပတ် (၈)ပါးကို ရခြင်းရှိသည် ဖြစ်၍ ပထမဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ပြု၍ သောတာပတ္တိမဂ်ဖိုလ်တို့ကို ဖြစ်စေပြီးနောက် မယုတ်လျော့သော ဈာန် = မလျှော့ကျသော ဈာန်ရှိသည် ဖြစ်၍ ပျံလွန်တော်မူလတ်သော် အရူပဘဝ၌ ကပ်ရောက်ဖြစ်သည် ဖြစ်အံ့၊ ထိုအရူပဘုံ၌ ပထမဈာန်နှင့် ယှဉ်သော = (ဈာန်အင်္ဂါ ငါးပါးရှိသော) သောတာပတ္တိဖလသမာပတ်ကို တစ်ဖန်ဝင်စား၍ ထိုသောတာပတ္တိဖလသမာပတ်မှ ထလျက် ဝိပဿနာကို ဖြစ်စေ၍ အထက်မဂ် အထက်ဖိုလ် သုံးပါးတို့ကို ဖြစ်စေအံ့၊ ထိုရဟန်း၏ ထိုအထက်မဂ် အထက်ဖိုလ်တို့သည် ပထမဈာန်၌ = ပထမဈာန်နှင့် ယှဉ်ကုန်သည်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏။ (ဈာန်အင်္ဂါ ငါးပါးရှိ၏ ဟု ဆိုလိုသည်။) ဒုတိယဈာန်၌ ယှဉ်သော မဂ်ဖိုလ်စသည်တို့၌လည်း ဤနည်းပင်တည်း။ (ပဉ္စဝေါကာရဘုံဝယ် ဒုတိယဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ပြု၍ သောတာပတ္တိမဂ်ဖိုလ်ကို ရရှိပြီးလျှင် အရူပဘုံသို့ ရောက်မှ ဝိပဿနာကို ပွားများအားထုတ်သဖြင့် အထက်မဂ်ဖိုလ်တို့ကို ရရှိရာ၌ ဒုတိယဈာန်သည်ပင်လျှင် ပါဒကဈာန် ဖြစ်၍ ယင်း အထက်မဂ်ဖိုလ်တို့မှာလည်း ဒုတိယဈာန်နှင့်သာ ယှဉ်ကုန်၏။ ဈာန်အင်္ဂါ သုံးပါး ရှိကုန်၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် သိရှိပါလေ။)

အရူပဘုံ၌ ပဉ္စကနည်းအရ ပဉ္စမဈာန် စတုတ္ထနည်းအရ စတုတ္ထဈာန်သာ ရှိသည် မဟုတ်ပါလော၊ အဘယ်နည်းဖြင့် ဒုတိယဈာန် စသည်သည် ရှိနိုင်ပါသနည်းဟု မေးမြန်းဖွယ် ရှိ၍ မထေရ်မြတ်က ဤသို့ ဆက်လက် ဖြေဆို၏။

အရူပဘုံ၌ စတုတ္ထနည်းအရ ပထမဈာန် ဒုတိယဈာန် တတိယဈာန်ဟူသော တိကဈာန်၊ ပဉ္စကနည်းအရ ပထမဈာန် ဒုတိယဈာန် တတိယဈာန် စတုတ္ထဈာန်ဟူသော စတုတ္ထဈာန်သည် ဖြစ်နိုင်၏။ ထို တိကဈာန် စတုတ္ထ

ဈာန်သည်လည်း လောကုတ္တရာဈာန်သာတည်း။ [အရိယမဂ်နှင့် ယှဉ်သော အရိယမဂ်အခိုက် ဖြစ်သော ဈာန် ဟုလိုသည်။ အရိယမဂ်ဖြစ်ခိုက် ယင်းအရိယမဂ်နှင့် ယှဉ်သော ဈာန်အင်္ဂါ (၅)ပါး၊ (၄)ပါး၊ (၃)ပါး၊ (၂)ပါးတို့ကို ရည်ညွှန်းထားပေးသည်။] လောကီဈာန် မဟုတ်။ ဤသို့ပင်လျှင် ငါ့ရှင်တို့ . . . ထိုအရူပဘုံ၌လည်း ပါဒကဈာန်- သည်သာလျှင် အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန် အရေအတွက် ထူးခြား ကွဲပြားမှုကို မှတ်သား၏ = မြစေ၏ ဟု မိန့်တော်မူပြီ။

“အရှင်ဘုရား . . . ပြဿနာကို ကောင်းစွာ ဖြေဆိုအပ်ပါပြီ”ဟု တပည့်တို့က လျှောက်ထားကြကုန်ပြီ။
(အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၇၃-၂၇၄။)

မောရဝါပီဝါသီ မဟာဒတ္တမထေရ်၏ ဝါဒ၌ ခိခဏ်ချက်

“ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ ဖြစ်ကုန်သော ခန္ဓာတို့သည် အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန် အရေ အတွက် ကွဲပြားမှု အထူးကို မှတ်သားကုန်၏ = မြစေကုန်၏။ မှန်ပေသည် - အကြင်ခန္ဓာကို လက္ခဏာယာဉ် တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၍ ဝုဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်သည် = ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာသည် ဖြစ်- ပေါ်လာ၏။ ယင်းအရိယမဂ်သည် ထိုထို ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်အပ်သော ခန္ဓာနှင့်တူသည်သာလျှင် ဖြစ်၏။”

ဤသို့ ပြောဆိုတော်မူလေ့ရှိသော **မောရဝါပီဝါသီ မဟာဒတ္တမထေရ်**ကိုလည်း (= မောရဝါပီအရပ်၌ သီတင်းသုံးတော်မူလေ့ရှိသော မဟာဒတ္တမထေရ်ကိုလည်း) အန္တေဝါသိက = အတွင်းနေ = အတူနေ တပည့်တို့- သည် ဤသို့ လျှောက်ထားကြကုန်၏။ —

“အရှင်ဘုရား . . . အရှင်ဘုရားတို့၏ ထိုထိုဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုပွားသုံးသပ်အပ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံနှင့် တူသော ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန်ရှိသော အရိယမဂ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏ဟူသော သမ္မသိတဝါဒ၌ အပြစ်ဒေါသ ထင်ရှားနေပါ၏။ မှန်ပေသည် - ရုပ်တရားကို လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၍ သင်္ခါရနှင့် ပဝတ္ထမှ ထသောကြောင့် ဝုဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်သော ယောဂါဝစရ ရဟန်း၏ ရုပ်တရားနှင့်တူသော အဗျာကတဖြစ်သော အရိယမဂ်တရားသည် ဖြစ်စရာ ရှိပါ၏။ နေဝသညာနာသညာ- ယတနဈာန်ကို ကလာပသမ္မသန နည်းအားဖြင့် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၍ သိမ်းဆည်း၍ ဝိပဿနာကို ဖြစ်စေ၍ သင်္ခါရနှင့် ပဝတ္ထမှ ထသောကြောင့် ဝုဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်သော ယောဂါဝစရ ရဟန်း၏ ထိုနေဝသညာနာသညာယတနဈာန်နှင့် တူသည်သာလျှင်ဖြစ်သော နေဝသညာနာသညာ၏ အဖြစ်သို့ ရောက်- သော အရိယမဂ်သည် ဖြစ်သင့်ရာပါ၏” - ဟု လျှောက်ထားကြကုန်၏။

“ငါ့ရှင်တို့ . . . ဤသို့ မဖြစ်ပါ။ အကြောင်းကား ဤသို့ ဖြစ်၏။ လောကုတ္တရာ အရိယမဂ်သည် အပ္ပနာသို့ မရောက်သော အရိယမဂ်မည်သည် မရှိနိုင်၊ ထိုကြောင့် ရုပ်တရားကို လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွား သုံးသပ်၍ ဝုဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်သော ရဟန်း၏ အရိယမဂ်သည် မဂ္ဂင် (၈)ပါးတည်း ဟူသော အင်္ဂါ (၈)ပါးရှိသော သောမနဿဝေဒနာနှင့် အတူတကွ ဖြစ်သော အဋ္ဌကိက သောမနဿသဟဂတမဂ် ဖြစ်သည်။ တစ်ဖန် နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်ကို ကလာပသမ္မသန နည်းအားဖြင့် လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်မှု = ကလာပသမ္မသန အမှုပြု၍ သင်္ခါရတို့မှ ထမြောက်သော အရိယမဂ်တရားကို ရရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အရိယမဂ်သည် သင်္ခါရာဝသေသ = ရုန့်ရင်းသော သင်္ခါရတို့မှ ကြွင်းသော သိမ်မွေ့သော သင်္ခါရ၏ အဖြစ်ဖြင့် ထိုဈာန်နှင့် အားလုံးမတူနိုင်၊ စတုတ္ထဈာန်ချင်း ဥပေက္ခာသဟဂုတ်ချင်းသာ တူနိုင်၏။ ထိုကြောင့် သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင် မပါဘဲ အင်္ဂါ (၇)ပါးရှိသော သတ္တကိက ဥပေက္ခာသဟဂုတ် အရိယမဂ်သာ ဖြစ်ရသည်” - ဟု မိန့်တော်မူ၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၇၄။)

အရိယမဂ်၏ ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော ဝိတက်စသော ဈာန်အင်္ဂါတို့ကို လွန်မြောက်ခြင်း၏ အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယ အကြောင်းတရားတို့ကား ဝိပဿနာဉာဏ်၏ တည်ရာ အရှုခံအာရုံ ဖြစ်ကြကုန်သော ဒုတိယ ဈာန် စသည်တို့တည်း။ ရုပ်တရားကို အနိစ္စစသည်ဖြင့် သုံးသပ်သောအခါ ထိုဝိပဿနာဉာဏ်၌ ရူပါဝစရဈာန်ကို အခြေမခံခဲ့ - ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက မပြုခဲ့သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ရူပါဝစရဈာန်ကို ဝိပဿနာ မရှုသောကြောင့် မသုံးသပ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ထိုထိုဈာန်အင်္ဂါကို လွန်မြောက်ခြင်းဟူသော အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယ မရှိလျှင် ထိုထိုဈာန်အင်္ဂါပေါ်၌ စက်ဆုပ်ခြင်းဟူသော ဝိရာဂသတ္တိလည်း မရှိသဖြင့် ဈာန်အင်္ဂါ (၅)ပါးနှင့် ကင်း၍ မဖြစ်နိုင်။ ထို့ကြောင့် မဂ္ဂင် (၈)ပါး စုံညီသော အဋ္ဌဂီကမဂ်သာ ဖြစ်ခွင့်ရှိရကား - **အဋ္ဌဂီကော သောမနဿသဟဂတမဂ္ဂေါ ဟောတိ = အဋ္ဌဂီက (= မဂ္ဂင် ရှစ်ပါး စုံညီသော) သောမနဿ သဟဂတမဂ်** ဖြစ်သည်ဟု မိန့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ တစ်ဖန် နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်ကို ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၍ အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်သော် ထိုအရိယမဂ်သည် ဥပေက္ခာ ဧကဂ္ဂတာဟူသော ဈာန်အင်္ဂါ နှစ်ပါးရှိသော စတုတ္ထဈာန်က ဖြစ်သော်လည်း အနုသယဓာတ်ကို ပယ်ခွာခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သော ထိုယောဂါဝစရဟုန်းတော်၏ အရိယမဂ်သည် သင်္ခါရာဝသေသ = ရုန့်ရင်းသော သင်္ခါရတို့မှ ကြွင်းသော သိမ်မွေ့သော သင်္ခါရ၏ အဖြစ်ဖြင့် ထိုနေဝသညာနာသညာယတနဈာန်နှင့် အားလုံး မတူနိုင်၊ စတုတ္ထဈာန်ချင်း ဥပေက္ခာသဟဂုတ်မဂ်ဖြစ်ခြင်းသာ တူနိုင်၏ ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကိုလည်း **ဥပေက္ခာသဟဂတမဂ္ဂေါ** (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၇၄။) ဟူသော စကားက ညွှန်ပြလျက် ရှိပေသည်။ (မူလဋီ-၁-၁၁၆။)

တိပိဋက စူဠာဘယမထေရ်၏ ဝါဒ၌ စိစစ်ချက်

“ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယဈာန်သည် အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန် အရေအတွက် ထူးခြား ကွဲပြားမှုကို မှတ်သား၏ = မြဲစေ၏”- ဟု ဤသို့ ပြောဆိုလေ့ ရှိတော်မူသော **စူဠာဘယ = စူဠအဘယမထေရ်၏** ဝါဒကိုလည်း ဆောင်ယူ၍ **တိပိဋက စူဠနာဂမထေရ်အား** လျှောက်ထားကြကုန်၏။ ထို တိပိဋက စူဠနာဂမထေရ်က ဤသို့ မိန့်ဆို၏။ —

အကြင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ရှေးဦးစွာ ဝိပဿနာ၏ အခြေခံပါဒကဖြစ်သော ပါဒကဈာန်သည် ရှိနေ၏။ ထိုရဟန်း၏ သန္တာန်၌ ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယဈာန် = ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အလိုအဇ္ဈာသယအတိုင်း ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်အပ်သော ဈာန်သည် အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန် ကွဲပြားမှု အထူးကို မှတ်သားပါစေတော့ = မြဲပါစေတော့။ (စူဠအဘယမထေရ်၏ ဝါဒအတိုင်း မှတ်သားပါစေတော့ ဟုလိုသည်။) ထိုပါဒကဈာန် မရှိသော ယောဂါဝစရ ရဟန်း၏ သန္တာန်၌ အဘယ်မည်သော အဇ္ဈာသယသည် = ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယဈာန်သည် အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန်တို့၏ အရေအတွက် ကွဲပြားခြားနားမှု အထူးကို မှတ်သားနိုင်လတ္တံ့နည်း = မြဲစေနိုင်လတ္တံ့နည်း၊ ရင်းနှီးဖို့ရာ ဥစ္စာမရှိသော သူ၏ စီးပွားဥစ္စာ၏ ကြီးပွားတိုးတက်မှု အတိုးအပွားကို ရှာမှီးရာ ကာလနှင့် တူသလို ဖြစ်နေ၏”ဟု မိန့်ဆိုတော်မူလေသည်။

ထိုအထက်ပါစကားကို သယ်ဆောင်၍ **တိပိဋက စူဠအဘယမထေရ်အား** တစ်ဖန် တင်ပြလျှောက်ထားကြကုန်၏။ ထိုတိပိဋက စူဠအဘယမထေရ်က ဤသို့ မိန့်ဆိုတော်မူ၏။ —

“ငါ့ရှင်တို့ ပါဒကဈာန် ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်အတွက် ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယက = ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယဈာန်က အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန်တို့၏ အရေအတွက် ကွဲပြားခြားနားမှု အထူးကို မှတ်သား၏ = မြဲစေ၏ ဟူသော ဤစကားကို ငါ မိန့်ဆိုအပ်၏”ဟု မိန့်ဆိုလေသည်။

တစ်ဖန် — ပါဒကဗျာန် ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်အတွက် ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယက = ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယဗျာန်က အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဗျာနင်တို့၏ အရေအတွက် ကွဲပြားခြားနားမှု အထူးကို ဆိုအပ်သကဲ့သို့ ထို့အတူပင်လျှင် သမ္မသိတဗျာန်ရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အတွက်လည်း သိရှိပါလေ။ မှန်ပေသည် - ပဉ္စမဗျာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ပြုပြီး၍ ပဉ္စမဗျာန်မှ ထ၍ ပထမဗျာန် စသည်တို့ကို လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယမဂ်သည် ပထမ မထေရ်၏ ဝါဒအားဖြင့် ပဉ္စမဗျာန်နှင့် ယှဉ်သည် ဖြစ်ရာ၏။ ဒုတိယမထေရ်၏ ဝါဒအားဖြင့် ပထမဗျာန်စသော (ဝုဠာနဂါမိနိဝိပဿနာ အခိုက်) ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်လျက်ရှိသော ဗျာန်နှင့် ယှဉ်သည် ဖြစ်ရာ၏။ ထို့ကြောင့် ပါဒကဇ္ဈာနဝါဒ သမ္မသိတဗျာနဝါဒ ဟူသော ဝါဒနှစ်ပါးတို့သည်လည်း တစ်ခုနှင့် တစ်ခု ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်နေကြကုန်၏။ တတိယ မထေရ်၏ ဝါဒ၌ကား ဤဗျာန်တို့တွင် အကြင်အကြင် ဗျာန်ကို အလိုရှိ၏။ ထိုထို အလိုရှိအပ်သော ဗျာန်၌ ယှဉ်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုပါဒကဇ္ဈာနဝါဒ သမ္မသိတဗျာနဝါဒတို့သည်လည်း တတိယ ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယဝါဒနှင့် မဆန့်ကျင်ကြတော့ကုန်၊ အဇ္ဈာသယသည်လည်း = ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယဗျာန်သည်လည်း အကျိုးရှိသည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ဤသို့ သိမှတ်ပါလေ။

(အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၇၄။)

ပါဒကဗျာန်က ပဉ္စမဗျာန်ဖြစ်၍ သမ္မသိတဗျာန်က ပထမဗျာန် ဖြစ်နေရာဝယ် ပါဒကဗျာနဝါဒ အတိုင်း ဆိုရမူ ပဉ္စမဗျာနိကမဂ် ဖြစ်စရာရှိ၍ သမ္မသိတဗျာနဝါဒအတိုင်း ဆိုလျှင် ပထမဗျာနိကမဂ် ဖြစ်စရာရှိ၏။ ဤသို့ ဝါဒနှစ်ရပ် ဆန့်ကျင်နေရာဝယ် အဇ္ဈာသယက ပဉ္စမဗျာနိကမဂ် = ပဉ္စမဗျာန်နှင့် ယှဉ်သော မဂ်ကို အလိုရှိနေလျှင် ပဉ္စမဗျာနိက အရိယမဂ်သာ ဖြစ်၏။ အဇ္ဈာသယက ပထမဗျာနိကမဂ်ကို အလိုရှိပြန်လျှင်လည်း ပထမဗျာနိက အရိယမဂ်သာ ဖြစ်စရာရှိ၏။ အကြောင်းမူ — မိမိ၏ အဇ္ဈာသယဓာတ်နှင့် လျော်သော ဗျာန်ကိုသာ ဝုဠာနဂါမိနိ ဝိပဿနာအခိုက်၌ လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်နေသောကြောင့် ဖြစ်၏။ ဤသို့ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်နေသော ထိုနှစ်ဝါဒသည် အဇ္ဈာသယက ကူစွက်၍ ပေးလိုက်သောကြောင့် ဆန့်ကျင်ဘက် မဖြစ်တော့ပါဟူလိုသည်။ ဤသို့လျှင် အဇ္ဈာသယမပါဘဲ ထိုနှစ်ဝါဒချည်း သက်သက်သာရှိလျှင် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်စရာရှိ၍ အဇ္ဈာသယဝါဒကို သွင်းပေးမှ အဇ္ဈာသယပါသည့်ဘက်က အနိုင်ရသောကြောင့် အဇ္ဈာသယလည်း = ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယလည်း အချည်းအနီး အကျိုးမဲ့ မဟုတ်ဘဲ အကျိုးထူးရှိသည်သာဟု အဋ္ဌကထာ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၇၄)က ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ (မူလဋီ-၁-၁၁၆ - ကြည့်ပါ။)

ဤသို့လျှင် ဤဖော်ပြပါ မထေရ်မြတ်ကြီး သုံးပါးတို့သည်လည်း ကြောင်းကျိုး မြင်သိသည့် သဘာဝပညာရှိကြီးတို့သည်သာလျှင် ဖြစ်ကြကုန်၏။ ထက်မြက်ကြကုန်၏။ ဉာဏ်ပညာနှင့် ပြည့်စုံကြကုန်သည်သာလျှင် ဖြစ်ကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုသုံးပါးကုန်သော မထေရ်မြတ်ကြီးတို့၏ ဝါဒကို အဋ္ဌကထာ အစဉ်ကို ပြု၍ ရှေးရှေးအဋ္ဌကထာဆရာမြတ်ကြီးတို့သည် အဋ္ဌကထာ၌ ထည့်သွင်း ထားတော်မူခဲ့ကြကုန်ပြီ။ ဤအဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာကျမ်း၌ကား ထိုဝါဒ အသီးအသီး၏ ဆိုလိုရင်း အနက်အဓိပ္ပါယ်ကိုသာလျှင် ထုတ်ဆောင်၍ ဤသုံးဝါဒတို့ကို = (သုံးဝါဒ၌ ဆိုအပ်သော ဗျာန်တို့ကို) ဝုဠာနဂါမိနိဝိပဿနာသည် မှတ်သား၏ = မြီစေ၏ = သတ်မှတ်ပေး၏ဟု ဖော်ပြအပ်ပါသည်။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၇၄။)

မှန်ပေသည် — ထိုထိုဝါဒတို့သည် ဝိပဿနာနှင့် အတူတကွ ဖြစ်ကုန်ကြပါမှသာလျှင် ထိုထိုဝါဒ၌ ဆိုခဲ့သော အနက်သဘောတရားများ၏ ပြီးစီးခြင်းသည် ဖြစ်နိုင်၏။ ဝိပဿနာမပါဘဲ ပါဒကဗျာန်ရှိရုံမျှဖြင့် အဇ္ဈာသယရှိရုံမျှဖြင့် အရိယမဂ်ရခြင်းကိစ္စသည် မပြီးစီးနိုင်။ ဝိပဿနာပါမှသာလျှင် ပြီးစီးနိုင်သောကြောင့် ဝုဠာနဂါမိနိ ဝိပဿနာသည် အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဗျာနင်အရေအတွက် ကွဲပြားခြားနားမှု အထူးကို မှတ်သား၏ = မြီစေ၏ဟု ပြအပ်ပါသည် ဟူလို။ (မူလဋီ-၁-၁၁၇။)

ပဋိပဒါ (၄) မျိုး

အရိယမဂ်အခိုက်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန်တို့၏ ထူးထွေ ကွဲပြားမှု ခြားနားမှုကို တင်ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ ပဋိပဒါ၏ ထူးထွေကွဲပြားမှု ခြားနားမှုကို ဆက်လက်တင်ပြပေအံ့။ —

၁။ ဤသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် လက်ဦးအစ၌ ကိလေသာတို့ကို ခွာသည်ရှိသော် ဆင်းရဲငြိုငြင်သဖြင့် စိတ္တပယောဂ = စိတ်၏ လုံ့လပယောဂဟု ဆိုအပ်သော ဘာဝနာပွားများအားထုတ်ခြင်းနှင့် တကွ တိုက်တွန်းခြင်းနှင့် တကွ ခွာခြင်းငှာ အကယ်၍ တတ်နိုင်ခဲ့သည် ဖြစ်အံ့၊ **ဒုက္ခပဋိပဒါ** = ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်ရှိသည် မည်၏။

၂။ ထိုမှ ပြောင်းပြန်ဖြစ်သော ဆင်းရဲငြိုငြင်မှု မရှိသော၊ စိတ္တပယောဂ = စိတ်၏ လုံ့လပယောဂဟု ဆိုအပ်သော အားထုတ်ခြင်း မရှိသော၊ တိုက်တွန်းရခြင်း မရှိသော အကျင့်ဖြင့် ကိလေသာတို့ကို ခွာခြင်းငှာ အကယ်၍ စွမ်းနိုင်ခဲ့သည် ဖြစ်အံ့၊ **သုခပဋိပဒါ** = ချမ်းသာလွယ်ကူသော အကျင့်ရှိသည် မည်၏။

၃။ ကိလေသာတို့ကို ခွာပြီး၍ အရိယမဂ်ဟု ဆိုအပ်သော တောင့်တအပ်သော အရာသို့ မကပ်ရောက်သေးဘဲ အရိယမဂ်နှင့် ကင်းကွာလျက်နေရာ ဝိပဿနာရှိသော ဝိပဿနာ ကျင့်သုံးခြင်းကို ကျင့်သုံးလတ်သော် အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကို နှေးနှေးလေးလေး ပြုနေသော ဤသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် **ဒန္တာဘိညာ** = နှေးနှေးလေးလေး = နှေးသော လေးသော အသိဉာဏ်ရှိသည် မည်၏။ (သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်၌ ခပ်ကြာကြာနေမှု ထစ်နေမှုကို ဆိုလိုသည်။)

၄။ ထိုမှ ပြန်သောအားဖြင့် အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကို လျင်လျင်မြန်မြန် ပြုနေသော ဤသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် **နိပ္ပါဘိညာ** = လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသည် မည်ပေသည်။

ဤသို့လျှင် ဤသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ဖြစ်သော အရာ၌ တည်၍ မိမိ မိမိ၏ အရိယမဂ်အား ဒုက္ခပဋိပဒါစသော အမည်ကို ပေး၏။ ထိုအမည်ဖြင့် အရိယမဂ်သည် ဒုက္ခပဋိပဒါစသော လေးမျိုးသော အမည်တို့ကို ရရှိ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၆။)

အဋ္ဌသာလိနိ အဋ္ဌကထာ၏ သုံးသပ်ချက်

အဘိဓမ္မအဋ္ဌကထာ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၆၀-၂၆၁)၌ လာရှိသော ဒုက္ခပဋိပဒါ ဖြစ်ပုံ အကြောင်းအရာ စသည်ကို ဤတွင် ဆက်လက်၍ တင်ပြအပ်ပါသည်။ —

ဒုက္ခပဋိပဒံ ဒန္တာဘိညံ - စသော စကားရပ်၌ အဆုံးအဖြတ်ကို ဤသို့ သိရှိပါလေ။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် အစမှ စ၍သာလျှင် ကိလေသာတို့ကို ခွာလတ်သော် ငြိငြိုငြင်ငြင် ပင်ပန်းပန်း ခဲခဲယဉ်းယဉ်းဖြင့် တိုက်တွန်းခြင်း သင်္ခါရနှင့်တကွသော ကိလေသာတို့ကို ခွာဖို့ရန် ကမ္မဋ္ဌာန်းကို နှလုံးသွင်းခြင်းဟူသော စိတ္တပယောဂနှင့် တကွဖြစ်သော အကြောင်းအပေါင်းဖြင့် ပင်ပန်းလျက် ကိလေသာတို့ကို ခွာရ၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ အကျင့်ပဋိပဒါသည် **ဒုက္ခပဋိပဒါ** = ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အရိယမဂ်သို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့် ဖြစ်၏။ တစ်ဖန် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် ခွာအပ်ပြီးသော ကိလေသာရှိသည်ဖြစ်၍ ဝိပဿနာပရိဝါသ = ဝိပဿနာ ကျင့်သုံးခြင်းကို ကျင့်သုံးလတ်သော် ကြာမြင့်မှ အရိယမဂ်၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းသို့ ရောက်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ အဘိညာဏ်သည် = အသိဉာဏ်သည် **ဒန္တာဘိညာ** = လေးနှေးသော အဘိညာဏ် = အသိဉာဏ် ဖြစ်၏။ ဤသို့လျှင် အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော ဝါရကို **ဒုက္ခပဋိပဒေ ဒန္တာဘိညံ** အမည်ရှိ၏ဟူ၍ ရှေးဆရာမြတ်တို့သည် ပြုတော်မူအပ်ပေပြီ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၆၀။)

ယောကောဓိ ဝါရော = ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာစကားအရ ကိလေသာတို့ကို ဘာဝနာစွမ်းအားဖြင့် တစ်ကြိမ်ခွာရသော ဝါရ၊ နှစ်ကြိမ်ခွာရသော ဝါရ၊ သုံးကြိမ်ခွာရသော ဝါရ၊ လေးကြိမ်ခွာရသော ဝါရ၊ အကြိမ် များစွာ ခွာရသော ဝါရတို့တွင် မည်သည့်ဝါရကို မဆို ဒုက္ခပဋိပဒ ဒန္တာဘိည မည်၏ဟု ရှေးဆရာတို့ နာမည် ပြုအပ်ရာ ရောက်နေပေသည် ဟူလို။ (မူလဋီ-၁-၁၁၁။)

အဋ္ဌကထာဆရာတော်တို့ နှစ်သက်သည့် ဝါရ

ထိုဝါရတို့တွင် မည်သည့်ဝါရကို အဋ္ဌကထာဆရာတော်တို့သည် နှစ်သက်တော်မူကြကုန်သနည်းဟူမူ အကြင်ဝါရ၌ တစ်ကြိမ်ခွာအပ်ပြီးကုန်သော ကိလေသာတို့သည် အထက်အထက်၌ ဖြစ်ပေါ်လာပြီး၍ = ထပ်မံ ဖြစ်ပေါ်လာပြီး၍ နှစ်ကြိမ်မြောက်လည်း ခွာရပြန်၏။ နှစ်ကြိမ်မြောက် ခွာအပ်ပြီးသော ကိလေသာတို့သည်လည်း တစ်ဖန် ထပ်မံ ဖြစ်ပေါ်လာကြပြန်ကုန်၏။ သို့သော် သုံးကြိမ်မြောက် ခွာအပ်ပြီးသော ကိလေသာတို့ကိုကား ခွာမြဲတိုင်း ခွာထားအပ်ပြီးသည်တို့ကိုသာ ပြု၍ အရိယမဂ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်အပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်စေ၏။ ဤဝါရကို အဋ္ဌကထာဆရာတော်တို့က နှစ်သက်တော်မူကြကုန်ပြီ။ ဤဝါရ၏ **ဒုက္ခပဋိပဒါ ဒန္တာဘိညာ**ဟူသော အမည်ကို ပြုတော်မူအပ်လေပြီ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၆၀။)

ဤသုံးကြိမ်တိုင်အောင် ကိလေသာတို့ကို ခွာနေရသော ဝါရကို “ဒုက္ခပဋိပဒါ” ဟု ရှေးအဋ္ဌကထာ ဆရာမြတ်တို့က နှစ်သက်မြတ်နိုးတော်မူကြသည်။ သုံးကြိမ်ထက်ပို၍ ကိလေသာတို့ကို ခွာရသော ဝါရတို့၏ ဒုက္ခပဋိပဒါ ဖြစ်ကြောင်းမှာ ဆိုဖွယ်ရာပင် မလိုတော့ပေ။ တစ်ကြိမ်ခွာရုံဖြင့် နှစ်ကြိမ်ခွာရုံဖြင့် ကိလေသာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်နိုင်သော အရိယမဂ်ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သော ဝါရကိုကား သုခပဋိပဒါဟု ဆိုလိုသည်။ နှစ်ကြိမ်ထက် ပိုလွန်၍ ကိလေသာတို့ကို ခွာရသော ဝါရကား သုခပဋိပဒါ မဟုတ်သောကြောင့် သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် ကိလေသာတို့ကို ခွာရသော ဝါရကို ဒုက္ခပဋိပဒါဟု အဋ္ဌကထာဆရာတော်တို့က နှစ်သက်မြတ်နိုးတော်မူကြသည်။ ထိုသုံးကြိမ်တိုင်တိုင် ကိလေသာတို့ကို ခွာယူရသော ဝါရကို ထိုသို့ ဒုက္ခပဋိပဒါဟု နှစ်သက်တော်မူခဲ့သော် ထိုသုံးကြိမ်ထက် ပိုလွန်၍ လေးကြိမ်တိုင်တိုင် အကြိမ်များစွာ ကိလေသာတို့ကို ခွာယူရသော ဝါရ စသည့် အခြားသော ဝါရတို့၌ ဒုက္ခပဋိပဒါဟု ဆိုဖွယ်ရာပင် မရှိတော့ပြီဟု မှတ်ပါ။ (မူလဋီ-၁-၁၁၁-၁၁၂။)

ဆက်၍ ဆိုဦးအံ့။ ဤမျှ အတိုင်းအရှည် ရှိသော စကားဖြင့်ကား ထင်ရှားမှု မဖြစ်သေး၊ ထို့ကြောင့် ဤ ဒုက္ခပဋိပဒါ ဒန္တာဘိညာစသော စကားရပ်၌ ဤဆိုလတ္တံ့သောနည်းဖြင့် အစမှ စ၍ ထင်ရှားစွာ ဖြစ်စေခြင်းကို သိရှိပါလေ။ —

၁။ ပထမ - ရူပါရူပပရိဂ္ဂဟ ဝါရ

အကြင်ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် မဟာဘုတ်ဓာတ်ကြီး (၄)ပါးတို့ကို လက္ခဏ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် သိမ်းဆည်းပြီး၍ = ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူပြီး၍ (၂၄)မျိုးသော ဥပါဒါရုပ်တို့ကို လက္ခဏ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် သိမ်းဆည်း၏ = ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၏။ နာမ်တရားတို့ကို လက္ခဏ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် သိမ်းဆည်း၏ = ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၏။ ရုပ်နှင့် နာမ်ကို ပူးတွဲ၍ “ရုပ်တရား - နာမ်တရား”ဟု သိမ်းဆည်းလတ်သော် = ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူလတ်သော် ဆင်းဆင်းရဲရဲ ခဲခဲယဉ်းယဉ်း ငြိုငြို ငြင်ငြင် ပင်ပင်ပန်းပန်း ကသိကအောက်ဖြင့် သိမ်းဆည်းခြင်းငှာ = ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏အကျင့် ပဋိပဒါသည် ဒုက္ခပဋိပဒါ မည်၏။ တစ်ဖန် သိမ်းဆည်းထားအပ်ပြီးသော ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား ယူထားအပ်ပြီးသော ရုပ်နာမ်ရှိသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိပဿနာကို ကျင့်သုံးရာအခါ၌ အရိယမဂ်ဉာဏ်

ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၏ လေးနှေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဒန္တာဘိညာမည်၏။

(အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၆၀။ မူလဋီ-၁-၁၁၂။)

လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန်အားဖြင့် ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူမှုကိုပင် ဤ၌ (က) ရုပ်ကို သိမ်းဆည်းမှု (ခ) နာမ်ကို သိမ်းဆည်းမှု (ဂ) ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းမှုဟု ဆိုလိုပေသည်။ ထိုသို့ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူရာ၌ ခက်ခက်ခဲခဲ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူရလျှင် ဒုက္ခပဋိပဒါ ဖြစ်၏။ ရုပ်ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူစဉ်က လွယ်ကူခဲ့စေကာမူ နာမ်ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူရာ၌ ခဲယဉ်းနေပြန်လျှင်လည်း ဒုက္ခပဋိပဒါပင် ဖြစ်၏။ ဤသို့လျှင် ပဋိပဒါနယ် မကုန်သေးသမျှ တစ်နေရာရာ၌ ခဲယဉ်းနေလျှင် ဒုက္ခပဋိပဒါဟု ချည်း ခေါ်ဆိုရသည်ဟု မှတ်သားပါ။

၂။ ဒုတိယ - နာမရူပဝဝတ္ထာပန ဝါရ

နာမရူပမတ္တမေဝေတံ၊ န အညော ကောစိ သတ္တာဒိကောတိ ဝဝတ္ထာပနံ နာမရူပဝဝတ္ထာပနံ။

(မူလဋီ-၁-၁၁၂။)

နာမ်ရုပ်မျှသာ ရှိ၏။ နာမ်ရုပ်မှတစ်ပါး ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ ဇီဝ အတ္တ လူ နတ် ဗြဟ္မာစသည် မရှိဟု ပိုင်းခြား မှတ်သားခြင်းသည် နာမရူပဝဝတ္ထာနည်း။ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိစခန်းပင် ဖြစ်သည်။ (မူလဋီ-၁-၁၁၂။)

အကြင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးသည်လည်း (မပင်မပန်း လွယ်လွယ်ကူကူနှင့်ပင် ဖြစ်စေ၊ ဆင်းဆင်းရဲရဲ ခဲခဲယဉ်းယဉ်း ပင်ပင်ပန်းပန်းနှင့်ပင် ဖြစ်စေ) ရုပ်-နာမ်ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားကာယူ၍ နာမ်ရုပ်ကို ပိုင်းခြား မှတ်သားလတ်သော် ဆင်းဆင်းရဲရဲ ခဲခဲယဉ်းယဉ်း ပင်ပင်ပန်းပန်း ငြိုငြိုငြင်ငြင် ကသိကအောက်ဖြင့် ပိုင်းခြား မှတ်သားယူရ၏။ (ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ ဇီဝ အတ္တ လူ နတ် ဗြဟ္မာစသည် မရှိ၊ ရုပ်နာမ်မျှသာ ရှိ၏ဟု ပိုင်းခြား မှတ်သားခြင်းတည်း။) ရုပ်-နာမ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်ပြီးပြန်သော်လည်း ဝိပဿနာကျင့်သုံးခြင်းကို ကျင့်သုံး- လတ်သော် ကြာမြင့်မှ မဂ်ဉာဏ်ကို ဖြစ်စေခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ ပဋိပဒါနှင့် အဘိညာဏ်သည်လည်း ဒုက္ခပဋိပဒါ ဒန္တာဘိညာပင် မည်ပေသည်။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၆၀။)

ရုပ်နာမ်ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူသော ရူပါရူပပရိဂ္ဂဟဉာဏ်၏ ခက်ခဲစွာ ဖြစ်ရ၍ ဒုက္ခပဋိပဒါ ဖြစ်ပြီးနောက် ရုပ်-နာမ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း နာမရူပဝဝတ္ထာနည်းစသော ဉာဏ်တို့သည် ဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာတို့က နည်းပါးလျှင် လွယ်ကူစွာ ပြီးစီးကာ သုခပဋိပဒါ ဖြစ်နိုင်၏။ ထိုသို့ သုခပဋိပဒါ ဖြစ်သော်လည်း ထိုသို့ လွယ်ကူစွာ ပြီးစီးသောပုဂ္ဂိုလ်မှာ သဒ္ဓါ ဝီရိယ သတိသမာဓိ ပညာဟူသော ဣန္ဒြေတို့က နှံ့နေ ညံ့နေလျှင် အရိယမဂ်၏ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာဖို့ရန်လည်း နှံ့နှေးနေမည်သာ ဖြစ်၏။ ဤသို့လျှင် နာမရူပဝဝတ္ထာနည်းဉာဏ် = နာမ်ရုပ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားသောဉာဏ် = ရုပ်နာမ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားသောဉာဏ် စသော ဉာဏ်တို့၏ ခဲယဉ်းစွာ ပြီးစီးရ- ခြင်းသည် အရိယမဂ်တရား ဖြစ်ပေါ်လာရာ၌ နှံ့နှေးမှု ဖြစ်ဖို့ရန် ဧကန်အကြောင်း မဟုတ်ပေ။ ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် အတူတကွ ယှဉ်တွဲလျက်ရှိသော သဒ္ဓါစသော ဣန္ဒြေတို့၏ နှံ့ခြင်း ညံ့ခြင်းကသာ အရိယမဂ်တရား ဖြစ်ပေါ်- လာရာ၌ နှံ့နှံ့နှေးနှေး ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာဖို့ရန် ဧကန်အကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် နာမရူပဝဝတ္ထာပနစသော ဉာဏ်တို့၏ ခဲယဉ်းစွာ ပြီးစီးပုံကို ပထမ ရူပါရူပပရိဂ္ဂဟဝါရ၌ မထည့်ဘဲ ရုပ်နာမ်ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်း ရူပါရူပပရိဂ္ဂဟဉာဏ်၏ ခဲယဉ်းစွာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့်သာ ဒုက္ခပဋိပဒါ ဖြစ်ထိုက်ပုံကို ဆိုထိုက်သဖြင့် အဋ္ဌကထာက မိန့်ဆိုထားသည် ဟူ၏။

၁။ ရူပါရူပပရိဂ္ဂဟ ဝါရနှင့် အလားတူပင်၊

၂။ နာမရူပဝဝတ္ထာပန = နာမ်ရုပ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း၊

- ၃။ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟ = အကြောင်းတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းခြင်း၊
- ၄။ လက္ခဏပဋိဝေဓ = လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို ထိုးထွင်းသိခြင်း၊
- ၅။ နိကန္တိပရိယာဒါန = ဩဘာသစသည်၌ သာယာသော နိကန္တိကို ကုန်ခန်းစေခြင်း -

ဤဝါရတို့၌လည်း ဒုက္ခပဋိပဒါ ဖြစ်ပုံကို ထိုက်သလို မှတ်ပါ။ ပထမဝါရဖြစ်သော ရူပါရူပပရိဂ္ဂဟ ဝါရနှင့် ပေါင်းသော် ဒုက္ခပဋိပဒါနယ်၌ အားလုံး (၅)ဝါရ လာရှိ၏။ ထို (၅)ဝါရတို့တွင် မည်သည့်နေရာမှာ မဆို ခက်ခဲနေပါက ဒုက္ခပဋိပဒါ မည်သည်ချည်းသာဟု မှတ်ပါ။ (မူလဋီ-၁-၁၁၂ - ကြည့်ပါ။)

၃။ တတိယ - ပစ္စယပရိဂ္ဂဟ ဝါရ

အခြားတစ်ယောက်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် နာမ်ရုပ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားပြီး၍လည်း နာမ်ရုပ်၏ အကြောင်းတရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူလတ်သော် သိမ်းဆည်းလတ်သော် ဆင်းဆင်းရဲရဲ ခဲခဲယဉ်းယဉ်း ပင်ပင်ပန်းပန်း ငြိုငြိုငြင်ငြင် ကသိကအောက်ဖြင့် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ယူရ၏။ သိမ်းဆည်းရ၏။ (ဤအပိုင်းဖြင့် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ပိုင်းကို ပြ၏။ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ စခန်းတည်း။) နာမ်ရုပ်၏ အကြောင်းတရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားကာ ယူပြီး၍လည်း ဝိပဿနာ ကျင့်သုံးခြင်းကို ကျင့်သုံးလတ်သော် ကြာမြင့်မှ အရိယမဂ်ဉာဏ်ကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ ဤသို့ ဖြစ်ပြန်ကလည်း ဒုက္ခပဋိပဒါ ဒန္တာဘိညာပင် မည်ပေသည်။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၆၀။)

၄။ စတုတ္ထ - လက္ခဏပဋိဝေဓ ဝါရ

အခြားတစ်ယောက်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် နာမ်ရုပ်၏ အကြောင်းတရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားကာ ယူပြီး၍လည်း အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တလက္ခဏာတို့ကို ထိုးထွင်း၍ သိလတ်သော် ဆင်းဆင်းရဲရဲ ခဲခဲယဉ်းယဉ်း ပင်ပင်ပန်းပန်း ငြိုငြိုငြင်ငြင် ကသိကအောက်ဖြင့် ထိုးထွင်း၍ သိရ၏။ သိအောင် ကျင့်ရ၏။ (ဤအပိုင်းဖြင့် လက္ခဏသမ္မသနဟု ခေါ်သော သမ္မသနဉာဏ်ကို ပြ၏။) လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို ထိုးထွင်း၍ သိပြီးပြန်ပါကလည်း ဝိပဿနာကျင့်သုံးခြင်းကို ကျင့်သုံးလတ်သော် ကြာမြင့်မှ အရိယမဂ်ဉာဏ်ကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ ဤသို့ ဖြစ်ကလည်း ဒုက္ခပဋိပဒါ ဒန္တာဘိညာပင် မည်ပေသည်။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၆၁။)

၅။ ပဉ္စမ - နိကန္တိပရိယာဒါနဝါရ

အခြားတစ်ယောက်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် လက္ခဏာရေးသုံးတန်တို့ကို ထိုးထွင်းကာ သိပြီး၍လည်း ဝိပဿနာဉာဏ်သည် -

- (က) တိက္ခ = ထက်မြက်စူးရှသည်ဖြစ်၍၊
- (ခ) သူရ = ရဲရင့်သည်ဖြစ်၍၊
- (ဂ) ပသန္န = ကြည်လင်သည်ဖြစ်၍ -

ဝိပဿနာဝန်ကို ရွက်ဆောင်လတ်သည်ရှိသော် မိမိ၏ သန္တာန်တွင် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဩဘာသ စသည်၌ နှစ်သက်နေသော ဝိပဿနာနိကန္တိကို ထက်ဝန်းကျင် သိမ်းကျုံးယူငင်လတ်သော် = လက္ခဏာရေးသုံးတန်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုခြင်းဖြင့် ကုန်ခန်းစေလတ်သော် ဆင်းဆင်းရဲရဲ ခဲခဲယဉ်းယဉ်း ပင်ပင်ပန်းပန်း ငြိုငြိုငြင်ငြင် ကသိကအောက်ဖြင့် ထက်ဝန်းကျင် သိမ်းကျုံးယူရ၏ = ဝိပဿနာရှုလျက် ကုန်ခန်းစေရ၏။ ဆက်၍ဆိုဦးအံ့ - ဝိပဿနာ၏ ညစ်ညူးကြောင်းဖြစ်သော ဩဘာသ စသည်တို့၌ နှစ်သက်နေသော ဝိပဿနာနိကန္တိကို ထက်ဝန်း-

ကျင် သိမ်းကျုံးယူပြီး၍ = ဝိပဿနာရှုလျက် ကုန်ခန်းစေပြီး၍ ဝိပဿနာ ကျင့်သုံးခြင်းကို ကျင့်သုံးလတ်သော် ကြာမြင့်မှ အရိယမဂ်ဉာဏ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်၏။ ဤသို့လည်း ဒုက္ခာပဋိပဒါ ဒန္တာဘိညာ မည်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ဤဝါရကို အဋ္ဌကထာဆရာတော်တို့က ဒုက္ခာပဋိပဒါ ဒန္တာဘိညာဟု နှစ်သက်တော်မူကြကုန်၏။ ဤဝါရကို ဒုက္ခာပဋိပဒါ ဒန္တာဘိညာဟူသော ဤအမည်ကို ပြုတော်မူအပ်၏။ ဤသို့ အစမှ စ၍ ထင်ရှားပြခြင်းကို သိရှိပါလေ။ ဤနည်းလမ်းဥပါယ်အတိုင်း နောက်၌ လာကုန်သော ဒုက္ခာပဋိပဒါ ခိပ္ပါဘိညာ၊ သုခါပဋိပဒါ ဒန္တာဘိညာ၊ သုခါပဋိပဒါ ခိပ္ပါဘိညာဟူသော သုံးမျိုးကုန်သော ပဋိပဒါတို့ကိုလည်း သိရှိပါလေကုန်။

(အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၆၁။)

အဋ္ဌကထာဆရာတော်တို့ နှစ်သက်တော်မူသော ဝါရ

သင်္ခါရတရားတို့၏ လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို ထိုးထွင်း၍ သိသော ကလာပသမ္မသနဉာဏ် = လက္ခဏ-ပဋိဝေဓ ဝါရ၏ အဆုံး၌ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်အောင် သိမြင်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပိုင်း၌ ဩဘာသ စသော ဝိပဿနာ၏ ညစ်ညူးကြောင်း ဥပက္ကိလေသတရားတို့သည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏။ ထိုဥပက္ကိလေသတရားတို့ကို သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ခွာရခြင်းအားဖြင့် ခဲယဉ်းမှုရှိသော ဝါရကို ဒုက္ခာပဋိပဒါဟူ၍ အဋ္ဌကထာဆရာတော်တို့က နှစ်သက်တော်မူကြကုန်၏။ အကြောင်းမူ — ပဋိပဒါနယ်၏ ဤဝိပဿနပက္ကိလေသကို ပယ်ခွာရခြင်း = နိကန္တိပရိယာဒါန ဝါရလျှင် အဆုံးအပိုင်းအခြား ရှိသောကြောင့် ဖြစ်၏။

ဤဝိပဿနာ၏ ညစ်ညူးကြောင်း ဥပက္ကိလေသကို ပယ်ခွာရသော ဝိပဿနပက္ကိလေသ ဝိက္ခမ္ဘန ဝါရ = နိကန္တိပရိယာဒါန ဝါရ၏ မပြုမပြင် မပင်မပန်း မခဲမယဉ်းသည်၏ အဖြစ်သည် ရှိပါသော်လည်း ရှေးဖြစ်ကုန်သော ရူပါရူပပရိဂ္ဂဟ ဝါရ စသည်တို့၏ ခဲယဉ်းကုန်သည်၏ အဖြစ်သည် ရှိလတ်သော် ဒုက္ခာပဋိပဒါ ဖြစ်မှုသည် အဋ္ဌကထာ၌ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းရှိသည်သာ ဖြစ်သောကြောင့် မတားမြစ်အပ်သည်သာဟု မှတ်သားနာယူပါလေ။ (မူလဋီ-၁-၁၁၂။)

တစ်နည်း — ဣမံ ဝါရံ ရောစေသုံ = ဤဝါရကို နှစ်သက်တော်မူကြကုန်၏ - ဟူရာဝယ် ဤဝါရဟူသည် နောက်ဆုံးဖြစ်သော နိကန္တိပရိယာဒါန ဝါရကိုသာ ဆိုလိုသည် မဟုတ်၊ ရူပါရူပပရိဂ္ဂဟ ဝါရဟူသော ပထမဝါရမှ စ၍ သုံးကြိမ်တိုင်အောင် ကိလေသာတို့ကို ခဲခဲယဉ်းယဉ်း ခွာယူရသော ဝါရအားလုံးကိုပင် “ဣမံ ဝါရံ = ဤဝါရ” ဟု ဆိုလိုပေသည်။ သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် ကိလေသာတို့ကို ခွာယူရသော ဝါရအားလုံးသည်ပင် ဒုက္ခာပဋိပဒါချည်း မည်သည်သာ ဟူလိုသည်။

အကြင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် အားလုံးသော (၅)ဝါရတို့၌ ကိလေသာတို့ကို တစ်ကြိမ်ခွာရုံဖြင့် နှစ်ကြိမ်ခွာရုံဖြင့် ဝိပဿနာဉာဏ်သည် တိုးတက်၍ အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်သွားလျှင်ကား ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အဖို့ အလုံးစုံသော ရူပါရူပပရိဂ္ဂဟစသော ဉာဏ်တို့၌ ခဲယဉ်းမှု မရှိ ဖြစ်နေ၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ ပဋိပဒါကို သုခါပဋိပဒါဟု သိရှိပါလေ။ (မူလဋီ-၁-၁၁၂။)

မဟာဋီကာဆရာတော်၏ သုံးသပ်ချက်

ကလာပသမ္မသန ဝါရ၏ အဆုံး၌ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာလတ်သော် ထိုဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝိပဿနပက္ကိလေသ = ဝိပဿနာ၏ ညစ်ညူးကြောင်းတရားတို့ကို သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် ခွာသဖြင့် ဆင်းရဲပင်ပန်းငြိငြင်မှုရှိသော ဝါရကို ဒုက္ခာပဋိပဒါဟူ၍ အဋ္ဌကထာဆရာမြတ်တို့က နှစ်-

သက်တော်မူကြကြောင်းကို မူလဋီကာဆရာမြတ်တို့ ဖွင့်ဆိုတော်မူကြသည်ကား မှန်ပါပေကုန်၏။ သို့သော် အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ (၂၆၁)၌ —

ဝိပဿနာဉာဏေ တိက္ခေ သူရေ ပသန္တေ ဝဟန္တေ ဥပ္ပန္နံ ဝိပဿနာနိကန္တိံ ပရိယာဒိယမာနော ဒုက္ခေန ကသိရေန ကိလမန္တော ပရိယာဒိယတိ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၆၁။)

ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ထက်မြက်စူးရှသည်ဖြစ်၍ ရဲရင့်သည်ဖြစ်၍ ကြည်လင်သည်ဖြစ်၍ ဝိပဿနာဝန်ကို ရွက်ဆောင်နိုင်လတ်သည်ရှိသော် မိမိသန္တာန်တွင် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဩဘာသစသည်၌ နှစ်သက်နေသော ဝိပဿနာနိကန္တိကို ထက်ဝန်းကျင် သိမ်းကျုံးယူလတ်သော် = ဝိပဿနာရှုလျက် ကုန်ခန်းစေလတ်သော် ဆင်းဆင်းရဲရဲ ခဲခဲယဉ်းယဉ်း ပင်ပင်ပန်းပန်း ငြိုငြိုငြင်ငြင် ကသိကအောက်ဖြင့် ထက်ဝန်းကျင် သိမ်းကျုံးယူရ၏ = ဝိပဿနာရှုလျက် ကုန်ခန်းစေရ၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၆၁။)

ဤသို့ မိန့်ဆိုထားတော်မူသောကြောင့် ဤဥဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာသို့ မတိုင်မီ ရှေ့အဖို့၌ မုဉ္ဇိတုကမျတာဉာဏ်စသည်တို့၏ အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်သော ထိုသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည်လည်း မိမိ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့ကို ဆင်းဆင်းရဲရဲ ငြိုငြိုငြင်ငြင် ပင်ပင်ပန်းပန်းဖြင့် ခွာယူရသည်ရှိသော် **ဒုက္ခပဋိပဒါ** အဖို့၌သာလျှင် တည်နေ၏ဟု မှတ်သားပါ။ ကေစိဆရာတို့ကား ဝိပဿနာ၏ ညစ်ညူးကြောင်း ဥပက္ကိလေသတို့ကို ခွာသော မဂ္ဂါမဂ္ဂဝတ္ထာနဉာဏ် = ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်နှင့် ဤသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ကို ဉာဏ်ချင်းတူ၍ တစ်ခုတည်းအဖြစ် ပေါင်းယူသော ဧကတ္တနည်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာက ပဋိပဒါပိုင်းတွင် ဖွင့်ဆိုထားသည်ဟု အယူရှိ၏။ (အထက်တွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ၌ လာရှိသော ပဋိပဒါလေးမျိုးကို ပြန်ကြည့်ပါ။)

(မဟာဋီ-၂-၄၇၆။)

ပဋိပဒါ ကွဲပြားမှု တူညီမှု

ထိုပဋိပဒါသည် အချို့သော ရဟန်းအား အသီးအသီး ဖြစ်၏။ အချို့သော ရဟန်းအား အရိယမဂ်လေးပါးလုံးတို့၌ တစ်မျိုးတည်းသာ ဖြစ်၏။ အထူးမှာ ဘုရားရှင်တို့အား အရိယမဂ်လေးပါးလုံးတို့သည်လည်း **သုခါပဋိပဒါ ခိပ္ပာဘိညာချည်းသာ** = ချမ်းသာသော အကျင့် ရှိကုန်၍ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ် ရှိကုန်သည်ချည်းသာ ဖြစ်ကုန်၏။ ထို့အတူ တရားစစ်သူကြီး ဖြစ်တော်မူသော အရှင်သာရိပုတ္တ ကိုယ်တော်မြတ်ကြီး၏ အရိယမဂ်လေးပါးလုံးတို့သည်လည်း **သုခါပဋိပဒါ ခိပ္ပာဘိညာ** ချည်းသာ ဖြစ်ကုန်၏။ တစ်ဖန် အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန် ကိုယ်တော်မြတ်ကြီး၏ သောတာပတ္တိမဂ်သည် **သုခါပဋိပဒါ ခိပ္ပာဘိညာ** ဖြစ်၏။ အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် **ဒုက္ခပဋိပဒါ ခန္ဓာဘိညာ**တို့ ဖြစ်ကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၇။)

အဘိဓမ္မာ အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ၌ကား ဤသို့ ဖွင့်ဆိုထား၏။ အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန် ကိုယ်တော်မြတ်ကြီး၏ အထက်မဂ် သုံးပါးတို့သည် **ဒုက္ခပဋိပဒါ ခိပ္ပာဘိညာ**တို့ ဖြစ်ကုန်၏။ အကြောင်းမူ ငိုက်မျဉ်းခြင်းသည် လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ မဟာကရုဏာတော်ရှင် ဖြစ်တော်မူသော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ ဘုရားရှင်သည် (၇)ရက်ပတ်လုံး ငယ်ရွယ်သော သတိုးသားကိုကဲ့သို့ အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန် ကိုယ်တော်မြတ်ကြီး၏ မဂ်ဖိုလ်အလိုငှာ ရွက်ဆောင်ပေးတော်မူခဲ့၏။ အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန် မထေရ်မြတ်ကြီးသည်လည်း မဟာသက္ကရာဇ် (၁၀၃)ခုနှစ် တပို့တွဲလဆန်း (၁)ရက်နေ့တွင် အရှင်သာရိပုတ္တမထေရ်အလောင်း ဖြစ်တော်မူသည့် ဥပတိဿ ပရိဗိုလ်ထံမှ အရှင်အဿဇိမထေရ် ဟောကြားတော်မူလိုက်သည့် — ယေ ဓမ္မာ ဟေတုပ္ပဘဝါ - အစချီသော တရားဂါထာ ဒေသနာတော်ကို နာကြားခွင့် ရရှိတော်မူသည့်အတွက် သောတာပတ္တိမဂ်ဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူခဲ့၏။ ထိုနေ့ ညနေပိုင်းတွင် ဧဟိ ဘိက္ခုရဟန်း ဖြစ်တော်မူပြီးနောက် မဂဓတိုင်း အဝင်အပါ ကလ္လဝါဠပုတ္တရွာကို

ဆွမ်းခံရွာအဖြစ် အမှီပြု၍ တောအုပ်တစ်ခု အတွင်း၌ ရဟန်းတရားကို ဆက်လက်၍ ပွားများအားထုတ်တော်မူစဉ် (၇)ရက်မြောက်သော နေ့၌ ငိုက်မျဉ်းလျက် ထိုင်နေတော်မူခဲ့၏။ ထိုအခါ၌ ထိုမထေရ်မြတ်ကို ဘုရားရှင်က “မောဂ္ဂလ္လာန . . . သင်သည် ငိုက်မျဉ်းနေသလော၊ မောဂ္ဂလ္လာန . . . သင်သည် ငိုက်မျဉ်းနေသလော” ဟု မေးတော်မူ၏။ ယင်းသို့ အိပ်ချင်ငိုက်မျဉ်းမှုသည် လွှမ်းမိုး နှိပ်စက်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန ကိုယ်တော်မြတ်ကြီး၏ အထက်မဂ် သုံးပါးတို့သည် **ဒုက္ခာပဋိပဒါ ခိပ္ပါဘိညာ**တို့ ဖြစ်ကုန်၏။ ဘုရားရှင် ညွှန်ကြားတော်မူသည့်အတိုင်း အိပ်ချင်ငိုက်မျဉ်းမှုကို အာလောက သညာကို ပွားလျက် ပယ်ဖျောက်တော်မူပြီးနောက် ရဟန်းတရားကို ဆက်လက် အားထုတ်တော်မူရာ လျင်မြန်စွာ အထက်မဂ်ဖိုလ် သုံးပါးသို့ ဆိုက်ရောက်သွားတော်မူသောကြောင့် ခိပ္ပါဘိညာ ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်တော်မူရပေသည်။

ဤသို့ သဘောရှိသော မဟာဘိညပ္ပတ္တ = ကြီးမားသော အသိဉာဏ်ရှိသူ၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိ၍ နေသော သာဝက၏သော်မှလည်း အရိယမဂ်လေးပါးသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်ပဋိပဒါသည် လှုပ်ရှားသေး၏၊ ပြောင်းလဲမှု ကွဲပြားမှု ရှိတုံသေး၏၊ ကြွင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ပဋိပဒါသည်ကား အဘယ်ကြောင့် မလှုပ်ရှားဘဲ ရှိနိုင်လတ္တံ့နည်း၊ မပြောင်းလဲဘဲ မကွဲပြားဘဲ ရှိနိုင်လတ္တံ့နည်း၊ လှုပ်ရှားမှုရှိလတ္တံ့သည်သာ ရှိနိုင်သည်သာ ဖြစ်၏၊ ပြောင်းလဲမှု ကွဲပြားမှုရှိလတ္တံ့သည်သာ ရှိနိုင်သည်သာ ဖြစ်၏။

- ၁။ အချို့သော ရဟန်း၏ အရိယမဂ်လေးပါးလုံးတို့သည် **ဒုက္ခာပဋိပဒါ ခန္ဓာဘိညာ**တို့ချည်းသာ ဖြစ်ကုန်၏။
- ၂။ အချို့သော ရဟန်း၏ အရိယမဂ်လေးပါးလုံးတို့သည် **ဒုက္ခာပဋိပဒါ ခိပ္ပါဘိညာ**တို့ချည်းသာ ဖြစ်ကုန်၏။
- ၃။ အချို့သော ရဟန်း၏ အရိယမဂ်လေးပါးလုံးတို့သည် **သုခါပဋိပဒါ ခန္ဓာဘိညာ**တို့ချည်းသာ ဖြစ်ကုန်၏။
- ၄။ အချို့သော ရဟန်း၏ အရိယမဂ်လေးပါးလုံးတို့သည် **သုခါပဋိပဒါ ခိပ္ပါဘိညာ**တို့ချည်းသာ ဖြစ်ကုန်၏။
- ၅။ အချို့သော ရဟန်း၏ ပထမမဂ် = သောတာပတ္တိမဂ်သည် **ဒုက္ခာပဋိပဒါ ခန္ဓာဘိညာ** ဖြစ်၏။ ဒုတိယ မဂ် = သကဒါဂါမိမဂ်သည် **ဒုက္ခာပဋိပဒါ ခိပ္ပါဘိညာ** ဖြစ်၏။ တတိယမဂ် = အနာဂါမိမဂ်သည် **သုခါပဋိပဒါ ခန္ဓာဘိညာ** ဖြစ်၏။ စတုတ္ထမဂ် = အရဟတ္တမဂ်သည် **သုခါပဋိပဒါ ခိပ္ပါဘိညာ** ဖြစ်၏။

ဤသို့လျှင် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် ပဋိပဒါ၏ ထူးခြားမှုကို သတ်မှတ်ပေး၏ဟု မှတ်ပါ။

(အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၈၀။)

ပဋိပဒါသည် လှုပ်ရှားမှု ပြောင်းလဲမှုရှိသကဲ့သို့ အလားတူပင် အဓိပတိသည်လည်း လှုပ်ရှားမှု ရှိ၏၊ ပြောင်းလဲမှု ရှိ၏၊ ထူးခြားမှု ရှိ၏။ အချို့သော ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်၏ အရိယမဂ် လေးပါးလုံးတို့သည်လည်း ဆန္ဒာဓိပတေယျ = ဆန္ဒဟူသော အဓိပတိကြောင့် ဖြစ်ကုန်၏။ အချို့သော ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်၏ အရိယမဂ် လေးပါးလုံးတို့သည် ဝီရိယာဓိပတေယျ = ဝီရိယဟူသော အဓိပတိကြောင့် ဖြစ်ကုန်၏။ အချို့သော ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်၏ အရိယမဂ် လေးပါးတို့သည် စိတ္တာဓိပတေယျ = စိတ်ဟူသော အဓိပတိကြောင့် ဖြစ်ကုန်၏။ အချို့သော ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်၏ အရိယမဂ် လေးပါးလုံးတို့သည် ဝိမံသာဓိပတေယျ = ဝိမံသ = ပညာ ဟူသော အဓိပတိကြောင့် ဖြစ်ကုန်၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၈၀။)

တစ်ဖန် အချို့သော ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်၏ ပထမမဂ်သည် ဆန္ဒဟူသော အဓိပတိကြောင့် ဖြစ်၏။ ဒုတိယမဂ်သည် ဝီရိယဟူသော အဓိပတိကြောင့် ဖြစ်၏။ တတိယမဂ်သည် စိတ်ဟူသော အဓိပတိကြောင့် ဖြစ်၏။ စတုတ္ထမဂ်သည် ဝိမံသဟူသော အဓိပတိကြောင့် ဖြစ်၏။ ဤသို့လျှင် အဓိပတိတို့သည်လည်း အချို့သော ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်၏ အရိယမဂ် လေးပါးတို့၌ ထူးခြားမှု ကွဲပြားမှု ရှိကုန်၏။ အချို့သော ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်၏ အရိယမဂ်လေးပါးတို့၌ တစ်မျိုးတည်းသာ ဖြစ်ကုန်၏ဟု မှတ်သားပါ။ ဤသို့လျှင် သင်္ခါရပေက္ခာ-

ဉာဏ်သည် ပဋိပဒါ၏ ထူးထွေ ကွဲပြားမှုကို မှတ်သား၏ မြစ်စေ၏။ ဝိမောက္ခ၏ ထူးထွေကွဲပြားမှုကို မြစ်စေကြောင်း-
ကိုကား ရှေး၌ ဆိုခဲ့ပြီ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၇။)

တစ်နည်း အရိယမဂ်ဉာဏ်၏ အမည်များ ရရှိပုံ

တစ်နည်းအားဖြင့် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ဆိုရသော် အရိယမဂ်သည် —

- ၁။ သရဿ = မိမိသဘောအားဖြင့် (မိမိ၏ ဖြစ်ကြောင်း ဝိသေသအားဖြင့်) သော်လည်းကောင်း၊
- ၂။ ပစ္စုနိက = ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် သော်လည်းကောင်း၊
- ၃။ သဂုဏ = မိမိဂုဏ်အားဖြင့် သော်လည်းကောင်း၊
- ၄။ အာရမ္မဏ = အာရုံအားဖြင့် သော်လည်းကောင်း၊
- ၅။ အာဂမနု = အရိယမဂ်ဖြစ်ကြောင်း ဝိပဿနာအားဖြင့် သော်လည်းကောင်း —

ဤ (၅)မျိုးသော အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် အမည်နာမကို ရရှိ၏။ ထင်ရှားစေအံ့ —

၁။ သရဿ — အကယ်၍ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် အနိစ္စအားဖြင့် = အနိစ္စဟု တေဘူမက သင်္ခါရတရား-
တို့ကို သုံးသပ်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့် နိမိတ္တမှ ထသည် ဖြစ်အံ့၊ အနိမိတ္တ ဝိမောက္ခ = အနိမိတ္တဟူ၍
မှတ်အပ်သော လွတ်ခြင်းဖြင့် အရိယမဂ်သည် လွတ်၏။ အကယ်၍ ဒုက္ခဟု သုံးသပ်သောကြောင့် နိမိတ္တမှ
ထသည် ဖြစ်အံ့၊ အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခ = အပ္ပဏိဟိတဟူ၍ မှတ်အပ်သော လွတ်ခြင်းဖြင့် အရိယမဂ်သည်
လွတ်၏။ အကယ်၍ အနတ္တဟု သုံးသပ်ခြင်းကြောင့် နိမိတ္တမှ ထသည် ဖြစ်အံ့၊ သုညတဝိမောက္ခ = သုညတဟူ၍
မှတ်အပ်သော လွတ်ခြင်းဖြင့် အရိယမဂ်သည် လွတ်၏။ အနိမိတ္တ အပ္ပဏိဟိတ သုညတဟူသော ဤအမည်သည်
အရိယမဂ်၏ သရဿ = မိမိသဘောအားဖြင့် ပြီးသော အမည်ဖြစ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၇။)

မဂ္ဂကတ္တကာယ ဝုဋ္ဌာနကိရိယာယ ဧကန္တိကဟေတုဘူတာ သင်္ခါရပေက္ခာ ဖလူပစာရေ “ဝုဋ္ဌာတိ”တိ
ဝုတ္တာ။ ယသ္မာ ဝါ သင်္ခါရပေက္ခာတိ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိယာ ဧတံ ဥပလက္ခဏံ၊ တဒန္တောဂဓဉ္စ ဂေါတြဘူတဏံ နိမိတ္တတော
ဝုဋ္ဌာတိ၊ တသ္မာ ဝုတ္တံ ဧကတ္တနယေန “သမ္ပသိတွာ ဝုဋ္ဌာတိ”တိ။ (မဟာဋီ-၂-၄၇၇။)

အရိယမဂ်သည်သာလျှင် ဝုဋ္ဌာနမဟုတ်လောဟူမူ — အဖြေမှာ ဤသို့ဖြစ်၏။ ဝုဋ္ဌာနကိရိယာ = နိမိတ္တနှင့်
ပဝတ္တမှ ထခြင်းကြိယာ၏ ထတတ်သော တရား = ကတ္တားမှာ အရိယမဂ် ဖြစ်၏။ ထိုအရိယမဂ်၏ ဧကန်စင်စစ်
အကြောင်းရင်းဖြစ်သော တရားကား သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်တည်း။ (သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ကို ကွက်၍ ဆိုခြင်းမှာ
ပဓာနနည်းဟု မှတ်ပါ။) အကျိုးဖြစ်သော အရိယမဂ်၏ နိမိတ္တ - ပဝတ္တမှ ထခြင်းဟူသော အမည်ကို အကြောင်း
ဖြစ်သော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်အပေါ်၌ တင်စား၍ အကြောင်းဖြစ်သော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ကို **ပလူပဇာရ**
အားဖြင့် နိမိတ္တ = သင်္ခါရနိမိတ်မှ ထ၏ဟု အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုထားသည် မှတ်ပါ။ တစ်နည်း — သင်္ခါရပေက္ခာကို
အထက်ပါ အဋ္ဌကထာ၌ ဖော်ပြခြင်းသည် ဥပလက္ခဏနည်း နိဒဿနနည်းသာတည်း။ ထိုသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ဖြင့်
ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ အားလုံးကို ကောက်ယူပါ။ ထိုဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ၌ အတွင်းဝင်သော ဂေါတြဘူ-
ဉာဏ်သည်လည်း သင်္ခါရနိမိတ်မှ ထသည်သာ ဖြစ်၏။ ထိုကြောင့် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်နှင့် ဂေါတြဘူဉာဏ်ကို
ဝိပဿနာဉာဏ်ချင်းတူ၍ တစ်ပေါင်းတည်း တစ်စုတည်း ယူလျက် **ဧကတ္တနည်း**အားဖြင့် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်-
သည် အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု သုံးသပ်၍ သင်္ခါရနိမိတ်မှ ထ၏ဟု အဋ္ဌကထာ ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

(မဟာဋီ-၂-၄၇၇။)

မှတ်ချက် — အထက်တွင် ဘာသာပြန်ဆိုထားသည့်အတိုင်း သမ္မသိတွာ၌ တွာ-ပစ္စည်း၏ အနက်ကို ဟိတ်-အနက် ကြို၍ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု (ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု) ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့် အရိယမဂ်သည် နိမိတ္တနှင့် ပဝတ္တမှ ထသည် ဖြစ်အံ့ဟု အဖြောင့် အဓိပ္ပါယ်ယူခဲ့လျှင်ကား ဤ ဖလူပစာရနည်းနှင့် ဧကတ္တနည်းတို့ကို ထပ်မံကြံဖွယ် မလိုဟု မှတ်ပါ။

၂။ **ပစ္စနီက** — အရိယမဂ်၏ ရှေးအဖို့၌ ဖြစ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ဟူသော ပုဗ္ဗဘာဂသတိပဋ္ဌာနမဂ်နှင့် အရိယမဂ်ကို မဂ်ချင်းတူ၍ ဉာဏ်ချင်းတူ၍ တစ်ခုတည်းအဖြစ် ယူလျက် ဧကတ္တနည်းအားဖြင့် မဂ်ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော ထိုမဂ်သည် (= ထိုလောကီ လောကုတ္တရာမဂ်သည်) အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ သန္တတိယန သမူဟယန ကိစ္စယန အာရမ္မဏယန ဟူသော ယန အသီးအသီး = ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲ အသီးအသီးကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးခြင်း ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်းကို ပြု၍ နိစ္စနိမိတ် ဓုဝနိမိတ် သဿတနိမိတ်တို့ကို ပယ်စွန့်လျက် လာ၏။ ထိုကြောင့် ထိုမဂ်သည် **အနိမိတ္တ** မည်၏။

တစ်ဖန် ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သုခသညာကို ပယ်စွန့်၍ ပဏိမိဟု ဆိုအပ်သော သင်္ခါရတရားတို့၌ တောင့်တခြင်းကို ခြောက်ခန်းစေ၍ လာသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ထိုမဂ်သည် **အပ္ပဏိဟိတ** မည်၏။

အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် အတ္တ-သတ္တ-ပုဂ္ဂလဟူသော အမှတ်သညာကို ပယ်စွန့်၍ သင်္ခါရတရား၌ အတ္တ-သတ္တ-ပုဂ္ဂလမှ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်ကို မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ထိုမဂ်သည် အတ္တ-သတ္တ-ပုဂ္ဂလမှ ကင်းဆိတ်သော **သုညတ** မည်၏။ ထို့ကြောင့် ဤအနိမိတ္တ၊ အပ္ပဏိဟိတ၊ သုညတဟု ဆိုအပ်သော အမည်သုံးပါး အပေါင်းသည် ပစ္စနီက = ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် ပြီးသော အမည် ဖြစ်၏။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၇။ မဟာဋီ-၂-၄၇၇။)

၃။ **သဂုဏ** — တစ်ဖန် အရိယမဂ်၌ ရာဂစသည် မရှိခြင်းကြောင့် ထိုမဂ်သည် ရာဂစသည်တို့မှ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် **သုညတ** မည်၏။ “ငါ-ငါဟာ”ဟူ၍ စွဲလမ်းအပ်ကုန်သော ရူပနိမိတ် ဝေဒနာနိမိတ် စသည်တို့၏ မရှိခြင်းကြောင့်၊ တစ်နည်း — ရာဂနိမိတ် ဒေါသနိမိတ် မောဟနိမိတ် စသည်တို့၏သာလျှင် မရှိခြင်းကြောင့်၊ တစ်နည်း — အထည်ကိုယ် သန္တာန်ဒြပ် ရှိကုန်သကဲ့သို့ ထင်တတ်သော သင်္ခါရနိမိတ်တို့၏ မရှိခြင်းကြောင့် **အနိမိတ္တ** မည်၏။ ရာဂပဏိမိ၊ ဒေါသပဏိမိ၊ မောဟပဏိမိတို့၏ မရှိခြင်းကြောင့် = ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်း၊ ဒေါသဟူသော တောင့်တခြင်း၊ မောဟဟူသော တောင့်တခြင်းတို့၏ မရှိခြင်းကြောင့် **အပ္ပဏိဟိတ** မည်၏။ ထို့ကြောင့် ဤ သုညတ၊ အနိမိတ္တ၊ အပ္ပဏိဟိတ ဟူသော အမည်သုံးပါး အပေါင်းသည် ထိုအရိယမဂ်၏ **သဂုဏ** = မိမိဂုဏ်အားဖြင့် ပြီးသော အမည် မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၇။ မဟာဋီ-၂-၄၇၇။)

၄။ **အာရမ္မဏ** — နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်သည် အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားမှ ကင်းဆိတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် လည်းကောင်း၊ အတ္တမှ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း **သုညတ** မည်၏။ ထိုအရိယမဂ်သည် သုညတ အမည်ရသော နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို အာရုံပြုရသောကြောင့် **သုညတ** မည်၏ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်သည် အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ် မရှိသောကြောင့် **အနိမိတ္တ** မည်၏။ ထိုအရိယမဂ်သည် အနိမိတ္တ အမည်ရသော နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို အာရုံပြုရသောကြောင့် **အနိမိတ္တ** မည်၏ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်သည် တဏှာပဏိမိ စသည်တို့၏ မရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် **အပ္ပဏိဟိတ** မည်၏။ ထိုအရိယမဂ်သည် အပ္ပဏိဟိတ အမည်ရသော နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို အာရုံပြုရသောကြောင့် **အပ္ပဏိဟိတ** မည်၏ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ ဤသုညတ အနိမိတ္တ အပ္ပဏိဟိတဟူသော အမည်သုံးပါး အပေါင်းသည် ထိုအရိယမဂ်၏ အာရုံအားဖြင့် ရအပ်သော အမည်တည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၇။ မဟာဋီ-၂-၄၇၇-၄၇၈။)

၅။ အာဂမန — ရှေး၌ ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အာဂမနသည် ဝိပဿနာဂမန၊ မဂ္ဂါဂမနဟု နှစ်မျိုး ရှိ၏။ ထိုနှစ်မျိုးတို့တွင် အရိယမဂ်၌ ဝိပဿနာဂမနကို ရအပ်၏။ အရိယဖိုလ်၌ မဂ္ဂါဂမနကို ရအပ်၏။ (အရိယ မဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ဖြစ်သည့် ဝိပဿနာကို ဝိပဿနာဂမနဟုလည်းကောင်း၊ အရိယဖိုလ်၏ ဖြစ်ပေါ်- လာကြောင်း ဖြစ်သည့် အရိယမဂ်တရားကို မဂ္ဂါဂမနဟုလည်းကောင်း အသီးအသီး ခေါ်ဆို၏။) မှန်ပေသည် အနတ္တာနုပဿနာသည် သင်္ခါရတရားတို့၌ အတ္တမှ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်ကို ရှုမြင်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် မိမိ သဘောအားဖြင့် သုညတ မည်၏။ သုညတဝိပဿနာ၏ အရိယမဂ်သည် = သုညတဝိပဿနာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယမဂ်သည် ဝိပဿနာဂမနအားဖြင့် သုညတ မည်၏။ အနိစ္စာနုပဿနာသည် နိစ္စနိမိတ် စုဝန်နိမိတ် သဿတနိမိတ်တို့ကို ပယ်ခွာခြင်းကြောင့် အနိမိတ္တ မည်၏။ အနိမိတ္တဝိပဿနာ၏ အရိယမဂ်သည် = အနိမိတ္တဝိပဿနာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရသော အရိယမဂ်သည် ဝိပဿနာဂမနအားဖြင့် အနိမိတ္တ မည်၏။ ဤအရိယမဂ်၏ အနိမိတ္တဟူသော အမည်ကို အဘိဓမ္မာဒေသနာတော်နည်းအားဖြင့် မရအပ် မရနိုင်။ သုတ္တန် ဒေသနာတော်နည်းအားဖြင့်သာ ရနိုင်သည်။ မှန်ပေသည် — ထိုသုတ္တန်၌ ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် အနိမိတ္တ အမည်ရသော နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ အနိမိတ္တ အမည်ရှိသည် ဖြစ်၍ မိမိသည် အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ဖြစ်သည့် ဝိပဿနာဂမန ပဋိပဒါ အရာ၌တည်၍ အရိယမဂ်အား အနိမိတ္တဟူသော အမည်ကို ပေး၏။ ဤသို့ ရှေးဆရာမြတ်တို့ ဆိုတော်မူကြကုန်၏။ ထိုအကြောင်းဖြစ်သော ဝိပဿနာသည် ပေးအပ်သော အမည်ဖြင့် အရိယမဂ်ကို အနိမိတ္တဟူ၍ ဆိုအပ်၏။

တစ်ဖန် မဂ္ဂါဂမနအားဖြင့် အရိယဖိုလ်သည် အနိမိတ္တ မည်၏ဟူသော စကားသည် သင့်မြတ်သည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ ဒုက္ခာနုပဿနာသည် တေဘူမက သင်္ခါရတရားတို့၌ တဏှာဟူသော တောင့်တခြင်းကို ခြောက်- သွေ့စေ၍ အရိယမဂ်သို့တိုင်အောင် လာသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အပ္ပဏိဟိတ မည်၏။ အပ္ပဏိဟိတဝိပဿနာဖြင့် အရိယမဂ်သည် = အပ္ပဏိဟိတဝိပဿနာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရသော အရိယမဂ်သည် အပ္ပဏိဟိတ မည်၏။ အပ္ပဏိဟိတအရိယမဂ်၏ အရိယဖိုလ်သည် အပ္ပဏိဟိတအရိယဖိုလ် မည်၏။ ဤသို့သောနည်းဖြင့် ဝိပဿနာ- သည် မိမိ၏ အပ္ပဏိဟိတဟူသော အမည်ကို အရိယမဂ်အား ပေး၏။ အရိယမဂ်သည် မိမိ၏ အပ္ပဏိဟိတ ဟူသော အမည်ကို မိမိ၏ အရိယဖိုလ်အား ပေး၏။ ထို့ကြောင့် ဤအပ္ပဏိဟိတဟူသော အမည်သည် အာဂမန အားဖြင့် ပြီးသော အမည်တည်း။ ဤသို့လျှင် ဤသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် ဝိမောက္ခ အထူးအပြားကို မြဲစေ၏ သတ်မှတ်ပေး၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၇-၃၀၈။)

ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ပေးနိုင်သည့် သင်္ခါရပေက္ခာမျိုး

ကထံ ပုထုဇ္ဇနဿ စ သေက္ခဿ စ သင်္ခါရပေက္ခာယ စိတ္တဿ အဘိနိဟာရော ဧကတ္တံ ဟောတိ။ ပုထုဇ္ဇနဿ သင်္ခါရပေက္ခံ အဘိနန္ဒတော စိတ္တံ ကိလိဿတိ၊ ဘာဝနာယ ပရိပန္နော ဟောတိ၊ ပဋိဝေဓဿ အန္တရာယော ဟောတိ၊ အာယတိံ ပဋိသန္ဓိယာ ပစ္စယော ဟောတိ။ သေက္ခဿာပိ သင်္ခါရပေက္ခံ အဘိနန္ဒတော စိတ္တံ ကိလိဿတိ၊ ဘာဝနာယ ပရိပန္နော ဟောတိ၊ ဥတ္တရိ ပဋိဝေဓဿ အန္တရာယော ဟောတိ၊ အာယတိံ ပဋိသန္ဓိယာ ပစ္စယော ဟောတိ။ ဧဝံ ပုထုဇ္ဇနဿ စ သေက္ခဿ စ သင်္ခါရပေက္ခာယ စိတ္တဿ အဘိနိဟာရော ဧကတ္တံ ဟောတိ အဘိနန္ဒနဋ္ဌေန။ (ပဋိသံ-၆၀။)

ပုထုဇ္ဇနပုဂ္ဂိုလ်အားလည်းကောင်း သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်အားလည်းကောင်း သင်္ခါရပေက္ခာ၌ စိတ်ကို ရှေးရှု ဆောင်ခြင်း၏ တူညီသည်၏ အဖြစ်သည် အဘယ်သို့ ဖြစ်သနည်းဟူမူ — သင်္ခါရပေက္ခာကို နှစ်သက်သော ပုထုဇ္ဇန၏ စိတ်သည် ညစ်နွမ်း၏၊ ဝိပဿနာဘာဝနာ၏ ဘေးရန် ဖြစ်၏။ အရိယမဂ်ဖြင့် သစ္စာလေးပါးကို

ထိုးထွင်းသိခြင်း = ပဋိဝေဓ၏ အန္တရာယ် ဖြစ်၏။ နောင်အခါ၌ ပဋိသန္ဓေ၏ အကြောင်းတရားဖြစ်၏။

သင်္ခါရပေက္ခာကို နှစ်သက်သော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်၏လည်း စိတ်သည် ညစ်နွမ်း၏။ ဝိပဿနာဘာဝနာ၏ ဘေးရန် ဖြစ်၏။ အထက်အထက် မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်း သိခြင်း = ပဋိဝေဓ၏ အန္တရာယ် ဖြစ်၏။ နောင်အခါ၌ ပဋိသန္ဓေ၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ ဤသို့လျှင် ပုထုဇန်ပုဂ္ဂိုလ်၏လည်းကောင်း၊ သေက္ခ ပုဂ္ဂိုလ်၏လည်းကောင်း သင်္ခါရပေက္ခာ၌ စိတ်ကိုရှေးရှုဆောင်ခြင်းသည် နှစ်သက်တတ်သော သဘောအားဖြင့် တူညီသည်၏ အဖြစ်သည် ဖြစ်ပေသည်။ (ပဋိသံ-၆၀။)

အာယတိံ ပဋိသန္ဓိယာ ပစ္စယော ဟောတီတိ သင်္ခါရပေက္ခာသမ္ပယုတ္တကမ္မဿ ဗလဝတ္တာ တေနော သုဂတိပဋိသန္ဓိယာ ဒီယမာနာယ အဘိနန္ဒနသင်္ခါတော လောဘကိလေသော အနာဂတေ ကာမာဝစရသုဂတိ- ပဋိသန္ဓိယာ ပစ္စယော ဟောတီ။ ယသ္မာ ကိလေသသဟာယံ ကမ္မံ ဝိပါကံ ဇနေတိ၊ တသ္မာ ကမ္မံ ဇနကပစ္စယော ဟောတိ၊ ကိလေသော ဥပတ္တမ္ဘကပစ္စယော။ ပ ။

အာယတိံ ပဋိသန္ဓိယာ ပစ္စယော ဟောတီတိ သေက္ခေသု သောတာပန္နသကဒါဂါမိနံ အနဓိဂတဇ္ဈာနာနံ သင်္ခါရပေက္ခာကမ္ပေန ဒီယမာနာယ ကာမာဝစရသုဂတိပဋိသန္ဓိယာ အဘိနန္ဒနကိလေသော ပစ္စယော ဟောတိ၊ ဈာနလာဘီနံ ပန အနာဂါမိဿ စ ဗြဟ္မလောကေယေဝ ပဋိသန္ဓာနတော ပစ္စယော န ဟောတိ။ အနုလောမ- ဂေါတြဘူဟိ စ ဒီယမာနာယ ပဋိသန္ဓိယာ အယမေဝ ကိလေသော ပစ္စယော ဟောတီတိ ဝေဒိတဗျော။ (ပဋိသံ-၄-၁-၂၅၀။)

ပုထုဇန်ပုဂ္ဂိုလ်၏ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော စေတနာဟူသော ကံ၏ အားကောင်းသည်၏ အဖြစ်- ကြောင့် ထိုကံသည်ပင်လျှင် ကာမသုဂတိပဋိသန္ဓေကျိုးကို ပေးလတ်သော် သင်္ခါရပေက္ခာကို နှစ်သက်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော လောဘကိလေသာသည် အနာဂတ် ကာမသုဂတိပဋိသန္ဓေ၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ လောဘ တည်းဟူသော ကိလေသာ အပေါင်းအဖော်ကို ရရှိသော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်တွဲလျက် ရှိသော စေတနာ- ကံသည် ကာမသုဂတိပဋိသန္ဓေ စသော အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော စေတနာကံသည် အကျိုးဝိပါက်ကို တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေတတ်သော ဇနက အကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ သင်္ခါရပေက္ခာကို နှစ်သက်တတ်သော လောဘကိလေသာသည် အားပေးထောက်ပံ့တတ်သော ဥပတ္တမ္ဘက အကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ ပ ။

သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင် ဈာန်ကို မရရှိကြကုန်သော သောတာပန် သကဒါဂါမိပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သင်္ခါရပေက္ခာ- ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော စေတနာဟူသော သင်္ခါရပေက္ခာကံသည် အကျိုးပေးအပ်သော ကာမသုဂတိပဋိသန္ဓေ၏ သင်္ခါရပေက္ခာကို နှစ်သက်သော လောဘကိလေသာသည် အားပေးထောက်ပံ့တတ်သော ဥပတ္တမ္ဘက အကြောင်း တရားဖြစ်၏။ ဈာန်ရသော သောတာပန် သကဒါဂါမိတို့နှင့် အနာဂါမိပုဂ္ဂိုလ်၏ ဗြဟ္မာပြည်၌သာလျှင် ပဋိသန္ဓေ ယူခြင်းသဘော ရှိသောကြောင့် သင်္ခါရပေက္ခာကို နှစ်သက်သော လောဘကိလေသာသည် ယင်းဗြဟ္မာ ပဋိ- သန္ဓေစသော အကျိုးဝိပါက်၏ အားပေးထောက်ပံ့တတ်သော ဥပတ္တမ္ဘက အကြောင်းတရားသည် မဖြစ်နိုင်ပေ။ အနုလောမ၊ ဂေါတြဘူဉာဏ်တို့နှင့် ယှဉ်တွဲလျက်ရှိသော စေတနာဟူသော ကံတရားတို့က အကျိုးပေးအပ်သော ပဋိသန္ဓေ၏လည်း ဤသင်္ခါရပေက္ခာကို နှစ်သက်တတ်သော လောဘကိလေသာသည်ပင်လျှင် အားပေး ထောက်- ပံ့တတ်သော ဥပတ္တမ္ဘက အကြောင်းတရား ဖြစ်သည်ဟု သိရှိပါလေ။ (ပဋိသံ-၄-၁-၂၅၀။)

သတိဗြုရန် အချက်တစ်ရပ် — ဤ၌ အနုလောမဉာဏ်နှင့် ယှဉ်တွဲလျက် ရှိသော ကုသိုလ်စေတနာ- ကလည်း ကာမသုဂတိ၌ တစ်ခုသော ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ပေးနိုင်၏ဟူသော အဆိုကိုလည်းကောင်း၊ ဂေါတြဘူ-

ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်တွဲလျက်ရှိသော ကုသိုလ်စေတနာကလည်း ကာမသုဂတိ၌ တစ်ခုသော ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ပေးနိုင်၏ ဟူသော အဆိုကိုလည်းကောင်း သတိပြု၍ မှတ်သားထားပါ။ အနုလောမ = အနုလုံသည်လည်း တစ်ကြိမ်သာ ဖြစ်သော စိတ် ဖြစ်၏။ ဂေါတြဘူသည်လည်း တစ်ကြိမ်သာ ဖြစ်သော စိတ် ဖြစ်၏။ တစ်ခုသော စေတနာက တစ်ခုသော ဘဝကို ဖြစ်စေနိုင်သည့်ထုံး သက်သေ သာဓကများပင်တည်း။ အလားတူပင် သင်္ခါရပေက္ခာကံ- ကလည်း ထိုကဲ့သို့ အကျိုးပေးနိုင်ပုံကို သဘောပေါက်သင့်ပေသည်။

အရေးအကြီးဆုံးသော အချိန်

သံသရာခရီးတွင် ကျင်လည်နေရသော ပုထုဇနိလူသား တစ်ဦးအတွက် တစ်ဘက်တွင် အပါယ်၌ အကျိုး ပေးခြင်းမြဲသော ပဉ္စာနန္တရိယကံနှင့် သေသည့်တိုင်အောင် မစွန့်လွှတ်ရသေးသော နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံတို့တွင် တစ်ခုခုလည်း မရှိသည်ဖြစ်အံ့၊ တစ်ဘက်တွင်လည်း ပြဟ္မာပြည်၌ အကျိုးပေးခြင်းမြဲသော သေသည့်တိုင်အောင် မလျှော့ကျသော ဈာန်တရားတည်းဟူသော မဟဂ္ဂုတ်ကံ တစ်ခုခုလည်း မရှိသည်ဖြစ်အံ့၊ တစ်ဘက်တွင်လည်း ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်သို့တိုင်အောင်သော ဝိပဿနာဉာဏ်များကို အောက်ထစ်ဆုံးအားဖြင့် မရရှိသေးသည်ဖြစ်အံ့၊ သေခါနီး မရဏာသန္ဓေ အချိန်ကာလကား အရေးအကြီးဆုံးသော အချိန်ကာလပင် ဖြစ်၏။ ထိုပုထုဇနိလူသားအဖို့ သေခါနီး မရဏာသန္ဓေသော အကုသိုလ်လော ဖြစ်အံ့၊ အပါယ်လေးဘုံ တစ်ဘုံဘုံသို့ ကျိန်းသေရောက်၏။ သေခါနီး မရဏာသန္ဓေသော ကုသိုလ်လော ဖြစ်အံ့၊ ထိုကံသည့်အားလျော်စွာ သုဂတိ တစ်ဘုံဘုံသို့ ရောက်၏။ ထိုကုသိုလ်ကံတို့တွင် ဤသင်္ခါရပေက္ခာကံကား အလွန် အဆင့်မြင့်မားသော ကံတစ်ခု ဖြစ်၏။ သမ္မာသမ္မောဓိ- ဉာဏ် ပစ္စေကဗောဓိဉာဏ် အဂ္ဂသာဝကဗောဓိဉာဏ် မဟာသာဝကဗောဓိဉာဏ်ဟူသော ဗောဓိဉာဏ်များကို ရည်ရွယ်တောင့်တထားသူ မဟုတ်လျှင် ထိုသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သို့တိုင်အောင် ဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းထားသူ သူတော်ကောင်းများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် သေပြီးနောက် ဒုတိယဘဝတွင် အရိယမဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ဟူသည့် တရားထူး တရားမြတ်ကို ရရှိနိုင်ကြောင်းကို သောတာနုဂတသုတ္တန်တွင် ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်- တိုင် ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ ယင်းသို့ ခိုင်လုံသည့် အာမခံချက် ရှိသည့် ဘုရားရှင်၏ တရားတော်များကို အာဂမသုတဟူသော သင်သိ၊ အဓိဂမသုတဟူသော ကျင့်သိ - ဤအသိ နှစ်မျိုးဖြင့် အသိကြီး သိအောင် အသိဉာဏ်ရှိသည့် လူ့ဘဝကို ရခိုက် ရဟန်းဘဝကို ရခိုက် အထူး ကြိုးပမ်းသင့်လှပေသည်။ သံသရာခရီး မဆုံး- သေးသူတို့အတွက် အထက်တွင် ရေးသားခဲ့သည့်အတိုင်း သေခါနီး မရဏာသန္ဓေအခါသည် အပါယ်ဒုဂ္ဂတိနှင့် ကောင်းရာသုဂတိကို လမ်းခွဲပေးသည့် အရေးအကြီးဆုံးသော အချိန်ကာလ ဖြစ်၏။ ထိုအခါ၌ ကောင်းရာ သုဂတိသို့ ကျိန်းသေဧကန် ရောက်စေနိုင်သော ကံများကို ထူထောင်ထားပြီး ဖြစ်ဖို့ လိုပေသည်။ သံသရာခရီးကို အဆုံးသတ်နိုင်အောင် ကြိုးစားထားပြီး ဖြစ်လျှင်ကား တိုင်းထက်အလွန် တံခွန်နှင့် ဘုရားပင် ဖြစ်ချေသည်။ ဤတွင် သောတာနုဂတသုတ္တန် မြန်မာပြန်ကို ဆက်လက်၍ ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။

သောတာနုဂတသုတ္တန်

ရဟန်းတို့ . . . ပဿာဒသောတသို့ သက်ဝင်၍ ဉာဏသောတဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်ကုန်သော၊ နှုတ်ဖြင့် အလွတ်ရအောင် လေ့ကျက်အပ်ပြီးကုန်သော၊ စိတ်ဖြင့် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် စေ့စေ့ငုငု ကြည့်ရှု ဆင်ခြင် သုံးသပ်အပ်ပြီးကုန်သော၊ တရားကိုယ်အနက်သဘောအားဖြင့်လည်းကောင်း အကြောင်းတရားအားဖြင့်လည်း- ကောင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကောင်းစွာ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အပ်ပြီးကုန်သော တရား- တော်တို့၏ မချွတ်ဧကန် ရလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်အပ်ကုန်သော အကျိုးဆက်တို့သည် ဤလေးမျိုးတို့တည်း။

အဘယ်လေးမျိုးတို့နည်းဟူမူ —

ခ။ ရဟန်းတို့ . . . ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် —

- ၁။ သုတ္တ = သုတ္တအမည်ရသော တရားတော်၊
- ၂။ ဂေယျ = ဂါထာနှင့် စကားပြေ နှစ်ထွေရောနေသော တရားတော်၊
- ၃။ ဝေယျာကရဏ = ဂါထာမဖက် သက်သက်သော စကားပြေတရားတော်၊
- ၄။ ဂါထာ = ဂါထာတရားတော်၊
- ၅။ ဥဒါန = ဥဒါန်း = ဝမ်းမြောက်စွာ ကျူးရင့်တော်မူအပ်သော တရားတော်၊
- ၆။ ဣတိဝုတ္တက = ဣတိဝုတ် = ဤသို့ ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားတော်မူအပ်၏ — ဤသို့ အစချီလျက် နိဒါန်းပျိုးထားသော တရားတော်၊
- ၇။ ဇာတက = ဇာတ်တော်၊
- ၈။ အဗ္ဘုတဓမ္မ = မဖြစ်စဖူး အဦးအသစ် အံ့ဩဖွယ်ရာတို့နှင့် ဆက်စပ်နေသော တရားတော်၊
- ၉။ ဝေဒလ္လ = အသိထူး ဉာဏ်ထူးကိုလည်း ရရှိ၍ နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်မှုကိုလည်း ရရှိသော အမေးအဖြေ ဖြစ်သော တရားတော် —

ဤအင်္ဂါ (၉)တန်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော တရားတော်ကို သင်ကြား၏။ ထိုရဟန်း၏ သန္တာန်၌ ထိုတရားတော်တို့သည် ပဿာဒသောတသို့ သက်ဝင်၍ ဉာဏသောတဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်ကုန်၏။ နှုတ်ဖြင့် အလွတ်ရအောင် လေ့ကျက်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ စိတ်ဖြင့် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် စေ့စေ့ငုငု ကြည့်ရှုဆင်ခြင် သုံးသပ်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ တရားကိုယ် အနက်သဘောအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အကြောင်းတရားအားဖြင့်လည်းကောင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကောင်းစွာ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။

(အံ-၁-၅၀၄-၅၀၅။)

[မှတ်ချက် — ဒိဋ္ဌိယာ သုပ္ပဒိဝိဒ္ဓါတိ အတ္တတော စ ကာရဏတော စ ပညာယ သုဠ ပဋိဝိဒ္ဓါ ပစ္စက္ခကတာ။ (အံ-ဋ-၂-၃၆၄။) - ဘုရားရှင်၏ အင်္ဂါ (၉)တန်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော ပိဋကတ်သုံးပုံ တရားတော်၌ ဟောကြားထားတော်မူအပ်သော တရားကိုယ် အနက်သဘောတရားတို့မှာ စိတ်၊ စေတသိက်၊ ရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်ဟူသော ပရမတ္ထတရား (၄)ပါးတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ စတုတ္ထပရမတ် ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို အလိုရှိသော သူတော်ကောင်းသည် ရှေးဦးစွာ လောကီ စိတ်-စေတသိက်-ရုပ်ဟူသော တရားကိုယ် အနက်သဘောတရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းစိတ်-စေတသိက်-ရုပ်တရားတို့၏ အကြောင်းတရားတို့လည်းကောင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အောင် ကြိုးစားရ၏။ နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်နှင့် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်တည်း။ ဉာတပရိညာတည်း။ အာဒိဒီပကနည်းတည်း။ ဉာတပရိညာ တိရဏပရိညာ ပဟာနပရိညာဟု ပရိညာ သုံးမျိုးရှိရာ အစဖြစ်သော ဉာတပရိညာကို ယူသဖြင့် အလယ်ဖြစ်သော တိရဏပရိညာ၊ အဆုံးဖြစ်သော ပဟာနပရိညာတို့ကိုလည်း သိမ်းကျုံးယူရသော နည်းတည်း။ နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်မှသည် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သို့ တိုင်အောင်သော ဝိပဿနာဉာဏ်များနှင့် ပြည့်စုံအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ရန် ရည်ညွှန်းထား၏။ ယင်းသို့ ကြိုးပမ်းရာ၌ ရှေးဦးစွာ ယင်း စိတ်-စေတသိက်-ရုပ်တရားတို့ကို သင်သိအနေဖြင့် သိအောင် ကြိုးစားရ၏။ အာဂမသုတတည်း။ ထိုနောင် သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အောင် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သို့ ဆိုက်သည်တိုင်အောင် ကြိုးစားရ၏။ အဓိဂမသုတတည်း။ ယင်းသို့ အာဂမသုတ အဓိဂမသုတဟူသော သုတတရားနှင့် ပြည့်စုံသော သူတော်ကောင်းကို အထူး ရည်ညွှန်းထားသည်ဟု မှတ်ပါ။]

ထိုရဟန်းသည် သတိ လွတ်ကင်းသည်ဖြစ်၍ သေလွန်ရသော် အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော နတ်ပြည် နတ်လောက၌ ဖြစ်၏။ (အံ-၁-၅၀၅။)

[မှတ်ချက် — မုဋ္ဌဿတိ ကာလံ ကုရုမာနောတိ နယိဒံ ဗုဒ္ဓဝစနံ အနုဿရဏသတိယာ အဘာဝေန ဝုတ္တံ၊ ပုထုဇ္ဇနကာလကိရိယံ ပန သန္တာယ ဝုတ္တံ။ ပုထုဇ္ဇနော ဟိ မုဋ္ဌဿတိ ကာလံ ကရောတိ နာမ။ (အံ-ဋ-၂-၃၆၄။) —

သတိလွတ်ကင်းသည် ဖြစ်၍ သေလွန်ရသော် ဟူသော ဤစကားကို ဘုရားစကားတော်ကို အစဉ် လျှောက်၍ အောက်မေ့တတ်သော သတိ၏ မရှိခြင်းကြောင့် ဟောတော်မူသည်ကား မဟုတ်၊ ပုထုဇ္ဇနအဖြစ်နှင့် ကွယ်လွန်ခြင်းကိုသာ ရည်ရွယ်တော်မူ၍ ဟောကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။ မှန်ပေသည် — ပုထုဇ္ဇနသည် သတိလွတ်ကင်း၍ သေလွန်ရသည် မည်ပေသည်။ (အံ-ဋ-၂-၃၆၄။)]

ထိုနတ်ပြည် နတ်လောက၌ ချမ်းသာခြင်းရှိသော ထိုနတ်သား၏ သန္တာန်ဝယ် တရားပုဒ်အစုတို့သည် ပေါ်လွင်ထင်ရှားလာကြကုန်၏။ (လွန်ခဲ့သော ဘဝ၌ ရွတ်ဖတ်သရဇ္ဈာယ်ခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်းခံ ရှိသော နှုတ်ဖြင့် လေ့ကျက်ထားအပ်ပြီးကုန်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကောင်းစွာ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အပ်ပြီးကုန်သော တရားအားလုံးတို့သည် ကြည်လင်သော ကြေးမုံပြင်၌ အရိပ်ကဲ့သို့ ပေါ်လွင် ထင်ရှား၍ လာကြကုန်၏။)

ရဟန်းတို့ . . . တရားတော်ကို အစဉ်လျှောက်၍ ရှုပွားသုံးသပ်တတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်တွဲလျက် ရှိသော သတိ၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် နံ့နွေးလှသေး၏။ အကယ်စင်စစ်မူမှာ ထိုနတ်သားဖြစ်သော သတ္တဝါသည် လျင်မြန်စွာသာလျှင် မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ဟူသည့် တရားထူး တရားမြတ်ကို ရရှိနိုင်၏။ ရဟန်းတို့ . . . ဤသည်ကား ပဿာဒသောတသို့ သက်ဝင်၍ ဉာဏသောတဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်ကုန်သော၊ နှုတ်ဖြင့် အလွတ်ရအောင် လေ့ကျက်အပ်ပြီးကုန်သော၊ စိတ်ဖြင့် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် စေ့စေ့ငုငု ကြည့်ရှုဆင်ခြင် သုံးသပ်အပ်ပြီးကုန်သော၊ တရားကိုယ် အနက်သဘောအားဖြင့်လည်းကောင်း အကြောင်းတရားအားဖြင့်လည်းကောင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကောင်းစွာ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အပ်ပြီးကုန်သော တရားတော်တို့၏ မချွတ်ဧကန် ရလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်အပ်သော ရှေးဦးစွာသော ပထမ အကျိုးဆက်တည်း။ (အံ-၁-၅၀၅။)

၂။ ရဟန်းတို့ . . . နောက်တစ်မျိုးသော်ကား ရဟန်းသည် သုတ္တ ဂေယျ ဝေယျာကရဏ ဂါထာ ဥဒါန ကုတိဝုတ္တက ဇာတက အဗ္ဘုတဓမ္မ ဝေဒလ္လ ဟူသော အင်္ဂါ (၉)တန်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော တရားတော်ကို သင်ကြား၏။ ထိုရဟန်း၏ သန္တာန်၌ ထိုတရားတော်တို့သည် ပဿာဒသောတသို့ သက်ဝင်၍ ဉာဏသောတဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်ကုန်၏။ နှုတ်ဖြင့် အလွတ်ရအောင် လေ့ကျက်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ စိတ်ဖြင့် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် စေ့စေ့ငုငု ကြည့်ရှုဆင်ခြင် သုံးသပ်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ တရားကိုယ် အနက်သဘောအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ အကြောင်းတရားအားဖြင့်လည်းကောင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကောင်းစွာ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။

ထိုရဟန်းသည် သတိလွတ်ကင်းသည်ဖြစ်၍ သေလွန်ရသော် အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော နတ်ပြည် နတ်လောက၌ ဖြစ်၏။ ထိုနတ်ပြည် နတ်လောက၌ ချမ်းသာခြင်းရှိသော ထိုနတ်သား၏ သန္တာန်ဝယ် တရားပုဒ် အစုတို့သည် ပေါ်လွင်ထင်ရှား၍ကား မလာကြကုန်သေး၊ စင်စစ်သော်ကား တန်ခိုးဣဒ္ဓိပါဒ်နှင့် ပြည့်စုံ၍ စိတ်ကို နိုင်နိုင်နင်းနင်း လေ့လာနိုင်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးသော ဓမ္မကထိက ရဟန်းတော်သည် နတ်ပရိသတ်၌ တရားတော်ကို ဟောကြားလေ၏။ ထိုနတ်သား၏ သန္တာန်ဝယ် “ဤယခု ဓမ္မကထိက ရဟန်းတော် ဟောကြားနေသော တရား-

တော်သည်ကား ရှေးယခင် ငါ လူဖြစ်စဉ် ရဟန်းဘဝတုန်းက ငါ ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် ပွားများအားထုတ်ခဲ့ဖူးသော သီလ သမာဓိ ပညာ သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်ဖြင့် သိမ်းကျုံး ရေတွက်အပ်သော သာသနာ့ဗြဟ္မစရိယ အမည် ရသည့် ထိုဓမ္မဝိနယပင်တည်း” ဟု စိတ်အကြံ ဖြစ်လာ၏။ ရဟန်းတို့ . . . တရားတော်ကို အစဉ်လျှောက်၍ ရှုပွားသုံးသပ်တတ်သော သတိ၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် နွဲ့နွေးလှသေး၏။ အကယ်စင်စစ်မှာမူ ထိုနတ်သားဖြစ်သော သတ္တဝါသည် လျင်မြန်စွာသာလျှင် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် နိဗ္ဗာန်ဟူသည့် တရားထူး တရားမြတ်ကို ရရှိနိုင်၏။

ရဟန်းတို့ . . . ဖြစ်သင့်ဖြစ်ရာ နှိုင်းခိုင်းဖွယ်ရာ လောက ဥပမာသည်ကား စည်ကြီးသံ၌ လိမ္မာကျွမ်းကျင်သော ယောက်ျားသည် ခရီးရှည်သွားလတ်သော် စည်ကြီးသံကို ကြားလေရာ၏။ ထိုယောက်ျား၏ သန္တာန်ဝယ် ထိုစည်ကြီးသံ၌ “စည်ကြီးသံလေလော၊ စည်ကြီးသံ မဟုတ်လေလော” ဟု ယုံမှားခြင်း တွေးတောခြင်းသည် မဖြစ်တော့ဘဲ စည်ကြီးသံဟူ၍သာလျှင် အမှန်အတိုင်း ဆုံးဖြတ်ခြင်းသို့ ရောက်ရာသကဲ့သို့ - ရဟန်းတို့ . . . ဤဥပမာအတူသာလျှင် ရဟန်းသည် သုတ္တ ဂေယျ ဝေယျာကရဏ ဂါထာ ဥဒါန ဣတိဝုတ္တက ဇာတက အပ္ပတဓမ္မ ဝေဒလ္လဟူသော အင်္ဂါ (၉)တန်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော တရားတော်ကို သင်ကြား၏။ ထိုရဟန်း၏ သန္တာန်၌ ထိုတရားတော်တို့သည် ပသာဒသောတသို့ သက်ဝင်၍ ဉာဏသောတဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်ကုန်၏။ နှုတ်ဖြင့် အလွတ်ရအောင် လေ့ကျက်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ စိတ်ဖြင့် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် စေ့စေ့ငုငု ကြည့်ရှုဆင်ခြင် သုံးသပ်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ တရားကိုယ်အနက်သဘောအားဖြင့်လည်းကောင်း အကြောင်းတရားအားဖြင့်လည်းကောင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကောင်းစွာ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။

ထို ရဟန်းသည် သတိလွတ်ကင်းသည် ဖြစ်၍ သေလွန်ရသော် အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော နတ်ပြည် နတ်လောက၌ ဖြစ်၏။ ထိုနတ်ပြည် နတ်လောက၌ ချမ်းသာခြင်းရှိသော ထိုနတ်သား၏ သန္တာန်ဝယ် တရားပုဒ် အစုတို့သည် ပေါ်လွင်ထင်ရှား၍ကား မလာကြကုန်သေး၊ စင်စစ်သော်ကား တန်းခိုးကုဒ္ဓိပါဒ်နှင့် ပြည့်စုံ၍ စိတ်ကို နိုင်နိုင်နင်းနင်း လေ့လာနိုင်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးသော ဓမ္မကထိက ရဟန်းတော်သည် နတ်ပရိသတ်၌ တရားတော်ကို ဟောကြားလေ၏။ ထိုနတ်သား၏ သန္တာန်ဝယ် “ဤယခု ဓမ္မကထိက ရဟန်းတော် ဟောကြားနေသော တရားတော်သည်ကား ရှေးယခင် ငါ လူဖြစ်စဉ် ရဟန်းဘဝတုန်းက ငါ ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် ပွားများအားထုတ်ခဲ့ဖူးသော သီလ သမာဓိ ပညာ သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်ဖြင့် သိမ်းကျုံး ရေတွက်အပ်သော သာသနာ့ဗြဟ္မစရိယ အမည် ရသည့် ထိုဓမ္မဝိနယပင်တည်း” ဟု စိတ်အကြံ ဖြစ်လာ၏။ ရဟန်းတို့ . . . တရားတော်ကို အစဉ်လျှောက်၍ ရှုပွားသုံးသပ်တတ်သော သတိ၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် နွဲ့နွေးလှသေး၏။ အကယ်စင်စစ်မှာမူ ထိုနတ်သားဖြစ်သော သတ္တဝါသည် လျင်မြန်စွာသာလျှင် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် နိဗ္ဗာန်ဟူသည့် တရားထူး တရားမြတ်ကို ရရှိနိုင်၏။ ရဟန်းတို့ . . . ဤသည်ကား ပသာဒသောတသို့ သက်ဝင်၍ ဉာဏသောတဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်ကုန်သော၊ နှုတ်ဖြင့် အလွတ်ရအောင် လေ့ကျက်အပ်ပြီးကုန်သော၊ စိတ်ဖြင့် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် စေ့စေ့ငုငု ကြည့်ရှုဆင်ခြင် သုံးသပ်အပ်ပြီးကုန်သော၊ တရားကိုယ် အနက်သဘောအားဖြင့်လည်းကောင်း အကြောင်းတရားအားဖြင့် လည်းကောင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကောင်းစွာ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အပ်ပြီးကုန်သော တရားတော်တို့၏ မချွတ်ဧကန် ရလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်အပ်သော နှစ်ခုမြောက်သော ဒုတိယ အကျိုးဆက်တည်း။
(အံ-၁-၅၀၅-၅၀၆။)

၃။ ရဟန်းတို့ . . . နောက်တစ်မျိုးကား ရဟန်းသည် သုတ္တ ဂေယျ ဝေယျာကရဏ ဂါထာ ဥဒါန ဣတိဝုတ္တက ဇာတက အပ္ပတဓမ္မ ဝေဒလ္လဟူသော အင်္ဂါ (၉)တန်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော တရားတော်ကို သင်ကြား၏။ ထိုရဟန်း၏ သန္တာန်၌ ထိုတရားတော်တို့သည် ပသာဒသောတသို့ သက်ဝင်၍ ဉာဏသောတဖြင့် ပိုင်းခြား မှတ်သားအပ်ကုန်၏။ နှုတ်ဖြင့် အလွတ်ရအောင် လေ့ကျက်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ စိတ်ဖြင့် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ်

စေ့စေ့ငုငု ကြည့်ရှုဆင်ခြင် သုံးသပ်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ တရားကိုယ် အနက်သဘောအားဖြင့်လည်းကောင်း အကြောင်းတရားအားဖြင့်လည်းကောင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကောင်းစွာ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။

ထိုရဟန်းသည် သတိလွတ်ကင်းသည်ဖြစ်၍ သေလွန်ရသော် အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော နတ်ပြည် နတ်လောက၌ ဖြစ်၏။ ထိုနတ်ပြည် နတ်လောက၌ ချမ်းသာခြင်းရှိသော ထိုနတ်သား၏ သန္တာန်ဝယ် တရားပုဒ် အစုတို့သည် ပေါ်လွင်ထင်ရှား၍ ကား မလာကြကုန်သေး။ တန်ခိုးကုဒ္ဓိပါဒ်နှင့် ပြည့်စုံ၍ စိတ်ကို နိုင်နိုင်နင်းနင်း လေ့လာနိုင်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးသော ဓမ္မကထိက ရဟန်းတော်သည်လည်း နတ်ပရိသတ်၌ တရားတော်ကို ဟောကြားတော် မမူသေး ဖြစ်နေ၏။ စင်စစ်သော်ကား ဓမ္မကထိက နတ်သားသည် နတ်ပရိသတ်၌ တရားတော်ကို ဟောကြားလေ၏။ ထိုအခါ ထိုနတ်သား၏ သန္တာန်ဝယ် “ဤယခု ဓမ္မကထိက နတ်သား ဟောကြားနေသော တရားတော်သည်ကား ရှေးယခင် ငါ လူဖြစ်စဉ် ရဟန်းဘဝတုန်းက ငါ ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် ပွားများအားထုတ်ခဲ့ဖူးသော သီလ သမာဓိ ပညာ သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်ဖြင့် သိမ်းကျုံးရေတွက်အပ်သော သာသနာဗြဟ္မစရိယ အမည်ရသည့် ထိုဓမ္မဝိနယပင်တည်း”ဟု စိတ်အကြံ ဖြစ်လာ၏။ ရဟန်းတို့ . . . တရားတော်ကို အစဉ်လျှောက်၍ ရှုပွားသုံးသပ်တတ်သော သတိ၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် နွဲ့နွေးလှသေး၏။ အကယ်စင်စစ်မှာမူ ထိုနတ်သားဖြစ်သော သတ္တဝါသည် လျင်မြန်စွာသာလျှင် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် နိဗ္ဗာန်ဟူသည့် တရားထူး တရားမြတ်ကို ရရှိနိုင်၏။

ရဟန်းတို့ . . . ဖြစ်သင့်ဖြစ်ရာ နှိုင်းခိုင်းဖွယ်ရာ လောက ဥပမာသည်ကား ခရုသင်းသံ၌ လိမ္မာကျွမ်းကျင်သော ယောက်ျားသည် ခရီးရှည်သွားလတ်သော် ခရုသင်းသံကို ကြားလေရာ၏။ ထိုယောက်ျား၏ သန္တာန်ဝယ် ထိုခရုသင်းသံ၌ “ခရုသင်းသံလေလော၊ ခရုသင်းသံ မဟုတ်လေလော”ဟု ယုံမှားခြင်း တွေးတောခြင်းသည် မဖြစ်တော့ဘဲ “ခရုသင်းသံ”ဟူ၍သာလျှင် အမှန်အတိုင်း ဆုံးဖြတ်ခြင်းသို့ ရောက်ရာသကဲ့သို့ - ရဟန်းတို့ . . . ဤဥပမာအတူသာလျှင် ရဟန်းသည် သုတ္တ ဂေယျ ဝေယျာကရဏ ဂါထာ ဥဒါန ကုတိဝုတ္တက ဇာတက အဗ္ဘုတဓမ္မ ဝေဒလ္လဟူသော အင်္ဂါ (၉)တန်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော တရားတော်ကို သင်ကြား၏။ ထိုရဟန်း၏ သန္တာန်၌ ထိုတရားတော်တို့သည် ပသာဒသောတသို့ သက်ဝင်၍ ဉာဏသောတဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်ကုန်၏။ နှုတ်ဖြင့် အလွတ်ရအောင် လေ့ကျက်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ စိတ်ဖြင့် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် စေ့စေ့ငုငု ကြည့်ရှုဆင်ခြင် သုံးသပ်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ တရားကိုယ် အနက်သဘောအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အကြောင်းတရားအားဖြင့်လည်းကောင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကောင်းစွာ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။

ထိုရဟန်းသည် သတိလွတ်ကင်းသည်ဖြစ်၍ သေလွန်ရသော် အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော နတ်ပြည် နတ်လောက၌ ဖြစ်၏။ ထိုနတ်ပြည် နတ်လောက၌ ချမ်းသာခြင်းရှိသော ထိုနတ်သား၏ သန္တာန်ဝယ် တရားပုဒ် အစုတို့သည် ပေါ်လွင်ထင်ရှား၍ ကား မလာကြကုန်သေး။ တန်ခိုးကုဒ္ဓိပါဒ်နှင့် ပြည့်စုံ၍ စိတ်ကို နိုင်နိုင်နင်းနင်း လေ့လာနိုင်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးသော ဓမ္မကထိက ရဟန်းတော်သည်လည်း နတ်ပရိသတ်၌ တရားတော်ကို ဟောကြားတော် မမူသေး ဖြစ်နေ၏။ စင်စစ်သော်ကား ဓမ္မကထိက နတ်သားသည် နတ်ပရိသတ်၌ တရားတော်ကို ဟောကြားလေ၏။ ထိုအခါ ထိုနတ်သား၏ သန္တာန်ဝယ် “ဤယခု ဓမ္မကထိက နတ်သား ဟောကြားနေသော တရားတော်သည်ကား ရှေးယခင် ငါ လူဖြစ်စဉ် ရဟန်းဘဝတုန်းက ငါ ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် ပွားများအားထုတ်ခဲ့ဖူးသော သီလ သမာဓိ ပညာ သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်ဖြင့် သိမ်းကျုံး ရေတွက်အပ်သော သာသနာဗြဟ္မစရိယ အမည်ရသည့် ထိုဓမ္မဝိနယပင်တည်း”ဟု စိတ်အကြံ ဖြစ်လာ၏။ ရဟန်းတို့ . . . တရားတော်ကို အစဉ်လျှောက်၍ ရှုပွားသုံးသပ်တတ်သော သတိ၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် နွဲ့နွေးလှသေး၏။ အကယ်စင်စစ်မှာမူ ထိုနတ်သားဖြစ်သော သတ္တဝါသည် လျင်မြန်စွာသာလျှင် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် နိဗ္ဗာန်ဟူသည့် တရားထူး တရားမြတ်ကို ရရှိနိုင်၏။

ရဟန်းတို့ . . . ဤသည်ကား ပသာဒသောတသို့ သက်ဝင်၍ ဉာဏသောတဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်ကုန်သော၊ နှုတ်ဖြင့် အလွတ်ရအောင် လေ့ကျက်အပ်ပြီးကုန်သော၊ စိတ်ဖြင့် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် စေ့စေ့ငုငု ကြည့်ရှုဆင်ခြင် သုံးသပ်အပ်ပြီးကုန်သော၊ တရားကိုယ်အနက်သဘောအားဖြင့်လည်းကောင်း အကြောင်းတရားအားဖြင့်လည်း- ကောင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကောင်းစွာ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အပ်ပြီးကုန်သော တရားတော်တို့၏ မချွတ်ဧကန် ရလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်အပ်သော သုံးခုမြောက်သော တတိယ အကျိုးဆက်တည်း။ (အံ-၁-၅၀၆။)

၄။ ရဟန်းတို့ . . . နောက်တစ်မျိုးကား ရဟန်းသည် သုတ္တ ဂေယျ ဝေယျာကရဏ ဂါထာ ဥဒါန ဣတိဝုတ္တက ဇာတက အပ္ပတဓမ္မ ဝေဒလ္လဟူသော အင်္ဂါ (၉)တန်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော တရားတော်ကို သင်ကြား၏။ ထိုရဟန်း၏ သန္တာန်၌ ထိုတရားတော်တို့သည် ပသာဒသောတသို့ သက်ဝင်၍ ဉာဏသောတဖြင့် ပိုင်းခြား မှတ်သားအပ်ကုန်၏။ နှုတ်ဖြင့် အလွတ်ရအောင် လေ့ကျက်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ စိတ်ဖြင့် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် စေ့စေ့ငုငု ကြည့်ရှုဆင်ခြင် သုံးသပ်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ တရားကိုယ် အနက်သဘောအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အကြောင်းတရားအားဖြင့်လည်းကောင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကောင်းစွာ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်း- ဖောက် သိမြင်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။

ထိုရဟန်းသည် သတိလွတ်ကင်းသည်ဖြစ်၍ သေလွန်ရသော် အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော နတ်ပြည် နတ်လောက၌ ဖြစ်၏။ ထိုနတ်ပြည် နတ်လောက၌ ချမ်းသာခြင်းရှိသော ထိုနတ်သား၏ သန္တာန်ဝယ် တရားပုဒ် အစုတို့သည် ပေါ်လွင်ထင်ရှား၍ကား မလာကြကုန်သေး။ တန်ခိုးဣဒ္ဓိပါဒ်နှင့် ပြည့်စုံ၍ စိတ်ကို နိုင်နိုင်နင်းနင်း လေ့လာနိုင်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးသော ဓမ္မကထိက ရဟန်းတော်သည်လည်း နတ်ပရိသတ်၌ တရားတော်ကို ဟော- ကြားတော် မမူသေး ဖြစ်နေ၏။ ဓမ္မကထိက နတ်သားသည်လည်း နတ်ပရိသတ်၌ တရားတော်ကို ဟောကြားမှု မရှိသေး ဖြစ်နေ၏။ စင်စစ်သော်ကား နတ်ပြည် နတ်လောက၌ ရှေးဦးစွာ နတ်သားဖြစ်နှင့်သော လူ့ဘဝက သီတင်းသုံးဖော် ဖြစ်ခဲ့ဖူးသော နတ်သားသည် နောက်ဖြစ်လာသော နတ်သားကို “အချင်းနတ်သား . . . ရှေးယခင် လူဖြစ်စဉ် ရဟန်းဘဝတုန်းက ငါတို့ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် ပွားများအားထုတ်ခဲ့ဖူးသော သီလ သမာဓိ ပညာဟူသော သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်ဖြင့် သိမ်းကျုံးရေတွက်အပ်သော သာသနာဗြဟ္မစရိယ အမည်ရသည့် မြတ်သော အကျင့်ဟူသော ထို ဓမ္မဝိနယကို သင် အောက်မေ့လော့၊ အချင်းနတ်သား . . . သင် အောက်မေ့လော့”ဟု အောက်မေ့စေ၏။ ထိုနတ်သားသည် “အချင်းနတ်သား . . . ငါသည် အောက်မေ့၏။ အချင်းနတ်သား . . . ငါသည် အောက်မေ့၏”ဟု ဆို၏။ ရဟန်းတို့ . . . တရားတော်ကို အစဉ်လျှောက်၍ ရှုပွားသုံးသပ်တတ်သော သတိ၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် နွဲ့နွေးလှသေး၏။ အကယ်စင်စစ်မှာမူ ထိုနတ်သားဖြစ်သော သတ္တဝါသည် လျင်မြန်- စွာသာလျှင် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် နိဗ္ဗာန်ဟူသည့် တရားထူး တရားမြတ်ကို ရရှိနိုင်၏။

ရဟန်းတို့ . . . ဖြစ်သင့်ဖြစ်ရာ နှိုင်းခိုင်းဖွယ်ရာ လောကဥပမာသည်ကား မြေမှုန့်ကစားဖက် ဖြစ်ကုန်သော သူငယ်ချင်း နှစ်ယောက်တို့သည် တစ်ခါတစ်ရံ တစ်နေရာ၌ အချင်းချင်း တွေ့ဆုံပေါင်းမိကြကုန်ရာ၏။ သူငယ်ချင်း တစ်ယောက်က သူငယ်ချင်း တစ်ယောက်ကို “အဆွေ . . . သင်သည် ဤအမှုကိုလည်း အောက်မေ့လော့၊ သင်သည် ဤအမှုကိုလည်း အောက်မေ့လော့” ဟု ဤသို့ ဆိုရာ၏။ ထိုသူငယ်ချင်းသည် “အဆွေ . . . ငါသည် အောက်မေ့၏ = အမှတ်ရပါ၏။ အဆွေ . . . ငါသည် အောက်မေ့၏ = အမှတ်ရပါ၏”ဟု ဆိုလေရာ၏။ ရဟန်းတို့ ဤဥပမာအတူသာလျှင် ရဟန်းသည် သုတ္တ ဂေယျ ဝေယျာကရဏ ဂါထာ ဥဒါန ဣတိဝုတ္တက ဇာတက အပ္ပ- တဓမ္မ ဝေဒလ္လဟူသော အင်္ဂါ (၉)တန်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော တရားတော်ကို သင်ကြား၏။ ထိုရဟန်း၏ သန္တာန်၌ ထိုတရားတော်တို့သည် ပသာဒသောတသို့ သက်ဝင်၍ ဉာဏသောတဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်ကုန်၏။ နှုတ်ဖြင့်

အလွတ်ရအောင် လေ့ကျက်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ စိတ်ဖြင့် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် စေ့စေ့ငုငု ကြည့်ရှုဆင်ခြင် သုံးသပ်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ တရားကိုယ် အနက်သဘောအားဖြင့်လည်းကောင်း အကြောင်းတရားအားဖြင့်လည်း- ကောင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကောင်းစွာ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။

ထိုရဟန်းသည် သတိလွတ်ကင်းသည် ဖြစ်၍ သေလွန်ရသော် အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော နတ်ပြည် နတ်လောက၌ ဖြစ်၏။ ထိုနတ်ပြည် နတ်လောက၌ ချမ်းသာခြင်းရှိသော ထိုနတ်သား၏ သန္တာန်ဝယ် တရားပုဒ် အစုတို့သည် ပေါ်လွင်ထင်ရှား၍ကား မလာကြကုန်သေး။ တန်ခိုးကုဒ္ဒိပါဒ်နှင့် ပြည့်စုံ၍ စိတ်ကို နိုင်နိုင်နင်းနင်း လေ့လာနိုင်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးသော ဓမ္မကထိက ရဟန်းတော်သည်လည်း နတ်ပရိသတ်၌ တရားတော်ကို ဟော- ကြားတော် မမူသေး ဖြစ်နေ၏။ ဓမ္မကထိက နတ်သားသည်လည်း နတ်ပရိသတ်၌ တရားတော်ကို ဟောကြားမှု မရှိသေး ဖြစ်နေ၏။ စင်စစ်သော်ကား နတ်ပြည် နတ်လောက၌ ရွှေဦးစွာ နတ်သားဖြစ်နှင့်သော လူ့ဘဝက သီတင်းသုံးဖော်ဖြစ်ခဲ့ဖူးသော နတ်သားသည် နောက်ဖြစ်လာသော နတ်သားကို “အချင်း နတ်သား . . . ရှေးယခင် လူဖြစ်စဉ် ရဟန်းဘဝတုန်းက ငါတို့ ကျင့်ကြံကြိုးကုတ်ပွားများအားထုတ်ခဲ့ဖူးသော သီလ သမာဓိ ပညာဟူသော သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်အားဖြင့် သိမ်းကျုံးရေတွက်အပ်သော သာသနာ့ဗြဟ္မစရိယ အမည်ရသည့် မြတ်သော အကျင့်ဟူသော ထိုဓမ္မဝိနယကို သင် အောက်မေ့လော့ (= အမှတ်ရလော့)။ အချင်း နတ်သား . . . သင် အောက်မေ့လော့ (= အမှတ်ရလော့။)” ဟု အောက်မေ့စေ၏ = အမှတ်ရစေ၏။ ထိုနတ်သားသည် “အချင်း နတ်သား . . . ငါသည် အောက်မေ့၏ (= အမှတ်ရ၏)။ အချင်း နတ်သား . . . ငါသည် အောက်မေ့၏ = (အမှတ်ရ၏)” ဟု ဆို၏။ ရဟန်းတို့ . . . တရားတော်ကို အစဉ်လျှောက်၍ ရှုပွားသုံးသပ်တတ်သော သတိ၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် နှံ့နှေးလှသေး၏။ အကယ်စင်စစ်မှာမူ ထိုနတ်သားဖြစ်သော သတ္တဝါသည် လျင်မြန်စွာသာလျှင် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် နိဗ္ဗာန်ဟူသည့် တရားထူး တရားမြတ်ကို ရရှိနိုင်၏။ ရဟန်းတို့ . . . ဤသည်ကား ပသာဒသောတသို့ သက်ဝင်၍ ဉာဏသောတဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်ကုန်သော၊ နှုတ်ဖြင့် အလွတ်ရအောင် လေ့ကျက်အပ်ပြီးကုန်သော၊ စိတ်ဖြင့် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် စေ့စေ့ငုငု ကြည့်ရှုဆင်ခြင် သုံးသပ်အပ်ပြီးကုန်- သော၊ တရားကိုယ် အနက်သဘောအားဖြင့်လည်းကောင်း အကြောင်းတရားအားဖြင့်လည်းကောင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကောင်းစွာ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အပ်ပြီးကုန်သော တရားတော်တို့၏ မချွတ်ဧကန် ရလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်အပ်သော လေးခုမြောက်သော စတုတ္ထ အကျိုးဆက်ပေတည်း။

ရဟန်းတို့ . . . ပသာဒသောတသို့ သက်ဝင်၍ ဉာဏသောတဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်ကုန်သော၊ နှုတ်ဖြင့် အလွတ်ရအောင် လေ့ကျက်အပ်ပြီးကုန်သော၊ စိတ်ဖြင့် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် စေ့စေ့ငုငု ကြည့်ရှုဆင်ခြင် သုံးသပ်အပ်ပြီးကုန်သော၊ တရားကိုယ် အနက်သဘောအားဖြင့်လည်းကောင်း အကြောင်းတရားအားဖြင့်လည်း- ကောင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကောင်းစွာ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အပ်ပြီးကုန်သော တရားတော်တို့၏ မချွတ်ဧကန် ရလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်အပ်ကုန်သော အကျိုးဆက်တို့သည် ဤလေးမျိုးတို့တည်း ဟု မိန့်တော်မူ၏။ (အံ-၁-၅၀၆-၅၀၇။)

သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ခန်း ပြီး၏။

အနုလောမဉာဏ်ခန်း

သစ္စာနုလောမိကဉာဏ်

ဘုရားဂုဏ် တရားဂုဏ် သံဃာဂုဏ် သီလဂုဏ် သမာဓိဂုဏ် ပညာဂုဏ် စသည့် ကြည်ညိုဖွယ်ရာ ဂုဏ် အရပ်ရပ် စသည်တို့ကား စိတ်ကြည်လင်မှု ပသာဒတရား ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ရန် အကြောင်းရင်းဖြစ်သော စိတ် ကြည်လင်မှု ပသာဒတရား၏ တည်ရာဝတ္ထုတို့ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်းစိတ်ကြည်လင်မှု ပသာဒတရား၏ ထင်ရှားဖြစ်- ပေါ်လာကြောင်း ဖြစ်သော ပသာဒတရား၏ တည်ရာဝတ္ထုတို့၌ တည်သော ဘုရားစစ် ဘုရားမှန် ဧကန်ဟုတ်၏။ တရားစစ် တရားမှန် ဧကန်ဟုတ်၏။ သံဃာစစ် သံဃာမှန် ဧကန်ဟုတ်၏။ သီလ သမာဓိ ပညာ သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်ဖြင့် သိမ်းကျုံးရေတွက်အပ်သော သာသနာဗြဟ္မစရိယ အမည်ရသည့် မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး ကျင့်စဉ် တရား တော်သည် သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း နိယျာနိက တရားကောင်းစင်စစ် ဧကန်မှန်၏။ အကြောင်း တရား ထင်ရှားရှိခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား၏ ထင်ရှားရှိမှုဟူသော ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွယ်မှု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရားသည် ဧကန်မှန်၏ — ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက် ချလျက် ယုံကြည်မှုမျိုးကို သဒ္ဓါမိမောက္ခ = **အဓိမောက္ခသဒ္ဓါ**ဟု ခေါ်ဆို၏။

၁။ ထိုသင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်ကို အရိုအသေ မှီဝဲသော ပွားစေသော မီးပွတ်သောလား မနေမနား ကြိမ်ဖန် များစွာ အလေ့အလာပြုသော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား **အဓိမောက္ခသဒ္ဓါ**တရားသည် သင်္ခါရုပေက္ခာဘာဝနာ ဝိသေသကိစ္စအားဖြင့် လွန်ကဲသော အတိုင်းအရှည် ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အလွန်အားသန်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

၂။ ကောင်းစွာ ချီးမြှောက်အပ်သော = ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာဘာဝနာ လုပ်ငန်းကိစ္စရပ်၌ လျော့လျော့ရဲရဲ မရှိရအောင် ချီးပင့် ထောက်ပံ့ထားနိုင်သော မတွန့်မဆုတ်သော အလွန်အကြူး အထူး ထက်- မြက်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဆန့်ကျင်ဘက် ပဋိပက္ခတရားတို့ကို လွင့်ပျောက်စေခြင်း ပယ်ဖျောက်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သော **ဝိနိယ**သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

၃။ အလွန်အကြူး အထူးထက်မြက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် မိမိရှုပွားနေသော သင်္ခါရအာရုံသို့ ရှေးရှုသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ကောင်းစွာ ထင်သော **သတိ**သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

၄။ ပဿဒိနှင့် သုခတို့၏ လွန်လွန်ကဲကဲ ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းကြောင့် သင်္ခါရအာရုံ၌ အညီအညွတ် ကောင်းစွာ ထားအပ်သော တည်ကြည်သော စိတ်သည် = **သမာဓိ**သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

၅။ အနုလောမဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် အလွန် အကဲနှင့် တကွ = လွန်လွန်ကဲကဲ ထက်မြက်လှစွာသော သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စအခြင်းအရာ ဒုက္ခအခြင်းအရာ အနတ္တအခြင်းအရာအားဖြင့် စူးစမ်း စိစစ်ခြင်း၌ အလယ်အလတ် လျစ်လျူ ဖြစ်၍ ဖြစ်သော **သင်္ခါရုပေက္ခာ ပညာ**သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ထိုသို့ ကုန္ဒြေငါးပါးတို့၏ ထက်မြက်မှု ရင့်ကျက်မှု စုံညီသဖြင့် သင်္ခါရုပေက္ခာ ဖြစ်နေသော ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် “ယခုအခါ အရိယမဂ်တရားသည် ဖြစ်ပေါ်လာတော့လတ္တံ့” ဟု ဆိုထိုက်သော အခါ၌ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်သည် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟူ၍သော်လည်းကောင်း ဒုက္ခဟူ၍သော်လည်းကောင်း အနတ္တ ဟူ၍သော်လည်းကောင်း ယင်းသုံးမျိုးသော အခြင်းအရာတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် သုံးသပ်-

သည်ဖြစ်၍ ထိုသို့သုံးသပ်သော သင်္ခါရပေက္ခာ ဝိပဿနာဇောသည် (၇)ကြိမ်တိုင်တိုင် ဖြစ်၍ ချုပ်ပျက်၏။ ထိုနောင် ဘဝင်သို့ သက်၏။ ဘဝင်၏ အခြားမဲ့၌ သင်္ခါရပေက္ခာပညာသည် ပြုအပ်သော အနိစ္စစသောအားဖြင့် အာရုံပြုသော နည်းဖြင့်သာလျှင် (= ယခင် ချုပ်လေပြီးသော သင်္ခါရပေက္ခာပညာက သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု သုံးသပ်လျှင် ထိုအနိစ္စဟု အာရုံပြုသော နည်းဖြင့်သာလျှင်၊ ဒုက္ခဟု သုံးသပ်လျှင် ထိုဒုက္ခဟု အာရုံပြုသော နည်းဖြင့်သာလျှင်၊ အနတ္တဟု သုံးသပ်လျှင် ထိုအနတ္တဟု အာရုံပြုသော နည်းဖြင့်သာလျှင်ဟု ဆိုလိုသည်။ ကတနယေနေဝ = အာရုံ ပြုသော နည်းဖြင့်သာလျှင်ဟု ဆိုသဖြင့် သုံးသပ်သောနည်း မဟုတ်ဟု သိပါ။ ရှေးက ချုပ်သွားလေသော သင်္ခါရပေက္ခာက သုံးသပ်၏။ ယခု သင်္ခါရပေက္ခာကား မသုံးသပ်၊ အာရုံပြုရုံသာ ပြုသည် ဟူလိုသည်။) သင်္ခါရ တရားတို့ကို အနိစ္စဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဟူ၍လည်းကောင်း၊ အနတ္တဟူ၍လည်းကောင်း၊ အာရုံပြုလျက် မနော- ဌာရာဝဇ္ဇန်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ စိတ်အား ဘဝင်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ခြင်းငှာ အခွင့်မပေးဘဲ ဘဝင်ကို လည်စေ နှစ်စေ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ထိုမနောဌာရာဝဇ္ဇန်း ကြိယာစိတ်၏ အခြားမဲ့၌ မတူညီသော စိတ်၏ ဖြစ်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော အခြားအဆီး မရှိသော စိတ်အစဉ်ကို အစဉ်မပြတ် ဆက်စပ်လျက် သင်္ခါရပေက္ခာဝိပဿနာ ပထမ ဇောစိတ်သည် နှစ်ခု သုံးခုသော ရှေးဝိပဿနာဇော ဝီထိစိတ်အစဉ်တို့ နည်းတူပင်လျှင် ထိုဇောဝီထိစိတ်အစဉ်တို့က သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု အာရုံပြုလျှင် မိမိပထမဇောကလည်း သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟုပင် အာရုံပြု၍၊ ဒုက္ခဟု အာရုံပြုလျှင် မိမိကလည်း ဒုက္ခဟုပင် အာရုံပြု၍၊ အနတ္တဟု အာရုံပြုလျှင် မိမိကလည်း အနတ္တဟုပင် အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ယင်း ပထမဇောစိတ်ကို အရိယမဂ်ကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုပြင်ပေးတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် **ပရိကံ**ဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်၏။

ထိုပရိကံဇော၏ အခြားမဲ့၌ ထိုရှေးအတူပင်လျှင် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စစသော အခြင်းအရာတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် အာရုံပြု၍ ဒုတိယ သင်္ခါရပေက္ခာ ဝိပဿနာဇောစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်- လာ၏။ ယင်းဒုတိယဇောစိတ်ကို အရိယမဂ်၏ အနီး၌ ကျင်လည်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် **ဥပစာရ**ဟူ၍ ခေါ်ဆို- အပ်၏။

ထိုဥပစာရအမည်ရသော ဇောစိတ်၏ အခြားမဲ့၌လည်း ထိုရှေးအတူပင်လျှင် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စ စသော အခြင်းအရာတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် အာရုံပြု၍ တတိယ သင်္ခါရပေက္ခာ ဝိပ- သာနာဇောစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ယင်းတတိယဇောစိတ်ကို ရှေ့နောက်ဖြစ်သော ဓမ္မတို့အား လျော်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် **အနုလောမ** = **အနုလုံ**ဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်၏။ ဤ ပရိကံ ဥပစာ အနုလုံဟူသော အမည်သည် ထိုသုံးမျိုးသော ဇောတို့၏ အသီးအခြား ဖြစ်သော အမည်တည်း။

သို့သော်လည်း ခပ်သိမ်းသော ဇောတို့အား ဆက်ဆံသော သာမညအားဖြင့် ဆိုရမူ သုံးမျိုးလုံးသော ထိုဇောစိတ်ကိုလည်း —

- ၁။ ရိုသေစွာ မှီဝဲတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် **အာသေဝန**ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- ၂။ အရိယမဂ်ကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုပြင်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် **ပရိကံ**ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- ၃။ အရိယမဂ်၏ အနီး၌ ကျင်လည်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် **ဥပစာရ**ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- ၄။ ရှေ့နောက်ဖြစ်သော ဓမ္မတို့အား လျော်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် **အနုလောမ** = **အနုလုံ** ဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်ဆိုခြင်းငှာလည်း သင့်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

အနုလောမ = အနုလုံ — အဘယ်မည်သော ဓမ္မအား လျော်ပါသနည်းဟူမူ - ရှေးအဖို့ နောက်အဖို့တို့၌ ဖြစ်ကုန်သော ဓမ္မအဖို့အစုတို့အား လျော်၏ဟူပေ။ မှန်ပေသည် - ထိုတတိယအနုလုံဇောသည် ရှေးအဖို့၌ ဖြစ်ကုန်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် အစရှိကုန်သော ရှစ်ပါးသော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့၏ မဖောက်မပြန် မှန်သော သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်း လုပ်ငန်းကိစ္စ ရှိသည်၏ အဖြစ်အားလည်း လျော်၏။ အထက်ဖြစ်သော အရိယမဂ်ခဏ၌ ဖြစ်ပေါ်လာမည့် (၃၇)ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့၏ မဖောက်မပြန် မှန်သော ကိစ္စရှိသည်၏ အဖြစ်အားလည်း လျော်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၈။)

အနုလောမဉာဏ်သည် သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟတုံး မောဟခဲ မောဟအစုစသည်တို့ကို အလွန်အကဲနှင့်တကွ = လွန်လွန်ကဲကဲ ပယ်ဖျောက်သဖြင့် လောကီဝိပဿနာဉာဏ်တို့၌ ဥက္ကံသပရိယန္တဂတ = လွန်ကဲခြင်း၏ အဆုံးသို့ ရောက်နေ၏။ ထိုကြောင့်ပင်လျှင် အောက်၌ဖြစ်စေအပ်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်စသည်တို့၏လည်း ကိစ္စကို ဆန့်ကျင်ဘက် ပဋိပက္ခမှ ဝေးစွာ ဖြစ်ခြင်းဖြင့် အနက်သဘောအားဖြင့် ပြီးစေသည်သာလျှင် ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ တစ်ဖန် ထိုသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်လတ်သော် ထိုဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်စသည်တို့၏ ကိစ္စကို လျော်စေဘိသကဲ့သို့ ဖြစ်နေ၏။ ထိုကြောင့် တတိယမြောက်ဇော ဖြစ်သည့် အနုလုံဇောသည် ရှေးအဖို့၌ ဖြစ်ကုန်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် အစရှိကုန်သော (၈)ပါးသော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့၏ မဖောက်မပြန် မှန်သော သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို တင်၍ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်း လုပ်ငန်းကိစ္စ ရှိသည်၏ အဖြစ်အားလည်း လျော်၏။ အထက်ဖြစ်သော အရိယမဂ်ခဏ၌ ဖြစ်ပေါ်လာမည့် (၃၇)ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့၏ မဖောက်မပြန် မှန်သော ကိစ္စရှိသည်၏ အဖြစ်အားဖြင့်လည်း လျော်၏ဟု အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

(မဟာဋီ-၂-၄၈၀။)

အကျယ်မှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ ထိုအနုလောမဉာဏ်သည် = ထိုအနုလောမဉာဏ်၏ အနိစ္စစသော လက္ခဏာတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော လက္ခဏာ၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် တေဘူမက သင်္ခါရတရားတို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် —

- ၁။ “ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းသဘော ရှိသည်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းကို သိသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သည် ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းတို့ကို စင်စစ် မြင်ပြီ”ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- ၂။ “ဘင်္ဂက္ခဏာ = ပျက်ခြင်း ဘင်္ဂခဏ ရှိသည်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကို ရှုသော ဘင်္ဂဉာဏ်သည် အပျက်ကို စင်စစ် မြင်ပြီ”ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- ၃။ “ကြောက်အပ်သော သဘောရှိသော သင်္ခါရတရားသည်သာလျှင် သင်္ခါရတရားတို့ကို ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးဟု ရှုမြင်တတ်သော ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်အား စင်စစ် ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးအားဖြင့် ရှေးရှုထင်၏”ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- ၄။ “အနိစ္စ ဒုက္ခ ဝိပရိဏာမဓမ္မဟူသော အပြစ်ရှိသော သင်္ခါရတရား၌သာလျှင် ယင်းအပြစ်ကို ရှုမြင်တတ်သော အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်သည် သင်္ခါရတရားတို့၏ ယင်းအပြစ်ကို စင်စစ် မြင်ပြီ”ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- ၅။ “ငြီးငွေ့အပ်သော သင်္ခါရတရား၌သာလျှင် သင်္ခါရတရားတို့၌ ငြီးငွေ့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်သည် စင်စစ် ငြီးငွေ့၏”ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- ၆။ “စွန့်လွှတ်အပ်သော သင်္ခါရတရား၌သာလျှင် သင်္ခါရတရားတို့ကို စွန့်လွှတ်လိုသော မုဉ္ဇိတုကမျတာဉာဏ်သည် လွှတ်လိုသည် စင်စစ် ဖြစ်ပြီ”ဟူ၍လည်းကောင်း၊

၇။ “တစ်ဖန် လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို တင်၍ သုံးသပ်ဆင်ခြင်အပ်သော သင်္ခါရတရားကိုသာလျှင် လက္ခဏာ-
ရေးသုံးတန် တင်၍ သုံးသပ်ဆင်ခြင်တတ်သော ပဋိသင်္ခါဉာဏ်ဖြင့် စင်စစ် သုံးသပ်ဆင်ခြင်အပ်ပြီ”ဟူ၍
လည်းကောင်း၊

၈။ “လျစ်လျူရှုအပ်သော သင်္ခါရတရားကိုသာလျှင် သင်္ခါရတရားတို့၌ လျစ်လျူ ရှုတတ်သော သင်္ခါရပေက္ခာ-
ဉာဏ်သည် စင်စစ် လျစ်လျူရှုအပ်ပြီ”ဟူ၍လည်းကောင်း -

မဆိုသော်လည်း အနက်သဘောကျရောက်သော အတ္ထာပတ္တိနည်းအားဖြင့် ဆိုဘိသကဲ့သို့ ဤရှစ်မျိုးသော
ဉာဏ်တို့၏ မဖောက်မပြန် မှန်သော ကိစ္စရှိသည်၏ အဖြစ်အားဖြင့်လည်း လျော်၏။ အထက်ဖြစ်သော အရိယမဂ်
ခဏ၌ (၃၇)ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့၏ မဖောက်မပြန် မှန်သော ကိစ္စရှိသည်၏ အဖြစ်အားဖြင့်လည်း
လျော်၏။ (ထိုကိစ္စကား သစ္စာလေးပါးကို မေ့လျော့ခြင်း = သမ္မောသ စသော ဆန့်ကျင်ဘက်တရားကို ပယ်-
ဖျောက်ခြင်း ကိစ္စတည်း။) အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ — ထိုအနုလောမဉာဏ်၏ ရုန့်ရင်း ရုန့်ရင်းသော သစ္စာ
လေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော သံကိလေသ အညစ်အကြေးကို ပယ်ခွာခြင်း ပဋိပတ်ဖြင့် ရောက်အပ်-
သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ မှန်ပေသည် — အနုလောမဉာဏ်သည် ထိုကဲ့သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်
မဖြစ်ခဲ့သော် ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ပေ။ ဂေါတြဘူဉာဏ်သည်မူလည်း
မဖြစ်လတ်သော် အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ မဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ဟု သိရှိပါလေ။ ထိုသို့လျှင်
အောက်ဖြစ်သော ဉာဏ် (၈)ပါးတို့အား လျော်ခြင်းကို အဦးမူသဖြင့် အထက်ဖြစ်သော အရိယမဂ်၌ ဖြစ်ပေါ်-
လာမည့် ဗောဓိပက္ခိယတရား (၃၇)ပါးတို့အား လျော်ခြင်းကြောင့်ပင်လျှင် မဂ္ဂသစ္စာအား လျော်စွာ ဖြစ်သည်၏
အဖြစ်ကြောင့် ဤအနုလောမဉာဏ်ကို **သစ္စာနုလောမိကဉာဏ်**ဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်ပေသည်။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၈-၃၀၉။ မဟာဋီ-၂-၄၇၉-၄၈၀။)

ဥဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ၏ အမည်များ

တဦး ဝိသေသတော ဥဋ္ဌာနံ အရိယမဂ္ဂံ ဂစ္ဆတိ ဥပေတီတိ ဥဋ္ဌာနဂါမိနီတိ ဝတ္ထုဗ္ဗတံ လဘတိ။
(မဟာဋီ-၂-၄၈၁။)

သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ ပန ဂေါတြဘုဉာဏံ ဥဋ္ဌာနဂါမိနီယာ ဝိပဿနာယ ပရိယောသာနံ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၉။)

ဤ အနုလောမဉာဏ်သည်သာလျှင် သင်္ခတတရား = သင်္ခါရတရားလျှင် အာရုံရှိသော အရိယမဂ်သို့ ချဉ်းကပ်သော ဥဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ၏ နယ်ဆုံး ဖြစ်၏။ အကယ်စင်စစ်မှာမူကား အချင်းခပ်သိမ်း ဂေါတြဘု-ဉာဏ်သည် ဥဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ၏ အဆုံး ဖြစ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၉။)

အရိယမဂ်သည် နိမိတ္တနှင့် ပဝတ္ထမှ ထသောကြောင့် ဥဋ္ဌာန အမည်ရ၏။ ထိုဂေါတြဘုဉာဏ်သည် အထူးသဖြင့် ဥဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်သို့ သွားတတ် ချဉ်းကပ်တတ်သောကြောင့် ဥဋ္ဌာနဂါမိနီဟူ၍ ဆိုသင့် ဆိုထိုက်သည်၏ အဖြစ်ကို ရရှိပေ၏။ ထို့ကြောင့် သင်္ခတတရား = သင်္ခါရတရားကို အာရုံပြုသော ဥဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ၏ အဆုံးကား အနုလောမဉာဏ်တည်း။ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသော ဥဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ၏ အဆုံးကား ဂေါတြဘုဉာဏ်တည်း။ ထို့ကြောင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာအလိုအားဖြင့် ဂေါတြဘုဉာဏ်သည်လည်း ဥဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာတွင်ပင် အကျုံးဝင်သည်ဟု မှတ်ပါ။

ထို ဥဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာကို ထိုထိုသုတ္တန်တို့၌ ပရိယာယ် အမျိုးမျိုးဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ ယခုအခါ၌ ထိုထို ဥဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ၌သာလျှင် ထိုထိုသုတ္တန်တို့၌ ပရိယာယ် အမျိုးမျိုးဖြင့် လာရှိရာဝယ် မတွေ့မဝေစိမ့်သောငှာ အသိဉာဏ် မရှုပ်ထွေးစိမ့်သောငှာ ဤဆိုလတ္တံ့သော ထိုထိုသုတ္တန်တို့အား လျော်စွာ စေ့စပ်နှီးနှောခြင်းကို သိရှိပါလေ။

၁။ အတမ္မယတာ

အတမ္မယတံ ဘိက္ခဝေ နိဿာယ အတမ္မယတံ အာဂမ္မ ယာယံ ဥပေက္ခာ ဧကတ္တာ ဧကတ္တသိတာ၊ တံ ပဇဟေတ တံ သမတိက္ကမထ။ (မ-၃-၂၆၃။)

ဤ ဥဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာကို သဗ္ဗာယတနုဘိဘင်္ဂသုတ်၌ —

“ရဟန်းတို့ . . . တဏှာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော ဥဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာကို အမှီပြု အခြေပြု၍ ပွားစေ၍ တဏှာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော ဥဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာကို အစွဲပြု၍ အကြောင်းပြု၍ အကြင် အရူပါဝစရ စိတ္တုပ္ပါဒ် = အရူပါဝစရ စိတ်စေတသိက်၌ အတွင်းဝင်သော အရူပါဝစရစိတ်နှင့် ယှဉ်သော ဥပေက္ခာဝေဒနာ ဟူသော ဝေဒနုပေက္ခာ၊ ထိုအရူပါဝစရ စိတ်စေတသိက် = နာမ်တရားစုကို အာရုံပြု၍ ဝိပဿနာရှုနေသော ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာဟူသော ဝိပဿနုပေက္ခာသည် တစ်ခုတည်းသော တူသော သဘောလည်း ရှိသောကြောင့်၊ တစ်ခုတည်းသော တူသော အာရုံလည်း ရှိသောကြောင့် ဧကတ္တ မည်၏။ တစ်ခုတည်းသော တူသောသဘော ရှိသော အာရုံကို မှီသောကြောင့် အာရုံပြုသောကြောင့် ဧကတ္တသိတလည်း မည်၏။ ထိုဧကတ္တ၊ ဧကတ္တသိတ ဥပေက္ခာကို ယင်းဧကတ္တ ဧကတ္တသိတဥပေက္ခာကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ကိလေသာကို ပယ်သော အားဖြင့် ပယ်စွန့်ကြကုန်လော၊ ထိုဥပေက္ခာကို လွန်မြောက်နိုင်အောင် ကြိုးစား၍ ကျင့်ကြကုန်လော” ဟု အတမ္မယတာ = တဏှာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော ဝိပဿနာဟု ဟောတော်မူ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၀၉-၃၁၀။)

အတမ္မယတာ = အကြင်ဝိပဿနာ၏ အရှုခံအာရုံ ဖြစ်သော လောကီ သင်္ခါရတရားတို့ကို အာရုံပြု၍ **အနုလောမညဏ်**အဆုံးရှိသော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ ဖြစ်သော သင်္ခါရတရားတို့ကို မှီ၍ ဖြစ်သော ထိုဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရတရားတို့နှင့် ဆက်စပ်လျက် ရှိသော ထိုဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ ဖြစ်သော သင်္ခါရတရားတို့ကို တပ်မက်သော တဏှာ- သည် ထိုဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ ဖြစ်သော သင်္ခါရတရားတို့နှင့် ကင်း၍ မဖြစ်ခြင်းကြောင့် **တမ္မယာ** မည်၏။ **တမ္မယာ**သည်ပင်လျှင် **တမ္မယတာ** မည်၏။

တစ်နည်း — တဏှာနှင့် ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ် ဖြစ်ကုန်သော လောဘမူ နာမက္ခန္ဓာတို့သည် **တမ္မယာ** မည်ကုန်၏။ ထိုလောဘမူ နာမက္ခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်ကြောင်းသဘောတရားသည် **တမ္မယတာ** မည်၏။ ထိုလောဘမူ နာမက္ခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်ကြောင်းသဘောတရားဟူသည်မှာလည်း ထိုတဏှာပင်တည်း။ ထိုတဏှာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သော = သင်္ခါရတရားတို့အပေါ်၌ တွယ်တာနေသည့် ထိုတဏှာကို ပယ်ခွာနိုင်သော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ- သည် **အတမ္မယတာ** မည်၏။ ထို့ကြောင့် မဇ္ဈိမနိကာယ် အဋ္ဌကထာ၌ အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။

တမ္မယတာ နာမ တဏှာ၊ တဿာ ပရိယာဒိယနတော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိ ဝိပဿနာ အတမ္မယတာတိ ဝုစ္စတိ။
(မ-ဋ္ဌ-၄-၁၈၉။)

တမ္မယတာမည်သည်ကား တဏှာတည်း။ ထိုတဏှာကို ကုန်စေတတ်သောကြောင့် ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိ ဝိပဿနာကို **အတမ္မယတာ**ဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်၏။ (မ-ဋ္ဌ-၄-၁၈၉။) (မဟာဋီ-၂-၄၈၁။)

ဧကတ္ထ - ဧကတ္ထသိတာ — ရူပါရုံ သဒ္ဓါရုံ ဂန္ဓာရုံ ရသာရုံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ ဟူသော အာရုံ ငါးပါးတို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဥပေက္ခာဝေဒနာကား အမျိုးမျိုးရှိ၏။ (ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း၊ စက္ခုဝိညာဏ်၊ သမ္ပဋိစ္ဆိင်း၊ သန္တိရဏ၊ ဝုဋ္ဌော၊ ဇော၊ တဒါရုံ စသည်တို့၌ ဥပေက္ခာဝေဒနာများသည် ထိုက်သလို ယှဉ်နိုင်သဖြင့် ဥပေက္ခာ ဝေဒနာ အမျိုးမျိုးရှိ၏ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။) ထို့ကြောင့် နာနတ္ထ ဖြစ်၏။ အာရုံကလည်း (၅)မျိုးရှိသဖြင့် အထူးထူး သော အာရုံကို မှီနေ၏။ အာရုံပြုနေ၏။ ထို့ကြောင့် နာနတ္ထသိတ ဖြစ်၏။ ထိုနာနတ္ထ နာနတ္ထသိတ ဖြစ်သော ဥပေက္ခာကို သို့မဟုတ် ယင်းဥပေက္ခာနှင့်တကွသော နာမ်တရားစုကို ဝိပဿနာရှုနေသော ဝိပဿနာပညာကို အထူးသဖြင့် သင်္ခါရုပေက္ခာပညာကို ဝိပဿနုပေက္ခာဟူ၍ သိရှိပါလေ။

အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်စိတ်၊ ဝိညာဏဉ္စာယတနဈာန်စိတ်၊ အာကိဉ္စညာယတနဈာန်စိတ်၊ နေဝသ- ဉာနာသညာယတနဈာန်စိတ်ဟူသော အရူပါဝစရ စိတ်စေတသိက်၌ အကျုံးဝင်သော ဥပေက္ခာဝေဒနာသည် တူသောသဘော ရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ တူသောအာရုံ ရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း **ဧကတ္ထ** မည်၏။ တူသောသဘော ရှိသော အာရုံကို မှီသောကြောင့် အာရုံပြုသောကြောင့် **ဧကတ္ထသိတာ** မည်၏။ ထို ဧကတ္ထ ဧကတ္ထသိတဖြစ်သော ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် တကွသော အရူပါဝစရဈာန်တို့ကို ဝိပဿနာရှုနေသော ဝိပဿနာ ပညာဟူသော ဝိပဿနုပေက္ခာသည်လည်း **ဧကတ္ထ ဧကတ္ထသိတ** မည်၏။ ထိုဧကတ္ထ ဧကတ္ထသိတ အမည်ရသော သင်္ခါရတရားစုတို့ကို အာရုံပြု၍ တွယ်တာတပ်မက်နေသော တဏှာတရားကို ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာ ရှုလျက် ပယ်စွန့်ပါဟု ဆိုလိုသည်။ ယင်း တဏှာကို ပယ်စွန့်နိုင်သော ကုန်စေတတ်သော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိ ဝိပဿနာကို **အတမ္မယတာ**ဟူ၍ ဟောကြားတော်မူသည်။

၂။ နိဗ္ဗိဒါ

နိဗ္ဗိဒ္ဓံ ဝိရဇ္ဇတိ၊ ဝိရာဂါ ဝိမုစ္စတိ။ (မ-၁-၁၉၂။)

ငြီးငွေ့သည်ဖြစ်၍ တပ်မက်ခြင်း ကင်း၏။ တပ်မက်ခြင်း ကင်းခြင်းကြောင့် ကိလေသာမှ လွတ်၏။
(မ-၁-၁၉၂။)

ဤ အလဂဒ္ဒသုတ္တန်၌ ဤဝုဠာနဂါမိနိဝိပဿနာကို နိဗ္ဗိဒါဟူ၍ ဟောကြားထားတော်မူ၏။ ထိုသုတ္တန်၌-

၁။ နိဗ္ဗိဒ္ဓံ - ဖြင့် ဝုဠာနဂါမိနိဝိပဿနာကို၊

၂။ ဝိရဇ္ဇတိ = တပ်မက်ခြင်းကင်း၏- ဟူသော စကားရပ်ဖြင့် မဂ်ကိစ္စကို၊

၃။ ဝိမုစ္စတိ = ကိလေသာမှ လွတ်မြောက်၏ဟူသော စကားရပ်ဖြင့် ဖိုလ်ကိစ္စကို အသီးအသီး ဟောတော်မူ၏
ဟု မှတ်ပါ။ (မဟာဋီ-၂-၄၈၁။)

၃။ ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်

ပုဗ္ဗေ ခေါ သုသိမ ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏံ၊ ပစ္ဆာ နိဗ္ဗာနေ ဉာဏံ။ (သံ-၁-၃၄၄။)

သုသိမ . . . သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအခြင်းအရာ ဒုက္ခအခြင်းအရာ အနတ္တအခြင်းအရာ၌ ကောင်းစွာ တည်သော ဓမ္မဋ္ဌိတိအမည်ရသော ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ရှေးမဆွကပင် ဖြစ်၏။ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်၌ အာရုံပြုသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် နောက်ကာလ၌ ဖြစ်၏။ (သံ-၁-၃၄၄။)

ဤသို့လျှင် ဤသုသိမသုတ္တန်၌ ဤဝုဠာနဂါမိနိ ဝိပဿနာကို ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်ဟူ၍ ဟောကြားထားတော် မူ၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ — ဤဝုဠာနဂါမိနိ ဝိပဿနာသည် ဓမ္မဋ္ဌိတိ အမည်ရသော ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွယ်မှု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရား၌ မတွေဝေသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။
(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၁၀။ မဟာဋီ-၂-၄၈၂။)

ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏန္တိ ပစ္စယာကာရေ ဉာဏံ။ ပစ္စယာကာရော ဟိ ဓမ္မာနံ ပဝတ္တိဋ္ဌိတိကာရဏတ္တာ ဓမ္မဋ္ဌိတိတိ ဝုစ္စတိ၊ ဧတ္ထ ဉာဏံ ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏံ၊ ဧတဿေဝ ဆဗ္ဗိဿ ဉာဏဿေတံ အဓိဝစနံ။
(သံ-၄-၂-၆၃။ ဒုတိယဉာဏဝတ္ထုသုတ်။)

အကျိုးတရားမှန်သမျှသည် အကြောင်းတရားနှင့်သာ ဆက်စပ်လျက် ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ ရှိ၏။ အကျိုးတရား- သည် ထိုသို့ အကြောင်းတရားနှင့် ဆက်စပ်၍ ဖြစ်ခြင်းသဘော ရှိခြင်းကြောင့် ထိုအကြောင်းတရား၌ ရပ်တည် နေရကား အကျိုး (= ရုပ်နာမ်)တရား၏ တည်ရာ အကြောင်းတရားကို ဋ္ဌိတိဟု ခေါ်ဆို၏။ ခဏတ္တယသမဓီ = ဥပါဒ်-ဌိ-ဘင်-ဟူသော ခဏသုံးပါးအပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံသော အကျိုး သင်္ခတရုပ်နာမ်ဓမ္မ၏ တည်ရာ အကြောင်း တရား ဋ္ဌိတိသည် ဓမ္မဋ္ဌိတိ မည်၏။ တစ်နည်းကား — ဓမ္မဟူသည် အကြောင်းတရားတည်း။ ယင်းအကြောင်း ဓမ္မ၏ အကြင်တည်ရှိနေမှု သဘောတရားသည် ရှိ၏။ ထိုတည်ရှိနေမှု သဘောတရားသည်ပင်လျှင် ဓမ္မ = အကြောင်းတရားမှ တစ်ပါး အခြား တစ်စုံတစ်ရာ မရှိခြင်းကြောင့် ဓမ္မဋ္ဌိတိ မည်၏။ တည်ရှိနေသော အကြောင်း တရားဟု ဆိုလိုသည်။ ထိုအကျိုး ရုပ်နာမ်ဓမ္မ၏ တည်ရာ အကြောင်းတရား၌ သိသော ဉာဏ်သည်၊ တစ်နည်း တည်ရှိနေသော အကြောင်းတရားကို သိသော ဉာဏ်သည် ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ် မည်၏။ ထို့ကြောင့် ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ် ဟူသည် ပစ္စယာကာရ အမည်ရသော အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားတို့၏ ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွယ်မှု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရား၌ သိသော ဉာဏ်တည်းဟု အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ မှန်ပေသည် -

ပစ္စယာကာရ အမည်ရသော အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားတို့၏ ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွှယ်မှု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရားသည် အကျိုး ပစ္စယုပ္ပန်တရား ဖြစ်ကြကုန်သော ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခတတရားတို့၏ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်- အနေအားဖြင့် ရှေ့နောက် အစဉ်မပြတ် အယဉ်မပြတ် ဖြစ်၍နေခြင်း **ပဓမ္မဋ္ဌိတိ**ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော တည်နေရမှု **ဋ္ဌိတိ**တရား၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်သောကြောင့် **ဓမ္မဋ္ဌိတိ**ဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်၏။ ဤဓမ္မဋ္ဌိတိ၌ သိသော ဉာဏ်- သည် **ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်** မည်၏။ ထို့ကြောင့် —

ပစ္စယပရိဂ္ဂဟေ ပညာ ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏံ။ (ပဋိသံ-၁။)

အကြောင်းတရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ယူခြင်း၌ ဖြစ်သော ပညာသည် ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ် မည်၏။ (ပဋိသံ-၁။)

ဤသို့လျှင် အရှင်သာရိပုတ္တကိယတော်မြတ်ကြီးသည် ဟောကြားထားတော်မူ၏။ ဤ**ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်**ဟူသော အမည်သည် —

- ၁။ ပစ္စယုပ္ပန်၌လည်း အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ဖြစ်၏ဟု သိသောဉာဏ်၊
- ၂။ အဝိဇ္ဇာ ထင်ရှားမရှိခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ထင်ရှားမရှိဟု =
အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ချုပ်၏ဟု သိသောဉာဏ်၊
- ၃။ အတိတ်ကာလ၌လည်း အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ဖြစ်၏ဟု သိသောဉာဏ်၊
- ၄။ အဝိဇ္ဇာ ထင်ရှားမရှိခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ထင်ရှားမရှိဟု =
အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ချုပ်၏ဟု သိသောဉာဏ်၊
- ၅။ အနာဂတ်ကာလ၌လည်း အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ဖြစ်၏ဟု သိသောဉာဏ်၊
- ၆။ အဝိဇ္ဇာ ထင်ရှားမရှိခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ထင်ရှားမရှိဟု =
အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ချုပ်၏ဟု သိသော ဉာဏ် —

ဤသို့လျှင် အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ၌ (၆)မျိုးသော ဉာဏ်၊ သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏံ စသည်၌လည်း အလားတူပင် (၆)မျိုးစီသော ဉာဏ်၏အမည် ဖြစ်ပေသည်။ အတိတ် ပစ္စယုပ္ပန် အနာဂတ်ဟူသော ကာလသုံးပါးဖြင့် သိမ်းကျုံးရေတွက်အပ်သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရား၌ အန္တယ - ဗျတိရေက = ဖြစ်ပုံ-ချုပ်ပုံ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော (၆)မျိုးသော ဉာဏ်တည်း။

ဤဥဋ္ဌာနဂါမိနိ ဝိပဿနာကား ယင်း (၆)မျိုးသော ဉာဏ်ကိုပင် တစ်ဖန်ပြန်၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာရှုသော ရှုနိုင်သော ဉာဏ်ဖြစ်သဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရား၌ မတွေ့မဝေသောအားဖြင့် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဤဥဋ္ဌာနဂါမိနိ ဝိပဿနာကို **ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်**ဟူ၍ ခေါ်ဆိုပေသည်။ (မဟာဋီ-၂-၄၈၂။)

ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏန္တိ ဝိပဿနာဉာဏံ၊ တံ ပဌမတရံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ (သံ-ဋ္ဌ-၂-၁၁၇။)

ဓမ္မာနံ ဌိတတာ တံသဘာဝတာ ဓမ္မဌိတိ၊ အနိစ္စဒုက္ခာနတ္တတာ၊ တတ္ထ ဉာဏံ **ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏန္တိ** အာဟ “**ဝိပဿနာဉာဏ**”န္တိ။ (သံ-ဋီ-၂-၁၂၄။)

ဤအဖွင့်များ အလိုသော် ရုပ်နာမ် ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ အနိစ္စအနေအထား ဒုက္ခအနေအထား အနတ္တအနေ အထားအားဖြင့် တည်နေခြင်း၌ သိသော ဝိပဿနာဉာဏ်သည် **ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်** မည်ပေသည်။ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တအခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသော ရုပ်နာမ် ပရမတ္ထဓမ္မ၌ အကြောင်း ရုပ်နာမ်၊ အကျိုး ရုပ်နာမ် အားလုံး

ပါဝင်သည်သာ ဖြစ်သည်။ ထို အကြောင်း ရုပ်နာမ် အကျိုး ရုပ်နာမ် ပရမတ်တို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက်တို့ကို သိသော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့တွင် ဤ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာဉာဏ်ကား ထိပ်ဆုံး ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဓမ္မဋ္ဌိတိ အမည်ရသော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာဉာဏ်က ရှေးကဖြစ်၍ ယင်းဝိပဿနာဉာဏ်၏ နောက်၌ ဝိပဿနာဉာဏ် လေ့ကျက်ပြီးသည်၏ အဆုံး၌ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယမဂ်-ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏ဟု သုသိမ ရဟန်းတော်အား ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားတော်မူ၏။ (ဆိုလိုသည်မှာ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အကျိုးဆက်သာ ဖြစ်သည်၊ အဘိညာဏ်၏ အကျိုးဆက် မဟုတ် = သမာဓိ၏ အကျိုးဆက် မဟုတ် ဟူလိုသည်။)

၄။ သညဂ္ဂ

သညာ ခေါ် ပေါဋ္ဌပါဒ ပဌမံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ပစ္ဆာ ဉာဏံ။ (ဒီ-၁-၁၇၂။)

ပေါဋ္ဌပါဒ . . . စင်စစ် သညာသည် ရှေးဦးစွာ ဖြစ်၏။ နောက်၌ အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဖြစ်၏။

(ဒီ-၁-၁၇၂။)

ဤသို့လျှင် ပေါဋ္ဌပါဒသုတ္တန်၌ ဤဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာကို **သညဂ္ဂ** ဟူ၍ ဟောတော်မူအပ်၏။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၁၀။)

မူရင်း သုတ္တန်ပါဠိတော်၌ အထက်တွင် ရေးသားတင်ပြထားသည့်အတိုင်း — သညာ ခေါ် ပေါဋ္ဌပါဒ စသည်ဖြင့် သညာဟူ၍သာလျှင် ဟောထားတော်မူ၏။ သို့သော်လည်း သုတ္တန်ရွှေပိုင်း၌ အစဉ်သဖြင့် “သညဂ္ဂ ဖုသတိ = အထွတ်အမြတ်ဖြစ်သော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာနှင့် ယှဉ်သော သညာသို့ ရောက်ရှိ၏”ဟု ဟောကြား ထားတော်မူအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် “**သညဂ္ဂ**”ဟူ၍ အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ-၂-၄၈၂။)

၅။ ပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂ

ပဋိပဒါဏာဒဿနဝိသုဒ္ဓိ ပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂ။ (ဒီ-၃-၂၅၂။)

= ပဋိပဒါဏာဒဿန ဝိသုဒ္ဓိသည် ပါရိသုဒ္ဓိ၏ ပြဓာန်းသော အကြောင်းအင်္ဂါ မည်၏။ (ဒီ-၂-၂၅၂။)

ဤသို့လျှင် **ဒသုတ္တရသုတ္တန်**၌ ဤဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာကို **ပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂ** = ထက်ဝန်းကျင်မှ ကိလေသာ အညစ်အကြေးတို့၏ ကင်းဝေးစင်ကြယ်ခြင်း (= ပါရိသုဒ္ဓိ) ၏ ပြဓာန်းသော အကြောင်းအင်္ဂါဟု ဟောကြားထားတော်မူ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၁၀။)

ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာသည် ပဋိပဒါဏာဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ဖြစ်၏။ ဥပက္ကိလေသ အညစ်အကြေးတို့မှ လွတ်မြောက်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပိုင်းမှသည် ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာသို့ တိုင်အောင်သော ဝိပဿနာဉာဏ် အားလုံးသည် ပဋိပဒါဏာဒဿန ဝိသုဒ္ဓိချည်းသာတည်း။ အပေါင်း၏ အမည်ကို အစိတ်၌ တင်စား၍ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ဖြစ်သော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာကို ဧကဒေသျှပစာရအားဖြင့် ပါရိသုဒ္ဓိ၏ ပြဓာန်းသော အကြောင်း အင်္ဂါဟု ဖွင့်ဆိုထားသည်။ (မဟာဋီ-၂-၄၈၂။)

၆။ မုဋ္ဌိတုကမျတာဉာဏ် + ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ် + သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်

ယာ စ မုဋ္ဌိတုကမျတာ ယာ စ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာ ယာ စ သင်္ခါရုပေက္ခာ၊ ဣမေ ဓမ္မာ ဧကတ္တာ ဗျဉ္ဇနမေဝ နာနံ။ (ပဋိသံ-၂၅၉။)

= အကြင် မုဇ္ဈိတုကမ္ပတာဉာဏ်သည်လည်းကောင်း၊ အကြင် ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်သည်လည်းကောင်း၊ အကြင် သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်သည်လည်းကောင်း ရှိ၏။ ဤ သုံးမျိုးကုန်သော ဓမ္မ = ဉာဏ်တို့သည် တူသော အနက်သဘော ရှိကုန်၏။ သဒ္ဓါမျှသာလျှင် ထူး၏။ (ပဋိသံ-၂၅၉။)

ဤသို့လျှင် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၌ ဤဥဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာကို မုဇ္ဈိတုကမ္ပတာဉာဏ်၊ ပဋိသင်္ခါ-နုပဿနာဉာဏ်၊ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်ဟူသော အမည် သုံးမျိုးတို့ဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၁၀။)

ဤ ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာတို့နှင့် အညီ ဥဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာအရ ယင်းဉာဏ် သုံးမျိုးလုံးကိုပင် အရ ကောက်ယူရမည် ဖြစ်သည်။ ယင်းဉာဏ် သုံးမျိုးလုံးကိုပင် ဥဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာဟု ခေါ်ဆိုနိုင်သည် မှတ်ပါ။

၇။ အနုလုံ ဂေါတြဘူ ဝေါဒါနိ

အနုလောမံ ဂေါတြဘူဿ၊ အနုလောမံ ဝေါဒါနဿ။

ဂေါတြဘူ မဂ္ဂဿ၊ ဝေါဒါနိ မဂ္ဂဿ အနန္တရပစ္စယေန ပစ္စယော။ (ပဋ္ဌာန-၁-၁၃၈။)

▪ အနုလုံသည် ဂေါတြဘူအား၊ အနုလုံသည် ဝေါဒါနိအား၊ ဂေါတြဘူသည် သောတာပတ္တိမဂ်အား၊ ဝေါဒါနိသည် သကဒါဂါမိမဂ် အနာဂါမိမဂ် အရဟတ္တမဂ်အား (ရှေးရှေး ကုသိုလ်ခန္ဓာတို့က နောက်နောက် ကုသိုလ်ခန္ဓာတို့အား ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကျေးဇူးပြုပေးခြင်းဟူသော) အနန္တရပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ (ပဋ္ဌာန-၁-၁၃၈။)

ဤသို့လျှင် ပဋ္ဌာန်းဒေသနာတော်၌ ဤဥဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာကို အနုလုံ ဂေါတြဘူ ဝေါဒါနိဟူသော အမည် သုံးမျိုးတို့ဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၁၀။)

၈။ ပဋိပဒါဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ

ကိံ ပနာဝုသော ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓတ္ထံ ဘဂဝတိ ဗြဟ္မစရိယံ ဝုဿတိ။ (မ-၁-၂၀၁။)

= ငါ့ရှင် . . . အသို့နည်း၊ ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ အကျိုးငှာ ဘုရားရှင်၏ အထံတော်၌ ဗြဟ္မစရိယ အမည်ရသော မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်သုံးသလော။ (မ-၁-၂၀၁။)

ဤသို့လျှင် ရထဝိနီတသုတ္တန်၌ ဤ ဥဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာကို ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ ဟူ၍ ဟော ကြားထားတော်မူအပ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၁၀။)

သီလ သမာဓိ ပညာ သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်ဖြင့် သိမ်းကျုံးရေတွက်အပ်သော ဥဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ = ပဋိပဒါဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိသို့ တိုင်အောင်သော မြတ်သော ကျင့်ဝတ် ပဋိပတ်ကား သာသနာ့ဗြဟ္မစရိယ တည်း။ အရိယမဂ်ဉာဏ်ကား မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယတည်း။ ဤ၌ သာသနာ့ဗြဟ္မစရိယကို အထူးရည်ညွှန်းထားပေသည်။ သို့သော် ဥဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ အမည်ရသော ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ စခန်းသို့ ဆိုက်ရောက်ပါက ဉာဏ-ဒဿနဝိသုဒ္ဓိ အမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ကိန်းသေမြဲသော ဖြစ်ခြင်းဖြင့် ဧကန် ဖြစ်တော့မည်သာ တည်း။ ထိုကြောင့် ဗြဟ္မစရိယအရ အထက်ပါ ရထဝိနီတသုတ်၌ သာသနာ့ဗြဟ္မစရိယကို အထူး ရည်ညွှန်း-ထားသော်လည်း မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယကိုလည်း မပယ်မြစ်ပါဟု မှတ်ပါ။ သို့သော် မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယကား ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိဟူသော အမည်ဖြင့် လာပေလတ္တံ့။

နိမိတ္တနှင့် ပဝတ္တမှ ထပုံ ဖြတ်ထုံး

နိမိတ္တနှင့် ပဝတ္တမှ ထပုံကို ရှေးတွင် အကျဉ်းအားဖြင့် ရေးသားတင်ပြခဲ့၏။ ဤတွင် အဋ္ဌသာလိနီ အဋ္ဌကထာ၏ ဖွင့်ဆိုချက်ကို ထပ်မံ၍ ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၇၅-၂၇၉-မှ။)

အထက်၌ ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဟောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာနင်တို့၏ အရေအတွက် ပြောင်းလဲခြင်း ရှိသော အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ရာအခါ၌ **ဂေါတြဘူသည်** အဘယ်မှထသနည်း၊ **အရိယမဂ်သည်** အဘယ်မှ ထသနည်း၊ ဤကား အမေးတည်း၊ အဖြေမှာ ဤသို့တည်း။ —

ရှေးဦးစွာ **ဂေါတြဘူသည်** သင်္ခါရနိမိတ်အာရုံဟူသော နိမိတ္တမှ ထ၏။ သို့သော် အဆက်မပြတ် ဖြစ်နေသော ဝဋ်တရားတည်းဟူသော ပဝတ္တကို ဖြတ်ခြင်းငှာကား မစွမ်းနိုင်ပေ။ မှန်ပေသည် — ဤဂေါတြဘူသည် ဧကတော ဝုဋ္ဌာန = တစ်ဘက်မှသာ ထခြင်းရှိသော တရားဖြစ်၏။ အရိယမဂ်သည်ကား သင်္ခါရနိမိတ်အာရုံဟူသော နိမိတ္တမှလည်း ထ၏။ အဆက်မပြတ် ဖြစ်သော ဝဋ်တရားတည်းဟူသော ပဝတ္တကိုလည်း ဖြတ်နိုင်၏။ မှန်ပေသည် — ဤ အရိယမဂ်တရားသည် ဥဘတောဝုဋ္ဌာန = နိမိတ္တ ပဝတ္တဟူသော နှစ်ပါးစုံမှ ထခြင်းရှိသော တရားဖြစ်၏။

ဤဆိုလတ္တံ့သည်ကား ထိုဂေါတြဘူနှင့် အရိယမဂ်တို့၏ ဖြစ်ပေါ်ပုံကို သိကြောင်းဖြစ်သော နည်းတည်း။ အကျယ်မှာ ဤသို့တည်း။ အကြင် ဝိပဿနာဝါရ အလှည့်အကြိမ်၌ အရိယမဂ်တည်းဟူသော ဝုဋ္ဌာနသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို ဝိပဿနာအလှည့်အကြိမ်၌ အနုလောမ = အနုလုံသည် တစ်ကြိမ်တည်းသာ ဖြစ်သည် မဟုတ်၊ ငါးကြိမ်မြောက်လည်း ဖြစ်သည် မဟုတ်၊ အကြောင်းမူ - တစ်ကြိမ်တည်းသော အနုလုံသည် အာသေဝန ပစ္စည်း အထောက်အပံ့ကို မရ၊ ငါးကြိမ်မြောက် အနုလုံသည် ဘဝင်နှင့် နီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဂေါတြဘူအား ကျေးဇူးပြုနိုင်လောက်အောင် မခိုင်မြဲရကား တုန်လှုပ်၏။ မှန်ပေသည် — ငါးကြိမ်မြောက်ဖြစ်ရာ ထိုအခါ၌ ဇောမည်သည် အရှိန်လျော့ကျသွားပြီ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အနုလုံသည် တစ်ကြိမ်တည်းလည်း မဖြစ်၊ ငါးကြိမ်မြောက်လည်း မဖြစ်ပေ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၇၅။)

ပဝေဇေါ = တုန်လှုပ်၏ - ဟူသည် ဂေါတြဘူ၏ အကြောင်းတရားဖြစ်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ဟု ဆိုလိုသည်။ ငါးကြိမ်မြောက် ပဉ္စမစိတ္တက္ခဏ၌ ဇောမည်သည် အကယ်၍ အရှိန်လျော့ကျသည် ဖြစ်ငြားအံ့၊ ဤသို့ ဖြစ်လတ်သော် အဘယ်ကြောင့် ပဉ္စမစိတ္တက္ခဏဖြစ်ရာ ထိုအခါ၌ ဂေါတြဘူသည်လည်းကောင်း၊ ထိုဂေါတြဘူ၏ အခြားမဲ့၌ အရိယမဂ်သည်လည်းကောင်း ဇော၏ အရှိန်လျော့ကျရာအခါ၌ ဖြစ်ရပါသနည်းဟု မေးရန် ရှိ၏။ အဖြေကား အသစ်ဖြစ်သော ဇောတစ်မျိုး၏ အရှိန်လျော့ကျမှု မရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်၏ဟူပေ။ မှန်ပေသည် — ထိုမူလ ဇောသည်ပင် အကြိမ်များစွာ ဖြစ်လတ်သော် အရှိန်လျော့ကျသည် ဖြစ်ရာ၏။ ဂေါတြဘူသည်ကား သင်္ခါရအာရုံမှ တစ်ပါးသော နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော အသစ်ဖြစ်သော ဇောတည်း။ ထို့အတူ အရိယမဂ်သည် ကာမဘုံမှ တစ်ပါးသော လောကုတ္တရာဘုံဟူသော ဘုံတစ်ပါးအားဖြင့်လည်း အသစ်ဖြစ်သော ဇောပင်တည်း။ (အနုလုံ ဂေါတြဘူဇောတို့ကား ကာမာဝစရ မဟာကုသိုလ်ဇောများ ဖြစ်ကြသဖြင့် ကာမတရား = ကာမဘုံ၌ အကျိုး ဝင်သော တရားစုတည်း၊ အရိယမဂ်ကား လောကုတ္တရာဘုံ၌ အကျိုးဝင်သော တရားတည်း။ ဤသို့ ဘုံအားဖြင့် တစ်ပါးစီ တခြားစီ ဖြစ်၍ အရိယမဂ်သည် လောကုတ္တရာဇာတ် လောကုတ္တရာဘုံ၌ အသစ်စက်စက် ဖြစ်စ ဇောသာ ဖြစ်သည်။ အာရုံတစ်မျိုးတည်း ဘုံတစ်မျိုးတည်း ဖြစ်ပါမှ ဇောသည် ပဉ္စမစိတ္တက္ခဏ၌ အရှိန် လျော့ကျသည်ဟု ဆိုရ၏။ ဂေါတြဘူသည် နိဗ္ဗာန်ဟူသော အာရုံသစ်ကို ယူရသောကြောင့် အရှိန် လျော့ကျသည် မမည်။ အရိယမဂ်သည်လည်း နိဗ္ဗာန်ဟူသော အသစ်အာရုံ တစ်မျိုး၌ ဖြစ်ရုံသာမက ကာမဘုံတရားမှ တစ်မျိုး

တခြားသော လောကုတ္တရာဘုံတရား ဖြစ်၍ အရှိန်လျော့ကျသည် မမည်။ ထို့ကြောင့် ပဉ္စမစိတ္တက္ခဏ၌ ဂေါ-
တြဘူသည်လည်းကောင်း၊ ဆဋ္ဌစိတ္တက္ခဏ၌ အရိယမဂ်သည်လည်းကောင်း ဖြစ်နိုင်ပါသည် ဟူလိုသည်။)

သည်သာမကသေး — သတ္တမဇောစေတနာ၏ ရှေးရှေးဇောတို့၏ အာသေဝနပစ္စည်း အထောက်အပံ့ကို
ရရှိသဖြင့် အားကောင်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံ = ဒုတိယဘဝ၌ အကျိုးပေးသောကံ၏ အဖြစ်-
သည်လည်းကောင်း၊ အာနန္တရိယကံ၏ အဖြစ်သည်လည်းကောင်း ဖြစ်သည်မဟုတ်ပါလောဟုလည်း မေးရန်ရှိ၏။
ထိုအမေး၌ ဆိုလိုသော အဓိပ္ပါယ်မှာ ဤသို့တည်း။ သတ္တမဇောသည် မိမိ၏နောက်၌ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်လာသော
ဘဝင်အား အနန္တရသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကာ မိမိ၏ သတ္တိကို ထိုဘဝင်ဝိပါက်အား အပ်နှံလိုက်၏။ ထိုသတ္တိသည်
ဝိပါက်သန္တာန်အစဉ်၌ ကိန်းဝပ်လျက် ပါသွား၏။ ထိုဘဝင်ဟူသော ဝိပါက်သန္တာန်အစဉ်သည် ဝီထိစိတ် မဖြစ်-
ချိန်ဝယ် အစဉ်အတိုင်း ဘဝတစ်လျှောက်လုံး ဖြစ်-ပျက်နေရာ၌ နောက်ဆုံး စုတိကိစ္စတပ်သော စိတ်သည်လည်း
ဤဝိပါက်စိတ်အစဉ်ပင်တည်း။ ဤနည်းအားဖြင့် သတ္တမဇော စေတနာသည် ဝိပါက်သန္တာန်အစဉ်အား အနန္တရ
သတ္တိဖြင့် မိမိ၏ သတ္တိ အရှိန်အဝါများ ကပ်ပါသွားအောင် ကောင်းစွာ ပြုစီမံနိုင်ရကား နောက်ဘဝအတွက်
အနီးကပ်ဆုံးကံ ဖြစ်သောကြောင့် ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံလည်း ဖြစ်နိုင်၏။ အာနန္တရိယကံလည်း ဖြစ်နိုင်၏။ အရှိန်
အဝါ လျော့ကျချိန် မရောက်သေးသော ရှေးရှေးဇော လေးကြိမ်ကဲ့သို့ ပင်ကိုယ်သဘောအတိုင်း အားကောင်း-
သောကြောင့် ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံ အာနန္တရိယကံ ဖြစ်ရသည် မဟုတ်ပါ ဟူလိုသည်။ (မူလဋီ-၁-၁၁၇။)

အလျော်အားဖြင့် ဆိုရမူ ကြီးမားသော ဉာဏ်ပညာရှိသော မဟာပညပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌ အနုလုံ နှစ်ကြိမ်တို့
ဖြစ်ကုန်၏။ သုံးကြိမ်မြောက်၌ ဂေါတြဘူ ဖြစ်၏။ လေးကြိမ်မြောက်၌ အရိယမဂ်စိတ် ဖြစ်၏။ ဖိုလ်ဇော သုံးကြိမ်တို့
ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုနောင် ဘဝင်သို့ သက်၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၇၅။)

၁။ မဟာပညပုဂ္ဂိုလ်၏ မဂ္ဂဝိသီ

ဘ - ဘ - န - ဒ - မ - နု - နု - ဂေါ - မဂ် - ဖိုလ် - ဖိုလ် - ဖိုလ် - ဘ . . .

အလယ်အလတ် ပညာရှိသော မဇ္ဈိမပညပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ အနုလုံ သုံးကြိမ်တို့ ဖြစ်ကုန်၏။ လေးကြိမ်
မြောက်၌ ဂေါတြဘူ ဖြစ်၏။ ငါးကြိမ်မြောက်၌ မဂ်စိတ် ဖြစ်၏။ ဖိုလ်ဇော နှစ်ကြိမ်တို့ ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုနောင်
ဘဝင်သို့ သက်၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၇၅။)

၂။ မဇ္ဈိမပညပုဂ္ဂိုလ်၏ မဂ္ဂဝိသီ

ဘ - ဘ - န - ဒ - မ - နု - နု - နု - နု - ဂေါ - မဂ် - ဖိုလ် - ဖိုလ် - ဘ - ဘ . . .

နံ့သော ပညာရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ အနုလုံ (၄)ကြိမ်တို့ ဖြစ်ကုန်၏။ ငါးကြိမ်မြောက်၌ ဂေါတြဘူ-
သည် ဖြစ်၏။ ခြောက်ကြိမ်မြောက်၌ မဂ်စိတ် ဖြစ်၏။ ခုနစ်ကြိမ်မြောက်၌ ဖိုလ်ဇော ဖြစ်၏။ ထိုနောင် ဘဝင်သို့
သက်၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၇၅။)

၃။ မန္တပညပုဂ္ဂိုလ်၏ မဂ္ဂဝိသီ

ဘ - ဘ - န - ဒ - မ - နု - နု - နု - နု - ဂေါ - မဂ် - ဖိုလ် - ဘ - ဘ . . .

မှတ်ချက် — “ဤနည်းသည် ရှေးအဋ္ဌကထာ၌ ပါသောကြောင့် ဆိုအပ်သော နည်း”ဟု ယောဇနာ၌
ဆို၏။ အရှင်ဗုဒ္ဓယောသမထေရ်မြတ် အလိုရှိအပ်သော နည်း မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ၌
အနုလုံ (၄)ကြိမ်ဝါရကို တားမြစ်ထားသည်။ အနုလုံများကိုလည်း ပရိကံ ဥပစာ အနုလုံဟု နာမည်ချင်း ခွဲ၍

သုံးကြိမ်သာ တစ်နည်း ပြထားသည်။ အထက်၌ ရေးသားတင်ပြခဲ့ပြီ။

ထိုပုဂ္ဂိုလ်သုံးမျိုးတို့တွင် မဟာပညပုဂ္ဂိုလ် မန္တပညပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် မဖွင့်ဆိုဘဲ မဇ္ဈိမပညပုဂ္ဂိုလ်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖွင့်ဆိုပေအံ့။ အကျယ်ကား ဤသို့တည်း။ —

အကြင်ဝိပဿနာအလှည့်အကြိမ်၌ ဝုဋ္ဌာန အမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို အလှည့်အကြိမ်၌ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ကြိယာ အဟိတ် မနောဝိညာဏဓာတ်သည် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၏ အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်၍ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ ဖြစ်ကုန်သော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့ကို အာရုံပြု၍ (= ရုပ်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ နာမ်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ရုပ်နာမ် နှစ်မျိုးလုံးကိုသော်လည်းကောင်း၊ ခန္ဓာတစ်ပါးပါးကိုသော်လည်းကောင်း ဤသို့စသည်ဖြင့် အာရုံပြုမှုကို ဆိုလိုသည်။) ဘဝင်ကို ပြန်လည်စေ၏ = ဘဝင်အယဉ်ကို ဖြတ်၏။ ထို မနောဒွါ- ရာဝဇ္ဇန်း၏ အခြားမဲ့၌ ထိုမနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းသည်ပင် အာရုံယူအပ်ပြီးသော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့ကို အာရုံယူ၍ ပထမ ဇော ဖြစ်သော အနုလောမဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုအနုလောမဉာဏ်သည် ထိုရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့၌ အနိစ္စတို့ ဟူ၍သော်လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခတို့ဟူ၍သော်လည်းကောင်း၊ အနတ္တတို့ဟူ၍သော်လည်းကောင်း ဖြစ်ပြီး၍ = (ဝိပဿနာရှုပွားမှုကို ဖြစ်စေပြီး၍) ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော သစ္စာလေးပါးကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော မောဟတည်းဟူသော အမှိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်၍ လက္ခဏာရေး သုံးတန်တို့ကို အလွန်အလွန် ထင်ရှားသည်တို့ကို ပြု၍ ချုပ်ပျက်သွားလေ၏။ ထိုပထမအနုလောမဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ ဒုတိယ အနုလောမဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာပြန်၏။ ထိုပထမ ဒုတိယ အနုလောမဉာဏ် နှစ်မျိုးတို့တွင် ရှေးဖြစ်သော ပထမအနုလောမဉာဏ်သည် (မိမိ၏ ရှေး၌ ဇောမရှိသဖြင့်) အာသေဝနပစ္စည်း အကြောင်းအထောက်အပံ့ကို မရ၊ ဒုတိယအနုလောမဉာဏ်၏ အာသေဝနပစ္စည်း အကြောင်းတရားကား ဖြစ်၏။ ထိုဒုတိယအနုလောမဉာဏ်- သည် ပထမအနုလောမဉာဏ်၏ အာသေဝနပစ္စည်း အကြောင်းအထောက်အပံ့ကောင်းကို ရအပ်သောကြောင့် ထက်မြက်စူးရှ၏ ရဲရင့်၏ ကြည်လင်၏။ ထိုသို့ထက်မြက်စူးရှ ရဲရင့်ကြည်လင်သည်ဖြစ်၍ ထိုရုပ်နာမ်ခန္ဓာဟူသော အာရုံ၌ပင်လျှင် ထိုအနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟူသော အခြင်းအရာ (သုံးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော အခြင်းအရာ) အားဖြင့်ပင် ဖြစ်ပြီး၍ အလယ်အလတ် ပမာဏရှိသော၊ သစ္စာလေးပါးကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော မောဟတည်းဟူသော အမှိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်တို့ကို အလွန်အလွန် ထင်ရှားသည်- တို့ကို ပြု၍ ချုပ်ပျက်သွားလေ၏။ ထို ဒုတိယအနုလောမဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ တတိယအနုလောမဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာပြန်၏။ ထိုဒုတိယအနုလောမဉာဏ်သည် ထိုတတိယအနုလောမဉာဏ်၏ အာသေဝနပစ္စည်း အ- ကြောင်းတရား ဖြစ်ပြန်၏။ ထိုတတိယအနုလောမဉာဏ်သည်လည်း ထိုဒုတိယအနုလောမဉာဏ်၏ အားပေး ထောက်ပံ့မှုဟူသော ရအပ်သော အာသေဝနပစ္စည်း အကြောင်းတရား ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ထက်မြက်စူးရှ ရဲရင့်ကြည်လင်သည် ဖြစ်၍ ထိုရုပ်နာမ်ခန္ဓာဟူသော အာရုံ၌ပင်လျှင် ထိုအနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟူသော အခြင်းအရာ (သုံးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော အခြင်းအရာ) အားဖြင့်ပင် ဖြစ်ပြီး၍ ထိုဒုတိယအနုလောမဉာဏ်သည် ပယ်- အပ်သော သစ္စာလေးပါးကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော မောဟတည်းဟူသော အမှိုက်တိုက်မှ ကြွင်း- ကျန်သော သိမ်မွေ့မှုနှင့် အတူတကွ ဖြစ်သော သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟတည်းဟူသော အမှိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်၍ အကြွင်းအကျန် မရှိသည်ကို ပြု၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်တို့ကို အလွန်အလွန် ထင်ရှားသည်တို့ကို ပြု၍ ချုပ်ပျက်လေ၏။ ဤသို့လျှင် သုံးကြိမ်ကုန်သော အနုလောမဉာဏ်တို့သည် သစ္စာ လေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟတည်းဟူသော အမှိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်အပ်ပြီးသော် ထိုသုံးကြိမ်- ကုန်သော အနုလောမဉာဏ်တို့၏ အခြားမဲ့၌ ဂေါတြဘူတဉာဏ်သည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလျက် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ထိုစကားရပ်၌ ဤဆိုလတ္တံ့သည်ကား ဥပမာတည်း — တစ်ယောက်သော စက္ခုပသာဒရှိသော မျက်စိ အမြင်ကောင်းသော ယောက်ျားသည် နက္ခတ်၏ စန်းနှင့် ယှဉ်ပုံကို သိအောင် ပြုလုပ်အံ့ဟု ကြံစည် စိတ်ကူး၍ ညဉ့်အဖို့၌ အိမ်တွင်းမှ ထွက်၍ လကို မြင်ရန် အထက်ကောင်းကင်သို့ မော်ကြည့်၏။ တိမ်တိုက်တို့သည် ဖုံးလွှမ်းထားအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ထိုယောက်ျား၏ စက္ခု၌ လသည် မထင်ရှားပေ။ ထိုအခါ၌ တစ်မျိုးသော လေသည် တက်လာ၍ ထူထဲကုန် ထူထဲကုန်သော တိမ်တိုက်တို့ကို ဖျက်ဆီးလေ၏။ ပထမလေမှ တစ်ပါးသော ဒုတိယလေ တစ်မျိုးသည် အလယ်အလတ်ဖြစ်ကုန်သော တိမ်တိုက်တို့ကို ဖျက်ဆီးလေ၏။ ဒုတိယလေမှ တစ်ပါးသော တတိယလေ တစ်မျိုးသည် သိမ်မွေ့ကုန်သော တိမ်တိုက်တို့ကို ဖျက်ဆီးလေ၏။ ထိုမှ နောက်၌ ထို ယောက်ျားသည် တိမ်တိုက်ကင်းစင်သော ကောင်းကင်၌ လကို မြင်ရ၍ နက္ခတ်၏ စန်းနှင့် ယှဉ်ပုံကို သိရှိရလေပြီ။

ထိုဥပမာစကားရပ်၌ သုံးမျိုးကုန်သော တိမ်တိုက်တို့ကဲ့သို့ သစ္စာလေးပါးကို မသိအောင် မမြင်အောင် ဖုံးလွှမ်းတတ်ကုန်သော ထူထဲသော ကိလေသာမှောင် အလယ်အလတ်ဖြစ်သော ကိလေသာမှောင် သိမ်မွေ့သော ကိလေသာမှောင်တို့ကို မှတ်သားထိုက်ကုန်၏။ ပသာဒစက္ခုရှိသော ယောက်ျားကဲ့သို့ ဂေါတြဘူဉာဏ်ကို မှတ်သားထိုက်၏။ လကဲ့သို့ နိဗ္ဗာန်ကို မှတ်သားထိုက်၏။ တစ်မျိုးတစ်မျိုးသော လ၏ အစဉ်အတိုင်း တိမ်တိုက်သုံးမျိုး အပေါင်းကို ဖျက်ဆီးခြင်းကဲ့သို့ တစ်ခုတစ်ခုသော အနုလုံစိတ်၏ သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟတည်းဟူသော အမိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်းကို မှတ်သားထိုက်၏။ တိမ်တိုက်ကင်းစင်သော ကောင်းကင်၌ ထိုယောက်ျား၏ အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော လကို မြင်ရခြင်းကဲ့သို့ သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟတည်းဟူသော အမိုက်မှောင်သည် ကင်းစင်လတ်သော် ဂေါတြဘူဉာဏ်၏ အလွန်အကြူး အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုရခြင်းကို မှတ်သားထိုက်၏။

ထင်ရှားစေအံ့ — သုံးမျိုးကုန်သော လေတို့သည် လကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော တိမ်တိုက်တို့ကိုသာလျှင် ဖျက်ဆီးခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်ကုန်သကဲ့သို့ လကို မြင်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ကုန်သကဲ့သို့ ဤနည်းအတူ သုံးကြိမ်ကုန်သော အနုလုံတို့သည် သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟတည်းဟူသော အမိုက်မှောင်တို့ကိုသာလျှင် ပယ်ဖျောက်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်ကုန်၏။ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ကြကုန်။ စက္ခုပသာဒရှိသော ထိုယောက်ျားသည် လကိုသာလျှင် မြင်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သကဲ့သို့ တိမ်တိုက်တို့ကို ဖျက်ဆီးခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်သကဲ့သို့ ဤအတူ ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် နိဗ္ဗာန်ကိုသာလျှင် အာရုံပြုခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်၏။ ကိလေသာတည်းဟူသော အမိုက်တိုက် အမိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ပေ။ ဤသို့လျှင် အနုလောမဉာဏ်သည် သင်္ခါရတရားလျှင် အာရုံရှိ၏။ ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် နိဗ္ဗာန်တရားလျှင် အာရုံရှိ၏။

ရရှိနိုင်သော အပြစ်ကို ထင်ရှားပြဦးအံ့ — ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် အနုလောမဉာဏ်က ယူအပ်ပြီးသော သင်္ခါရအာရုံကိုပင် အကယ်၍ ဆက်လက်၍ အာရုံယူနေငြားအံ့၊ ဤသို့ ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံမပြုဘဲ မိမိရှေ့က အနုလုံသည် ယူအပ်ပြီးသော သင်္ခါရအာရုံကိုသာလျှင် ဆက်လက်၍ အာရုံယူနေလျှင် အာရုံပြုနေလျှင် ဂေါတြဘူဉာဏ်သည်လည်း ဂေါတြဘူဟူသော အမည်ကို မရနိုင်တော့ဘဲ အနုလောမ = အနုလုံဟူသော အမည်ကိုသာ ဆက်လက်၍ ရရှိနေလေရာ၏။ သူသည် အနုလုံသို့ အစဉ်လိုက်သကဲ့သို့ သူ့ကိုလည်း နောက်အနုလုံက အစဉ်လိုက်လေရာ၏။ ဤသို့ အနုလုံချည်းသာ ဆက်၍ ဆက်၍ ဖြစ်နေပါမူ အရိယမဂ်သည် မိမိနှင့် အာရုံတူ၍ အာဝဇ္ဇန်းအရာ၌ တည်လျက် အနန္တရစသော ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးမည့် ဂေါတြဘူကို မရရှိခြင်းကြောင့် သင်္ခါရအာရုံမှ ထမြောက်သော ဝုဋ္ဌာန အမည်ရသော တရားအဖြစ်ဖြင့် မဖြစ်တော့လေရာ = ဝုဋ္ဌာန အမည်ရသော အရိယမဂ်သည်ပင် မဖြစ်နိုင်တော့လေရာ။

စင်စစ်မှာမူ ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် အနုလောမဉာဏ်၏ အာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရအာရုံကို မယူမူ၍ ထိုအနု-
လုံကို နောက်၌ တစ်ဖန်ဖြစ်ခြင်း မရှိသည်ကို ပြု၍ မိမိဂေါတြဘူဉာဏ်ကိုယ်တိုင်က အာဝဇ္ဇန်း မဟုတ်ပါသော်လည်း
အာဝဇ္ဇန်းအရာ၌ ရပ်တည်၍ “ဤအတိုင်း နိဗ္ဗာန်ကိုပင် အာရုံပြု၍ ဖြစ်ရစ်ပေတော့” ဟု အရိယမဂ်အား အမှတ်
သညာကို ပေးသကဲ့သို့ ဖြစ်ပြီးနောက် ချုပ်ပျက်သွားလေ၏။ (ပေးတတ်သောသတ္တိ မရှိပါဘဲလျက် သတ္တိရှိသကဲ့သို့
တင်စား၍ ပြောဆိုရကား ပေးသကဲ့သို့ဟု တဒ္ဓမ္မူပစာ ဥပရိက္ခာ စကားဖြင့် ဆိုသည်။)

အရိယမဂ်သည်လည်း ထိုဂေါတြဘူဉာဏ် ပေးအပ်သော အမှတ်သညာကို မလွှတ်မူ၍သာလျှင် အကြား
မရှိသော နာမ်သန္တတိအစဉ်၏ အစွမ်းဖြင့် ထိုဂေါတြဘူဉာဏ်သို့ အစဉ်လိုက်လျက် အစမထင်သော အနုမတဂ္ဂ
သံသရာတစ်ခွင်ဟု ဆိုအပ်သော ရှေး၌ တစ်ကြိမ်တစ်ခါမျှ မဖောက်ထွင်းအပ်ဖူးသေးသော မဖောက်ခွဲအပ်-
ဖူးသေးသော လောဘအတုံးအခဲကို ဒေါသအတုံးအခဲကို မောဟအတုံးအခဲကို ဖောက်ထွင်းလျက်သာလျှင်
ဖောက်ခွဲလျက်သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်လာပေ၏။

ထိုသို့ ဖြစ်ရာ၌ ဤဆိုလတ္တံ့သည်ကား ဥပမာစကားရပ်တည်း။ တစ်ယောက်သော လေးသမားသည် လေး
အပြန် တစ်ရာ၏ အထက်၌ ပျဉ်ချပ် တစ်ရာကို ထားစေ၍ အဝတ်ဖြင့် မျက်နှာကို ရစ်ပတ်၍ မြားကို ကောင်းစွာ
ဖွဲ့၍ စက်ယန္တယားပေါ်၌ ရပ်တည်လေပြီ။ (ဘီးတပ်ထားသော စက်ယန္တယားလှည်းပေါ်၌ ရပ်တည်လေပြီ ဟူလို)
အခြားတစ်ယောက်သော ယောက်ျားသည် စက်ယန္တယားကို ဆွဲငင်၍ အကြင်အခါ၌ လေးသမား၏ မျက်နှာသည်
ပျဉ်ချပ် တစ်ရာနှင့် ရှေးရှုရင်ဆိုင် တည့်တည့် ဖြစ်နေ၏။ ထိုအခါ၌ ထိုပျဉ်ချပ်၌ တုတ်ဖြင့် (ပျဉ်ချပ်ကို ဒေါက်ကနဲ
အသံမြည်အောင်ခေါက်လိုက်၍) အမှတ်သညာကို ပေးလိုက်၏။ လေးသမားသည် တုတ်ဖြင့် ခေါက်၍ အသံ
ပေးလိုက်သော အမှတ်အသားကို မလွှတ်မူ၍သာလျှင် မြားကို ပစ်၍ ပျဉ်ချပ် တစ်ရာကို ဖောက်ထွင်းလိုက်၏။

ထိုဥပမာ စကားရပ်၌ တုတ်ဖြင့် ခေါက်၍ အသံပြုလိုက်သော အမှတ်သညာနှင့် ဂေါတြဘူဉာဏ်သည်
တူ၏။ လေးသမားနှင့် အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် တူ၏။ လေးသမား၏ တုတ်ဖြင့် ခေါက်၍ အသံပြုလိုက်သော
အမှတ်အသားကို မလွှတ်မူ၍သာလျှင် ပျဉ်ချပ် တစ်ရာကို မြားဖြင့် ပစ်ခွင်း၍ ဖောက်ထွင်းလိုက်ခြင်းနှင့် အရိယ
မဂ်ဉာဏ်၏ ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် ပေးအပ်သော အမှတ်အသားကို မလွှတ်မူ၍သာလျှင် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍
အနုမတဂ္ဂ သံသရာတစ်ခွင်ဝယ် တစ်ကြိမ်တစ်ခါမျှ မဖောက်ထွင်းအပ်ဖူးသေးသော မဖောက်ခွဲအပ်ဖူးသေးသော
လောဘအတုံးအခဲ စသည်ကို ဖောက်ထွင်းခြင်း ဖောက်ခွဲခြင်းနှင့် တူ၏။ ဤလောဘအတုံးအခဲ စသည်ကို
ဖောက်ထွင်းခြင်း ဖောက်ခွဲခြင်းကိုပင် **ဘူမိလဒ္ဓဝဋ္ဋသေတုသမုဋ္ဌိတကရဏ** = ရအပ်သော တည်ရာဘုံရှိသော
ဝဋ္ဋတရားကို နှောင်ဖွဲ့တတ်သော ကိလေသာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ဖြတ်မှုကို ပြုခြင်းဟူ၍လည်း ခေါ်ဆိုအပ်ပေသည်။

[မှတ်ချက်] — အရိယမဂ်တရားသည် မပယ်ရှားအပ်ကုန်သေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဥပါဒါန်၏ အာရုံ
ဖြစ်ကုန်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၌ အဖန်ဖန် ကိန်းဝပ်တည်နေကြကုန်သော အနုသယကိလေသာတို့သည် ဥပါ-
ဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးဟူသော ရအပ်သော တည်ရာဘုံရှိသောကြောင့် **ဘူမိလဒ္ဓဝဋ္ဋ**တို့လည်း မည်ကုန်၏။ ကိလေသဝဋ္ဋ
ကမ္မဝဋ္ဋ ဝိပါကဝဋ္ဋတည်းဟူသော ဝဋ္ဋတရားကို လွတ်မသွားအောင် နှောင်ဖွဲ့တတ်ကုန်သောကြောင့် **ဝဋ္ဋ-**
သေတုတို့လည်း မည်ကုန်၏။ အရိယမဂ်သည် ယင်းဘူမိလဒ္ဓဝဋ္ဋသေတု အမည်ရသော အနုသယ ကိလေသာ-
တို့ကို အကြွင်းမဲ့ ကုန်စင်အောင် အဆင့်ဆင့် ပယ်သတ်တတ်ပေသည်။ ယင်းသို့ ပယ်သတ်ခြင်းသည် လောဘ
အတုံးအခဲ ဒေါသအတုံးအခဲ မောဟအတုံးအခဲတို့ကို ဖောက်ထွင်းခြင်း ဖောက်ခွဲခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။]

မှန်ပေသည် — အရိယမဂ်၏ တစ်ခုတည်းသော ကိစ္စကား အနုသယ ကိလေသာကို ပယ်ခြင်းပင်တည်း။
ဤသို့လျှင် ထိုအရိယမဂ်သည် အနုသယ ကိလေသာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်လျက် ပယ်စွန့်လျက် **နိမိတ္တ**

ဟူသော သင်္ခါရအာရုံနိမိတ်မှ ထသည် မည်၏။ **ပဝတ္တ**ဟူသော အဆက်မပြတ် ဖြစ်တတ်သော ဝဋ်တရားကို ဖြတ်သည် မည်၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၇၅-၂၇၇။)

နိမိတ္တန္တိ ရူပ-ဝေဒနာ-သညာ-သင်္ခါရ-ဝိညာဏနိမိတ္တံ။ **ပဝတ္တမ္ဘိ** ရူပ-ဝေဒနာ-သညာ-သင်္ခါရ-ဝိညာဏ-ပဝတ္တမေဝ။ တံ ဒုဝိမံ ဟောတိ ဥပါဒိန္နကံ အနုပါဒိန္နကန္တိ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၇၇။)

နိမိတ္တ — ရုပ် ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ ဝိညာဏဟူသော သင်္ခါရနိမိတ်သည် **နိမိတ္တ** မည်၏။

ပဝတ္တ — ရုပ် ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ ဝိညာဏဟူသော အဆက်မပြတ် ဖြစ်တတ်သော ဝဋ်တရား-သည်ပင် **ပဝတ္တ**လည်း မည်၏။ ထို**ပဝတ္တ**သည် ဥပါဒိန္နကပဝတ္တဟူ၍လည်းကောင်း၊ အနုပါဒိန္နကပဝတ္တဟူ၍လည်းကောင်း နှစ်မျိုး ရှိ၏။

ထိုနှစ်မျိုးတို့တွင် အရိယမဂ်၏ အနုပါဒိန္နကပဝတ္တမှ ထခြင်းဟူသော အရိပ်အယောင်ကို တွေ့မြင်အပ်၏ ဟု ဆို၍ အနုပါဒိန္နကပဝတ္တမှ ထ၏ဟု ဆိုကြကုန်၏။

အနုပါဒိန္နက ဝုဋ္ဌာန = အနုပါဒိန္နက ခန္ဓာအစဉ်မှ ထပုံ

အကျယ်သိရန်ကား ဤသို့တည်း။ သောတာပတ္တိမဂ်သည် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် လေးမျိုး၊ ဝိစိကိစ္ဆာ သဟဂုတ်စိတ် တစ်မျိုး - ပေါင်း ငါးမျိုးသော စိတ်တို့ကို ပယ်သတ်အပ်ကုန်၏။ ထိုစိတ်တို့သည် စိတ္တဇရုပ်ကို ဖြစ်စေတတ်ကြကုန်၏ = စိတ္တဇရုပ်ကို ဖြစ်စေနိုင်သော စွမ်းအင်သတ္တိရှိသည့် စိတ်တို့သာ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ထိုစိတ် ငါးမျိုးတို့က ဖြစ်စေအပ်သော စိတ္တဇရုပ်သည် အနုပါဒိန္နက ရူပက္ခန္ဓာတည်း။ (စိတ္တဇရုပ် ဖြစ်သောကြောင့် ကမ္မဇရုပ်ဟူသော ဥပါဒိန္နက မရှိရကား အနုပါဒိန္နက ရူပက္ခန္ဓာဟု ဆိုသည်။ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် “ငါ့ဟာ”ဟု မစွဲယူအပ်သော ရူပက္ခန္ဓာဟုလိုသည်။) ထိုစိတ် ငါးမျိုးတို့သည် ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။ ထိုစိတ် ငါးမျိုးတို့နှင့် ယှဉ်ကုန်သော ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ စေတသိက်တို့သည် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သညာက္ခန္ဓာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာဟူသော နာမ်ခန္ဓာသုံးပါးတို့တည်း။ အားလုံးပေါင်းသော် ခန္ဓာငါးပါး ဖြစ်၏။

ထိုငါးမျိုးသော စိတ်တို့ကို ပယ်ရာ၌ အကယ်၍ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် သောတာပတ္တိမဂ်ကို မဖြစ်စေ အပ်သည် ဖြစ်အံ့၊ ထိုငါးမျိုးကုန်သော စိတ်တို့သည် ခြောက်ပါးကုန်သော အာရုံတို့၌ ထကြွခြင်းသို့ ရောက်ကုန် ရာ၏။ သို့သော် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သောတာပတ္တိမဂ်ကို ဖြစ်စေနိုင်သဖြင့် ယင်းသောတာပတ္တိမဂ်သည် ထိုငါးမျိုးသော စိတ်တို့၏ ထကြွမှုဖြစ်ခြင်းကို တားမြစ်လျက် ဝဋ်တရားကို လွတ်မသွားအောင် ဖွဲ့နှောင်တတ်သော ကိလေသာတည်းဟူသော အကြောင်းတရားကို အကြွင်းမဲ့ ဖြတ်ခြင်းကို နောက်ထပ်တစ်ဖန် မဖြစ်ထိုက်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြုလျက် အထက်ဖော်ပြပါ ခန္ဓာငါးပါးတည်းဟူသော အနုပါဒိန္နကဖြစ်သော ပဝတ္တမှ ထသည် မည်ပေ-သည်။

သကဒါဂါမိမဂ်သည် ဒိဋ္ဌိဂတဝိပဿနာစိတ် လေးမျိုး ဒေါသမူစိတ် နှစ်မျိုးဟူသော ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော ကာမရာဂ ဗျာပါဒတို့၏ အစွမ်းဖြင့် ခြောက်ပါးကုန်သော စိတ်တို့ကို ပယ်သတ်အပ်ကုန်၏။ အနာဂါမိမဂ်သည် သိမ်မွေ့သည်၏ အဖြစ်နှင့် တကွဖြစ်သော ကာမရာဂ ဗျာပါဒတို့၏ အစွမ်းဖြင့် ထိုခြောက်ပါးကုန်သော စိတ်-တို့ကိုပင်လျှင် ပယ်သတ်အပ်ကုန်၏။ အရဟတ္တမဂ်သည် ရူပရာဂ အရူပရာဂတည်းဟူသော ဒိဋ္ဌိဂတဝိပဿနာစိတ် လေးမျိုးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်ကိုလည်းကောင်း ဤငါးမျိုးကုန်သော အကုသိုလ်စိတ်တို့ကို ပယ်သတ်အပ်ကုန်၏။

ထိုအကုသိုလ်စိတ်တို့ကို ပယ်သတ်ရာ၌ အကယ်၍ ထိုအရိယပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ထိုဆိုင်ရာ အရိယမဂ်တရားတို့ကို မဖြစ်စေအပ်ကုန်သည် ဖြစ်ကုန်ငြားအံ့၊ ထိုသို့ ဖြစ်ခဲ့သော် ထိုအကုသိုလ်စိတ်တို့သည် အာရုံ (၆)ပါးတို့၌ ထကြွခြင်းသို့ ရောက်ကုန်ရာ၏။ သို့သော် ထိုအရိယပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ထိုထိုဆိုင်ရာ အရိယမဂ်တရားကို ဖြစ်စေနိုင်ကြကုန်သဖြင့် ထိုအရိယမဂ်တရားတို့သည် ထိုအကုသိုလ်စိတ်တို့၏ ထကြွမှု ဖြစ်ခြင်းကို တားမြစ်ကုန်လျက် ဝဋ်တရားကို လွတ်မသွားအောင် ဖွဲ့နှောင်တတ်သော ကိလေသာတည်းဟူသော အကြောင်းတရားကို အကြွင်းမဲ့ ဖြတ်ခြင်းကို နောက်ထပ်တစ်ဖန် မဖြစ်ထိုက်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြုလျက် ယင်းအကုသလ စိတ္တဇရုပ်နှင့် ယင်းအကုသိုလ် စိတ်စေတသိက်တည်းဟူသော အနုပါဒိန္နက ဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါး ပဝတ္တတရားမှ ထကုန်သည် မည်ကုန်၏။ ဤကား အနုပါဒိန္နက ခန္ဓာအစဉ်မှ ထပုံတည်း။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၇၇-၂၇၈။)

ဥပါဒိန္နက ဝုဋ္ဌာန = ဥပါဒိန္နက ခန္ဓာအစဉ်မှ ထပုံ

ဥပါဒိန္နကပဝတ္တမှ ထခြင်းဟူသော အရိပ်အယောင်ကို တွေ့မြင်အပ်၏ဟု ဆိုပြီး၍ ဥပါဒိန္နကပဝတ္တမှ ထ၏ဟုလည်း ဆိုကြကုန်ပြီ။ (ဥပါဒိန္နကဟူသည် အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန်တို့ ခြံရံအပ် ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် “ငါ၏ အကျိုး”ဟု အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် စွဲယူအပ်သော လောကီဝိပါက် နာမ်ခန္ဓာနှင့် ကမ္မဇရုပ်တည်း။ ဥပါဒိန္နကပဝတ္တဟူသည် ယင်းခန္ဓာတို့၏ အဆက်မပြတ် ဖြစ်မှု အစဉ်တည်း။) အကျယ်မှာ ဤသို့တည်း။ —

အကယ်၍ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် သောတာပတ္တိမဂ်ကို မဖြစ်စေသည် ဖြစ်ငြားအံ့၊ ဤသို့ မဖြစ်စေခဲ့သော် (၇)ပါးကုန်သော ဘဝတို့ကို ထား၍ မသိအပ်သော အစရှိသော အနမတဂ္ဂ သံသရာဝဋ်၌ ဥပါဒိန္နကပဝတ္တ = အဆက်မပြတ်ဖြစ်သော ဥပါဒိန္နက ခန္ဓာအစဉ်သည် ဖြစ်လေရာ၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ — ထို ဥပါဒိန္နက ခန္ဓပဝတ္တ၏ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကိလေသာတို့၏ ထင်ရှားရှိကုန်သေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိသံယောဇဉ် သီလဗ္ဗတပရာမာသသံယောဇဉ် ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇဉ်ဟူသော သံယောဇဉ် သုံးပါး၊ ဒိဋ္ဌာနသယ ဝိစိကိစ္ဆာနုသယဟူသော အနုသယ နှစ်ပါး - ပေါင်း ငါးပါးကုန်သော ဤကိလေသာတို့ကို သောတာပတ္တိမဂ်သည် ဖြစ်လျှင် ဖြစ်ချင်းပင် မိမိဖြစ်ဆဲ ခဏမှပင် အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်နိုင်၏။ ဤသို့ ပယ်သတ်ပြီးရာ ယခု သောတာပန်ဖြစ်ရာအခါ၌ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ (၇)ဘဝတို့ကို ထား၍ အနမတဂ္ဂ သံသရာဝဋ်၌ ဥပါဒိန္နကပဝတ္တ = အဆက်မပြတ် ဖြစ်သော ဥပါဒိန္နက ခန္ဓာအစဉ်သည် အဘယ်မှာလျှင် ဖြစ်နိုင်တော့အံ့နည်း။ (ဖြစ်နိုင်ဖို့ရန် အကြောင်းတရား မရှိတော့ပြီ ဟုလို။) ဤသို့လျှင် သောတာပတ္တိမဂ်သည် ဥပါဒိန္နကပဝတ္တကို အဆက်မပြတ် မဖြစ်အောင် ပြုလုပ်လျက် ဥပါဒိန္နကပဝတ္တမှ ထသည် မည်၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၇၈။)

(၇) ဘဝ အယူအဆ

ဧကဝါရံ ကာမာဝစရဒေဝေသု ဧကဝါရံ မနုဿေသုတိ ဧဝမ္ပိ မိဿိတူပပတ္တိဝသေန တေသု ဧကိဿာ ဧဝ ဥပပတ္တိယာ နာယံ ပရိစ္ဆေဒေါ (အယံ ပရိစ္ဆေဒေါ-မူကွဲ။)။ ယံ ပန “န တေ ဘဝံ အဋ္ဌမမာဒိယန္တိ”တိ ဝုတ္တံ၊ တမ္ပိ ကာမဝစရဘဝယေဝ သန္တာယာဟ၊ မဟဂ္ဂတဘာဝါနံ ပရိစ္ဆေဒေါ နတ္ထိတိ ဝဒန္တိ။ (အနုဋီ-၁-၁၂၄။)

တစ်ကြိမ်တစ်ခါ ကာမာဝစရ နတ်ပြည်၌ ဖြစ်လိုက်၊ တစ်ကြိမ်တစ်ခါ လူ့ပြည်၌ ဖြစ်လိုက်ဖြင့် - ဤသို့ ရောနှောအပ်သော ဘဝ၏ အစွမ်းဖြင့် (၇)ဘဝဟု ဆိုသည်။ ထို နတ်-လူ ဥပပတ္တိဘဝတို့တွင် နတ်ဖြစ်စေ၊ လူဖြစ်စေ တစ်ခုသော ဥပပတ္တိဘဝ၌သာ ဤ (၇)ဘဝ ဖြစ်သည်ဟု အပိုင်းအခြားပြခြင်း မဟုတ်။ “န တေ ဘဝံ အဋ္ဌမမာဒိယန္တိ = ထိုသောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ရှစ်ကြိမ်မြောက် ဘဝကို ယူရိုး မရှိကြကုန်”ဟူသော ရတန

သုတ်၌ ဟောကြားတော်မူအပ်သော စကားကိုလည်း လူ-နတ်ဟူသော ကာမဘဝကိုသာ ရည်ရွယ်တော်မူ၍ ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားတော်မူအပ်သော စကားတော် ဖြစ်သည်။ မဟဂ္ဂုတ်ဖြစ်သော ရူပဘဝ အရူပဘဝတို့၌- ကား ဤ (၇)ဘဝဟု အပိုင်းအခြား မရှိဟု ဆရာမြတ်တို့ ဆိုတော်မူကြသည်။ (အနုဋီ-၁-၁၂၄။)

သောတာပန် သုံးမျိုး

ဤရှစ်ခုမြောက်သော ဘဝကိုမယူ ဆိုသည်မှာ သောတာပန်တို့တွင် အညံ့ဆုံး သတ္တက္ခတ္တုပရမ သောတာပန်ကို ရည်ရွယ်၍ မိန့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ သောတာပန် ဖြစ်ပြီးနောက် အထက်မဂ်ဉာဏ်များကို လျင်လျင်မြန်မြန် ရနိုင်မှု မရနိုင်မှုမှာ သဒ္ဓါ ဝီရိယ သတိ သမာဓိ ပညာ ဟူသော ဣန္ဒြေများ၏ ထက်မြက်မှု မထက်မြက်မှုကို အစွဲပြု၍ ဖြစ်၏။

၁။ ထက်မြက်သော ဣန္ဒြေရှိသော သောတာပန်မှာ တစ်ဘဝသာ ပဋိသန္ဓေ နေရ၍ ရဟန္တာ ဖြစ်၏။ ထို ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို **ဧကမိဒိ** = တစ်ခုသော ပဋိသန္ဓေမျိုးစေ့ ရှိသော သောတာပန်ဟု ဆို၏။

၂။ နှစ်ဘဝမှ ခြောက်ဘဝ အထိ ပဋိသန္ဓေနေသော သောတာပန်ကား အလတ်စား ဣန္ဒြေရှိသူ ဖြစ်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို **ဧကာလံဧကာလ** = အမျိုးကောင်း တစ်ခုမှ အမျိုးကောင်း တစ်ခုသို့ ရောက်တတ်သော ယုတ်ညံ့သော အနိမ့်စား အမျိုးအနွယ်၌ မည်သည့်အခါမျှ ဖြစ်ခွင့်မရှိသော သောတာပန်ဟု ဆို၏။

၃။ ခုနစ်ဘဝ ပဋိသန္ဓေရှိသော ပဋိသန္ဓေနေသော သောတာပန်ကား နံ့သော ဣန္ဒြေ ရှိသူတည်း။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို **သတ္တက္ခတ္တုပရမ** = ခုနစ်ကြိမ် အလွန် ပဋိသန္ဓေရှိသူ သောတာပန်ဟု ခေါ်သည်။ (ပဋိသံ-၄-၂-၆၇။)

ဣမေ တယောပိ သောတာပန္နာ ကာမဘဝဝသေန ဝုတ္တာ၊ ရူပါရူပဘဝေ ပန ဗဟုကာပိ ပဋိသန္ဓိယော ဂဏန္တိ။ (ပဋိသံ-၄-၂-၆၇။)

ဤသောတာပန် သုံးမျိုးတို့၏ ဘဝအရေအတွက် ကန့်သတ်ချက်မှာ ကာမဘုံအတွက်သာ ဖြစ်၍ ရူပ အရူပဘုံများက သောပန်များမှာမူ ပဋိသန္ဓေ အကြိမ်များစွာ ယူနိုင်ကြကုန်၏။ (ပဋိသံ-၄-၂-၆၇။)

သတ်မှတ်ပေးသောတရား

သောတာပန် သုံးမျိုး ကွဲပြားရာ၌ ထိုသို့ကွဲပြားရန် အဘယ်တရားက အတည်ပြု သတ်မှတ်ပေးသည်ဟူသော အချက်နှင့် ပတ်သက်၍ ဆရာမြတ်တို့ အယူအဆ မတူမျှဘဲ ကွဲပြားလျက် ရှိကြ၏။ ကွဲပြားပုံကို ပုဂ္ဂလ ပညတ် အဋ္ဌကထာ (အဘိ-၄-၃-၄၇)၌ ဖွင့်ဆိုထား၏။ ဆိုလိုရင်းမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။

ထိုသို့ သတ်မှတ်ပေးသော တရားမှာ —

- ၁။ အချို့က ပုဗ္ဗဟေတု = ရှေးကံ အကြောင်းဟုလည်းကောင်း၊
- ၂။ အချို့က ပထမမဂ် = သောတာပတ္တိမဂ်ဟုလည်းကောင်း၊
- ၃။ အချို့က အထက်မဂ် သုံးပါးဟုလည်းကောင်း၊
- ၄။ အချို့ကမူ အထက်မဂ် သုံးပါး၏ ရှေး၌ဖြစ်သော ဝိပဿနာဟုလည်းကောင်း အသီးအသီး အဆိုရှိကြ၏။

ထိုဝါဒ လေးရပ်တို့တွင် အထက်မဂ် သုံးပါး၏ ရှေး၌ဖြစ်သော ဝိပဿနာကသာ သတ်မှတ်ပေးသည် ဟူသော နောက်ဆုံး အယူအဆသာ သင့်မြတ်ကြောင်းကို “တိဏ္ဍံ မဂ္ဂါနံ ဝိပဿနာ နိယမေတိ”တိ ဝါဒေါ ပန ယုဇ္ဇတိ။ (အဘိ-၄-၃-၄၇။) ဟု အတည်ပြု ဆုံးဖြတ်ထားပေသည်။

ပဋိပဒါဏာဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ - အနုလောမဉာဏ်ခန်း

သို့သော် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာဌာနကား —

တံ ပနေတံ တေသံ မုဒုမဇ္ဈိမတိက္ခပညတံ ပုဗ္ဗဟေတု နိယမေတိ။ (ပဋိသံ-ဋ-၂-၆၇။)

ထိုသောတာပန် သုံးမျိုးတို့၏ ကုန္တေထက်မှု ညံ့မှုမှာ ပုဗ္ဗဟေတု = ရှေးအကြောင်းကံက သတ်မှတ်ပေး၏။
(ပဋိသံ-ဋ-၂-၆၇။)

ဤသို့ ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။ အထက်ပါ ပုဂ္ဂလပညတ်အဋ္ဌကထာဌာ လာရှိသော ပထမဆရာ၏ အယူ အဆနှင့် တူမျှလျက် ရှိပေသည်။

ထပ်မံ ရှင်းလင်းချက်များ

ထိုအထက်ဖော်ပြပါ ဝါဒ လေးရပ်တို့တွင် ရှေးကံအကြောင်းတရားက သောတာပန် သုံးမျိုးတို့၏ ကုန္တေ ထက်မှု ညံ့မှုကို သတ်မှတ်ပေး၏ — ဟူသော ပထမဝါဒ၌ “ပထမမဂ်၏ အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယ အကြောင်းတရားကို ရှေးကံအကြောင်းတရားသည် ပြုလုပ်အပ်သည် မည်၏။ အထက်မဂ် သုံးပါးတို့သည် အား- ကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယ အကြောင်းတရား မရှိကုန်ဘဲ ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏” ဟူသော ဤအပြစ်စကားသည် ရောက်ရှိဖြစ်ပေါ်နေ၏။

တစ်ဖန် ပထမမဂ် = သောတာပတ္တိမဂ်သည် သောတာပန် သုံးမျိုးတို့၏ ကုန္တေ ထက်မှု ညံ့မှုကို သတ်မှတ် ပေး၏ဟူသော ဒုတိယဝါဒ၌ အထက်မဂ် သုံးပါးတို့၏ အကျိုးမရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်သည် ရောက်ရှိလေရာ၏ ဖြစ်လေရာ၏။

အထက်မဂ် သုံးပါးတို့က သောတာပန် သုံးမျိုးတို့၏ ကုန္တေ ထက်မှု ညံ့မှုကို သတ်မှတ်ပေးကုန်၏ဟူသော တတိယဝါဒ၌ ပထမမဂ်သည် မဖြစ်မီကပင် အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ဖြစ်နှင့်ကုန်ပြီဟူသော ဤအပြစ်သည် ရောက်ရှိလေရာ၏။

ထို့ကြောင့် အလျော်အားဖြင့်ဆိုရမူ အထက်မဂ်သုံးပါးတို့၏ ရှေးအဖို့၌ ဖြစ်သော ဝိပဿနာကသာလျှင် သောတာပန် သုံးမျိုးတို့၏ ကုန္တေ ထက်မှု ညံ့မှုကို သတ်မှတ်ပေး၏ဟူသော ဝါဒသည်သာလျှင် သင့်မြတ်ပေသည်။ အကြောင်းကား ဤသို့ ဖြစ်၏။ —

အကယ်၍ အထက်မဂ် သုံးပါးတို့၏ ရှေးအဖို့၌ ဖြစ်သော ဝိပဿနာသည် အားရှိသည် ဖြစ်အံ့၊ ဤသို့ အားရှိခဲ့သော် ဝိပဿနာက အားကောင်းသောကြောင့် တစ်ဘဝတည်၍ ပဋိသန္ဓေနေရုံဖြင့် အထက်မဂ်တို့ကို ရနိုင်ရကား ဧကပီဇိ သောတာပန် မည်၏။ ထိုဧကပီဇိ သောတာပန် ဖြစ်ကြောင်း ဝိပဿနာအောက် သာ၍ အားနည်းသော ဝိပဿနာကြောင့်ကား ကောလံကောလ သောတာပန် ဖြစ်နိုင်၏။ ထို ကောလံကောလ သောတာပန် ဖြစ်ကြောင်း ဝိပဿနာအောက် သာ၍ အားနည်းသော ဝိပဿနာကြောင့်ကား သတ္တက္ခတ္ထုပရမ သောတာပန် ဖြစ်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် နောက်ဆုံးဖြစ်သော “အထက်မဂ် သုံးပါးတို့၏ ဝိပဿနာကသာလျှင် ယင်း သောတာပန်တို့၏ ကုန္တေ ထက်မှု ညံ့မှုကို မြစေ၏”ဟူသော စတုတ္ထဝါဒသည်သာလျှင် သင့်မြတ်ပေသည်။
(အဘိ-ဋ-၃-၄၇။)

သတိပြုရန် — မြတ်စွာဘုရားရှင်သည် ယူတော်မူအပ်သော နာမည်၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် ဤ သတ္တက္ခတ္ထုပရမ၊ ကောလံကောလ၊ ဧကပီဇိဟူသော အမည်တို့၏ ဤသုံးမျိုးကုန်သော သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်- တို့၏ အမည်တို့ ဖြစ်ကြရကုန်၏။ ဤမျှ အတိုင်းအရှည် ရှိသော အရပ်သို့ ဘဝသို့ ကပ်ရောက်သော သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်သည် သတ္တက္ခတ္ထုပရမ မည်၏။ ဤမျှ အတိုင်းအရှည် ရှိသော အရပ်သို့ ဘဝသို့ ကပ်ရောက်သော သော-

တာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ကောလိကောလ မည်၏။ ဤမျှ အတိုင်းအရှည် ရှိသော အရပ်သို့ ဘဝသို့ ကပ်ရောက်သော သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဧကဗီဇီ မည်၏ဟု ဘုရားရှင်သည် ဤသောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အမည်ကို ယူတော် မူအပ်ပြီ။ ထိုသို့ ယူတော်မူအပ်ပါသော်လည်း မြဲသောအားဖြင့် ဤပုဂ္ဂိုလ်သည် သတ္တက္ခတ္ထုပရမ သောတာပန် တည်း။ ဤပုဂ္ဂိုလ်သည် ကောလိကောလ သောတာပန်တည်း။ ဤပုဂ္ဂိုလ်သည် ဧကဗီဇီ သောတာပန်တည်းဟု ဤသို့ ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် မရှိပေ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၃-၄၆။)

သမ္မောဟဝိနောဒနီ အဋ္ဌကထာ၏ ပွင့်ဆိုချက်

ကောစိ ပန ပုဂ္ဂလော သတ္တန္တံ ဘဝါနံ နိယတော နာမ နတ္ထိ။ အရိယသာဝကော ပန ယေန ကေနစိပိ အာကာရေန မန္တပညော သမာနော အဋ္ဌမံ ဘဝံ အပ္ပတွာ အန္တရာဝ ပရိနိဗ္ဗာတိ။ သတ္တသဒိသောပိ ဝဇ္ဇဘိရတော သတ္တမံယေဝ ဘဝံ ဂစ္ဆတိ။ သတ္တမေ ဘဝေ သဗ္ဗကာရေန ပမာဒဝိဟာရိနောပိ ဝိပဿနာဉာဏံ ပရိပါကံ ဂစ္ဆတိ။ အပ္ပမတ္တကေပိ အာရမ္မဏေ နိဗ္ဗိန္နိတွာ နိဗ္ဗုတိံ ပါပုဏာတိ။ သစေပိ ဟိဿ သတ္တမေ ဘဝေ နိဒ္ဒံ ဝါ ဩက္ကမန္တဿ ပရမ္ပုခံ ဝါ ဂစ္ဆန္တဿ ပစ္ဆတော ဌတွာ တိဓိဏေန အသိနာ ကောစိဒေဝ သီသံ ပါတေယျ။ ဥဒကေ ဝါ ဩသာ-ဒေတွာ မာရေယျ။ အသနိ ဝါ ပနဿ သီသေ ပတေယျ။ ဧဝရူပေပိ ကာလေ သပ္ပဋိသန္တိကာ ကာလံကိရိယာ နာမ န ဟောတိ။ အရဟတ္တံ ပတွာဝ ပရိနိဗ္ဗာတိ။ တေန ဝုတ္တံ “အဋ္ဌမံ ဘဝံ နိဗ္ဗတ္တေယျ။ နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိ”တိ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၄၁၁။)

ခုနစ်ဘဝတို့ပတ်လုံး သံသရာ၌ ကျင်လည်ရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားအပ်သော ကိန်းသေမြဲသော တစ်စုံတစ်ယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်မည်သည် မရှိပေ။ အရိယသာဝကသည်ကား အမှတ်မရှိ တစ်စုံတစ်ခုသော အကြောင်း-ကြောင့်လည်း မန္တပညာ= နွဲ့နွေးသောပညာရှိသည် ဖြစ်လတ်သော် ရှစ်ခုမြောက်သော ဘဝသို့ မရောက်မူ၍ ရှစ်ခုမြောက် ဘဝ၏ အကြား၌သာလျှင် ပရိနိဗ္ဗာန်စံရ၏။ သိကြားမင်းနှင့် တူသော သံသရာဝဋ်၌ အလွန်မွေ့လျော်-သော သောတာပန်သော်မှလည်း ခုနစ်ခုမြောက်သော ဘဝသို့ တိုင်ရုံသာ သွားရ၏။ ခုနစ်ခုမြောက် ဘဝ၌ကား အလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့် မေ့မေ့လျော့လျော့ နေလေ့ရှိသော သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်၏သော်မှလည်း ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ရင့်ကျက်ခြင်းသို့ ရောက်ရှိသွား၏။ အနည်းငယ် အတိုင်းအရှည်ရှိသော အာရုံ၌သော်မှလည်း ငြီးငွေ့၍ ကိလေသာတို့၏ ငြိမ်းအေးခြင်းသို့ ရောက်ရ၏။ မှန်ပေသည် - ထိုသောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ခုနစ်ခုမြောက်သော ဘဝ၌ အိပ်ပျော်ခြင်းသို့ သက်ရောက်နေစဉ်၌သော်လည်းကောင်း၊ တစ်ဘက်သို့ မျက်နှာမူကာ သွားနေစဉ် နောက်မှ ရပ်၍သော်လည်းကောင်း တစ်စုံတစ်ယောက်သော သူကပင်လျှင် ထက်လှစွာသော သံ-လျက်ဖြင့် ဦးခေါင်းကို မြေသို့ ကျစေငြားအံ့။ ရေထဲ၌ နှစ်၍သော်လည်း သတ်ငြားအံ့။ ထိုသောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဦးထိပ်ထက်၌ မိုးကြိုးသော်လည်း ကျရောက်ငြားအံ့။ ဤသို့ သဘောရှိသော အချိန်အခါ ကာလမျိုး၌သော်လည်း ပဋိသန္ဓေနှင့် တကွဖြစ်သော သေခြင်းမည်သည် မရှိပေ။ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီးမှသာလျှင် ပရိနိဗ္ဗာန်စံရ၏။ ထို့ကြောင့် —

အဋ္ဌမံ ဘဝံ နိဗ္ဗတ္တေယျ။ နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိ။ (အဘိ-၂-၃၄၉။)

= သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်အမြင်နှင့် ပြည့်စုံသော ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှစ်ကြိမ်မြောက်ဘဝကို ဖြစ်စေလေ-ရာ၏။ ဤသဘောတရားသည် မရှိသည်သာတည်း။ (အဘိ-၂-၃၄၉။)

ဤသို့ ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူပေသည်။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၄၁၁။)

ဤအထက်ပါ စကားရပ်ကိုလည်း အဋ္ဌကထာဆရာတော်သည် ကာမဘဝကိုသာ ရည်ရွယ်တော်မူ၍ ဖွင့်ဆိုထားသည်ဟု ယူလျှင် အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၏ စကားများသည် ရှေးနှင့်နောက် မဆန့်ကျင်သည် ဖြစ်လေရာ၏။

သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ် သုံးမျိုးတို့၏ အကြောင်းအရာကို တင်ပြပြီးနောက် ယခု တစ်ဖန် ဆက်လက်၍ အထက်မဂ် သုံးပါးတို့၏ ပဝတ္တမှ ထပုံ အကြောင်းအရာကို ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။

အထက်မဂ် သုံးပါးတို့ ပဝတ္တမှ ထပုံ

အကယ်၍ သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် သကဒါဂါမ်မဂ်ကို မဖြစ်စေသည် ဖြစ်အံ့၊ ဤသို့ မဖြစ်စေခဲ့သော် သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်၏ အလွန်ဆုံးဖြစ်ရာ (၇)ဘဝတို့တွင် နှစ်ဘဝသာ ဖြစ်စရာရှိသောကြောင့် ယင်းနှစ်ဘဝတို့ကို ထား၍ ကျန်ငါးဘဝတို့၌ ဥပါဒိန္နက ခန္ဓပဝတ္တသည် ဖြစ်ရာ၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ — ထို ဥပါဒိန္နက ခန္ဓပဝတ္တ၏ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်ကုန်သော ကိလေသာတို့၏ ရှိကုန်သေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ သို့သော် ရုန့်ရင်းကုန်သော ကာမရာဂသံယောဇဉ် ပဋိဿသံယောဇဉ် ရုန့်ရင်းကုန်သော ကာမရာဂါနုဿ ပဋိဿာနုဿ ဟူသော ဤကိလေသာ လေးမျိုးတို့ကို ထိုသကဒါဂါမ်မဂ်သည် ဖြစ်လျှင် ဖြစ်ချင်းပင် မိမိဖြစ်ဆဲ ခဏမှာပင် အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်လိုက်နိုင်၏။ ယင်းသို့ ပယ်သတ်ပြီးရာ သကဒါဂါမ်ဖြစ်ရာ ဤအခါမျိုး၌ သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် နှစ်ဘဝတို့ကို ထား၍ ငါးဘဝတို့၌ ဥပါဒိန္နက ခန္ဓပဝတ္တ = အဆက်မပြတ် ဖြစ်သော ဥပါဒိန္နက ခန္ဓာအစဉ်သည် အဘယ်မှာလျှင် ဖြစ်နိုင်တော့အံ့နည်း။ ဤသို့လျှင် သကဒါဂါမ်မဂ်သည် ဥပါဒိန္နက ခန္ဓပဝတ္တကို အဆက်မပြတ် မဖြစ်အောင် ပြုလုပ်လျက် ဥပါဒိန္နက ခန္ဓပဝတ္တမှ ထသည် မည်၏။

(အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၇၈။)

နှစ်ဘဝ — သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် အနာဂါမ်မဂ်ကို ရအောင် ဆက်လက်အားမထုတ်ဘဲ သကဒါဂါမ် အဖြစ်နှင့် နေခဲ့သော် သကဒါဂါမ်အဖြစ်နှင့် ဥပါဒိန္နကခန္ဓပဝတ္တ နှစ်ဘဝ ဖြစ်စရာ ရှိနေသေး၏။ ယင်းနှစ်ဘဝကို ထား၍ ဥပါဒိန္နကခန္ဓပဝတ္တ ဖြစ်စရာ မရှိတော့ပေ။ ဤအရာ၌ နှစ်ဘဝဟူသည် ကာမာဝစရနတ်ဘဝနှင့် လူ့ဘဝ တည်း။ ရူပ အရူပဘဝတို့၌ကား သကဒါဂါမ်ကို မဆိုထားဘိ အနာဂါမ်သည်ပင် သုဒ္ဓါဝါသဘုံ စသည်၌ ဘဝ များစွာ ဖြစ်နိုင်သေး၏။ — တထာ “ဌပေတွာ ဒွေ ဘဝေ”တိ ဧတ္ထာပိ ကာမာဝစရဒေဝမနုဿဘဝါနံ မိဿကဝသေနေဝ။ (အနုဋီ-၁-၁၂၄။)

အကယ်၍ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် အနာဂါမ်မဂ်ကို မဖြစ်စေသည် ဖြစ်အံ့၊ ဤသို့ မဖြစ်စေခဲ့သော် တစ်မျိုးသော ရူပဘဝ အရူပဘဝကို ထား၍ ဒုတိယဘဝ၌ ဥပါဒိန္နက ခန္ဓပဝတ္တသည် ဖြစ်လေရာ၏။ အကြောင်းမူ — ထိုဥပါဒိန္နက ခန္ဓပဝတ္တ၏ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်ကုန်သော ကိလေသာတို့၏ ရှိကုန်သေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ သို့သော် သိမ်မွေ့သည်၏ အဖြစ်နှင့် အတူတကွဖြစ်ကုန်သော ကာမရာဂသံယောဇဉ် ပဋိဿသံယောဇဉ်၊ သိမ်မွေ့သည်၏ အဖြစ်နှင့် အတူတကွဖြစ်ကုန်သော ကာမရာဂါနုဿ ပဋိဿာနုဿဟူသော ဤလေးမျိုးသော ကိလေသာတို့ကို ထိုအနာဂါမ်မဂ်သည် ဖြစ်လျှင်ဖြစ်ချင်းပင် မိမိဖြစ်ဆဲ ခဏမှာပင် အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်နိုင်၏။ ယင်းသို့ ပယ်သတ်ပြီးရာ အနာဂါမ်ဖြစ်ရာ ဤအခါမျိုး၌ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် တစ်မျိုးသော ရူပဘဝ အရူပဘဝကိုထား၍ ဒုတိယဘဝ၌ ဥပါဒိန္နက ခန္ဓပဝတ္တ = အဆက်မပြတ်ဖြစ်သော ဥပါဒိန္နက ခန္ဓာအစဉ်သည် အဘယ်မှာလျှင် ဖြစ်နိုင်တော့အံ့နည်း။ ဤသို့လျှင် အနာဂါမ်မဂ်သည် ဥပါဒိန္နက ခန္ဓပဝတ္တကို အဆက်မပြတ် မဖြစ်အောင် ပြုလုပ်လျက် ဥပါဒိန္နက ခန္ဓပဝတ္တမှ ထသည် မည်၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၇၈။)

ဧကံ ဘဝန္တိ အနာဂါမ်နော အနေကက္ခတ္တဉ္စ တတ္ထေဝ ဥပပဇ္ဇန္တဿ ဟေဋ္ဌာ အနာဂမနဝသေန ဧကော ဘဝေါတိ ဂဟေတွာ ဝုတ္တံ။ (မူလဋီ-၁-၁၁၇။)

အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ရူပဘဝ အရူပဘဝ၌ အကြိမ်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ဖြစ်သော်လည်း မဟဂ္ဂုတ်ဘဝ တစ်ခုတည်းသာ တစ်မျိုးတည်းသာ ဖြစ်သောကြောင့် အောက်ကာမဘုံသို့ ပြန်လာခြင်းသဘော မရှိသည်၏

အစွမ်းဖြင့် — ဧကော ဘဝေါ = တစ်မျိုးသော ဘဝဟု ယူ၍ အဋ္ဌကထာက မိန့်ဆိုထားပေသည်။
(မူလဋီ-၁-၁၁၇။)

အကယ်၍ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် အရဟတ္တမဂ်ကို မဖြစ်စေအပ်သည် ဖြစ်ငြားအံ့၊ ဤသို့ မဖြစ်စေအပ်ခဲ့သော် ရူပဘဝ အရူပဘဝတို့၌ အဆက်မပြတ်ဖြစ်သော ဥပါဒိန္နကခန္ဓပဝတ္တသည် ဖြစ်လေရာ၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူ ထိုဥပါဒိန္နကခန္ဓပဝတ္တ၏ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကိလေသာတို့၏ ထင်ရှား ရှိကုန်သေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ သို့သော် ရူပရာဂ အရူပရာဂ မာန ဥဒ္ဓစ္စ အဝိဇ္ဇာဟူသော အထက်ပိုင်း သံယောဇဉ်ငါးပါး၊ မာနာနုဿ ဘဝရာဂါနုဿ အဝိဇ္ဇာနုဿဟူသော အနုဿသုံးပါး - ပေါင်း (၈)ပါးကုန်သော ဤကိလေသာတို့ကို ထိုအရဟတ္တမဂ်သည် ဖြစ်လျှင်ဖြစ်ချင်းပင်လျှင် မိမိဖြစ်ဆဲ ခဏမှာပင် အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်နိုင်၏။ ယင်းသို့ ပယ်သတ်ပြီးရာ ရဟန္တာဖြစ်ပြီးရာ ဤအခါမျိုး၌ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်ဝယ် နောက်ထပ် ဘဝတစ်ခု၌ ဥပါဒိန္နကခန္ဓပဝတ္တ = အဆက်မပြတ်ဖြစ်သော ဥပါဒိန္နက ခန္ဓာအစဉ်သည် အဘယ်မှာလျှင် ဖြစ်နိုင်တော့အံ့နည်း။ ဤသို့လျှင် အရဟတ္တမဂ်သည် ဥပါဒိန္နကပဝတ္တကို အဆက်မပြတ် မဖြစ်အောင် ပြုလုပ်လျက် ဥပါဒိန္နကခန္ဓပဝတ္တမှ ထသည် မည်၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၇၈-၂၇၉။)

ဆက်၍ ဆိုဦးအံ့ — ဥပါဒိန္နကခန္ဓပဝတ္တကိုပင် ဘဝအမည်ဖြင့် ဆိုရသော် ဤအရိယမဂ်လေးပါးတို့တွင် သောတာပတ္တိမဂ်သည် အပါယ်ဘဝမှ ထ၏။ သကဒါဂါမိမဂ်သည် ကာမသုဂတိဘဝဟူသော ဘဝတစ်စိတ်တစ်ဒေသမှ ထ၏။ အနာဂါမိမဂ်သည် ကာမဘဝ အားလုံးမှ ထ၏။ အရဟတ္တမဂ်သည် ရူပဘဝ အရူပဘဝတို့မှ ထ၏။ အလုံးစုံသော ဘဝတို့မှ ထသည်သာဟုလည်း ဆရာမြတ်တို့ ဆိုတော်မူကြကုန်၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၇၉။)

ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ဥပါဒိန္နကခန္ဓပဝတ္တမှ အရိယမဂ်သည် ထ၏ဟူသော ဤအနက်ကို ထင်ရှားစွာ ဖြစ်စေခြင်းအကျိုးငှာ ဤဆိုလတ္တံ့သည်ကား စူဠနိဒ္ဒေသ ပါရာယနဝဂ် အဇိတမာဏဝပုစ္ဆာနိဒ္ဒေသပါဠိတော်တည်း။

သောတာပတ္တိမဂ္ဂဉာဏေန အဘိသင်္ခါရဝိညာဏဿ နိရောဓေန သတ္တ ဘဝေ ဌပေတွာ အနမတဂ္ဂေ သံသာရဝဋ္ဋေ ယေ ဥပ္ပဇ္ဇေယျံ နာမဉ္စ ရူပဉ္စ၊ ဧတ္ထေတေ နိရုဇ္ဈန္တိ ဂူပသမန္တိ အတ္ထံ ဂစ္ဆန္တိ ပဋိပ္ပဿန္တန္တိ။

သကဒါဂါမိမဂ္ဂဉာဏေန အဘိသင်္ခါရဝိညာဏဿ နိရောဓေန ဒွေ ဘဝေ ဌပေတွာ ပဉ္စသု ဘဝေသု ယေ ဥပ္ပဇ္ဈေယျံ နာမဉ္စ ရူပဉ္စ၊ ဧတ္ထေတေ နိရုဇ္ဈန္တိ ဂူပသမန္တိ အတ္ထံ ဂစ္ဆန္တိ ပဋိပ္ပဿန္တန္တိ။

အနာဂါမိမဂ္ဂဉာဏေန အဘိသင်္ခါရဝိညာဏဿ နိရောဓေန ဧကံ ဘဝံ ဌပေတွာ ကာမဓာတုယာ ဒွီသု ဘဝေသု ယေ ဥပ္ပဇ္ဈေယျံ နာမဉ္စ ရူပဉ္စ၊ ဧတ္ထေတေ နိရုဇ္ဈန္တိ ဂူပသမန္တိ အတ္ထံ ဂစ္ဆန္တိ ပဋိပ္ပဿန္တန္တိ။

အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏေန အဘိသင်္ခါရဝိညာဏဿ နိရောဓေန ရူပဓာတုယာ ဝါ အရူပဓာတုယာ ဝါ ယေ ဥပ္ပဇ္ဈေယျံ နာမဉ္စ ရူပဉ္စ၊ ဧတ္ထေတေ နိရုဇ္ဈန္တိ ဂူပသမန္တိ အတ္ထံ ဂစ္ဆန္တိ ပဋိပ္ပဿန္တန္တိ။ အရဟတော အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာယန္တဿ စရိမဝိညာဏဿ နိရောဓေန ပညာ စ သတိ စ နာမဉ္စ ရူပဉ္စ၊ ဧတ္ထေတေ နိရုဇ္ဈန္တိ ဂူပသမန္တိ အတ္ထံ ဂစ္ဆန္တိ ပဋိပ္ပဿန္တန္တိ။ (ဥ-၈-၃၃ - စူဠနိဒ္ဒေသ။)

သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်ကြောင့် ဘဝသစ် အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုစီမံတတ်သော အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ် = ကမ္မဝိညာဏ်၏ ချုပ်ဆုံးသွားခြင်းကြောင့် (၇)ပါးကုန်သော ဘဝတို့ကို ထား၍ အစမထင် အနမတဂ္ဂ သံသာရဝဋ္ဋဒုက္ခ တစ်ခွင်၌ နာမ်သည်လည်းကောင်း ရုပ်သည်လည်းကောင်း အကြင်တရားတို့သည် ဖြစ်ကုန်ရာ၏။ ဤသောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်ကြောင့် ဤနာမ်ရုပ်တရားတို့သည် ချုပ်ကုန်၏၊ ငြိမ်းကုန်၏၊ ချုပ်ပျောက်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်၏၊ ငြိမ်းအေးကုန်၏။

သကဒါဂါမိမဂ္ဂဉာဏ်ကြောင့် ဘဝသစ်၌ အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုစီမံတတ်သော အဘိ-
သင်္ခါရဝိညာဏ် = ကမ္မဝိညာဏ်၏ ချုပ်ဆုံးသွားခြင်းကြောင့် နှစ်ဘဝတို့ကို ထား၍ ငါးဘဝတို့၌ နာမ်သည်
လည်းကောင်း ရုပ်သည်လည်းကောင်း အကြင်တရားတို့သည် ဖြစ်ကုန်ရာ၏။ ဤသကဒါဂါမိမဂ္ဂဉာဏ်ကြောင့်
ဤနာမ်ရုပ်တရားတို့သည် ချုပ်ကုန်၏၊ ငြိမ်းကုန်၏၊ ချုပ်ပျက်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်၏၊ ငြိမ်းအေးကုန်၏။

အနာဂါမိမဂ္ဂဉာဏ်ကြောင့် ဘဝသစ်၌ အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုစီမံတတ်သော အဘိ-
သင်္ခါရဝိညာဏ် = ကမ္မဝိညာဏ်၏ ချုပ်ဆုံးသွားခြင်းကြောင့် တစ်ဘဝကို ထား၍ ကာမဓာတ်၌ (အနာဂါမိမဂ္ဂကို
မဖြစ်စေနိုင်သဖြင့် သကဒါဂါမိအဖြစ်နှင့် ဖြစ်ခွင့်ရှိသော) နှစ်ဘဝတို့၌ နာမ်သည်လည်းကောင်း ရုပ်သည်လည်း-
ကောင်း အကြင်တရားတို့သည် ဖြစ်ကုန်ရာ၏။ ဤအနာဂါမိမဂ္ဂဉာဏ်ကြောင့် ဤနာမ်ရုပ်တရားတို့သည် ချုပ်ကုန်၏၊
ငြိမ်းကုန်၏၊ ချုပ်ပျက်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်၏၊ ငြိမ်းအေးကုန်၏။

အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏ်ကြောင့် ဘဝသစ်၌ အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုစီမံတတ်သော အဘိ-
သင်္ခါရဝိညာဏ် = ကမ္မဝိညာဏ်၏ ချုပ်ဆုံးသွားခြင်းကြောင့် အရဟတ္တမဂ္ဂကိုမရက အနာဂါမိအဖြစ်နှင့် ရူပဓာတ်၌
သော်လည်းကောင်း အရူပဓာတ်၌သော်လည်းကောင်း နာမ်သည်လည်းကောင်း ရုပ်သည်လည်းကောင်း အကြင်
တရားတို့သည် ဖြစ်ကုန်ရာ၏။ ဤအရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏ်ကြောင့် ဤနာမ်ရုပ်တရားတို့သည် ချုပ်ကုန်၏၊ ငြိမ်းကုန်၏၊ ချုပ်-
ပျောက်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်၏၊ ငြိမ်းအေးကုန်၏။ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ ကဋတ္တာရုပ် = ဝိပါက်
နာမ်တရားနှင့် ကမ္မဇရုပ် အကြွင်းအကျန် မရှိသော အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာနဓာတ်ဖြင့် ပရိနိဗ္ဗာန် ဝင်စံရုပ်သိမ်း
ချုပ်ငြိမ်းရလေသော် နောက်ဆုံးဖြစ်သော ပရိနိဗ္ဗာနစုတိ ဝိညာဏ်၏ နောင်တစ်ဖန် ဖြစ်ခြင်းသဘောမရှိသော
အနုပါဒိနိရောဓသဘောဖြင့် ချုပ်ခြင်းကြောင့် ပညာသည်လည်းကောင်း သတိသည်လည်းကောင်း နာမ်သည်
လည်းကောင်း ရုပ်သည်လည်းကောင်း ဤတရားတို့သည် ချုပ်ကုန်၏၊ ငြိမ်းကုန်၏၊ ချုပ်ပျက်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်၏၊
ငြိမ်းအေးကုန်၏။ (ခု-၈-၃၃-စူဠနိဒ္ဒေသ။ အဘိ-၄-၁-၂၇၉။)

အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ် — ပုညာဘိသင်္ခါရစသည်၌ကဲ့သို့ အဘိသင်္ခါရ-သဒ္ဓါသည် အကျိုးတရားကို ပြု-
စီမံတတ်သော ကံဟူသော အနက်ကို ဟော၏။ ထို့ကြောင့် အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်ဟူသည် ထိုကမ္မ = စေတနာနှင့်
ယှဉ်သော ဝိညာဏ်တည်း။ ကမ္မဝိညာဏ်ဟုလည်း ခေါ်ဆို၏။ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဉာဏ်ကို ရရှိသောအခါ ခုနစ်ဘဝမှ
နောက်၌ အကျိုးပေးမည့် အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်သည် ချုပ်လေတော့၏။ ထို့ကြောင့် ခုနစ်ဘဝမှ နောက်၌ ဝိပါက်
ဖြစ်သော နာမ်နှင့် ကမ္မဇရုပ်များသည် မဖြစ်ကြတော့ပေ။ သကဒါဂါမိမဂ္ဂဉာဏ် စသည်တို့ကြောင့် အဘိသင်္ခါရ
ဝိညာဏ် ချုပ်ပုံကိုလည်း နည်းတူ သိပါလေ။ (ဤ၌ ခုနစ်ဘဝစသည် ယူဆပုံကိုလည်း အထက်က ရေးခဲ့ပြီးသည့်
အတိုင်းသာ မှတ်ပါ။)

နိရောဓ — အပါယေသု သတ္တမဘဝတော ဥဒ္ဓံ သုဂတိယဉ္စ ဝိပါကဒါယကဿ အဘိသင်္ခါရဝိညာဏဿ
ပစ္စယယာတော သောတာပတ္တိမဂ္ဂဉာဏေန အဘိသင်္ခါရဝိညာဏဿ နိရောဓော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ (မူလဋီ-၁-၁၁၇။)

အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်၏ ချုပ်ငြိမ်းမှု — “အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်”ဟူသော ကံသည် အရိယမဂ္ဂဉာဏ်တို့က
ပယ်သတ်အပ်သော တရားမဟုတ်။ “အဘယ်နည်းအားဖြင့် အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်ဟူသော ကံသည် ချုပ်သနည်း”
ဟု မေးမြန်းဖွယ် ရှိ၏။ အဖြေကား — အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်သည် အဝိဇ္ဇာ-တဏှာဟူသော အဖော်ကို ရရှိပါမှ
အကျိုးဝိပါက်တရားများကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုစီမံနိုင်၏။ ထိုအဝိဇ္ဇာ-တဏှာတို့ကား အရိယမဂ္ဂတရားတို့က
အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်အပ်သော တရားတို့တည်း။ အရိယမဂ္ဂတရားတို့က အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်၏ အကြောင်း
ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာ-တဏှာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ အမြစ်ပြတ် ဖြေရှင်းပယ်သတ်လိုက်လျှင် အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်သည်-

လည်း ချုပ်ရာရောက်၏။ ထို့ကြောင့် အကြောင်း အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ၏ ချုပ်ခြင်းကိုပင် ကာရဏူပစာရအားဖြင့် အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်၏ ချုပ်ခြင်းဟု ဆိုပေသည်။ ထို့ကြောင့် အပါယ် ဒုဂ္ဂတိဘုံဘဝတို့၌လည်းကောင်း၊ ခုနစ်ဘဝမှ အထက်ဖြစ်သော နောက်၌ သုဂတိဘုံဘဝ၌လည်းကောင်း အကျိုးပေးတတ်သော အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကိလေသာတို့ကို သတ်ခြင်းကို သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်ကြောင့် အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်၏ ချုပ်ခြင်းဟူ၍ မှတ်ပါ။ ကျန် အရိယမဂ်ဉာဏ်တို့ကြောင့် ဆိုင်ရာ ဆိုင်ရာ အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်၏ ချုပ်ပုံကိုလည်း နည်းတူ မှတ်ပါ။ (မူလဋီ-၁-၁၁၇ - ကြည့်။)

ဤကား အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ၌ လာရှိသော အရိယမဂ်၏ နိမိတ္တနှင့် ပဝတ္တမှ ထပုံ အဆုံးအဖြတ်တည်း။
(အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၇၇-၂၇၉။)

အနုပဒဓမ္မ ဝိပဿနာ

သမ္မဟဂဟဏဝသေန ပဝတ္တိ ကလာပသမ္မသနံ။ ဖဿာဒိဧကေကဓမ္မဂဟဏဝသေန ပဝတ္တာ အနုပဒ-ဓမ္မဝိပဿနာ။ (မူလဋီ-၁-၁၀၉။)

ရုပ်နာမ် နှစ်ပါးနည်း၊ ခန္ဓာ ငါးပါးနည်း၊ အာယတန တစ်ဆယ့်နှစ်ပါးနည်း၊ ဓာတ် တစ်ဆယ့်ရှစ်ပါးနည်း၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါ (၁၂)ရပ်နည်း စသည့် ဝိပဿနာရှုပွားနည်းတို့ကား ပရမတ်တရားတို့ကို ပေါင်းစုခြင်း၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသော ကလာပသမ္မသန ဝိပဿနာရှုပွားနည်းတည်း။ ရုပ်ပိုင်းတွင် စက္ခုဒသကကလာပစသော ထိုထို ရုပ်ကလာပတို့၌ တည်ရှိသော ပထဝီဓာတ်စသော ပရမတ်တရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၍ ယင်းပရမတ်တရားတို့တွင် ပထဝီဓာတ်စသော ပရမတ္ထဓာတ်သား တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီကိုလည်းကောင်း၊ နာမ်ပိုင်းတွင်လည်း ပထမဈာန်နာမ်တရားစသော ထိုထိုနာမ်တရားစုတို့တွင် ဖဿစသော တစ်ခုတစ်ခုသော တရားကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၍ သိမ်းဆည်း၍ ယင်းနာမ်တရား တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီကိုလည်းကောင်း လက္ခဏာရေးတင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်သော နည်းကား ပထဝီစသော ဖဿစသော တစ်ခုတစ်ခုသော တရားကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အနုပဒဓမ္မ ဝိပဿနာရှုပွားနည်းတည်း။

(မူလဋီ-၁-၁၀၉။ အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၅၃။)

ဤသို့လျှင် ကလာပသမ္မသနဝိပဿနာ ရှုပွားနည်း အနုပဒဓမ္မဝိပဿနာရှုပွားနည်းဟု ဝိပဿနာရှုပွားနည်း နှစ်နည်းရှိရာ အထက်တွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သော ဝိပဿနာရှုပွားနည်းများမှာ ကလာပသမ္မသန ဝိပဿနာရှုပွားနည်းတို့သာ ဖြစ်ကြသည်။ ဤကလာပသမ္မသန ဝိပဿနာရှုပွားနည်း အမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် ကြိုးပမ်းပါသော်လည်း အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာသို့ မဆိုက်ရောက်နိုင်ဘဲ ရှိနေငြားအံ့။ ထိုအခါတွင် အနုပဒဓမ္မ ဝိပဿနာရှုပွားနည်းကို ပြောင်း၍ အားသစ်လိုပါက အားသစ်နိုင်ပါသည်။

အနုပဒဓမ္မ ဝိပဿနာရှုပွားနည်းသည် ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိတော် အနုပဒဝဂ် အနုပဒသုတ္တန် (မ-၃-၇၅) တွင် လာရှိပေသည်။ ပုံစံထုတ်၍ ဆိုရသော် - အသင်သူတော်ကောင်းသည် အာနာပါန ပထမဈာန်ကို ဝင်စားပါ။ ယင်းပထမဈာန် နာမ်တရား (၃၄)တို့တွင် ဖဿကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၍ ယင်းဖဿကို လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပါ။ အလားတူပင် ကျန်နာမ်တရားတို့ကိုလည်း တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပါ။ အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ကသိုဏ်း (၁၀)ပါးလုံး၌ သမာပတ် (၈)ပါးစီကို ရရှိထားသူဖြစ်အံ့၊ နေဝသညာနာသညာယတန ဈာန်သမာပတ် နာမ်တရားစုကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်သော ဈာန်သမာပတ် နာမ်တရားစုတို့၌ ပုံစံတူပင် တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီသော နာမ်ပရမတ်တရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၍ ယင်းနာမ်တရား အသီးအသီးကို လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပါ။ သာဝကများသည် နေဝသညာနာသညာယတန ဈာန်သမာပတ် နာမ်တရားစုတို့ကို အနုပဒဓမ္မ ဝိပဿနာနည်းဖြင့် တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီကို ဝိပဿနာ မရှုနိုင်။ ကလာပသမ္မသနနည်းဖြင့်သာလျှင် ပေါင်းစုခြင်း၍ ဝိပဿနာရှုနိုင်သည်။ အရှင်သာရိပုတ္တရာ ကိုယ်တော်မြတ်ကြီး သော်မှလည်း ယင်းနေဝသညာနာသညာယတန ဈာန်သမာပတ်တရားတို့ကို အနုပဒဓမ္မ ဝိပဿနာနည်းဖြင့် ဝိပဿနာ မရှုနိုင်။ ကလာပသမ္မသန ဝိပဿနာရှုပွားနည်းဖြင့်သာ ပေါင်းစုခြင်း၍ ဝိပဿနာရှုနိုင်သည်။ အနုပဒဓမ္မ ဝိပဿနာနည်းဖြင့် ယင်းနေဝသညာနာသညာယတန ဈာန်သမာပတ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုခြင်းသည် သဗ္ဗညုသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ ဘုရားရှင်တို့၏ အရာသာ ဖြစ်ပေသည်။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၅၃ - ကြည့်ပါ။)

(၆)ဒွါရ (၄၂)ကောဋ္ဌာသ၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားတို့ကိုလည်း ရုပ်ကလာပတို့ကို ဓာတ်ခွဲလျက် တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီသော ပထဝီဓာတ်စသော ရုပ်တရားတိုင်းကို ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းဇယားများတွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း

ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၍ ယင်း ရုပ်ပရမတ် အသီးအသီး တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီကိုလည်း အလားတူပင် လက္ခဏာ-
ယာဉ် တင်ကာ အနုပဒေမ္မဝိပဿနာနည်းဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုပွားနိုင်ပေသည်။ အလားတူပင် စက္ခုဒွါရဝီထိစသော
ကာမာဝစရ နာမ်တရား = ထိုထိုစိတ္တက္ခဏာ၏ အတွင်း၌ တည်ရှိသော နာမ်တရား တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီကိုလည်း
ဝိပဿနာ ရှုနိုင်ပေသည်။

ဤသို့လျှင် ကလာပသမ္ပသနနည်း၊ အနုပဒေမ္မဝိပဿနာနည်းဟူသော ဝိပဿနာရှုနည်း နှစ်နည်းတို့တွင်
တစ်နည်းနည်းဖြင့်ပင် ဖြစ်စေ၊ နှစ်နည်းလုံးဖြင့်ပင် ဖြစ်စေ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ပါက အသင်သူတော်ကောင်း-
သည် ပါရမီအားလျော်စွာ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာသို့ ဆိုက်ရောက်နိုင်ပေသည်။

နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်း အကျယ်ရှုပွားနည်း

နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် နာမ်တရားများကို အကျယ် သိမ်းဆည်းပုံကို ရေးသားတင်ပြထားခဲ့၏။ အကျယ်
နည်းအားဖြင့် သိမ်းဆည်းထားသော ယင်းနာမ်တရားတို့ကိုလည်း သမ္ပသနဉာဏ်ပိုင်း ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပိုင်းမှ စ၍
သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သို့ တိုင်အောင်သော ဤဝိပဿနာဉာဏ်ပိုင်းတွင်လည်း လက္ခဏာရေးသုံးတန် တင်ကာ
ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်နိုင်ပေသည်။

အထက်တွင် ရေးသားတင်ပြထားခဲ့သော ဝိပဿနာရှုနည်း အမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် ဝိပဿနာ ဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်း
ကို အပတ်တကုတ် ကြိုးပမ်းပါသော်လည်း မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် တိုင်အောင်သော အောင်မြင်မှုကို မရဖြစ်နေ-
ခဲ့လျှင်သော်လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် အသင်သူတော်ကောင်း ကိုယ်တိုင်ကလည်း နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်း အကျယ်
ရှုပွားနည်းဖြင့်လည်း ဝိပဿနာ ဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းလိုခဲ့သော်လည်းကောင်း နာမ်တရားများကို
အကျယ်နည်းအားဖြင့် သိမ်းဆည်းလျက် ယင်းနာမ်တရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန် တင်ကာ ဝိပဿနာ
ရှုပွားသုံးသပ်ပါလေ။

ရှုပွားနည်းစနစ်နှင့် ပတ်သက်၍ ဉာဏ်နုသူများအတွက် အနည်းငယ် ထပ်မံ၍ ရှင်းလင်းတင်ပြအပ်ပါသည်။
ဥပမာ - စက္ခုဒွါရ = မျက်စိ၌ (၅၄)မျိုးသော ရုပ်တရားများရှိရာ ရုပ်တစ်လုံးတစ်လုံးစီကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်-
လာသော ကုသိုလ်ဇော စောသည့် နာမ်တရားအားလုံး၊ အကုသိုလ်ဇော စောသည့် နာမ်တရားအားလုံးတို့ကို
သိမ်းဆည်းလျက် ယင်းနာမ်တရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန် တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ပါ။ အလား-
တူပင် သောတဒွါရစသော ကြွင်းဒွါရ (၅)မျိုးတို့၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရား အသီးအသီးကို = ရုပ်တရား တစ်မျိုးစီ
တစ်မျိုးစီကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော နာမ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ (၄၂)ကောဋ္ဌာသတို့တွင် ကောဋ္ဌာသ
အသီးအသီး၌ တည်ရှိသော (၄၄)မျိုးစသော ရုပ်တရားတို့တွင် ရုပ်တရား တစ်မျိုးစီ တစ်မျိုးစီကို အာရုံပြု၍
ဖြစ်ပေါ်လာသော နာမ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း သိမ်းဆည်းလျက် လက္ခဏာရေးသုံးတန် တင်ကာ ဝိပဿနာ
ရှုပွားသုံးသပ်ပါ။

ထိုသို့ ရှုရာ၌ စက္ခုဒွါရ၌ ရုပ် (၅၄)မျိုး ရှိရာတွင် စက္ခုဒသက ကလာပ်၌ ရုပ် (၁၀)မျိုး ရှိရာ ယင်း စက္ခု
ဒသက ကလာပ်၌ တည်ရှိသော ပထဝီဓာတ်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော နာမ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာ
ရှုပွားသုံးသပ်ပြီးပါမှ ယင်းစက္ခုဒသက ကလာပ်၌ပင် တည်ရှိသော အာပေါဓာတ်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော
နာမ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုပါ။ ဤနည်းအားဖြင့် စက္ခုဒသက ကလာပ်၌ (၁၀)မျိုးသော ရုပ်တရားတို့တွင်
ရုပ်တစ်မျိုးစီ တစ်မျိုးစီကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော နာမ်တရား အသီးအသီးကို ဝိပဿနာ ရှုပြီးသော
အခါမှ ယင်းစက္ခုဒွါရ၌ပင် တည်ရှိသော ကာယဒသက ကလာပ်ဝယ် (၁၀)မျိုးသော ရုပ်တို့တွင် ရုပ်တစ်မျိုးစီ

တစ်မျိုးစီကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော နာမ်တရားတို့ကိုလည်း အစဉ်အတိုင်း နည်းတူပင် ဝိပဿနာရှုပါ။ စက္ခုဒွါရ၌ (၅၄)မျိုးသော ရုပ်တို့တွင် ရုပ်တစ်မျိုးစီ တစ်မျိုးစီကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော နာမ်တရားတို့ကို အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန်နှစ်မျိုးလုံး၌ ဝိပဿနာ ရှုပြီးသောအခါမှ သောတဒွါရ စသည်သို့ ပြောင်းရှုပါ။ (၄၂) ကောဠာသတို့၌လည်း နည်းတူပင် ရှုပါ။

ထို (၆)ဒွါရ (၄၂)ကောဠာသတို့၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားတို့ကို အာရုံအလိုက် ခွဲတမ်းချလိုက်ပါက အာရုံ (၆)မျိုးသာ ရှိပေသည်။ ရုပ်ကလာပ် အသီးအသီး၌ တည်ရှိသော —

၁။ ဝဏ္ဏမှာ ရူပါရုံ ဖြစ်၏။

၂။ ဂန္ဓမှာ ဂန္ဓာရုံ ဖြစ်၏။

၃။ ရသမှာ ရသာရုံ ဖြစ်၏။

၄။ ပထဝီ တေဇော ဝါယောတို့မှာ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ ဖြစ်၏။

၅။ အဿာသပဿာသ သဒ္ဓနဝက ကလာပ် စသည်တို့၌ တည်ရှိသော အသံ-သဒ္ဓရုပ်မှာ သဒ္ဓါရုံ ဖြစ်၏။

၆။ အာပေါဓာတ် ဘာဝရုပ် ဇီဝိတ ဟဒယရုပ် ပဿာဒရုပ်စသည့် ကြွင်းသော ပဿာဒရုပ် သုခမရုပ်တို့မှာ ဓမ္မာရုံ ဖြစ်၏။

နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် ရူပါရုံလိုင်း သဒ္ဓါရုံလိုင်း စသည်တို့၌ နာမ်တရားများကို သိမ်းဆည်းခဲ့သည့်အတိုင်း = နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းဇယားများအတိုင်း ယင်းနာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်း၍ ဝိပဿနာ ရှုပါ။ ကုသိုလ်ဇောဝီထိ၊ အကုသိုလ်ဇောဝီထိများကို ကုန်စင်အောင် ရှုပါ။

ထိုသို့ ရှုရာ၌ **ကလာပသမ္မသန ဝိပဿနာရှုနည်း၊ အနုပဒဓမ္မဝိပဿနာရှုနည်း**ဟူသော ဝိပဿနာ ရှုနည်း နှစ်နည်းလုံးဖြင့် မိမိနှစ်ခြိုက်သလို ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်နိုင်ပါသည်။ အသင်သူတော်ကောင်း၏ ပါရမီအပေါ် အခြေတည်၍ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာသို့ ဆိုက်ရောက်ကောင်း ဆိုက်ရောက်နိုင်ပေလိမ့်မည်။

အဝိဇ္ဇာနှင့် ဝိဇ္ဇာ

တစ်ချိန် ဘုရားရှင်သည် သာဝတ္ထိပြည်မှန်၌ သီတင်းသုံးစံနေတော်မူခိုက် ဖြစ်၏။ ထိုအခါ ရဟန်းတော် တစ်ပါးသည် မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ ထံတော်သို့ ချဉ်းကပ်ပြီးလျှင် ဘုရားရှင်အား ရိုသေစွာ ရှိခိုးပြီးနောက် သင့်-တင့်လျောက်ပတ်သော တစ်ခုသော အရပ်၌ ထိုင်နေပြီးသော် မြတ်စွာဘုရားရှင်အား ဤသို့ လျှောက်ထား၏။

“မြတ်စွာဘုရား . . . အဝိဇ္ဇာ အဝိဇ္ဇာဟု ဆိုအပ်ပါ၏။ မြတ်စွာဘုရား . . . အဘယ်တရားသည် အဝိဇ္ဇာ ပါနည်း၊ အဘယ်မျှဖြင့် အဝိဇ္ဇာသို့ ရောက်သူ ဖြစ်ပါသနည်း”ဟု ဤစကားကို လျှောက်ထား၏။

“ချစ်သားရဟန်း . . . ဤလောက၌ အကြောင်းတရားနှင့် တကွသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတို့၌ အာဂမ သုတဟူသော သင်္ခယ၊ အဓိဂမသုတဟူသော ကျင့်သိ — ဤသင်္ခယ ကျင့်သိဟူသော အသိနှစ်မျိုးဖြင့် အကြား အမြင် ဗဟုသုတ မရှိသော ပရမတ်ဉာဏ်ပညာမျက်စိ ကာဏ်းနေသော ပုထုဇန်သည် —

- ၁။ (က) ရုပ်တရားကို မသိ၊
- (ခ) ရုပ်တရား၏ ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း သမုဒယကို မသိ၊
- (ဂ) ရုပ်တရား၏ ချုပ်ရာ နိရောဓကို မသိ၊
- (ဃ) ရုပ်တရား၏ ချုပ်ရာ နိရောဓသို့ ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်ကို မသိ။

- ၂။ (က) ဝေဒနာတရားကို မသိ။ ပ ။
- ၃။ (က) သညာတရားကို မသိ။ ပ ။
- ၄။ (က) သင်္ခါရတရားတို့ကို မသိ။ ပ ။

- ၅။ (က) ဝိညာဏ်တရားကို မသိ၊
- (ခ) ဝိညာဏ်တရား၏ ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း သမုဒယကို မသိ၊
- (ဂ) ဝိညာဏ်တရား၏ ချုပ်ရာ နိရောဓကို မသိ၊
- (ဃ) ဝိညာဏ်တရား၏ ချုပ်ရာ နိရောဓသို့ ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်ကို မသိ။

“ချစ်သားရဟန်း . . . ဤသို့ မသိခြင်းကို အဝိဇ္ဇာဟု ဆိုအပ်၏။ ဤမျှဖြင့် အဝိဇ္ဇာသို့ ရောက်သူ ဖြစ်၏” ဟု မိန့်တော်မူ၏။ (သံ-၂-၁၃၂ - အဝိဇ္ဇာသုတ်။)

တစ်ချိန် ဘုရားရှင်သည် သာဝတ္ထိပြည်မှန်၌ သီတင်းသုံးစံနေတော်မူခိုက်ဖြစ်၏။ ထိုအခါ ရဟန်းတော် တစ်ပါးသည် မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ ထံတော်သို့ ချဉ်းကပ်ပြီးလျှင် ဘုရားရှင်အား ရိုသေစွာ ရှိခိုးပြီးနောက် သင့်-တင့် လျောက်ပတ်သော တစ်ခုသော အရပ်၌ ထိုင်နေပြီးသော် မြတ်စွာဘုရားရှင်အား ဤသို့ လျှောက်ထား၏။

“မြတ်စွာဘုရား . . . ဝိဇ္ဇာ ဝိဇ္ဇာဟု ဆိုအပ်ပါ၏။ အဘယ်တရားသည် ဝိဇ္ဇာပါနည်း၊ မြတ်စွာဘုရား . . . အဘယ်မျှဖြင့် ဝိဇ္ဇာသို့ ရောက်သူ ဖြစ်ပါသနည်း”ဟု ဤစကားကို လျှောက်ထား၏။

“ချစ်သားရဟန်း . . . ဤလောက၌ အကြောင်းတရားနှင့်တကွသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတို့၌ အာဂမ သုတ အဓိဂမသုတဟူသော သင်္ခယ ကျင့်သိ ဤအသိ နှစ်မျိုးဖြင့် အကြားအမြင် ဗဟုသုတရှိသော၊ အရိယာ ဖြစ်တော်မူသော ငါဘုရားရှင်၏ တပည့်သာဝကသည် —

- ၁။ (က) ရုပ်တရားကို သိ၏။
 - (ခ) ရုပ်တရား၏ ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း သမုဒယကို သိ၏။
 - (ဂ) ရုပ်တရား၏ ချုပ်ရာ နိရောဓကို သိ၏။
 - (ဃ) ရုပ်တရား၏ ချုပ်ရာ နိရောဓသို့ ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်ကို သိ၏။

၂။ (က) ဝေဒနာတရားကို ။ ပ ။

၃။ (က) သညာတရားကို ။ ပ ။

၄။ (က) သင်္ခါရတရားတို့ကို ။ ပ ။

- ၅။ (က) ဝိညာဏ်တရားကို သိ၏။
 - (ခ) ဝိညာဏ်တရား၏ ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း သမုဒယကို သိ၏။
 - (ဂ) ဝိညာဏ်တရား၏ ချုပ်ရာ နိရောဓကို သိ၏။
 - (ဃ) ဝိညာဏ်တရား၏ ချုပ်ရာ နိရောဓသို့ ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်ကို သိ၏။

ချစ်သားရဟန်း . . . ဤသည်ကို ဝိဇ္ဇာဟု ဆိုအပ်၏။ ဤမျှဖြင့် ဝိဇ္ဇာသို့ ရောက်သူ ဖြစ်၏”ဟု မိန့်တော်မူ၏။
(သံ-၂-၁၃၂ - ဝိဇ္ဇာသုတ္တန်။)

တစ်ချိန် ဘုရားရှင်သည် သာဝတ္ထိပြည်မှန်၌ သီတင်းသုံးစံနေတော်မူခိုက် ဖြစ်၏။ ထိုအခါ ရဟန်းတော် တစ်ပါးသည် မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ ထံတော်သို့ ချဉ်းကပ်ပြီးလျှင် ဘုရားရှင်အား ရိုသေစွာ ရှိခိုးပြီးနောက် သင့်-တင့်လျောက်ပတ်သော တစ်ခုသော အရပ်၌ ထိုင်နေပြီးသော် မြတ်စွာဘုရားရှင်အား ဤသို့ လျှောက်ထား၏။

“မြတ်စွာဘုရား . . . အဘယ်သို့ သိသူ အဘယ်သို့ မြင်သူအား မသိမှု = အဝိဇ္ဇာ ပျောက်ကင်းနိုင်ပါ-သနည်း၊ သိမှု = ဝိဇ္ဇာဉာဏ် ပေါ်ပေါက်နိုင်ပါသနည်း”ဟု လျှောက်ထား၏။

“ချစ်သား ရဟန်း . . .

- ၁။ (က) စက္ခုအကြည်ဓာတ်ကို အနိစ္စဟု (ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု) သိသူ မြင်သူအား မသိမှု = အဝိဇ္ဇာ ပျောက်ကင်း-နိုင်၏။ သိမှု = ဝိဇ္ဇာဉာဏ် ပေါ်ပေါက်နိုင်၏။

(ခ) ရူပါရုံတို့ကို ။ ပ ။

(ဂ) စက္ခုဝိညာဏ်ကို ။ ပ ။

(ဃ) စက္ခုသမ္ပဿကို ။ ပ ။

(င) စက္ခုသမ္ပဿဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ခံစားမှု သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာ ဥပေ-က္ခာဝေဒနာကို အနိစ္စဟု (ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု) သိသူ မြင်သူအား မသိမှု = အဝိဇ္ဇာ ပျောက်ကင်းနိုင်၏။ သိမှု = ဝိဇ္ဇာဉာဏ် ပေါ်ပေါက်နိုင်၏။

၂။ (က) သောတအကြည်ဓာတ်ကို ။ ပ ။

(ခ) သဒ္ဓါရုံတို့ကို ။ ပ ။

(ဂ) သောတဝိညာဏ်ကို ။ ပ ။

(ဃ) သောတသမ္ပဿကို ။ ပ ။

(င) သောတသမ္ပဿဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ခံစားမှု သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာ ဥပေက္ခာဝေဒနာကို ။ ပ ။

- ၃။ (က) ယာနအကြည်ဓာတ်ကို။ ပ ။
(ခ) ဂန္ဓာရုံတို့ကို ။ ပ ။
(ဂ) ယာနဝိညာဏ်ကို ။ ပ ။
(ဃ) ယာနသမ္ပဿကို ။ ပ ။
(င) ယာနသမ္ပဿဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ခံစားမှု သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာ ဥပေက္ခာဝေဒနာကို။ ပ ။

- ၄။ (က) ဇိဝှိအကြည်ဓာတ်ကို။ ပ ။
(ခ) ရသာရုံတို့ကို ။ ပ ။
(ဂ) ဇိဝှိဝိညာဏ်ကို ။ ပ ။
(ဃ) ဇိဝှိသမ္ပဿကို ။ ပ ။
(င) ဇိဝှိသမ္ပဿဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ခံစားမှု သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာ ဥပေက္ခာဝေဒနာကို။ ပ ။

- ၅။ (က) ကာယအကြည်ဓာတ်ကို။ ပ ။
(ခ) ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတို့ကို ။ ပ ။
(ဂ) ကာယဝိညာဏ်ကို ။ ပ ။
(ဃ) ကာယသမ္ပဿကို ။ ပ ။
(င) ကာယသမ္ပဿဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ခံစားမှု သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာ ဥပေက္ခာဝေဒနာကို။ ပ ။

- ၆။ (က) မနောအကြည်ဓာတ်ကို အနိစ္စဟု (ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု) သိသူ မြင်သူအား မသိမှု = အဝိဇ္ဇာ ပျောက်ကင်းနိုင်၏။ သိမှု = ဝိဇ္ဇာဉာဏ် ပေါ်ပေါက်နိုင်၏။
(ခ) ဓမ္မာရုံတို့ကို ။ ပ ။
(ဂ) မနောဝိညာဏ်ကို ။ ပ ။
(ဃ) မနောသမ္ပဿကို ။ ပ ။
(င) မနောသမ္ပဿဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ခံစားမှု သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာ ဥပေက္ခာဝေဒနာကို အနိစ္စဟု (ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု) သိသူ မြင်သူအား မသိမှု = အဝိဇ္ဇာ ပျောက်ကင်းနိုင်၏။ သိမှု = ဝိဇ္ဇာဉာဏ် ပေါ်ပေါက်နိုင်၏။

ချစ်သားရဟန်း . . . ဤသို့ သိသူ ဤသို့ မြင်သူအား မသိမှု = အဝိဇ္ဇာ ပျောက်ကင်းနိုင်၏။ သိမှု = ဝိဇ္ဇာဉာဏ် ပေါ်ပေါက်နိုင်၏”ဟု မိန့်တော်မူ၏။ (သံ-၂-၂၅၉-၂၆၀ - အဝိဇ္ဇာပဟာနသုတ္တန်။)

အသင်သူတော်ကောင်းသည်လည်း ဤဒေသနာတော်များကို ဦးထိပ်ရွက်ပန်ဆင်လျက် အဝိဇ္ဇာ ကင်းပျောက်ကာ ဝိဇ္ဇာဉာဏ် အလင်းပေါက်အောင် ကြိုးပမ်းလေရာသည်။

ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနိဒ္ဒေသ ပြီး၏။

ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနိဒ္ဒေသ

ပထမမဂ်ဉာဏ် = သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်

ဓမ္မာနုဂါမိနီဝိပဿနာတွင် အကျုံးဝင်သော ဤအနုလောမဉာဏ်မှ အထက်၌ ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုဂေါတြဘူဉာဏ်သည် အရိယမဂ်၏ အာဝဇ္ဇန်းအရာ၌ တည်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ပဋိပဒါ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိသို့လည်း မသက်ဝင်၊ အနိစ္စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို မယူခြင်းကြောင့် = သင်္ခါရအာရုံကို အာရုံမယူခြင်း အာရုံမပြုခြင်းကြောင့်တည်း။ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသည်၏ အဖြစ်သည် ရှိပါသော်လည်း ကိလေသာတို့ကို မကုန်စေနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိသို့လည်း မသက်ဝင်ပေ။ ထိုသို့ ကိလေသာတို့ကို မကုန်စေနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင် ထိုဂေါတြဘူဉာဏ်ကို - စက္ခုဝိညာဏ်စသော ပဉ္စဝိညာဏဓာတ်တို့အား ပဉ္စာရုံတွင် ရူပါရုံစသည့် အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို ညွှန်ပြတတ်သည်ဖြစ်၍ အာရုံကို ညွှန်ပြခြင်းကိစ္စကို ပြုလုပ်တတ်သော ကိရိယာမနောဓာတ် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းကဲ့သို့ - အရိယမဂ်အား နိဗ္ဗာန်ကို ညွှန်ပြတတ်သောကြောင့် အရိယမဂ်၏ အာဝဇ္ဇန်းအရာ၌ တည်၏ဟူ၍ ဆိုအပ်ပေသည်။ ပဋိပဒါဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိနှင့် ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိတို့၏ အလယ်၌ ထိုဝိသုဒ္ဓိနှစ်ပါးတို့၏ လက္ခဏာမရှိသောကြောင့် အဓမ္မာဟာရိက = ဝေါဟာရအားဖြင့် အဘယ်ဝိသုဒ္ဓိဟု မခေါ်ဝေါ်လောက်သည်သာ ဖြစ်၏။ သို့သော်လည်း - ဓမ္မာနုဂါမိနီ ဝိပဿနာ၏အဆုံး အဖြစ်ဖြင့် ဝိပဿနာ၏ အသင်းအပင်း ဘက်တော်သား ဖြစ်ရကား ဝိပဿနာသောတ = ဝိပဿနာအယဉ်၌ ကျရောက်နေသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဝိပဿနာဟု = ဓမ္မာနုဂါမိနီဝိပဿနာဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်းသို့ ရောက်၏။ (ဤစကားရပ်ဖြင့် ဂေါတြဘူဉာဏ်၏ ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိသို့ပင် သက်ဝင်ခြင်းကိုပါ ပြ၏။)

(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၁၂။ မဟာဇီ-၂-၄၈၃။)

သောတာပတ္တိမဂ် သကဒါဂါမိမဂ် အနာဂါမိမဂ် အရဟတ္တမဂ်ဟူသော ဤမဂ်လေးပါးတို့၌ ဖြစ်သော ဉာဏ်သည် ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၁၂။)

ထိုလေးပါးသော အရိယမဂ်ဉာဏ်တို့တွင် ရှေးဦးစွာ ပထမမဂ်ဉာဏ် = သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်ကို ပြည့်စုံ စေလိုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အခြားတစ်ပါးသော တစ်စုံတစ်ခုသော ပြုဖွယ်ကိစ္စ မည်သည်ကား မရှိပြီ။ မှန်ပေသည် - ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ပြုလုပ်သင့်သော ကိစ္စကား အနုလောမဉာဏ် အဆုံးရှိသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ဖြစ်စေခြင်းသည် ပြုသင့်ပြုထိုက်သော လုပ်ငန်းကိစ္စရပ်ကို ပြုအပ်ပြီးသာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ ပြုလုပ်ပြီးသာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၁၂။)

[သတိပြုရန်] - ဤအပိုင်းကား သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်သက်သက်ကို အာရုံယူ၍ လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီတင်၍၊ အထူးသဖြင့် အနတ္တလက္ခဏာကို ဦးစားပေး၍ အသားပေး၍ ဝိပဿနာရှုနေသော အပိုင်းဖြစ်သည်။ ဤအပိုင်းတွင် အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ပါက၊ ပကိဏ္ဍက သင်္ခါရတရားတို့ကို ရှုကွက်စုံအောင် ဝိပဿနာ ရှုထားပြီးဖြစ်၍၊ ဓမ္မာရုံလိုင်း အကောင်းအုပ်စု နာမ် တရားသက်သက်ကိုသာ ဦးစားပေး၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ ယင်းနာမ်တရားနှင့် ရံခါ ယင်းနာမ်တရားတို့၏ မှီရာဝတ္ထု- ရုပ်တို့ကိုသာ ဦးစားပေး၍ ရုပ်တစ်လှည့် နာမ်တစ်လှည့် အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့် လှည့်၍ လက္ခဏာ- ယာဉ်သုံးချက်တွင်လည်း တစ်လှည့်စီ တင်၍ သို့မဟုတ် မိမိအနှစ်ခြိုက်ဆုံး လက္ခဏာတစ်ခုကို ဦးစားပေး၍ ဝိပဿနာ ရှုနေပါ။ ရံခါ ရှုနေသည့် ဝိပဿနာဉာဏ်ကိုလည်း တစ်ဖန်ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။

အကယ်၍ အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ပါက မိမိရရှိထားသော ဈာန် နာမ်တရားစုတို့ကို တစ်လှည့်၊ ယင်းဈာန်နာမ်တရားတို့၏ မှီရာဝတ္ထုရုပ်တို့ကို တစ်လှည့်၊ အဇ္ဈတ္တ တစ်လှည့်

ဗဟိဒ္ဓ တစ်လှည့်၊ လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်တွင်လည်း တစ်လှည့်စီ တင်၍ဖြစ်စေ၊ မိမိနှစ်သက်ရာ လက္ခဏာကို ဦးစားပေး၍ဖြစ်စေ ဝိပဿနာရှုနေပါ။ မိမိအနှစ်ခြိုက်ဆုံး ဈာန်တစ်ခုတည်းကိုပင် ဦးစားပေး၍ အနှစ်ခြိုက်ဆုံး လက္ခဏာယာဉ် တစ်ခုကို ဦးစားပေး၍လည်း ဝိပဿနာရှုနိုင်သည်။ ရှုကွက်များကို စုံအောင်ရှုထားပြီးဖြစ်သဖြင့် မိမိနှစ်ခြိုက်ရာ သင်္ခါရတရား တစ်ခုကို ဦးစားပေး၍ ဝိပဿနာ ရှုနိုင်သည်သာ ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ရှုရာ၌ ဝိပဿနာရှုနေသည့် ဉာဏ်ကိုလည်း = မနောဒွါရိက ဝိပဿနာဇောဝီထိ စိတ်အစဉ် နာမ်တရားစုကိုလည်း ရံခါ ရံခါ တစ်ဖန်ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။

ကလာပသမ္ပသနဝိပဿနာ ရှုပွားနည်း အနုပဒဓမ္မဝိပဿနာ ရှုပွားနည်းဟူသော ဝိပဿနာ ရှုပွားနည်း နှစ်နည်းတို့တွင် မိမိကြိုက်နှစ်သက်ရာ နည်းလမ်းဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်နိုင်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

ထိုသို့ ဝိပဿနာရှုနေရာ၌ ဝိပဿနာစိတ်သည် အဇ္ဈတ္တတရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုခိုက်ဝယ် အဇ္ဈတ္တသင်္ခါရ အာရုံ၌ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေလျှင် အဇ္ဈတ္တသင်္ခါရတရားတို့ကိုပင် ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာရှုနေပါ။ ဗဟိဒ္ဓ သင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုခိုက်ဝယ် ဗဟိဒ္ဓအာရုံ၌ ယင်းဝိပဿနာစိတ်သည် ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေလျှင် ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရတရားတို့ကို ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာရှုနေပါ။ ထိုကဲ့သို့သော အချိန်အခါမျိုး၌ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ တစ်လှည့်စီ ဝိပဿနာရှုရန် ကြိုးစားပါက သင်္ခါရအာရုံ၌ စိတ်ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေမှု သမာဓိန္ဒြေမှာ လျော့သွားတတ်သောကြောင့် ဖြစ်၏။ သင်္ခါရတရားတို့အပေါ်၌ လျစ်လျူရှုမှု သင်္ခါရပေက္ခာသဘောလည်း လျော့သွားတတ်သောကြောင့် ဖြစ်၏။

တစ်ဖန် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု ဝိပဿနာရှုခိုက် ယင်းသင်္ခါရအာရုံ၌ ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်သည် ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်လာလျှင် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟုပင် ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာရှုနေပါ။ ယင်း သင်္ခါရတရားတို့ကို ဒုက္ခဟု ဝိပဿနာရှုခိုက် ယင်းသင်္ခါရအာရုံ၌ ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်သည် ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်လာလျှင် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို ဒုက္ခဟုပင် ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာရှုနေပါ။ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို အနတ္တဟု ဝိပဿနာရှုခိုက် ယင်းသင်္ခါရအာရုံ၌ ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်သည် ငြိမ်ဝပ်စွာကပ်၍ တည်လာလျှင် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို အနတ္တဟုပင် ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာရှုနေပါ။ သမာဓိန္ဒြေနှင့် သင်္ခါရပေက္ခာ သဘော တရားတို့ မလျော့ကျသွားရန် အတွက်ပင် ဖြစ်ပေသည်။

ထိုသို့ သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအချက် သို့မဟုတ် ဒုက္ခအချက် သို့မဟုတ် အနတ္တအချက်ပေါ်၌ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍တည်နေသော ဝိပဿနာစိတ်သည် အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော သဒ္ဓါ ဝီရိယ သတိ သမာဓိ ပညာဟူသော ဣန္ဒြေများ စုံညီလာပြီဖြစ်သော ဝိပဿနာစိတ်ပင် ဖြစ်သည်။ ထိုဝိပဿနာစိတ်နှင့် ယှဉ်နေသော ဣန္ဒြေများကို ရင့်ကျက်သထက် ရင့်ကျက်အောင် ဆက်လက်၍ မိမိရှုနေသော ရုပ်သင်္ခါရ သို့မဟုတ် နာမ်သင်္ခါရ၏ အပျက်ကိုပင် အာရုံယူ၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်တွင်လည်း ရှုမြဲတိုင်းသော လက္ခဏာယာဉ် တစ်ခုခုကိုသာ စူးစိုက်၍ တင်ကာ ဝိပဿနာရှုနေပါ။ ထိုသို့ရှုနေသော ဝိပဿနာစိတ်သည် ဣန္ဒြေငါးပါး ညီမျှ၍ ရင့်ကျက်လာပါက ထက်မြက် လာပါက ရဲရင့်လာပါက သန့်ရှင်းလာပါက အနုလောမဉာဏ် အဆုံးရှိသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ဖြစ်စေတော့မည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ အနုလောမဉာဏ် အဆုံးရှိသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုလုပ်ရမည့် လုပ်ငန်းကိစ္စရပ်ကို ပြုလုပ်ပြီးသာ ဖြစ်နေပေသည်။]

ထိုသို့ ပြုသင့်ပြုထိုက်သော လုပ်ငန်းကိစ္စရပ်ကို ပြုလုပ်ပြီးသဖြင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌ သုံးကြိမ် သို့မဟုတ် နှစ်ကြိမ်သော အနုလောမဉာဏ်တို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။ ထိုဉာဏ်တို့တွင် ပထမ အနုလောမဉာဏ် = ပရိကံသည် အလုံးစုံအောက် ရုန့်ရင်းသော သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟ အမှိုက်မှောင်ကို၊

ဒုတိယ အနုလောမဉာဏ် = ဥပစာသည် ထိုထက် မရန်ရင်းလွန်းသော သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟ အမိုက်မှောင်ကို၊ တတိယ အနုလောမဉာဏ် = အနုလုံသည် ထိုထက် မရန်ရင်းလွန်းသော သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟ အမိုက်မှောင်ကို ကွယ်စေနိုင်၏။ တစ်နည်းဆိုသော် အောက်သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် ထိုထားအပ်သော အားအစွမ်းအား လျော်သဖြင့် ရန်ရင်း ရန်ရင်းကုန်သော သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟ အမိုက်မှောင်ကို ကွယ်စေ၏။ ထိုသို့ ကွယ်စေသည်ရှိသော် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်သည် အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့၌ မပြေးဝင်တော့ပေ၊ မတည်နေတော့ပေ၊ နှလုံးမသွင်းတော့ပေ၊ မကပ်တော့ပေ၊ မငြိတော့ပေ၊ မစပ်တော့ပေ၊ စဉ်းငယ်ရှိုင်းသော ပဒုမာကြာရွက်မှ ရေကဲ့သို့ တွန့်၏ ရှုံ့၏ လည်၏။ ဤတ ဉာဏ် အမည်ရသော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံဖြစ်သော အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်ဟူသော အာရုံသည်လည်းကောင်း၊ မပြတ်မစဲ ဖြစ်သော ဥပါဒိန္နက ခန္ဓပဝတ္တဟူသော အာရုံသည်လည်းကောင်း ကြောင့်ကြမှု ပလိဗောဓ အဖြစ်ကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟအမိုက်မှောင်ကို ကွယ်စေအပ် ဖျောက်အပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ပလိဗောဓအားဖြင့် ထင်လာ၏။ ထိုနောင် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား အလုံးစုံသော နိမိတ္တ ပဝတ္တဟူသော အာရုံသည် ပလိဗောဓအားဖြင့် ထင်ပြီးလတ်သော် အာသေဝနပစ္စည်းကို ရရှိသော ဒုတိယ အနုလောမဉာဏ်၏ သို့မဟုတ် တတိယ အနုလောမဉာဏ်၏ အဆုံး၌ ထိုဒုတိယ သို့မဟုတ် တတိယ အနုလောမဉာဏ်၏ အာသေဝနသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုမှုကိုခံယူရရှိသော —

- ၁။ အနိမိတ္တ = သင်္ခါရနိမိတ်ကင်းသော သင်္ခါရနိမိတ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော၊
- ၂။ အပွဝတ္တ = ပဝတ္တကင်းသော ပဝတ္တ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော၊
- ၃။ ဝိသင်္ခါရ = သင်္ခါရ မဟုတ်သော၊
- ၄။ နိရောဓ = သင်္ခါရ၏ ချုပ်ရာဖြစ်သော —

နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို အာရုံပြုလျက် ပုထုဇန့်တို့၏ အနွယ်ဇာတ်ကို = ပုထုဇန့်ဟူသော အမည်ကို၊ ပုထုဇန့်ဟူသော ဝေါဟာရကို၊ ပုထုဇန့်တို့၏ ဘုံကို = ပုထုဇန့်တို့၏ အရာကို = ပုထုဇန့်တို့၏ အခိုက်အတန့်ကို လွန်မြောက်၍ အရိယာတို့၏ အနွယ်ဇာတ်သို့ အရိယာဟူသော ဝေါဟာရသို့ အရိယာတို့၏ အဝတ္ထာဘုံသို့ သက်ဝင်လျက် နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ ရှေးဦးစွာ လည်ခြင်း ရှေးဦးစွာ နှလုံးသွင်းခြင်း ရှေးဦးစွာ ဆင်ခြင်ခြင်း ဖြစ်၍ဖြစ်သော ပထမမဉ်းဥပဒေအား အနန္တရ သမနန္တရ အာသေဝန ဥပနိဿယ နတ္ထိ ဝိဂတတို့၏ အစွမ်းဖြင့် ခြောက်မျိုး ကုန်သော ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုအပ်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြီးစေလျက် အထွတ်အထိပ် အပြီးအဆုံးသို့ ရောက်သော ဝိပဿနာ၏ ဦးထိပ်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော ဧကန္တိကအဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ တစ်ကြိမ်သာလျှင် ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း တစ်ဖန်ပြန်၍ မလည်လာသော ဂေါတြဘူဉာဏ် သည် ဖြစ်ပေါ်၍ လာ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၁၂။)

ထိုအနုလောမဉာဏ် ဂေါတြဘူဉာဏ် နှစ်မျိုးတို့တွင် အနုလောမဉာဏ်သည် သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော ကိလေသာဟူသော အမိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်းငှာသာလျှင် စွမ်းနိုင်၏။ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုခြင်းငှာမူကား မစွမ်းနိုင်ပေ။ ဂေါတြဘူသည်ကား နိဗ္ဗာန်ကိုသာလျှင် အာရုံပြုခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်၏။ သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော ကိလေသာ အမိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ပေ။ ထိုသို့ မစွမ်းနိုင်ခြင်းကြောင့် သာလျှင် ထိုဂေါတြဘူဉာဏ်ကို အရိယမဂ်၏ အာဝဇ္ဇန်းဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်ပေသည်။ မှန်ပေသည် - ထိုဂေါတြဘူသည် အာဝဇ္ဇန်းမဟုတ်သည် ဖြစ်ငြားသော်လည်း အာဝဇ္ဇန်းအရာ၌ တည်၍ - “ဤသို့ ဖြစ်လေလော့ = အနုလောမဉာဏ်တို့သည် သင်္ခါရကို အာရုံပြုသကဲ့သို့ ထို့အတူ သင်္ခါရကို အာရုံမပြုမူ၍ ငါကဲ့သို့ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်လေလော့”ဟု အရိယမဂ်အား အမှတ်သညာကိုပေးသကဲ့သို့ ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ အရိယမဂ်သည်လည်း

ထိုဂေါတြဘုဉာဏ်သည် ပေးအပ်သော အမှတ်သညာကို မလွှတ်မူ၍သာလျှင် အကြားမရှိသော နာမ်သန္တတိ အစဉ်၏အစွမ်းဖြင့် ထိုဂေါတြဘုဉာဏ်သို့ အစဉ်လိုက်လျက် ထိုဂေါတြဘုဉာဏ်သည် အာရုံပြုအပ်သော နိဗ္ဗာန်ကို ပင်လျှင် အာရုံပြုလျက် မဖောက်မထွင်းဖူးသေးသော မခွဲမစိတ်ဖူးသေးသော လောဘအတုံးအခဲ ဒေါသအတုံးအခဲ မောဟအတုံးအခဲကို ဖောက်ထွင်းလျက်သာလျှင် ခွဲစိတ်လျက်သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်၍လာ၏။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၁၃-၃၁၄။)

ထိုအရိယမဂ်သည် လောဘအတုံးအခဲစသည်တို့ကို ဖောက်ထွင်းခြင်းကိုသာလျှင် သက်သက်ပြုသည်ကား မဟုတ်သေး။ စင်စစ်သော်ကား လာမည့်အနာဂတ် ပထမဘဝမှ စ၍ ဖြစ်လတ္တံ့သော မသိအပ်သော အစရှိသော သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဟူသော သမုဒ္ဒရာရေကို ခြောက်ခန်းစေ၏။ အလုံးစုံသော အပါယ်တံခါးတို့ကို ပိတ်၏။ သဒ္ဓါ သီလ ဟိရိ ဩတ္တပ္ပ သုတ စာဂ ပညာဟူသော သူတော်ကောင်းဥစ္စာ (၇)ပါးတို့၏ မျက်မှောက်၌ ပြီးစီးပြည့်စုံသည်၏ အဖြစ်ကို ပြု၏။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိစသော အင်္ဂါ (၈)ပါးရှိသော မိစ္ဆာမဂ်ကို ပယ်စွန့်၏။ ပါဏာတိပါတ စသော ငါးပါးသော ဘေးရန်၊ (၂၅)ပါးသော ဘေးဆိုးကြီးတို့ကို ငြိမ်းစေ၏။ သဗ္ဗညုသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်၏ ရွှေရင်တော်နှစ် သားတော်စစ် သမီးတော်စစ်၏ အဖြစ်သို့ ဆောင်ပို့၏။ ထိုမှတစ်ပါးကုန်သော အရာမက များပြားကုန်သော ရတနာ သုံးပါး၌ သက်ဝင်ယုံကြည်ခြင်းစသော အာနိသင်တို့ကိုလည်း ရခြင်းငှာ ဖြစ်ပေ၏။ ဤသို့လျှင် များစွာသော အကျိုးအာနိသင်ကို ပေးတတ်သော သောတာပတ္တိမဂ်နှင့် ယှဉ်သော ဉာဏ်သည် သောတာပတ္တိမဂ်၌ ဖြစ်သော ဉာဏ် မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၁၄-၃၁၅။)

သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်

ဤသောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ ထိုသောတာပတ္တိမဂ်စိတ်၏သာလျှင် အကျိုးဖြစ်ကုန်သော နှစ်ကြိမ်သော ဖိုလ်စိတ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ သုံးကြိမ်သော ဖိုလ်စိတ်တို့သည်လည်းကောင်း ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ မှန်ပေသည် — လောကုတ္တရာ ကုသိုလ်တို့၏ မိမိဖြစ်ပြီးသည်၏ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးခြင်း သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင် —

“သမာဓိမာနန္တရိကညမာဟု” (ခု-၁-၅။)

= ယင်းအရိယမဂ်နှင့် တွဲဖက်ယှဉ်ဘိ သမာဓိတရားတော်မြတ်ကို မိမိကွယ်ပ အခြားမဲ့ကာလ၌ မုချဆတ်ဆတ် အရိယဖိုလ်ဟူသော အကျိုးတရားကို ပေးတတ်၏ဟူ၍ ဘုရားရှင်တို့သည် ဟောကြားတော်မူကုန်၏ - ဟု လည်းကောင်း၊

ဒန္တ အာနန္တရိကံ ပါပုဏ္ဏာတိ အာသဝါနံ ခယာယ။ (အံ-၁-၄၆၇။)

= အာသဝေါတရားတို့၏ ကုန်ခြင်းငှာ ဖြည်းဖြည်းနှေးနှေး မိမိ၏ အခြားမဲ့၌သာလျှင် ဖြစ်သော အရိယဖိုလ်ဟူသော အကျိုးရှိသော အရိယမဂ်သို့ ရောက်ရှိ၏ - ဟု လည်းကောင်း —

ဤသို့စသော စကားတော်ကို ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားတော်မူပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၁၅။)

အချို့သော ကေစိဆရာတို့သည်ကား တစ်ကြိမ် နှစ်ကြိမ် သုံးကြိမ် သို့မဟုတ် လေးကြိမ်သော ဖိုလ်စိတ်တို့သည် ဖြစ်နိုင်ကုန်၏ဟု ဆိုကြ၏။ ထိုကေစိဆရာတို့၏ စကားကို မယူအပ်သည်သာတည်း။ အကြောင်းမူ အာသေဝနပစ္စည်းကို ရရှိသော အနုလောမဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ ဂေါတြဘုဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုကြောင့် အလုံးစုံတို့အောက် ယုတ်သော အဖို့၌ ဖြစ်သော အပိုင်းအခြားအားဖြင့် နှစ်ကြိမ်သော အနုလုံစိတ်တို့သည် ဖြစ်သင့်ကုန်၏။ မှန်ပေသည် - တစ်ကြိမ်သော အနုလုံသည် အာသေဝနပစ္စည်းကို မရရှိနိုင်။ တစ်ဖန် တစ်ခုသော

အာဝဇ္ဇန်းရှိသော ဝီထိသည် ခုနစ်ချက်သော စိတ် အတိုင်းအရှည် ရှိ၏။ (အလွန်ဆုံးအားဖြင့် ဇောတို့သည် ခြောက်ကြိမ် ခုနစ်ကြိမ်သာ ဖြစ်ကုန်၏ဟူလို။) ထို့ကြောင့် အကြင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌ အနုလုံ နှစ်ကြိမ် တို့သည် ဖြစ်ကုန်အံ့။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌ သုံးကြိမ်မြောက်သော ဂေါတြဘုဇောသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ လေးကြိမ် မြောက်သော အရိယမဂ်စိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ သုံးကြိမ်ကုန်သော အရိယဖိုလ်စိတ်တို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၁၅။)

အကြင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ် သန္တာန်၌ အနုလုံ သုံးကြိမ်တို့သည် ဖြစ်ကုန်အံ့။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ လေး- ကြိမ်မြောက်သော ဂေါတြဘုသည်၊ ငါးကြိမ်မြောက်သော အရိယမဂ်စိတ်သည်၊ နှစ်ကြိမ်ကုန်သော အရိယဖိုလ် စိတ်တို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။ ထို့ကြောင့် နှစ်ကြိမ် သုံးကြိမ်ကုန်သော ဖိုလ်စိတ်တို့သည် ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍ ဆိုအပ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၁၅။)

ကေစိဆရာတို့ကား အကြင်ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား အနုလုံ လေးကြိမ်တို့သည် ဖြစ်ကုန်အံ့။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား ငါးကြိမ်မြောက် ဂေါတြဘု၊ ခြောက်ကြိမ်မြောက် အရိယမဂ်စိတ်၊ တစ်ကြိမ်သော အရိယဖိုလ်စိတ် ဖြစ်၏ဟု ဆိုကြကုန်၏။ ထိုကေစိဆရာတို့၏ စကားကိုကား အနှစ်သာရအားဖြင့် မယုံကြည်အပ်ပေ။ အကြောင်းမူ — လေးကြိမ်မြောက်လည်းကောင်း၊ ငါးကြိမ်မြောက်လည်းကောင်း အပ္ပနာ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်၏။ ထိုငါးကြိမ်ထက် အလွန် အပ္ပနာ၏အစွမ်းအားဖြင့် မဖြစ်။ ဘဝနှင့် နီးကပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်းဟု ပယ်အပ်၏။ ထို့ကြောင့် ကေစိဝါဒကို အနှစ်သာရအားဖြင့် မယုံကြည်အပ်ပေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၁၅။)

ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော ပထမမဂ်၏ အခြားမဲ့၌ အရိယဖိုလ်၏ ဖြစ်ခြင်းမျှဖြင့်သာလျှင် ဤ ယော- ဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သောတာပန်မည်သော နှစ်ယောက်မြောက်သော အရိယပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ပေသည်။ သိကြားမင်း အဖြစ် စကြာဝတေးမင်းအဖြစ် အစရှိသော မေ့လျော့ခြင်း၏ အရာသို့ ရောက်၍ ပြင်းစွာ မေ့လျော့သည် ဖြစ်ငြား သော်လည်း ခုနစ်ကြိမ် နတ်ပြည်တို့၌လည်းကောင်း လူ့ပြည်တို့၌လည်းကောင်း အဖန်တလဲလဲ ပြေးသွား၍ ဆင်းရဲ၏ အဆုံးကို ပြုခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်ပေ၏။ အရိယဖိုလ်စိတ်၏ အဆုံး၌ တစ်ဖန် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်သည် ဘဝသို့ သက်၏။ ထိုဘဝသို့ သက်သည်မှနောက်၌ ဘဝပြတ်ခြင်းကြောင့် အရိယမဂ်ကို ဆင်ခြင်- ခြင်းငှာ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုမနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းသည် ချုပ်ပြီးလတ်သော် အစဉ်အတိုင်း အရိယမဂ်ကို ဆင်ခြင်သော ခုနစ်ကြိမ်သော ဇောတို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ ဤသည်ကား အရိယမဂ်ကို ဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဝီထိတည်း။ တစ်ဖန် ဘဝသို့သက်၍ ထိုနည်းဖြင့်သာလျှင် အရိယဖိုလ်စသည်တို့ကို ဆင်ခြင်ခြင်းငှာ အာဝဇ္ဇန်း စသည်တို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ ယင်းအာဝဇ္ဇန်းနှင့် ဇောစိတ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း- ကြောင့် ဤသောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် —

- ၁။ မဂ်ကို ဆင်ခြင်သည် မည်၏၊
- ၂။ ဖိုလ်ကို ဆင်ခြင်သည် မည်၏၊
- ၃။ ပယ်ပြီးသော ကိလေသာတို့ကို ဆင်ခြင်သည် မည်၏၊
- ၄။ ပယ်ပြီးကိလေသာမှ ကြွင်းသော မပယ်ရသေးသော ကိလေသာတို့ကို ဆင်ခြင်သည် မည်၏၊
- ၅။ နိဗ္ဗာန်ကို ဆင်ခြင်သည် မည်၏။

ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် “ငါသည် ဤမဂ်ဖြင့် လာခဲ့၏တကား” ဟု ဤသို့ မဂ်ကို ဆင်ခြင်၏။ ထိုနောင်မှ “ငါသည် ဤအကျိုးအာနိသင်ကို ရအပ်၏” ဟု ဖိုလ်ကို ဆင်ခြင်၏။ ထိုနောင်မှ “ငါသည် ဤမည်သော ကိလေသာတို့ကို ပယ်အပ်ကုန်ပြီ” - ဟု ပယ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာတို့ကို ဆင်ခြင်၏။ ထိုနောင်မှ “ငါအား ဤမည်သော ကိလေသာတို့သည် ကြွင်းကုန်သေး၏” - ဟု အထက် အရိယမဂ် သုံးပါးအပေါင်းသည် ပယ်သတ်ထိုက်ကုန်သော

ကိလေသာတို့ကို ဆင်ခြင်၏။ အဆုံး၌လည်း “ငါသည် ဤတရားကို အာရုံပြုသောအားဖြင့် သိအပ်ပြီ”ဟု သေခြင်း ကင်းသော အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကို ဆင်ခြင်၏။ ဤသို့လျှင် သောတာပန်ဖြစ်သော အရိယသာဝက၏သန္တာန်၌ ငါး- ကြိမ်သော ပစ္စဝေက္ခဏာတို့သည် ဖြစ်ကြကုန်၏။ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်အား ငါးကြိမ်သော ပစ္စဝေက္ခဏာတို့သည် ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့ ထို့အတူ သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ် အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့အားလည်း ငါးကြိမ်စီသော ပစ္စဝေက္ခဏာတို့သည် ဖြစ်ကြကုန်၏။ အထူးမှာ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်အား ကြွင်းသော ကိလေသာကို ဆင်ခြင်ခြင်းမည်သည် မရှိပြီဟု မှတ်ပါ။ (ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ပစ္စဝေက္ခဏာ လေးမျိုးသာ ဖြစ်နိုင်သည် ဟူလို။) ဤသို့လျှင် အားလုံးပေါင်းသော် (၁၉)မျိုးသော ပစ္စဝေက္ခဏာတို့သည် ရှိကြကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၁၅-၃၁၆။)

ဤသို့ ဖော်ပြခြင်းကား ဥက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒ = အလွန်ဆုံး အပိုင်းအခြားအားဖြင့် ဖော်ပြခြင်းတည်း။ မှန်ပေသည် ပယ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာတို့ကို ဆင်ခြင်ခြင်း၊ မပယ်ရသေးသော ကြွင်းသော ကိလေသာတို့ကို ဆင်ခြင်- ခြင်းသည် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့အားလည်း ဖြစ်သည်လည်း ရှိ၏။ မဖြစ်သည်လည်း ရှိ၏။ မှန်ပေသည် — ထိုသို့ ပယ်ပြီးသော ကိလေသာ ကြွင်းသော ကိလေသာတို့ကို ဆင်ခြင်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်သည် အချို့သော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်အား ဖြစ်၏။ အချို့သော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်အား မဖြစ်။ ထိုကြောင့် ထိုသို့ ဆင်ခြင်ခြင်း၏ မရှိခြင်းကြောင့် ပင်လျှင် မဟာနာမ် သာကီဝင်မင်းသားကြီးသည် မြတ်စွာဘုရားကို “ဘုန်းတော်ကြီးမြတ်တော်မူသော မြတ်စွာ- ဘုရား . . . အကြင်မပယ်အပ်သေးသော ကိလေသဓမ္မဖြင့် တပည့်တော်၏ ကုသိုလ်စိတ်ကို ရံခါ လောဘတရား တို့သည်လည်း ကုန်စေ၍ တည်ကုန်၏။ ဒေါသတရားတို့သည်လည်း ကုန်စေ၍ တည်ကုန်၏။ မောဟတရားတို့- သည်လည်း ကုန်စေ၍ တည်ကုန်၏။ တပည့်တော်၏ အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ ထိုမပယ်အပ်သေးသော ကိလေသဓမ္မ သည် အဘယ်မည်သော ကိလေသဓမ္မပါနည်း”ဟု မေးလျှောက်၏။ (မ-၁-၁၂၆။) ဤအလုံးစုံသော သုတ်ကို အကျယ်အားဖြင့် သိပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၁၆။)

ဤအထက်ပါ အဆိုအမိန့်တို့ကား ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ၏ ဖွင့်ဆိုချက်တို့တည်း။ မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ စူဠဒုက္ခက္ခန္ဓသုတ္တန် (မ-၄-၁-၃၆၆။) အဖွင့်၌ကား ဤသို့လည်း ဖွင့်ဆိုထား၏။ —

သာ ပန န သဗ္ဗေသံ ပရိပုဏ္ဏာ ဟောတိ။ ဧကော ဟိ ပဟိနကိလေသမေဝ ပစ္စဝေက္ခတိ၊ ဧကော အဝသိဋ္ဌကိလေသမေဝ၊ ဧကော မဂ္ဂမေဝ၊ ဧကော ဖလမေဝ၊ ဧကော နိဗ္ဗာနမေဝ။ ဣမာသု ပန ပဉ္စသု ပစ္စဝေက္ခဏာသု ဧကံ ဝါ ဒွေ ဝါ နော လဒ္ဓံ န ဝဇ္ဇန္တိ။ ဣတိ ယဿ ပစ္စဝေက္ခဏာ န ပရိပုဏ္ဏာ၊ တဿ မဂ္ဂဝဇ္ဇကိလေသပဏ္ဏတ္တိယံ အကောဝိဒတ္တာ ဧဝံ ဟောတိ။ (မ-၄-၁-၃၆၆။)

ထိုပစ္စဝေက္ခဏာသည် အလုံးစုံသော အရိယပုဂ္ဂိုလ်တို့အား အမြဲဧကန် အပြည့်အစုံ မဖြစ်ပေ။ တစ်ဦးသော အရိယပုဂ္ဂိုလ်သည် ပယ်ပြီး ကိလေသာကိုသာလျှင် ဆင်ခြင်၏။ တစ်ဦးသော အရိယပုဂ္ဂိုလ်သည် ကြွင်းသော မပယ်ရသေးသော ကိလေသာကိုသာလျှင် ဆင်ခြင်၏။ တစ်ဦးသော အရိယပုဂ္ဂိုလ်သည် မဂ်ကိုသာလျှင် ဆင်- ခြင်၏။ တစ်ဦးသော အရိယပုဂ္ဂိုလ်သည် ဖိုလ်ကိုသာလျှင် ဆင်ခြင်၏။ တစ်ဦးသော အရိယပုဂ္ဂိုလ်သည် နိဗ္ဗာန်ကို သာလျှင် ဆင်ခြင်၏။ ဤငါးမျိုးကုန်သော ပစ္စဝေက္ခဏာတို့တွင် တစ်မျိုးသော ပစ္စဝေက္ခဏာကိုသော်လည်းကောင်း နှစ်မျိုးသော ပစ္စဝေက္ခဏာကိုသော်လည်းကောင်း ရရှိခြင်းငှာ သင့်ကုန်၏။ ဤသို့လျှင် အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်အား ပစ္စဝေက္ခဏာ ငါးမျိုးတို့သည် မပြည့်စုံကုန်၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် အရိယမဂ်က ပယ်သတ်အပ်သော ကိလေသာတို့၏ အမည်နာမ ပညတ်၌ လိမ္မာကျွမ်းကျင်မှု မရှိသောကြောင့် ဤသို့ မပြည့်စုံခြင်း ဖြစ်ရပေသည်။ (မ-၄-၁-၃၆၆။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာအလိုအားဖြင့် ပစ္စဝေက္ခဏာ ငါးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးကိုဖြစ်စေ၊ နှစ်မျိုးကိုဖြစ်စေ ဧကန်ရရှိမည် ဖြစ်သည်။ သို့သော် မည်သည့် ပစ္စဝေက္ခဏာဟု အတိအကျကား မဆိုပေ။ ပယ်ပြီးကိလေသာ

မပယ်ရသေးသော ကိလေသာ၊ မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန် — ဤငါးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးကို ဖြစ်စေ၊ နှစ်မျိုးကို ဖြစ်စေ ဧကန် ဆင်ခြင်ရမည် ဖြစ်သည်။ သို့သော် အရိယမဂ်က ပယ်သတ်အပ်သော ကိလေသာတို့၏ အမည်နာမ ပညတ်၌ လိမ္မာကျွမ်းကျင်မှု မရှိသောကြောင့် ဤသို့ မပြည့်စုံခြင်း ဖြစ်ရသည်ဟူသော နောက်စကားကို ထောက် ရှုပါက ယေဘုယျအားဖြင့် ပယ်ပြီးကိလေသာ မပယ်ရသေးသော ကိလေသာတို့ကိုသာ မဆင်ခြင်မိခြင်းဖြစ်သည်။ မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်တို့ကိုကား အများအားဖြင့် ဆင်ခြင်မိကြသည်သာဟု အထက်ပါ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာနှင့် နှိုင်း- နှော၍ ယူရန် ရှိပေသည်။

ဒုတိယမဂ်ဇာတ်ပိုင်း

တစ်ဖန် ဤသို့ ပစ္စဝေက္ခဏာဇာတ်ဖြင့် ဆင်ခြင်ပြီး၍ သောတာပန်ဖြစ်ပြီးသော ထိုအရိယသာဝကသည် ထိုနေရာ၌ပင်လျှင်မူလည်း နေလျက်၊ တစ်ပါးသောအခါ၌မူလည်း တစ်နေရာရာတွင် နေလျက် အားကောင်း မောင်းသန်သော ကာမရာဂ ဗျာပါဒတို့ကို ခေါင်းပါးစေခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ နှစ်ခုမြောက်သော သကဒါဂါမိ ဖိုလ်သို့ ရောက်ရှိခြင်း ရရှိခြင်းငှာလည်းကောင်း ဝိပဿနာဘာဝနာ၌ အားထုတ်ခြင်း လုံ့လပယောဂကို ပြု၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ဣန္ဒြေ ဗိုလ် ဗောဇ္ဈင်တို့ကို ပေါင်း၍ ယင်းဣန္ဒြေ ဗိုလ် ဗောဇ္ဈင်တို့ကို ထက်မြက်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်စေလျက် ရုပ် ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ ဝိညာဏ်ဟူသော ခန္ဓာငါးပါးနည်းအရ ငါးမျိုးပြားသော ထိုသင်္ခါရ တရားအပေါင်းကိုပင်လျှင် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟူ၍ ဝိပဿနာဇာတ်ဖြင့် လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို စူးစမ်းသည်၏ အစွမ်းဖြင့် အပြန်ပြန် အလှန်လှန် သုံးသပ်၏။ ဆင့်ကာ ဆင့်ကာ အဖန်တလဲလဲ ဝိပဿနာဇာတ်ကို ဖြစ်စေ၏။ ဝိပဿနာအစဉ်သို့ သက်ဝင်၏။ ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောနည်းဖြင့် ကျင့်သော ထိုသောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်အား ဥဒယ-ဗ္ဗယဇာတ် စသည်တို့ကို ဖြစ်စေခြင်း၌ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းအတိုင်းသာလျှင် သင်္ခါရပေက္ခာဇာတ်၏ အဆုံး၌ တစ်ခုသော အာဝဇ္ဇန်းဖြင့် အနုလောမဉာဏ် ဂေါတြဘူတဇာတ်တို့သည် တစ်နည်း အနုလောမဉာဏ် ဝေါဒါနဉာဏ် တို့သည် ဖြစ်ကုန်လတ်သော် ဂေါတြဘူနှင့်တူသော ဝေါဒါန၏ အခြားမဲ့၌ သကဒါဂါမိမဂ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုသကဒါဂါမိမဂ်နှင့် ယှဉ်သော ဉာဏ်သည် သကဒါဂါမိမဂ်၌ ဖြစ်သော ဉာဏ် မည်၏။ ဤသကဒါဂါမိမဂ်-ဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌လည်း ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းအတိုင်းသာလျှင် ဖိုလ်စိတ်တို့ကို သိအပ်ကုန်၏။ ဤမျှဖြင့် ဤပုဂ္ဂိုလ်သည် သကဒါဂါမိ မည်၏။ လေးယောက်မြောက်သော အရိယပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်၏။ တစ်ကြိမ်သာလျှင် ဤလောကသို့ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့်လာ၍ ဝဋ်ဒုက္ခ၏ အဆုံးကို ပြုခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သူ ဖြစ်၏။ ထိုသို့ သကဒါဂါမိ ဖိုလ်သို့ ရောက်သည်မှ နောက်၌ ပစ္စဝေက္ခဏာကား ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းအတိုင်းပင်တည်း။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၁၆ -၃၁၇။)

ကိလေသာ ခေါင်းပါးမှု

အားကောင်းမောင်းသန်သော ကာမရာဂ ဗျာပါဒတို့၏ ခေါင်းပါးမှုကို အဘယ်သို့သော အကြောင်းဖြင့် သိအပ်ပါသနည်းဟူမူ —

၁။ ရံခါ ကြိုးကြားကြိုးကြားသာ ဖြစ်သဖြင့်လည်းကောင်း၊

၂။ စိတ်အစဉ်တွင် ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်အနေဖြင့် ထင်ထင်ရှားရှား ထကြွ ဖြစ်ပေါ်လာမှု ပရိယုဋ္ဌာနသဘော နှံ့ညံ့သည်၏အဖြစ် အားပျော့သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း —

ဤနှစ်မျိုးကုန်သော အကြောင်းတို့ဖြင့် ကာမရာဂ ဗျာပါဒတို့၏ ခေါင်းပါးသည်၏ အဖြစ် ကျဲပါးသည်၏ အဖြစ် သေးသိမ်နှံ့ညံ့သည်၏အဖြစ်ကို သိအပ်ပေ၏ ဟူပေ။ သံသရာဝဋ်သို့ အစဉ်လမ်းလျှောက်နေသော လူ-များစု၏ သန္တာန်၌ ကိလေသာတို့သည် အမြဲမပြတ် ဖြစ်နေကြကုန်သကဲ့သို့ သကဒါဂါမိပုဂ္ဂိုလ်အား ကိလေသာ-

တို့သည် အမြဲမပြတ် မဖြစ်ကြကုန်။ ရံခါရံခါ ကြိုးကြားကြိုးကြား၌သာလျှင် ကျသော ပါးသော အခြင်းအရာ ရှိကုန်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။ ထိုသို့ ရံခါ ကြိုးကြား ကျပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ကုန်သော်လည်း နှိပ်နင်းကုန်လျက် ဖုံးလွှမ်းကုန်လျက် အမိုက်မှောင်ကို ပြုကုန်လျက် အရမ်းမဲ့ မဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်။ စင်စစ် အားဖြင့်သော်ကား သောတာပတ္တိမဂ် သကဒါဂါမိမဂ်ဟူသော နှစ်ပါးသော မဂ်တို့ဖြင့် ပယ်အပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်-ကြောင့် အလွန်နံ့ကုန်သည် ကျပါးသော အခြင်းအရာ ရှိကုန်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ ဤသို့ ဖြစ်မှုကို ကြည့်၍ ခေါင်းပါးမှုကို သိရှိပါလေ။ (မဟာဋီ-၂-၄၈၇။)

ဂေါတြဘူ — သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်၏ ရှေး၌ ဖြစ်သော ဉာဏ်ကို ပုထုဇန်အနွယ်ကို နှိပ်နင်းခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း၊ အရိယအနွယ်ကို ပွားစေခြင်းကြောင်းလည်းကောင်း မုချအားဖြင့် ဂေါတြဘူဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ ဤသကဒါဂါမိမဂ်၏ ရှေး၌ ဖြစ်သော ဉာဏ်ကိုကား ထိုဂေါတြဘူအစစ်နှင့် တူသောကြောင့် ပရိယာယ်အားဖြင့် သဒ္ဓိသုပစ္စာရအားဖြင့် ဂေါတြဘူဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ အဘယ်ကြောင့် ဝေါဒါနိဟူ၍ ဆိုအပ်သနည်းဟူမူ - အချို့သော သံကိလေသမှ စင်ကြယ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ စင်စစ် စင်ကြယ်စွာသော နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသောကြောင့် လည်းကောင်း **ဝေါဒါနိ**ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ ထို့ကြောင့် ပဋ္ဌာန်းဒေသနာတော်၌ —

အနုလောမံ ဝေါဒါနဿ အနန္တရပစ္စယေန ပစ္စယော။ (အဘိ-၁-၁၃၈။)

အနုလောမဉာဏ်သည် ဝေါဒါနအား အနန္တရပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ (အဘိ-၁-၁၃၈။)

ဤသို့ ဟောကြားထားတော်မူ၏။ ယင်းသို့ ဝေါဒါနိသာ မုချအမည်ဖြစ်ခဲ့သော် ဝေါဒါနနန္တရံ = ဝေါဒါနိ၏ အခြားမဲ့၌ဟု မဆိုမူ၍ ဂေါတြဘူအနန္တရံ = ဂေါတြဘူ၏ အခြားမဲ့၌ဟု အဘယ်ကြောင့် အထက်ပါ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ အဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်ဆိုရပါသနည်းဟူမူ — ပဋိသန္တိဒါမဂ္ဂပါဠိတော် ဂတိသို့လိုက်၍ ဖွင့်ဆိုသည်ဟူပေ။

ပဋိသန္တိဒါမဂ္ဂပါဠိတော် (၆၅)၌ ဥပ္ပါဒစသည်ကို လွှမ်းမိုးခြင်းအနက်ကို စွဲမှီ၍ “ရှစ်ပါးကုန်သော ဂေါတြဘူ တရားတို့သည် သမာဓိ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ကုန်၏။ ဆယ်ပါးကုန်သော ဂေါတြဘူတရားတို့သည် ဝိပဿနာ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်ကုန်၏” — ဤသို့စသည် စကားရပ်တို့၌ ဂေါတြဘူဟူသော အမည်ဖြင့်သာလျှင် ဤ သကဒါဂါမိမဂ်ဉာဏ်စသည်တို့၏ ရှေး၌ရှိသော ဉာဏ်၏ အမည်သည် လာရှိပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဤဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ ကျမ်း၌လည်း ဂေါတြဘူအနန္တရံ = ဂေါတြဘူ၏ အခြားမဲ့၌ ဟူ၍ ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

(မဟာဋီ-၂-၄၈၇-၄၈၈။)

တစ်ကြိမ်သာ ပြန်လာသူ = သကဒါဂါမိပုဂ္ဂိုလ်

အထက်ပါ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ စကားရပ်တွင် တစ်ကြိမ်သာလျှင် ဤလူ့လောကသို့ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် လာ၍ ဝဋ်ဒုက္ခ၏ အဆုံးကို ပြုခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သူဖြစ်၍ **သကဒါဂါမိ**မည်ကြောင်း ဖော်ပြချက်မှာ သကဒါဂါမိ ပုဂ္ဂိုလ် ငါးမျိုးတို့တွင် လေးမျိုးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ကြဉ်ဖယ်၍ တစ်မျိုးသော ပုဂ္ဂိုလ်ကိုသာလျှင် ယူထားခြင်း ဖြစ်၏။

- ၁။ အချို့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤလူ့ပြည်လောက၌ သကဒါဂါမိဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီး၍ ဤလူ့ပြည်လောက၌ သာလျှင် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြု၏။
- ၂။ အချို့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤလူ့ပြည်လောက၌ သကဒါဂါမိဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီး၍ နတ်ပြည်လောက၌ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြု၏။

၃။ အချို့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် နတ်ပြည်လောက၌ သကဒါဂါမိဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီး၍ ထိုနတ်ပြည်လောက၌ ပင်လျှင် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြု၏။

၄။ အချို့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် နတ်ပြည်လောက၌ သကဒါဂါမိဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီး၍ ဤ လူ့ပြည်လောက၌ တစ်ဖန် ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ဖြစ်ပြီး၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြု၏။

ဤလေးမျိုးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို မယူဘဲ —

၅။ အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤလူ့ပြည်လောက၌ သကဒါဂါမိဖိုလ်သို့ ရောက်ရှိပြီး၍ တစ်ဖန် နတ်ပြည်လောက၌ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ဖြစ်၍ နတ်ပြည်လောက၌ အသက်ထက်ဆုံးနေ၍ တစ်ဖန် ဤလူ့ပြည်လောက၌ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ဖြစ်၍ ဤလူ့ပြည်မှာပင် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြု၏။ —

ဤပုဂ္ဂိုလ်တစ်မျိုးကိုသာလျှင် ဤဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ၌ ယူ၍ ဖွင့်ဆိုထားသည်ဟု သိရှိပါလေ။

(မဟာဋီ-၂-၄၈၈။)

တတိယမဂ်ဉာဏ်ပိုင်း

ဤသကဒါဂါမိဖိုလ်နောက်၌ ပစ္စဝေက္ခဏာဇောဝီထိများ ကျပြီး၍ မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်စသည်တို့ကို ထိုက်သလို ဆင်ခြင်ပြီးလတ်သော် သကဒါဂါမိဖြစ်ပြီးသော ထိုအရိယသာဝကသည် ထိုနေရာ၌မူလည်းနေလျက်၊ တစ်ပါး-သောအခါ၌မူလည်း ထိုနေရာ၌ ဖြစ်စေ အခြားသောနေရာ၌ ဖြစ်စေ နေလျက် သကဒါဂါမိမဂ်ဖြင့် ခေါင်းပါးစေအပ်ပြီးသော ကာမရာဂသံယောဇဉ် ပဋိသန္ဓေသံယောဇဉ်တို့ကို အကြွင်းမဲ့ပယ်သတ်ခြင်းငှာ သုံးခုမြောက်သော တတိယ အနာဂါမိဖိုလ်သို့ ရောက်ရှိခြင်းငှာ ဝိပဿနာ၌ အားထုတ်ခြင်း လုံ့လကို ပြု၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ဣန္ဒြေဗိုလ် ဗောဇ္ဈင်တို့ကို ပေါင်းစု၍ ထက်မြက်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်စေလျက် ထိုရုပ်နာမ်ဓမ္မ တေဘူမကသင်္ခါရတရား အပေါင်းကိုပင်လျှင် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟူ၍ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သုံးသပ်နယ်ချေ၏။ ဝိပဿနာဉာဏ်ကို အဖန်ဖန် ဖြစ်စေ၏။ ဝိပဿနာဉာဏ်အစဉ်သို့ သက်ဝင်၏။ (ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှ စ၍ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ဆုံးသည် တိုင်အောင် အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်စေမှုကို ဆိုလိုသည်။) ဤသို့သောနည်းဖြင့် ကျင့်နေသော ထိုသကဒါဂါမိပုဂ္ဂိုလ်အား ရှေး၌ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းအတိုင်းပင်လျှင် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်၏ အဆုံး၌ တစ်ခုသော အာဝဇ္ဇန်းဖြင့် အနုလောမဉာဏ် ဂေါတြဘူ (= ဝေါဒါန်) ဉာဏ်တို့သည် ဖြစ်ကုန်လတ်သော် ဂေါတြဘူ (= ဝေါဒါန်) ဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ **အနာဂါမိမဂ်**သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုအနာဂါမိမဂ်နှင့် ယှဉ်သော ဉာဏ်သည် အနာဂါမိမဂ်၌ဖြစ်သော ဉာဏ် မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၁၇။)

ဤအနာဂါမိမဂ်ဉာဏ်၏လည်း အခြားမဲ့၌ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းအတိုင်းပင်လျှင် ဖိုလ်စိတ်တို့ကို သိရှိပါလေကုန်။ ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော အနာဂါမိမဂ်၏ အခြားမဲ့၌ အနာဂါမိဖိုလ်၏ ဖြစ်ခြင်းဖြင့်သာလျှင် ဤပုဂ္ဂိုလ်သည် ဗြဟ္မာပြည်၌ ကိုယ်ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း = ဩပပါတိက = ဥပပါတ် ပဋိသန္ဓေသာရှိသော ထိုဗြဟ္မာ့ဘုံ၌ သို့မဟုတ် သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုလေ့ရှိသော ပဋိသန္ဓေ၏ အစွမ်းဖြင့် ဤကာမဘဝသို့ တစ်ဖန် မပြန်လာသော သဘောရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်၍ ပဋိသန္ဓေ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဤကာမလောကဓာတ်သို့ တစ်ဖန် မလာခြင်းကြောင့် **အနာဂါမိ** မည်သော ခြောက်ယောက်မြောက်သော အရိယပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ပေ၏။ ထိုသို့ အနာဂါမိဖိုလ်သို့ ရောက်သည်မှ နောက်၌ ပစ္စဝေက္ခဏာဖြစ်ပုံသည် ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်းသာတည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၁၇။)

ပဋိသန္ဓေ၏ အစွမ်းဖြင့်သာ ထိုဗြဟ္မာ့ပြည်မှ ဤကာမဘုံသို့ မလာခြင်း သဘောရှိ၏။ ဘုရားအား ဖူးမြော်ရန် တရားတော်ကို နာယူရန် ဟူသော အကျိုးတရားများအတွက်ကား ဤလူ့လောက အပါအဝင်ဖြစ်သော

ကာမလောကသို့ လာရောက်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ သနင်္ကမာရဗြဟ္မာတို့ကဲ့သို့ သုဓမ္မာဓမ္မသဘင်တွင် တရားဟောရန် အတွက်လည်း ကာမလောကသို့ လာရောက်သည်သာ ဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ-၂-၄၈၈-၄၈၉။)

စတုတ္ထမဂ်ဖိုလ် = အရဟတ္တမဂ်ဖိုလ်

ဤသို့လျှင် ပစ္စဝေက္ခဏာဇောဝီထိတို့ဖြင့် မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်စသည်တို့ကို ထိုက်သလို ဆင်ခြင်ပြီးသော် အနာဂါမ်ဖြစ်ပြီးသော ထိုအရိယသာဝကသည် ထိုနေရာ၌မူလည်း နေလျက်၊ တစ်ပါးသော အခါ၌မူလည်း ထိုနေရာ၌ဖြစ်စေ အခြားသော နေရာ၌ဖြစ်စေ နေလျက် ရူပဘုံ၌ တပ်မက်တတ်သော ရူပရာဂ၊ အရူပဘုံ၌ တပ်မက်တတ်သော အရူပရာဂ၊ မာန၊ ဥဒ္ဒစ္စ၊ အဝိဇ္ဇာဟု ဆိုအပ်ကုန်သော အထက်ပိုင်း ဥဒ္ဒမ္မာဂိယသံယောဇဉ် ငါးပါးတို့ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်ခြင်း အကျိုးငှာ လေးခုမြောက်သော အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ရှိခြင်းငှာ ဝိပဿနာ၌ အားထုတ်ခြင်းလုံ့လကို ပြု၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ဣန္ဒြေ ဗိုလ် ဗောဇ္ဈင်တို့ကို ပေါင်းစု၍ ထက်မြက်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်စေလျက် ထိုရုပ်နာမ်ဓမ္မ တေဘူမက သင်္ခါရတရားအပေါင်းကိုပင်လျှင် ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သုံးသပ် နယ်ချေ၏။ ဝိပဿနာဉာဏ်ကို အဖန်ဖန် ဖြစ်စေ၏။ ဝိပဿနာအစဉ်သို့ သက်ဝင်၏။ (ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှစ၍ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် ဆုံးသည်တိုင်အောင် အစဉ်အတိုင်းကျင့်၏ ဟူလို။) ဤသို့သောနည်းဖြင့် ကျင့်နေသော ထိုအနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်အား ရှေး၌ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းအတိုင်းပင်လျှင် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်၏ အဆုံး၌ တစ်ခုသော အာဝဇ္ဇန်းဖြင့် အနုလောမဉာဏ်၊ ဂေါတြဘု = ဝေါဒါန်ဉာဏ်တို့သည် ဖြစ်ကုန်လတ်သော် ဂေါတြဘု = ဝေါဒါန်ဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ပင်လျှင် **အရဟတ္တမဂ်**သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုအရဟတ္တမဂ်နှင့် ယှဉ်သော ဉာဏ်သည် **အရဟတ္တမဂ်၌ ဖြစ်သောဉာဏ်** မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၁၇-၃၁၈။)

ဤအရဟတ္တမဂ်၏လည်း အခြားမဲ့၌ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းအတိုင်းပင်လျှင် အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်တို့ကို သိပါလေကုန်။ ဤမျှ အတိုင်းအရှည် ရှိသော အရဟတ္တမဂ်၏ အခြားမဲ့၌ အရဟတ္တဖိုလ်၏ ဖြစ်ခြင်းဖြင့်သာလျှင် ဤပုဂ္ဂိုလ်သည် **ရဟန္တာ**မည်သော ရှစ်ယောက်မြောက်သော အရိယပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ပေသည်။

- ၁။ မဟာခါဏာသဝ = ပူဇော်အပ် ကြီးမြတ်သော အာနုဘော်ရှိသော အာသဝေါ ကုန်ပြီးသော၊
- ၂။ အန္တိမ ဒေဟဓာရီ = အဆုံးစွန်သော ခန္ဓာကိုယ်ကို ဆောင်တတ်သော၊
- ၃။ ဩဟိတဘာရ = ချထားအပ်ပြီးသော ခန္ဓာဝန်၊ ကိလေသာဝန်၊ အဘိသင်္ခါရဝန်ရှိသော၊
- ၄။ အနုပ္ပတ္တသဒတ္တ = အစဉ်အတိုင်း ရောက်အပ်ပြီးသော အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော မိမိအကျိုးရှိသော၊
- ၅။ ပရိက္ခိဏဘဝသံယောဇန = ကုန်ပြီးသော ဆယ်ပါးသော ဘဝသံယောဇဉ်ရှိသော၊
- ၆။ သမ္မာဒညာဝိမုတ္တ = ခန္ဓာ စသည်တို့၏ သဘောကို အသင့်အားဖြင့် သိပြီး၍ အထူးသဖြင့် လွတ်ပြီးသော၊
- ၇။ အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျ = နတ်နှင့် တကွသော သတ္တလောက၏ မြတ်သော အလှူဝတ္ထုကို ခံယူထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်ထူး ပုဂ္ဂိုလ်မြတ် ဖြစ်ပေသည်။

ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အရိယမဂ်လေးပါးတို့နှင့် ယှဉ်သော ဉာဏ်သည် **ဉာဏဒဿနဗိသုဒ္ဓိ** မည်ပေသည်။

သတိပဋ္ဌာန် လေးပါး ပြည့်စုံပြီ

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် အကျယ်ရှုပွားသည့် အပိုင်း အထိ —

၁။ သမုဒယဓမ္မာနုပဿီ - အရ သမုဒယသဘောကို ရှုပုံကိုလည်းကောင်း၊

၂။ ဝယဓမ္မာနုပဿီ - အရ ဝယသဘောကို ရှုပုံကိုလည်းကောင်း၊

၃။ သမုဒယဝယဓမ္မာနုပဿီ - အရ သမုဒယ-ဝယသဘောကို ရှုပုံကိုလည်းကောင်း အသေးစိတ် ဖော်ပြခဲ့၏။

ထိုဥဒယဗ္ဗယ အကျယ်ရှုပွားပုံ၏ နောက်ပိုင်းဝယ် ဥပက္ခိလေသ အညစ်အကြေးတို့မှ လွတ်မြောက်သွားသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပိုင်းမှ စ၍ ဤအရဟတ္တဖိုလ်တိုင်အောင် ဖော်ပြအပ်သော အဆင့်ဆင့် ရှုပွားပုံ စနစ်တို့ကား အောက်ပါ သတိပဋ္ဌာန်ဒေသနာတော်တို့၏ အသေးစိတ် ရှုကွက်တို့သာ ဖြစ်ကြပေသည်။

၁။ အတ္ထိ ကာယောတိ ဝါ ပနဿ သတိ ပစ္စုပဋ္ဌိတာ ဟောတိ၊ ယာဝဒေဝ ဉာဏမတ္တာယ ပဋိဿတိမတ္တာယ။ အနိဿိတော စ ဝိဟရတိ၊ န စ ကိဉ္စိ လောကေ ဥပါဒိယတိ။ ဧဝမ္ပိ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ (မ-၁-၇၁။)

၂။ အတ္ထိ ဝေဒနာတိ ဝါ ပနဿ သတိ ပစ္စုပဋ္ဌိတာ ဟောတိ ယာဝဒေဝ ဉာဏမတ္တာယ ပဋိဿတိမတ္တာယ။ အနိဿိတော စ ဝိဟရတိ န စ ကိဉ္စိ လောကေ ဥပါဒိယတိ။ ဧဝမ္ပိ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဝေဒနာသု ဝေဒနာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ (မ-၁-၇၅-၇၆။)

၃။ အတ္ထိ စိတ္တန္တိ ဝါ ပနဿ သတိ ပစ္စုပဋ္ဌိတာ ဟောတိ ယာဝဒေဝ ဉာဏမတ္တာယ ပဋိဿတိမတ္တာယ။ အနိဿိတော စ ဝိဟရတိ၊ န စ ကိဉ္စိ လောကေ ဥပါဒိယတိ။ ဧဝမ္ပိ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု စိတ္တေ စိတ္တာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ (မ-၁-၇၆။)

၄။ အတ္ထိ ဓမ္မာတိ ဝါ ပနဿ သတိ ပစ္စုပဋ္ဌိတာ ဟောတိ ယာဝဒေဝ ဉာဏမတ္တာယ ပဋိဿတိမတ္တာယ။ အနိဿိတော စ ဝိဟရတိ၊ န စ ကိဉ္စိ လောကေ ဥပါဒိယတိ။ ဧဝမ္ပိ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ (မ-၁-၇၈။)

၁။ ထို့ပြင် “ရုပ်အပေါင်းသည်သာလျှင် ရှိ၏”ဟု ထိုရဟန်း၏ သန္တာန်၌ သတိသည် ရှေးရှုတည်၏ = ရှေးရှု ထင်လှ၏။ ထိုသတိသည် ရုပ်အပေါင်းကို အဖန်ဖန် ရှုတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ တိုးပွားခြင်းငှာ သာလျှင် ဖြစ်၏။ ရုပ်အပေါင်းကို သိမ်းဆည်းတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော သတိ၏ အဆင့်ဆင့် တစ်ဖန်တိုးပွားခြင်းငှာသာလျှင် ဖြစ်၏။ ထိုရဟန်းသည် တဏှာ-ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မမှီတွယ်မှု၍လည်း နေ၏။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတည်းဟူသော လောက၌ တစ်စုံတစ်ခုသော တရားကိုမျှ တစ်စုံတစ်ခုသော စွဲလမ်းဖွယ်ကိုမျှ “ငါ-ငါ့ဟာ”ဟု စွဲလည်း မစွဲလမ်းတော့ပေ။ ရဟန်းတို့ . . . ဤသို့လည်း ရဟန်းသည် ရုပ်အပေါင်းကို အကြိမ်ကြိမ် ရှုလေ့ရှိသည် ဖြစ်၍ နေလေ၏။ (မ-၁-၇၁။)

၂။ ထို့ပြင် “ဝေဒနာသည်သာလျှင် ရှိ၏”ဟု ထိုရဟန်း၏ သန္တာန်၌ သတိသည် ရှေးရှုတည်၏ = ရှေးရှု ထင်လှ၏။ ထိုသတိသည် ဝေဒနာကို အဖန်ဖန် ရှုတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ တိုးပွားခြင်းငှာသာလျှင် ဖြစ်၏။ ဝေဒနာကို သိမ်းဆည်းတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော သတိ၏ အဆင့်ဆင့် တစ်ဖန် တိုးပွားခြင်းငှာသာလျှင် ဖြစ်၏။ ထိုရဟန်းသည် တဏှာ-ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မမှီတွယ်မှု၍လည်း နေ၏။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတည်းဟူသော လောက၌ တစ်စုံတစ်ခုသော တရားကိုမျှ တစ်စုံတစ်ခုသော စွဲလမ်းဖွယ်